Coat
Lat
5

John Carter Brown
Library
Brown University

36

1556

De Materia medica nova hispania philippi
 secundi hispaniarum ac Indiarum Regis in me-
 tijimi iussu collecta a Doctori Francisco Hernan-
 do noui hispania primario, ac in ordinem dige-
 sta a Doctori Nardo Antonio Recio eiusdem
 maiestatis medico libri quatuor

Prolegomena. fol. 4. Sect. 1. 30. Sect. 2. 43. t. Sect. 3. 77.
 Liber primus. fol. 35. Sect. 1. 35. Sect. 2. 43. at. Sect. 3. 77.
 Liber secundus. fol. 92. Sect. 1. 92. Sect. 2. 112.
 Liber tertius. fol. 130. Sect. 1. 130. Sect. 2. 148. at.
 Liber quartus. fol. 171. Sect. 1. 171. Sect. 2. 182. at.

THE FIRST PART OF THE HISTORY OF THE
LIFE OF THE LATE KING OF SWEDEN
CHARLES THE TENTH
BY JOHN HENRY WATSON
OF THE BARRISTERS AT LAW
IN THE MIDDLE TEMPLE
LONDON
PRINTED BY J. BARNES, ST. MARTIN'S LANE
1812

THE SECOND PART OF THE HISTORY OF THE
LIFE OF THE LATE KING OF SWEDEN
CHARLES THE TENTH
BY JOHN HENRY WATSON
OF THE BARRISTERS AT LAW
IN THE MIDDLE TEMPLE
LONDON
PRINTED BY J. BARNES, ST. MARTIN'S LANE
1812

2 2
Philippo secundo Hispaniarum ac Indiarum
Regi inuicissimò et

Et si ad sacram catholicam Regiam maiestatem tuam ab
universitate Montis Cornu Regni Neapolis patria mea ob
privilegiis Regij Semanij conservationem qua a maiori
bus eius Hispania ac Neapolis Regibus ob multam in eos fi
dem ac quam plurima (ut par erat) prestata sunt officia
est assequuta aliquot ab hinc annis missus sum, Placuit
tamen Maiestati tuae mi iam reditum parantem quod libera
liter postulata abisti pro patria libertate obtinueram, in
medicorum tuorum numerum, (quod maxime tunc fuit in me
et quidem immeritum benevolentia indicium) aspicere: utq
beneficia beneficij cumularer historia naturalis rerum in
dicarum novarum (ut vocant) Hispania libros abducere Fran
cisco Hernandez medico tuo in Indijs occidentalibus primario
summo labori exaratos mihi credere: quo quicquid ad medicum
faceret usum ad breuem aliquam methodum revocarem revo
catisq; fauli literis traderem stylo: opus mi hereli eximium,
atq; difficillimum, ac utilissimum, eximium namq; ob rerum de
quibus agitur prestantiam, ut sunt plantarum, animalium, et mineralia,
i quibus materiam omnis sumitur medica; cuius esse potest, et ope
rari, cum quo ad se, cum quo ad alia priorum pleriq; spectantes,
ac pre ceteris Hippocrates, Aristoteles, Theophrastus, Dioscorides,
Plinius, et aliorum omnium medicorum fauli princeps Galenus,
cunctis humano generi opportunis pretulerit, totiq; animi viribus
cognitioni, et usui illius insudavit; et non solum peritissimi viri
rerum

rerum naturam rimantes, uerum etiam serenissimi, magnanimi,
potentissimiq; Reges, scriptam naturae cognitionem, ac usum tra-
gisse: quare quosdam ex hac scientia immortales diu-
nissi nonnulli inspicientes tanta diligentia, tanq; studiis plan-
tarum ueteris orbis cognitioni uacauerunt, et ita in hac facultate
cabluerunt, ut propria minerva quamplurimas plantas adin-
uenerint, ac ad proprium, et communem usum antiquitatem composuerint,
illarumq; aliquas preclaris illorum nominibus illustrantes immor-
tales diuenerunt, tanti laboris premium sumentes: scimus
enim gentianam, lys machiam, nitridatumq; plantam, nitrida-
tumq; antidotum, Clinum, ac Iacelaphum proprijs regum
nominibus in uenarum nuncupari: Euphorbium a Iuba Rege
Mauroitaniae inuentum; Echium, et Archussam ab Alcibiadi
Atheniensium principi; quid dicam de Actalo Rege pergamini:
Euace Arabum, Archilao Cappadocia, Maximilla sumidia,
et grecorum Agamemnone, qui ex plantaria facultate no-
men adepti sunt immortalis: quid de Circe, Medea, Helena,
et Artemisia, alijsq; preclaris mulieribus: omnes breuitatis
causa omittens, hoc unum tantum dicam Romanos illos impe-

ratore plurimum ex allatis plantis ex debellatis prouincijs et
cum ex asenam magna cum diligentia in afferendum memoriam cu-
m marmo- studijs nactus fuisse laudis: At quid hoc cum Maiestate tua
re, anes isq; ita Philippo Rex potentissim: qui cum in hoc unum totus incum-
tut a bas ut orbem totum quoquo modo inuare possis nostris non ex
Senatori contentus limitibus, multis parcis sumptibus, neq; laboribus,
Populoq; ob debel- latas a te prouincias superatq; urbes illis potioris,
quam ex allatis inde plantas quippe

quippe quidem ex remotissimis quibusq; occidentis regio ribus tot
 sunt in hunc orbis nostri hemisphaerium iussu, et imperio tuo im-
 portati plantæ, et diversi generis medicamenta nobis omnino
 antea magna cum salutis humanae dispendio incognita, ut sint
 ferè innumera: quis unquam hoc studium tuum æuere dignum
 sani laudare possit: quas tibi gratias referemus umq;? Tu ita
 ceteros omnes qui huius facultati operam nauarunt antecellit ut
 explicari nulla ratione, diu nulla oratione possit: speramus autem
 fore breui ut quædam modum ex occidentis indijs sic ex orientis
 (quoniam iam summo cum omnium gentium plausu ad te peruenit
 illa) qua ad medicum usum spectant tuis etiam felicissimis
 auspicijs ad nos aduehantur: uerum enim uero non eximium
 tantum, sed etiam ob rerum nouitatem, earundemq; uarietatem,
 ac regionum locorumq; distantiam, et habitantium acerbitatem
 opus hoc difficillimum arbitratus sum: Cumq; nihil sinitatem
 si exiguas) sit sanitati prestantius, et hoc quæ abest tutius
 tutius neq; qua abest absq; exacta materii huius cognitione
 oportunoq; usu regimi possit: ex hoc utilissimum quantum sit fa-
 cile quisq; intelliget simulq; mecum huius de causis alijsq; ~~ita~~
 a nobis in prefatione ~~delectatis~~ explicatis ut in copiam omnino
 usum ad Rempublicam inuandam una cum suis ad inuim quantum
 fieri potuit expressis imaginibus prelo curatus sentiet: quomodo in
 hoc mihi gesserim quantumuis ad scopum accesserim solentibus cano-
 dizq; animis delectandum relinquo: Rogo igitur maiestatem tuam,
 atq; obsecro, ut tui serui animum optantem ualuisse magis ea
 qua soles benignitate inspicias, opusq; tuum in lucem edi iubeas
 satq; erit diu tuum ut a Theoninis dentibus tutum euadat:

Idg

Idq; non ad inane quam dicunt gloriam; sed ad eam quæ ges-
torum tuorum in hac mortali vita perpetuum erit signum, in
perenni uero optatum premium; quod Sacra Capitulica Regiæ
Maiestati tuæ post nestores annos ac felicissimos annos deus
optimus maximus largiri dignetur

S. C. R. Maiestati tuæ

fidelis et humilis subditus
ac servus

Nardus Antonius Reclus
Doctus

Prologomena operis

Quid in hoc opere continetur, scribendi
ocasio, eiusq; utilitas: Cap. i.

Quamquam Priscorum pleriq; praesertim Aristoteles, Theophrastus, Plinius, Dioscorides, et Galenus, ac Iuniorum non pauci de medica materia verba fecerint, una tamen omnes non dum ad medium ne dicam ad finem calcem fastigium rem perduxerunt: adeo spectus, ac viribus immentis est materiae haec ut meritisimo iure ea qui dignoscitur pars, eius quae ignoratur minima dici possit. Id enim quotidie experimur: nam non tantum unaquaeq; dies patiens factis olim rebus lucem affert splendidiorem: verum etiam varias materiae huius species, ac differentias in nouis praecipue orbis detegit. Intellexerant enim Catholici, atq; potentissimi Hispaniarum Reges cum primum in eorum dominationem noui orbis nonnullae regiones diuino consilio et munere suae reductae ex literis missis ad eos ab his terrarum plagis, et animis fide dignis acceperant immo mille rebus ignotis ad eos hinc delatis re ipsa cognouerant quot nouis ille orbis abundaret miraculis, quas nulli uisae medicinas, aut audita priorum ferret, quatinus possent certare cum orientali bus: quot odoribus quibus Arabia felicitatem antecelleret quam uariis mirabilibusq; animalium effigies educaret: quot metallorum subtiliumq; differentias, atq; thesauros in penitissimis visceribus per tot secula occultata contineret: cumq; expugnatis quamplurimis regionibus et in Hispaniarum imperium reductis ob resitutas christo errantes oues, atq; in ecclesia

ecclesia romana causam inclusas mirum in modum gauderent:
proxima uera erat in id incumbere ut tantarum rerum histo-
ria in gratiam eorum qui tunc temporis uersabantur inter ui-
uos et qui deinde essent nascituri aeternitati consecrarentur;
cum ut cunctis preclara omnium admiratione digna dei opti-
max opera paterent, tum ut fragili mortalium corpori sa-
luberrimis medicamentis reserui consuleretur: opus sani di-
uinum philippus secundo hispaniarum regi suisque maioribus so-
lum permittit: et si res ista adeo preclara pluries fuerit
incepta frustra tamen non dum quippiam uero utili et iae-
tix principis consentaneum adinuenit: tandem philippus regum
omnium maximus doctori francisco sternando medico suo
indiarum primario opus hoc exequendum mandauit: is qui
dem huius noui orbis rerum historiam in uiginti quatuor li-
bros, plantarum uero icones in decem tomos animalium autem
in unum congescit: inspicientisq; maiestas sua ad rem publicam
inuandam hoc nullius fere esse usus (hic enim fuerat su-
us primus scopus) tum ob plurimas ibi contentas res medico
usui non deservientes, tum ob alias indistinctas, incomplete,
et inordinatas traditas, tandem mihi uni suorum medicorum
rem hanc inspicendam, ac in medicum usum redigendam man-
dauit: et si opus hoc meo humeris longi impar nonnullis
ex causis futurum originesco: ut tamen tanq; regis cuiq; tan-
tum debeo mandatis obtemperem diuino confusus auxilio opus
hoc in quo de materia medica noui orbis agebatur, magno et
egrotantium et medentium noui ac ueteris orbis comodo,
mediceq; materia dictanda, ac antiquorum inuentionum
nonnullis

nonnullis dubiis dissolvendis ne dicam erroribus confutandis per
utile; pariter prius ad dilucidationem eorum quae in opere conti-
nentur praestatis agrediar.

Medica Materia, a quibus sumuntur quae
in plantarum historia consideranda sunt
et de authoribus imitandis, cap. 2.

Magnus illi Hippocrates omnium medicorum ac philosophorum
primus medicinam esse, eamque veram, ac necessariam, adversus
artem negantem, ac sanitatem fortuitam adscribentes hoc potissimum
medicis reperi materia medica viribus, ac usu comprobare
necesse est: eamque artis huius essentiali principium basim ac funda-
mentum statuere. Afferens omni namque quod fit propter quid fit
congeritur, atque etiam in singulis adeo propter quid fieri vide-
tur ut plantas, animalia, et mineralia ex quibus materia sumuntur
medica ad hominum salutem tuendam, morbosque pellendos fac-
ta censendum sit: quare Galenus medicamenta omnia pariter
esse partes animalium, aut plantarum, aut fructuum, aut horum li-
quorum (quos greci ottois vocant) aut succos, partim vero ex me-
tallis sumi. Utens mandavit: Theophrastus vero medicamenta ex
varijs plantarum partibus (ut sunt fructus succi folia radices, et
alia) sumi scriptum reliquit; nam plantarum tantum historiam,
sicut causas omisit animalibus ac mineralibus considerat ac trac-
tat in hominum medicamentorum historia duo consideranda sunt,
unum ut eorum differential, reliquarumque naturam ex partibus affec-
tionibus, generationibus, utaq; petamus, partes externas, totamque
figuram

figuram ac etiam internas ita spectando ut id quod cuius pro-
 prium sit, quodq; commune alijs quidq; commune cum alijs digno-
 scamus: Alterum vero si id quod alicui peculiaris indehinc possit
 quod ob aliquod non esse contingit aliquando plantarum proprie-
 tates ac figuras ita mutari, ut a nonnullis alijs existimantur
 potest huius primam satis optime explicavit in plantis Theophrastus dicens
 plant. cap. 1° partium differentia (ut formula rem complectar) tribus fe-
 ri in rebus consistunt aut in eo quod quidam habent aut non
 habent, ut folia, fructus, et cetera; aut quod similia neq; pa-
 ria habeant, aut tertio quod non similiter habent: hoc utitur
 similitudo, figura, colore, spissitate, raritate, asperitate, leni-
 tate, reliquisq; effectibus enotat; ad haec omnibus affe-
 ctibus ~~similitudo~~ ^{lugarum} differentijs, disparitas aut in excessu, atq;
 defectu multitudinis, magnitudinis: non similiter vero ha-
 bent quae portione, ac ordine differunt: quo vero ad generatio-
 nem non quidam spongi, alias semini, alias radice, alias avulsione,
 lib. 2 de nonnullis, aut surculo, alias truncu lignorum minutam cor-
 ruptam proveniri asserit: quo ad vitam considerando quibus in lo-
 cis gaudeat huius magis, vel illa, quantumvis proprijs in locis
 una quicq; vivere possit: Mutationes autem sparsim quasi
 obiter tenet: Dioscorides etiam duo illa considerat, aliter
 tamen, nam vires ac facultates medicamentorum usui medico
 deseruientes doceri intendit: Idq; fieri non posse nisi multa
 camentis prius cognitis, non ab re delectamentis quibusdam ea
 describens differentias, partes, generationes, vitas, conside-
 rat: Mutationes uti raro evinientes parum attingens: et si
 ambo

ambo utrumq; in speciem, diuerso tamen modo tractantur differ-
rentur in loco, et ordine: nam Theophrastus philosophus, medi-
cus, agricola, et alij plantarum cognitionem profitentibus scribit:
Dioscorides tantum medicus. Illi naturam, partes, differentias,
ac vires ad legentium admirationem ratiocinatur: hic cuncta
eadem ut facile a posteris dignoscantur, et medico usui tuto adap-
tentur, uterq; ordinem illi naturae, hic doctrinae insectatur: spar-
sim illi ac varijs in locis plantarum descriptiones, naturas,
ac vires disseminat: hic universam earum formam in unum
colligit, mox vires apponit: Theophrastus ita plantas solas exa-
minandas sumpsit, et de eis considerans pro ceteris extremam
manum imposuit: Dioscorides vero intra medicinae limites conti-
netur: et non solum plantas sed quicquid amittit ceteris
fossilium generibus nec non ab animalibus aut medica sumit
in unum opusculum perstrinxit; quare Galenus ceteris omnes
circa medicaminum examen Dioscoridi primas deferunt: namq;
quantum ad rem medicam spectat clarius et exactius omnibus
scripsit: At quia opus hoc in medicorum praesentem gratiam co-
tur in omnibus fere Dioscoridem insectabimur, ex cepis paucis
quae ad Theophrastum sumpsimus et in medicamentorum facul-
tatis dignoscendis a Galeno mutuauimus:

Quem ordinem in suo de Materia medica
Dioscorides seruauit quip in tractatu
hoc seruabimus. cap. III.

Materiam medicam tractans Dioscorides summa diligentia
laborauit ut non tantum uera, utilia, et statim principijs
consentanea

in problemo
non longi a
principio

consentanea scriberet, sed ut ordinati cuncta disponeret: hunc
ordinem et in libris, et capitum connexionibus, et in uroquoq; ca-
pitulis differenti tamen modo ab alijs tradito seruari conatus est:
damnant uimores quia materiam medicam uernaculam cogni-
tamq; uulgo dignam censuerunt: medicamentorumq; uires proba-
tionesq; cursim complexi nullo experimento eorum effectus colli-
gentes: inani uero reddendarum causarum studio uerba fundente
alia pro alijs scriptitando rem in acerium, congeriemq; contro-
uersiarum exulerunt: ac nonnulla reclamanti euidencia pro-
sus ueritati refragantia non oculata fide sed narratione potius
ab alijs accepta cumulari. In ordine ydem ipsi aberrantes, partim
eorum discrepantes nullaq; cognatione coniunctas uires colli-
gentes, partim per elementa literarum scripta in ordinem
digerentes, genera et eorum effectus a sua cognatione dis-
iungentes, Dioscorides uero libris, et capita connexit, medicamen-
torum genera, et effectus uirium cognatione cognatione con-
iuncta considerans: tractat in primo libro de Aromatibus, oleis,
unguentis, arboribus, nascentibus ex eis succis, lachrymis, ac
seminibus, materias ac materialium capita uirium cognatione
coniuncta connectens: sic et in secundo libro in quo de animali-
bus, melli, lacti, adipi, frugibus, atq; oleis subnexis herba-
ceis quae aeri praestant facultati: Idq; ideo ne coniucto-
rum uires disparuisse uideretur, in tertio radices, succos, semi-
na, herbas, et quae uernacula, et intersc cognata censentur, ac
ea quae pluribus scatent remedijs, praeponit: in quarto de radi-
cibus, et eis quae restant herbis: in quinto de uiribus, et metallis.
in sexto

in sexto et ultimo facultates medicamentorum quae nobis prodesse
 aut obesse possunt recenset: in singulis autem capitulis primo me-
 dicamenti nomenclaturam proponit; deinde species seu genera re-
 censet, si plura reperiri contingat; mox eiusdem delineationes
 ac notas describit, ut illud cognoscere ualeamus: postremo facult-
 ates, operationesque nos docet, ita ut unumquodque caput in tres
 partiendum sit partes, quarum prima nomenclaturam et
 genera, altera descriptionem, tertia uires et usus contineat.
 cumque medicamenta omnia quae in hoc opere continerentur par-
 tem sint partes animalium, aut plantarum aut fructuum, aut
 horum liquorum (quos greci ~~o~~ ottois uocant) aut succi, partem ue-
 ro ex mineralibus sumantur, melius mihi visum fuit cum galeno
 de plantis ante omnia agere, tum quod numerosissimum illarum est
 genus, tum quod uirium robore praecellensimum; inde de animali-
 um partibus tractare, ut post plantarum leones animalium succes-
 sive sequerentur: hinc ad mineralia posseremus deuenire: Itaque uni-
 uersum opus in quatuor partietur libros, in tribus primis de plantis
 tractabitur, in quarto de animalibus eorumque partibus, et minera-
 libus agetur: quoniam etiam plantae non eo ordine qui in elementis
 uisum perscribentur, sic enim esset genera et eorum effectus
 a sua cognatione diiungere sed eo qui in plantis generi coniu-
 ctis, et qualitatibus familiaritati ac praecipue cognationi saporum
 connexi consistit: dioscoridis ut plurimum instructo quoque etiam
 ordine seruat: quare primus liber in tres partietur sectiones,
 in prima de aromatibus, in secunda de arboribus et nascentibus ex
 eis succis, lacrymis, ac seminibus, inter haec de fructibus, et post
 fructibus agetur: secundus uero in duas scilicet partes in
 prima de herbis acri saporis praeditis: in secunda de herbis amarum
 saporem

sed natura esse germina: Plato uero natura esse asserit. Aristo-
teles positioni, et ad placitum conceptus et res de notantia no-
mina esse statuit, ab eo tamen fortasse non dissentit plato di-
cens nomina naturaliter significare, quia aperto artifice im-
ponere talia imponuntur nomina rebus qualia illatum na-
turis conueniebant. ~~scilicet quia natura~~ ut ex proclli-
gati hyprocratis uerbis recte intellectus colligi potest: cogna-
ti quia solemus artificia quae maxime naturam imitantur
naturalia per exaggerationem uocare, et forsitan illud est
geneseos 2 omni quod uocauit adam ipsum est nomen eius
sed de hoc haecenus alterius est indagare. At quia de plan-
tarum nominibus rectae eorum impositionis ad inuestigandas plan-
tarum noui orbis nomenclaturae hic agere intendimus merito
omissis alijs dicimus: Plantarum nomina nonnulla suis
assignari inuentoribus, interdum regionibus, uel quia in his pri-
mum inuenta sint, uel copiosius, aut uiribus prestantiores pro-
ueniant: quidam ab effectus excellentia appellationem tra-
xerunt. Alia ab euentu rei, nonnulla ex aduentu sua ducunt
nomina: quaedam a fabulis ueterum narrationibus sunt: non-
nullae quia ab aliarum rerum similitudine nomen mutuatur =
qua omnia ~~et~~ ^{ex} ~~habent~~ aliquem habent, ac nomen eorum uir quae-
dam, et rationem naturae exprimit, ceterorum uero ~~et~~ ^{ex} ~~primis~~
diu ignoto euenit ut posteriores natiui plantarum, faculta-
tibus locis alijs uel longu sahi usu cognitis alia illis no-
mina horum aliquid in illis indicantia indiderunt quibus
aposteris receptis, delent ac abusu reiectis primis nominibus
alia secundo imposita remanserunt: Itaque nominum aliquid
de notantium

orduit
denotantium nimis ~~excedit~~ numerus, pauci uix relictis nisi
sua sui nominis rationem manifestam habentibus. quare cum
uaria hominibus imponendorum ~~imponendorum~~ nominum se offer
rat causa, tam illis quae antiquum nomen seruant, quam etiam
in quibus primum nomen ~~deperditum~~ est diuersa sint nomina
indita, et sic unico medicamento septem, et aliquando plura
nomina reperiuntur. Antiquius plantarum cognitioni magna
diligentia in ueteri hoc orbi uocabatur, uelut et nunc in recte
ri, et nouo orbi insudatur; ita ut in diuersis regionibus diuer
sa essent nomenclatura, atq; ab his facultas, ab illis sapor, ab
alijs color, uel similitudo cum alijs plantis, uel cum animalibus,
ab alijs aliquid cuiusmodi notabatur; et si hoc nominum ua
rietat confutionem quendam in professorum animis generare
potest, non est tamen absq; maxima utilitate eorum cognitio:
primum quia peregrinantes galeni more ob exactam simpli
cium medicamentorum in uarias regiones cognitionem ~~optimum~~
optimum esse eius regionis ad quam perueniunt nomen
illorum quae querunt medicamentorum scire faciliabitur
sic eorum notitia; secundo quia ex nominum uarietate sa
pius in cognitionem simplicis medicamenti uenimus, nam quod
unicum nomen non explicat, quandoq; explicatur ab altero
quorum nominum uarietas quandoq; a Dioscoridi in qui
busdam medicamentis ad admissum explicatur: in alijs
ex eorum descriptione colligitur; in quibusdam uero neu
trum fit, sed sola nominum uarietas potius, cur autem ita
nomina uentur non solum non erodatur, sed neq; in delineatio
ne includitur: At summa adhibita diligentia nominum
proprietas

proprietas, atq; etymo inuestigatis dubio procul multa no-
bis simplicia innotescunt, quae alioqui non innotescerent, nomi-
nibus namq; proprietat nunc medicamentis formam, nunc fa-
cultatem, nunc odorem, et aliquis eiusmodi dinotabit; ita ut
aliqua nota effatu digna medicamentis addatur quae faci-
liorem eius cognitionem reddet

De Plantarum huius operis nominibus
earum ~~etymo~~ multiph nomenclatura cap. I.

In Plantis noni pbit. hoc in opere contentis plura observantur mo-
mina, et non aliquem habentia, ac vim quandam et rationem.
naturae exprimentia; ac nonnulla etiam etymo nullam referen-
tia offerunt. Plantarum namq; quorum nomina etymo habent
quedam apri'cipua facultate effectum excellentia appellatio-
nem traxerunt, ut est herba phahiam dicta sic a facultate
qua puerperas inuandi praedita est. a dissonidi Aristolochia
nuncupata. sic etiam ~~et~~ tlahuelli loca quahuelli. Arbor in-
samite dicta quia di'mones pellendo, et fascium in hibeendo
cor curat, qui horum praunitati insaniunt. Ciupatlil medi-
cina feminarum dicta quia muliebres morbos praedixit hy-
stencos affectus curat. Tetlatia urens medicina nuncupata
quia quarto ordine calida est et urentis naturae. Coati-
liz patli medicina doloris dicta quia dolores lenit; qualan-
capatl irati hominis medicina dicta, quia hilaritatem indu-
cit, et iram mulcet. Uael patli dysentericorum medicina
nuncupata, quia dysentericos sanat affectus. Alia aquadum
pe' cultuari proprietati ut Pinahuahuiztli id est herba uirgida
sic

sic dicta quia homini tactum fugit, et eius flatu tabescit: quon-
dam autem inuentoribus nomen duxere, ut Iouquillic herba
principis dicta ab inuentore qui erat illius regionis princeps.
Cimatl quam Hippam incola herbam Iuani infantis illius
primi inuentoris dicunt: A locis alia ut Chichimcapatl
quia chichimica gentis est medicina; et Texcalxihuitl seu
herba saxorum quia in saxis oritur, Acuapatl seu medi-
cina iuxta riuos proueniens, quia in fluentibus aquis ori-
tur. A sapor ut Cocoxihuitl id est herba acris asaporis acris
quo pullet nomen sumens. Ilacochichic hoc est uirga amara
Cacochichic seu herba amara ab amaritudine saporis murcupa-
ta: A colore ut Ilitxochitl id est flos niger nomen anagro-
siliquarum coloris, nam huius plantae flores ^{multum uidentur} mutantur in si-
liquas: Cocoxochipatl hoc est medicina lutei floris a
florum colore sic dicta: A similitudine cum multis rebus
facta, ut cum animalibus quod scilicet una planta pars
uel quod ipsa uniuersa alicui animali similis sit, ut Theo-
philin id est saxeae nemes sic dicta aradicibus capillari-
bus uermium figuram referentibus. ~~Zazacilin~~ Zazacilin sic
dicta quia eius semen est simile cocteis: A similitudine
cum alijs medicamentis uel quod uniuersa uel quod eius
pars emuletur illa uniuersa uel illorum partem, ut Ilala hoc
huetl id est infima abies, Ilacopolin hoc est cerasus humilis
a similitudine quam habet cum uniuersa planta: Ahuapatl
hoc est querna medicina a similitudine foliorum quam habet
cum folijs quercus: Tozoyatl seu planta palma similis
a similitudine

asimilitudine foliorum quam habet cum folijs humilis ~~planta~~ pal-
ma: y auhelli id est rubicunda mediana ob flores comantes qui
nubila imitari quoad antenas solent dicta a medicamento seu
eius partis figura, ut Cempoalxochitl a numerosa foliorum mul-
titudine sic dicta: Hualghequetzal id est penna terra sic
dicta a folijs pennas avium imitantibus: anostris nulli foli-
um dicitur: Hlanuy tepuz id est quatuor domus dicta sic quia
caules hae herba producit folia uicibus quibusdam appendicibus
secundum eorum longitudinem et partibus quaternis discurrer-
etibus pennatur: Aetopatl sic dicta a radice duriori et colore
in rubrum uergente imitante lapidem Tezonitli dictum: Aet-
zonxochitl id est flos barbatus sic dictus a floribus comantibus
capillis longis et coccineis qui simul barba instar iuncti sunt,
Tezonthlahuagui id est capilli rubei sumptis hae planta nomen
ateuitate, colore, et forma comantium in summis uirgulis florum
rubros capillos referentium: Ab accidente quoque ut Copal qua
huittl id est arbor gummiifera, licet hoc nomen cunctis arboribus
gummiiferis commune sit per antonomasiam huic arbori inditum
est: Hoiexiloxitl seu affluens resina eodem modo per antonom-
asiam a copiosa resina quam producit sumptis nomen: xioquahuitl
sic dicitur quia stipes lepra in focis uideatur: quandoque adu-
bitur simul iunctis unum facit nomen ut Axixcozahuizpatli hoc est
medicina urinae lutea, a folijs inferni luteis lutea dicta est a
facultate euocandi urinam medicina urinae nuncupata fit no-
men compositum a facultate et foliorum colore: ystac texcaltla
wet id est uirga candida saxorum dicta, nomen compositum ex
colore

colore et loco in quo oritur. Contingit quannog, unam, et eandem plantam plures sortitam fuisse nomenclaturas, easque diversas, vel quia in una regione fuerit cognita una precipua facultas, a qua apud illas gentes nomen uim illam exprimens fuerit impositum: in alia uero regione facultas ab hac diuersa facultate altera ab hac diuersa cognita, alterum nomen fuit impositum; et sic in diuersis regionibus diuersis cognitis facultatibus tamque precipuis uni et eidem plantae nihil plures fuerint accomodata nomenclatura, ut est Texaxapolla id est Capidum perforatrix nam conficatio ea madente lapide uel quum qui uitas crasso admodum, et auersa parte naribus ita percipi odorem ac si naribus herbulam admodum penetrantia uaporis durum saxum: Alij eandem plantam Izonpoli huizpatli seu sternutamentum mouentem, quia naribus adnota sternutamentum excitat: ut est etiam Izompili huizpatli id est medicina uens sternutamentum a facultate excitandi sternutamentum qua pollet sic dicta: eadem ab alijs nuncupata Izonti com patli id est medicina caput exurgant: obseruatur quannog, nomenclaturarum pluralitas non tantum auarietate facultatum quae uni plantae insunt sed quia una erit sumpta a facultate, alia a colore, alia ab odore, alia a similitudine, pro uarietate earum qualitatum praepollentium quae diuersis impostionibus innolescerunt ut est planta illa quam ab odore granitatis cohayel lon id est anguem fetentem appellant; alij eandem plantam Ahlpoua seu nigram et fetentem plantam nigro colore et fetido odore nominant, eandemque ehichue seu herbari amaran et serratorum.

et serratorum foliorum a sapore, et figura nuncupant: Alia
 planta oliu huius a seminis coriandro similis rotunditate,
 eadem coadiuuiet id est serpentis herba nuncupatur tribuunt
 serpentibus tot prudentiam et sapientiam quare sapientum plan-
 ta appellatur, sacrifici enim indi cum uideri nolebant uersari
 cum superis, ac responsa accipere ab eis ea uersabantur planta
 ut desuperent, nullis phantasmata, et demonum obuersantium
 effigies, circum spectarent. tribuit enim id solano mamaco Dio-
 scorides quare satius fuisse herbam despicere, et mamaco
 rum et non sapientum nuncupare: hoc ergo diuersis nominibus una
 plantam appellari non penitus obsonum duxi, imo non parum co-
 modi tum ad faciendam plantarum cognitionem, tum ad eius-
 dem uirium, et facultatum indagacionem futurum putavi: et
 namq opus hoc in lucem editum per uarias non orbis regio-
 nes circum ferri posset, et incolis illarum ex peculiari Re-
 gionis plantarum nomenclatura facilius illa innotescerent
 aut si quis ob harum plantarum certam notitiam in uarias
 se regiones conserat, ac plantam peculiari regionis illius no-
 mine petierit dubio procul planta ab incolis ostenderetur, et erit
 non confusio: tum etiam ex nominum uarietate plantarum fa-
 cultates, et uires (ut diximus) innotescunt: unum enim nomen
 unam, aliud uero aliam explicabit facultatem: et si plantarum
 huius operis non nulla nomina etymu carent uel signum ha-
 bent illam ignorari uideatur, in postea tamen aut innotesce-
 re aut alia nomina uim quamdam et natural rationem expimen-
 tia aut

aut aliquod predictum de notanda imponenda esse sperandum
est, ob hoc cuncta harum plantarum nomina ad invicem adnota-
re optimum fore existimavi.

~~Plantarum genera illorumq;~~ ^{differentia acquiruntur}
~~na ostenduntur.~~

~~Etenim dictum est unum quodq; huius operis caput in tres
dissecari partes posse, quarum prima nomenclaturae et
genera, secunda descriptionem, tertia vires et usus con-
tinet, cumq; duobus precedentibus capitibus de plantarum
nomenclaturae rectaq; eorum impositione differunt sit in
presenti capite de plantarum generibus concordemq; ^{et locos}
^{signis differentiae} ~~ne per ignota tum in ordine tum in descriptione~~
~~procedatur. Doctrina namq; eundem tractari solet cum per
genera species inveniuntur, quod et recte tum in modum agendi~~
~~ubi cumq; fieri possit, plantarum itaq; prima ac maxima~~
~~genera a quibus omnia peci que certis plurima videntur~~
~~quatuor sunt, nempe Scabro Arbor, Sapior frutes, Psoraleov~~
~~subfrutex seu cretium alijs dictum, nova herba:~~~~

~~genera plantarum~~ ^{nomenclaturae} ~~differentia ac~~
~~convenientia~~ ^{ostenduntur} ~~cap. vi~~

~~Etenim dictum est unum quodq; huius operis caput in tres
dissecari partes posse, quarum prima nomenclaturae et ge-
nera, secunda descriptionem et locos, tertia vires et usus
coninet, cumq; duobus precedentibus capitibus de planta-
rum nomenclaturae rectaq; eorum impositione differunt
sit in presenti capite de ~~generibus~~ ^{nomencla-} plantarum
tunis coning de generationibus convenientia,~~

in arborem transiunt: palmyrae et uicea fructusq; alij in arbo-
rem ~~transiunt~~ abeunt: Theophrasto Arbores contra in
purgentur, carumq; ~~transiunt~~ omittuntur in fructus degenerant
idq; fructu arbores appellant: huius ~~idq;~~ ^{idq;} proportio quide-
sam est in nonnullis alijs herbis: ut in lactuca cuius scilicet item
ad huiusmodi fructus quodammodo Theophrastus sic in salvia
anroseno polygamo stylosiano. Ab hoc dicens et plerumq;
alijs ut trifolium inquit fructu et suffruticulis coniungere.

Generum plantarum nomenclaturae differentia
convenientiae ac degeneraciones ostenduntur

Cap. Vi.

Item dictum est summu quoddam huius ~~generis~~ ^{operis} caput
in tres dissecari partes posse: quarum prima nomen-
claturae, et genera; secunda de descriptione, et locis
tertia vires, et usus continet: Cumq; duobus pro-
cedentibus capitibus de plantarum nomenclatu-
ris rectaq; eorum impositionu dissertum sit, in
presenti capite de nomenclaturis generum planta-
rum, eorumq; degeneracionibus, convenientijs, ac
differentijs tractabitur: ne per ignota cum in ordine,
tum in descriptione proiceatur: doctrina namq;
evidentius tradidi solet cum per genera, species ut
dividimus: quare recte hunc in modum agatur ubicumq;
fieri possit: genera itaq; plantarum prima, ac maxima
agribus

primo de hist. agribus omnia pene aut plurima continentur ut Theophrastus inquit quatuor sunt nempe ~~sed~~ deinde Arborescens frutex: ~~gignatur~~ suffrutex, ab alijs Creminum dictus; ~~et~~

Socii preallegata herba: Arbor est ex Theophrasto quod ab radicis caudice

Arbor quid simplici ramosum nodosum surculosum haud facile dissolubile assurgat, eoa olea ficus, molle, Pecomahaca, Ulatum lilaca quahuatl, Xochicotzo quahuatl, Copaltic, Iamardinia, Huaconex, Huitzil oxitl, Mitzquitl, Sasafra, Huaxacan, et alia

frutices similis: frutex quod ab radicis caudice multiplici ramosum se attollit, ut rubus, paliurus, Ulepatli, Huitziloxitl, Ulatlaco tic, Acuitotl, Ecapatli, Huitxigua, Nacazcul, yztecpatli, Atlatzopillin: Suffrutex quod ab radicis multis ex quibus caudicibus cauliculisque exit, ramosumque est et in altum assurgens, medianque naturam inter herbam ac fruticem habens, ut Bormarinus coronarius, Lauandula, hecra, spartum, Coatl, Xalquahuatl, Xio'patli: Sunt quidam dicant suffruticem uno constare scapo, lignoso, surculosis, humili, minimisq; ornato folijs, ut Abrotanum, Sampsugum, Serpillum, Izontecpatli, Ulauxochitl, Ulauxitloxochitl: Herba quod ab radicis foliatum sine caudice proveniat, semineque caule ferat, ut frumenta, et olivaria sunt qui addant quannosque caule carere, sepiusque uero caule ferre, aut culmo minimi lignosol, sed molle, ut Borrageo, Beta, Soncus, Condritla, mellilla, Aczoia

Herba

Chilmi cal

Chilme mical, coccoxi huil, zo zo yatic, Epazotl, yauhtli;
Quacachi ac quam plures alia: Planta omnes quae ex
 semine ortum ducunt conveniunt in hoc quod sato semine
 ex eo radix primo oritur, mox duo foliola: differunt uero
 sola namq, herba statim fruidit ab radice folia preter ea
 bina foliola prima quae cunctis generibus communia illis esemi
 nis pulpa proceduntia sunt affinia radici: Arbor, frutex, et
 suffrutex continui ab ijs foliis edunt stipitem; herba omnis
 alia insuper folia procedenti tempore uero tempore quidam
 etiam stipitem mittit, quaedam nullum unquam quod de
 cyroglossa scribit Dioscorides, in nonnullis provenit ut
 in beta; atq, harum una differentia pro tempore sunt enim
 quae cito ut Borrago, sunt quae ita sero ita rari caulem
 mittant, ut agnoscant sine caule natura sua sint existima
 ta, qualis insilago: Altera differentia e, caulium numero,
 uel frequenti, uel singulari, ex eorundem magnitudine, ac
 perennitate; in alijs tribus generibus cyrethiur scapus, sti
 perum, uel unus, uel plures: si unus aut magnus est est Ar
 bor, aut parvus et est ~~stipes~~ suffrutex, si plures est fru
 tex, horum uero affectus proprii sunt, Arboris ut ne intereat
 aut denus subnascatur: fruticis et suffruticis ut aliqui ta
 les sint aliqui intermorianth, id quod cum herbis commune
 habent: omnis ergo suffrutex differt ab arbore magnitu
 dine, aliquis etiam annuo interit: Agrimonia namq, in
 terit, et alia multa unicaulia in eo autem conveniunt
 quod

quod utiq; truncus est singularis: differt ab arbore frutex pa-
 tati, in qua ei cum suffruticu conuenit, ab utroq; uero sa-
 tum frequentia, nec necesse est ei perennare, sicut ne
 suffruticu seu cremo nam et myrtus perennat, et eonia
 perennat: Herba conuenit cum suffruticu stipitis unita
 aliquando ut brastica: nonnunquam cum frutice stipitis
 multitudini ut fœniculam: alias cum eorum neutro stipiti
 carentia: differt omnis ab omnibus alio proprio discrimine,
 prout hanc modum supra explicato: Contingit quannq; dege-
 nare hæc genera plantarum uel cultura mangonio, uel neg-
 gentia, et in curia, colentium, uel alias suapte natura ac-
 ce, ac alia in alia abire sicut et species; nam si simbrj spe-
 in mentam, tritium in lolium, et hordeum in auidnam. Sic
 genera: corylus si non colatur fruticea est, item pumila,
 aut clauus soboles arborei sunt: Malua quannq; in alio
 se attollens atq; in arborem transiens: quippe ita fit neq; tem-
 longo sed semel septem sue mensibus, ita ut longitudine crasse
 neq; instar hastæ possit grandescere, quapropter commodi
 usum baculi ~~pro~~ demit, tempore uero longior si exacto puerat
 magis quoq; incrementa capere: simili modo et Beta nam
 quoq; amphorem magnitudinem capit, sed longi magis Amer-
 paliumus, hiedera ut procul dubio arbores efficiantur quannq;
 frutices sint: authore Theophrasto: Arbor ei e contra in pinge-
 earum cultura omittantur in frutices degenerant: quq; frut-
 arbores, appellant: Huius idea propriis quædam est in non mul-
 alijs herbis, ut in Lachua cuius stipitem ad hororum poster-
 situm prodit Theophrastus, sic in Salvia, Androsamo, polygon-
 Hyosciamo, Rhodo dendro, et pleriq; alijs ut Dioscorides in qu-
 fruticare et suffruticare contingit:

p. de histor.
 plant. cap. 5.

de plantarum paribus cap. 2.

Nomenclaturas generum plantarum, differentias, ac con-
 uerſiones, de generatione ſuperioris capite ſtendi-
 mus. Nunc explicacionem partium plantarum proſe-
 qui conuenit: cum res ^{planta} uaria ſit (ut Theophras-
 tus inquit) atq; multiplex ob hoc partu in unum ſum de ca-
 referri difficili eſt. ſignum minus quod nihil penitus eſt
 quod comuni accipi poſſet cunctis plantis conueniens, ut
 animalibus os, uenter, et alia proportionē eadem, alia
 quodam alio modo, neq; enim radicem, neq; cauſem, neq; ra-
 mum, neq; germen. Neq; folium, neq; florem, neq; fru-
 tum planta omnes habere uidentur: cortex ruſta, aut
 medulla, aut nerui, aut uena, minime omnibus ineſſe, ut in
 fungorum, et tuberum genere patet: quibus rebus hiſq; ſi
 multis natura uiaq; plantarum conſtitit. ſunt equidem ar-
 boribus, et fructibus partes plurimae: ſuffruticibus pauciores,
 quibusdam herbis pauciſſimae: quarum quaedam prima ma-
 ximeq; communes plurimorum ſunt, ut radix, cauſis, ramus,
 ſurculus, ex Theophrasto: quaedam perpetuo ſunt adſunt ſti-
 pitibus, alia non ſemper adherent, ſed pereunt, ac deſcunt
 quas idcirco nonnulli partes eſſe negant, alij annuas ap-
 pellant: perpetuae partes ſunt radices, cauſes, rami, corti-
 ces, ligni materiae, matrix, medulla, et alia: annuae uero et
 non perpetuae praesentes, flores, calyces, ſili, fructus, ſemina,
 capitula, ſi ſiquid ualuula, inuolucra, umbellae, pappi, et
 multa ſolia etiam, ſed non omnibus tamen.
 Radix igitur eſt id quo terra plantae inſeritur atq; cohaeret
 et alimentum allicie, cuius plantis haec ineſt ~~exiguus~~ paucis
 ſi excipias

si exapias, quæ sine radicibus vivunt, et augentur ut viscer
 Stili, et Hypheon, sunt arborum frangi; Caulis id quod ab r
 simplex supra terram assurgit, et in quod ali mentum defertur. S
 latini nominari consuevit, ac in arboribus quidem et fruticibus
 caudex, in herbis vero caulis dicitur; Soboles ista coliculorum
 inuicem, et radicibus fruticatio Stolones appellantur, qui in
 arborum, ac fruticum caudices erumpunt, quæ dum hi atq; plane
 vivunt, et adoleverunt; Caudex inferior caudis pars, radiceq; n
 rior, est, alias quæ truncati superest ramis; Ramus sunt qui
 caudice, aut caule fissi multiplices sparguntur, quæ non
 hi et velut brachia quædam se expandunt, quos nonnulli nod
 appellant, Surculus, quod ex ramis simplex, ac in diuisionem co
 quali potissimum germen arborum apparet. At quia prædi
 partes, cortice, ligno, et medulla, quæ et matrix dicitur constans
 nio de his dicendum, est egræ cortice pars ultima, ac extrema
 subiecto corpori sepeabili, velut crusta quedam ad tegendi
 data, quæ si velut ambientem ambiens membranacina gat tumi
 atuenso corpore dicta est; pars tamen corticis interior quæ l
 quæ præstus adheret propriæ liber erit, id, quibus scribitur
 libri nomen dedit, Corium tamen abochis non tam facies sum
 ma quam statumen quoddam crassius cui et aliud subesse potest
 nominatur; Sunt vero et partes quedam quæ p se nomine caren
 similitudine autem ex animalium partibus appellationem huius mutu
 tur, quare appellatur neruum id quod crassius fissile, prolongumq;
 spectatur sed in sociabili ac germine inflexibile, et venas hab
 Venæ ipsi cetera nerui similes sed maiores crassioresq; su
 et ramulos et humorem habentes. Item alia lignum alia si in
 dicantur, lignum interior pars corticis, circumdata fissile, ac
 dura, ac velut corpus arboris et fruticum cuius exterior pars
 et corticis vicinior pars mollior, ac albidior Alburnum a quib
 eam nominatur dicitur quæ facile putrescit et teredi inibi
 crebro

pro
cap. 4.
Matrix
dulla
liculus
nis
mus
ium
ryas
lus
liz
mina
ices
gues

obnoxia est. Caro est id quod omnibus dimensionibus diuisi potest
quomodo terra quae ex terra constant, unde fit ut inter neruum
et uenam ipsa medietas inter cedat: ~~patet eam natura cum in~~
~~concreta cum in fructum tunc ex Theophrasto~~
Matrix quod in medio ligni residet, et tertium alor aut continetur
uelut medulla in ossibus, hoc nonnulli cor, alij medullam appei
lant malum: Medulla etiam est id quod in medio ligni frangitur
continetur uelut sambuci medulla, salicis, uirge sanguinea rubi:
sciendum etiam quod herbarum caules si exigui sunt cauli
culi, aut coliculi dicuntur, quandoque et scapi, aut culmi, ut faba
rum scapi, frumentorum, et parharum hirundinum culmi:
folium est proprium quod ex carne cortice, et nervis constat, plantaq
uestit deq exornat, quo sicut spoliatur planta nuda appo
rent: flos gaudium est arborum, herbarumq, concipitur enim
planta uarijs diebus, et pro sua quaeq natura grauidat
se pariter gerunt quod germinatio ideo uocatur: pariunt
cum florent, flosq, rursus constat utriculis, hinc facturi
fructus spes est: sunt etiam quedam alia peculiaria parui
rentis arboris inuicia, quae neq, fructum, neq, florem pro
prie dixeris: cachaoyas graeci uocant, suntq, sub longa panicula
larum modo nucamenta quae squamam compacta produnt
eramis, ut uidere est in laniis, picea, platano, iuglande, tiliuati
abiete, et alijs per multis, nerum quod in Anellana, nucis, Co
ryloris, compacti callo racemam coheret, et uelut pre
longus uermis singulari pediculo pensile nititur. Quorum
tam graeci quam latini uocant, flores etiam suis parcellis
habent, nuncupantur calicem, stamina, apices, et ungues. Calix est
quo flos primum continetur deinde non fetus clauduntur: stam
ina quae uelut filamenta ceallicae erumpunt ab intimo floris
sinu, Apices sunt crassiuscula quaedam dependantia in sta
minum summo ~~caeteris~~ inherantia: Ungues in rosis. Ceterisq
foliisq

foliatis floribus ueteres intellexerunt imas foliorum pa-
 quibus calyci coherent, de colore magna ex parte ideo m-
 diana damata, fructus quid carni et semine compactu-
 est, frequenter tamen pro eo quod in uoluerit perinde quasi
 carni et semini coactum esse accipi solet; non raro pro ipso
 semine, ubi nudum, et nulli alteri inclutum nascitur; Sunt etiam
 herbarum ^{per multa} partes quae ab humanis in similitudine nomen
 traxerunt, ut coma caput, Ala, sinus, genicula, latera, capilla-
 ta, fibra, uertex, cacumen, ^{et alia} Coma quicquid huiusmodi uenustate
 crinium modo summitatum uel uolucrum exornant, ut pro-
 del cum foliatum est, cacumen; sepius corynthi, et flores coman-
 dicuntur, Id quod in globum exhiberit aut in orbem glomerat-
 caput diu consuevit, si magnitudine cesserit Capillum, a quo
 Capillum ta herbarum capillata uisuntur fastigia, ut papaueris, nymphaeae
 etc. Cauius inter caulem et ramulos ex fractus unde sinus
 Ala tum noua proles egrediuntur Ala dicuntur, facta ab humanis alii
 translatione, uelut in utroque complexu angelus in quem coie-
 runt sinus nuncupatur; si aliarum causa sinusque idem sibi in-
 articulus se fatebitur qui recti inspexerit; At qui partes quae in quosdam
 gemiculum nodos inueniunt tam articulum quam genicula nominantur; agri bus
 per sepe uel geniculatum uel articulatam ramuli prodire dicuntur;
 Internodium quod inter articulos uel genicula intercedit, intermedium intercedit in-
 ternodium diu consuevit; geniculata quoque radices nominantur
 quae nodis quibusdam interstincta prosterant, rotunda et leui-
 ter capillata: Partes crassiores, nodis conglobatae in quas
 internodiorum, extrema coeunt uertebra nominantur, late-
 ribus etiam praedita sunt herbae quibus laterales funduntur ra-
 mi, aut utrinque in ordinem digesti proueniunt. Ad haec parua
 Capillamentum teretes et oblonga in capilli modum extenuata, Capillamenta
 diu consueverunt, quae si contorta eriguntur Cirri, multumque
 appellationem; diffident Cirri ab aetabulis illi enim tota
 Acetabula polyporum flagella sunt, haec in flagellis cirrisque rotundi
 canities ac caneruntates sunt: Capillamenti germana
 sunt fibrae

sunt fibrae quae haec plantarum minores sunt radícula in
qual ueluti extremas crassiores effusa sparguntur, sic radices
multae fibris capillatae nec non etiam capillamentis fibratae
pinguntur; quae ueluti crinibus quibusdam curvatae coman-
tur: ~~oculus~~ uertex, fastigium, cacumen id est consistit quod
longissima abradice distiterit intervallo, ut erit quod proxi-
mum sit pedi: oculus dicitur quod persepit in huiusmodi alarum
sicut uideantur oculi, is molulationi nomen fecit: Ceruix pars
illa est quae acapitanti radicibus prodeunt prolonga feret quod
in collis pectica figuretur, ut in cepis, et porri et id genus si-
milibus: Umbella est quae in plantis summation insidet, estq; flo-
ris seminumq; pedamentum in plures digestum longiores pediculos,
qui simul ex fastigio eodem ori in latius continuo radiantur,
singulisq; florem, uel semen sustinent in orbem circumactum, ut
in sambuco, feniculo, amfo, sambucus et dauis et nonnullis alijs. In
orbem quoq; radiatas herbarum comae cacuminisq; in fascies
coacta laevi muscaria uocantur, a flatu similitudine cuius
uentilata muscae conuulsi abiguntur: Cyma sunt scaporum de-
licatiores tenerioresq; coliculi quos aptima ^{molulatione} praestant
Pappus lanatus nullus est qui deflorescentibus aliquot herbis
remanet, et postea in auram enaherit, ut in cardui, senecione
soncho et pleriq; alijs fit: Herbae quaedam, arborescunt quaedam la-
nugini pubescit, quae est lanata quaedam hirsuties quia stropium
aliquot folia coliculi termitibus canescunt: Aculei sunt qui
cumq; diuina in cuspide curbinata punctionem infligunt spi-
culorum modo, Echinus est quicquid numerosa congerit aculeorum
scipatu, siue tegmen, hinc caput, siue cacumen sic dicitur quod glo-
bo spinarum agmine maris herinacum mentitur ut in
castaneis

castaneis, diptaco, et spina alba apparet: semina multis
 variisq; conceptaculis recipiuntur nempe siliquis, valvulis,
 folliculis, folliculis, loculis, vasculis; folliculus est ~~choraxi~~ ^{choraxi} et hoc
 rei cuiuslibet quae graminum vel semen continet involucrum
 siliqua siliqua tegumentum est quo vel grana leguminum, vel ho-
 badum semina concluduntur, nam non legumina modo sed et
 complures quoque herbae, et fructus siliquantur, valvuli cum
 Valvulus ~~enim~~ ceterorum leguminum folliculi, tum praesertim fabarum
 appellati sunt, quia vallo quasi valvulae grana excutiantur.
 Vasculum Vascula reliqua seminum involucra quae si veluti parva
 Loculamentum capsulae ca. recludant loculamenta dicuntur, si peritumarij
 vel follicularem formam refert vulga sibi nomen afferunt
 Vulga circa natus florum vel foliorum ambitus qui folliculos autem
 Verticillum multos herbarum coronat verticillum est ab instrumenti multi-
 bus similitudine dictum, quod fere utendi gratia solitum est
 ad haberi; omnisq; partibus frumenta et viti dicat uti nos
 instituto minime opportunis alijsq; ad figuram pertinentibus
 brevitati studens huius capiti finem impono.

Saporum in plantis repertorum differentia
 inuestigantur Cap VIII

Quippe cum in ordine servando in tractandis hoc inope-
 rentis connexionem cognationis saporum esse servan-
 operi preium duxerim, ad clariorem etq; notitiam di-
 forum differentijs, quantum nostro instituto convenit nu-
 agere incepto, ~~hanc~~ ^{hanc} inquisitio pertinet in summa
 secundum de anima, in specie ad librum de sensu et sensu
 privatum vero ad librum de ^{actum} saporibus; at quia tripliciter
 Sapo- res considerari possunt, primo in ordine ad gustum cum
 sunt

sunt obiecta, secundo secundum propriam naturam: tertio
 secundum subiectum cui insunt, primus et secundus modus
 ad philosophos pertinet, quare de his Aristoteles in preda
 legatis locis differunt. Tertius ad medicos: Atque etiam gale
 nus considerans mixta ut ad sanitatem conferunt sapes
 ad ipsorum temperies dignoscendas ordinavit, et ut per
 subiecta distinguit; ^{quodam} ex nulla qualitate earum qua
 secunda appellatur firmum satis iudicium ad mixti
 temperamentum dignoscendum sumi possit. (sola experi
 entia id assequimur cui unica fidendum). ex saporib
 bus tamen non parum inuamur cum ad id consequen
 dum, tum ad plantas ipsas dignoscendas sciendum ergo
 quod de saporum differentiis ac numeratione non pariter sensu
 se videntur. Plato namq. in Timoe ut refert galeus quidam
 modo octoposuit. Acerbum autem a acium, salum a nitrosum amarum
 acrem et dulcem, alio modo quinq. primos, duos sapes acerbum
 et austerrum, eius dem ferè prochi est asserere solum autem in ra
 tionis maioris ac minoris differentias. sic salum nitrosum et ama
 rum; amarus namq. ex nitro prouenit intermixti. salis vero
 aut nitri imbecillitas aut adstrictionis quodq. affertur ali quid
 ex adstrictione speciem differentiam ad se ferunt uidetur. Alij ad
 dunt alium quem astrigentem uocant huncq. plato eundem
 cum austero esse intellexit nihil enim aliud est quam austerrus
 remissus qui in malo est et medico repositus. Ithophra
 phus addit uictuam seu alidum seu pingiorem qui potius in
 numero suclorum aplatone ponitur, uictuosum enim esse non
 ad saporem sed ad modum substantia suclis pertinet. Alij nouem
 dixerunt

dixerunt acer, acidus, pinguis, salus, austerus, dulcis, amarus, et
 but, insipidus: tres primi et tenui materia procedunt, medij et m
 eri, postremi et crassa atq; terrena. Nos octo tantum veluti nos
 propositis opportunos explicabimus, Aerem, Amarum, salum, dulc
 insipidum, acidum, Austrium, et Acrium: Aeris sapor
 qui linguam et os acinoma ferit, tam purgum ac fauces more
 simulq; calid facit, et interdum quasi exurit, et maxime conjo
 est in pipere, pyrethro, euphorbio, nasturio, Allio et cæpa. Phica
 chilla, chulpanla Zolli, culmicat, Quicpatli, Anchoa et id g
 alijs, fit autem ea tenui sicca calidaq; materia, quare omni
 gustui acro mordentem se prebet ignea natura particeps est,
 Sapor reperitur in edalijs quibusdam quibus utimur pro obsonio, m
 uero ut condimentis tantum, cum etiam in simpliciter medicamentis
 in deleterijs quibus non dum vehemens est sed infra tertium cal
 ciendi ordinem subsistit uim, atq; facultatem habet intro
 pri penetrandi, m^o ahus Aperiendi, crassosq; humores atten
 di extrinsecus corpori in herent utem rarefacit, humoresq; elu
 ac rarefacit, quod uero tam aerius est tertiumq; caloris grad
 exuperat præter q; quædam acinoma caput tenui napore fe
 si crassum sit essentia causticum est, et aut uelut ex utra
 cruetas molitur. In tota substantia animanti aduersatur sepho
 est putrescens et deleterium est. Amarum sapor insuavis
 ac tris, gustum diuellit, et linguam corradit, eo insignis est. Ab
 synthium, gentiana, centaureum minus, solo gnetus, Cimpatli, Z
 nam, Quicpatli, Tzompotonic, Tzompotli, et ^{in modis} alia. Crass
 est materia, atq; terrena quam exuperans calor preassauit, et ex si
 uis ^{quædam} omnes amarum calidum et siccum est, et si aliter auer. senti
 negat saporem ^{amaram} ex calore fieri semper, sed ex calore ad refrigeri
 posse modo calor aut frigus uim deicationi coniungantur idq; n
 exemplis m^o

plis monstrari nititur ut est videtur colligit cap^o 27° huius in cui
 se subscribit uallericia, quorum rationibus satis optime Stockli
 mus Valli^{us} p^{er} h^{oc} lib^{rum} con^{tra} respondet, hinc salis p^{re}cipuaris si
 detergendi et meatus expurgandi, et inest amaris, i^{ste} est, inrog
 sumptis in fanchi expolendi, et ad moris sordida ulcera detergen
 di, et expurgandi, at quia exsiccando, superuacuos humores ab
 sorbent aut detergunt et dulcedinem qua putredini parens est pro
 su aduersationis putredinem inhibent, et corpora diu integra tuer
 tur: Salis sapor est qui linguam coacta siccat, siccat corrodit
 non tamen admodum caliditate, in m^ulta duri materia coarctat cum
 calore, et siccitate, aqua enim materia (qua non exquiritur sim
 plex est) partes quasdam terrenas permixtas calor externus tan
 dem preassans, et urens acq^{ue} siccans salum saporem inducit, frig
 atoreo siclo quod in aqua humido calore in preassatum at
 mutatur, est, neq^{ue} igitur prout terrenus ut galenus inquit
 totus maris, sed permixtionis obuius, siccitas vero maior conqui
 ritur, ac penetrat: itaq^{ue} quid salum est poros contrahit, in adit
 detergit, digerit, seu sua siccitate potius humores absorbet sibi
 manifestu caloris sentu, quo fit ut a putredini uindicta, a sale
 nomen accipit, quasi hoc generi salis species omnes continen
 tur, aqua marina, colut^{ur} similia, y^{et} tal^{ia} nequit quilibet, et his
 similia: Dulcis sapor suauis ac iucundus est, nullaq^{ue} qua
 litatis exuperantia molestus, nam materia et tempera
 menti medicritatem obtinet, hoc d^{icitur} exasperata lenit,
 maturat, conloquit, et arduum est, ac alim^{en}torum om
 nium communis, omnium namq^{ue} nutrimentum commune, dulcedo
 est, quicquid enim aut^{em} ^{nutrit} plus, aut minus est dulce ex gal^{ieno} con
 spiciuntur hic sapor in saccharo, melle, glycyrrhiza, Izon
 polychusiel, saccharaleii, cuius ex pazo l^{icet}, colic^{is}, et
 huiusmodi

huiusmodi alijs. Insuperdus improprie sapor dicitur ut qui sapor
rum potius privatus sit, nullas qualitates afficit, nullas qualitates
peragitur. Huius materia tametsi quodammodo crassa est non tam
proxime terrena, sicca et asstringens sed humori quodam
fusa, qui tamen non exquisita permiscetur in caloris, et quod
eius materia emplastrica est, necque omnes infarcit, et ob hoc
exasperata lenit, et soluta agglutinat, quamvis autem sapor
sit, vultu sit affinis dicitur tamen quod in paulo crassiori et
ordore consistit materia. Id saporis genus in aqua excellit
maxime in id in cucurbita, et in pomis, omnino et
quod amolli. Clapact, et alijs huius generis alijs. Acidus
sapor est qui gustum penetrat, et tenuitate ferit, citra
tamen ullum sensum caloris, in tenui inest frigus, mate
frigida, siccitasque est natura, suam tenuitatem ad pen
et incidendum in hulo ferit in firmum est acris sapor
ri incidit, acrimia, mordicat, deoragit, obstructa libera
pellit, et siccit, frigoris enim alii subeuntis bene fitio
xiones omnes repellit, siccitati quae pluri valida est
quoniam eruptiones sistit ac cohibet, eius vis in aceto ma
me adeprehenditur, in succo limonum, mali citri, et in
libe, Romati. Nalauhcapacti. Austerus sapor est qui
derat os, et linguam mordicat, constringit, et quodam aff
cali coarctat, coarctat, ac quodammodo refrigerat, et exil
consistit in materia medioen, quae terrena, et aqua par
est, in qua non calor sed frigiditas dominatur et exasperat, h
center refrigerat, coarctat, coarctat, atque contrahit, fluxiones
derat, sistit, atque repellit, propriusque crudus humor appell
estque immaturis fructibus peculiaris, ut in neppulis, in
in corni, pomis, et pyris sylvestribus, unag, acerba, caca
ton fructus immaturi, yzotl fructus incompleti, copalxo ho
etiam fructus immaturi; Alerbus sapor austero finitum
co tunc

coctamen grauior molestiorq; est, ac magis linguam gustumq;
omnem constringit, et exasperat, ac proinde magis tum siccitas
tum refrigerat, eius materia plantae terrena est, et sicca nec
aqua nec humoris manifeste particeps, in qua nec calor sed fri-
gus exacte dominatur cum siccitate, itaq; ut frigidus fluxiones
repellit, ut adstringens humorum impetum se sistit, ac cohibet: ut
siccitas coarctat, atq; densat, vulnera cicatricis obducit: ut ter-
renus humores inerasat, sapor hic in malicinis, galla, rhois, et
cypressi mabus. et quatuor, et mixti quilibet et huiusmodi alijs
conspiciuntur: cumq; corpus acerbum ~~terrenum~~ sit ac frigidum
tripliciter necessario excolitur, aut in calidum aut humescens
aut utrumq; simul perperens, itaq; si caleseat dumtaxat, nec hu-
moris fiat nec mollius sed durum maneat, solum acqui-
rat dulcedinem uelut robur nec glandes ac potissimum qua-
nocantur castanea; si tantum humescat, si quidem ca crassa
rum sit paruum et aquea humiditas austerum euadet cuiusq;
enim saporis uires aqua recondit atq; habebat humiditas
si uero tenuium paruum et aerea sit acescet ostensum namq;
est frigidum subtile acidum efficere qualitatem. At si pariter
humescat et calefiat, humiditas quidem aquea in dulcedinem
aerea uero transibit in pinguedinem

De Plantarum noui orbis ab indigenis
ueteris huius diuersitati, earumq;
multitudini, et cum de paucis hoc in opere
tractetur: cap VIII

Huius nonnullas ueteris orbis indigenas plantas in nouo orbe
ortum ducere fama est, quamplurimas uero noui illius esse
proprias quarum paucis nulla in hoc antiquo uisita. hanc
india plantarum diuersitatem ad aures Theophrasti per-
uenisse eius uerba quae scripta reliquit & de hist. plant
cap 5°

cap. 5. testantur ubi loquens de india sive alijs in dia-
ribus, et herbis, ac absoluto sermone de ficu et alijs duabus
longe crevis plantis subdit. Sunt et alia plura ab ijs
uersa quae greca gignit, sed minime carent, nec mirum
fiam ex eorum proprietate putandum nam et quidam res
nulla omnino arbor nullus fruticea nulla herba similis
comperitur quae in greca proueniat paucis exceptis.
etiam ex coloribus figurisq. plantarum regijs in libris contentan-
a quous satis optime percipi potest, tanta namq. arte et per-
tia depicta sunt, ut cum in illarum partibus totaq. fi-
ra delineandis cum coloribus punctim applicandis geari
nec apelli nec cuipiam antiquorum cedere uideatur
imagines, et si milimines plantarum et animalium u-
ad inuicem in funtus ut res ipsas sen ac uidentia rebu-
ipsis inherencia appareant, ut ex nonnullis plantis et an-
malibus ad nos delatis coniectari potest; non abri omnes
tura prestantiam in plantis admirantur, non tam quod illa-
rum infinitum illarum numerum procreauerit; quam
quod omnes sic uariauerit, ut non sit reperiri plan-
speciem quae alijs ex toto similis sit. hanc plantaru
specificam diuersitatem celi et soli proprietati ac re-
tione fieri semper reliquit theophrastus primo de
causis plant. cap. 5. ubi loquens de generatione plan-
spontanco

spontanea a principio statim inquit: sponte autem alia
 exeunt (ut simplicius loquar) quae minora consi-
 stunt, et maxime quae annua herbarumque sunt natura
 sunt: ceterum evenit ut etiam maiora interdum ita
 gignantur. cum aut imbres frequentaverit, aut propri-
 etas aliqua in celo, et terra consistit: in fine autem
 capitis concludens inquit: Itaque quantum in universum
 exprimi liceat generationes huiusmodi fieri necesse
 est terra subfernefacta, coactoque humore admixto, com-
 mutatoque ex solis ardore, quemadmodum et animalia pro-
 generari videmus: quae Theophrasti verba aequo si
 recipiantur animo plantarum materiam esse quatuor
 elementa inferre videntur, nam per terram subferne-
 factam duo sicca elementa nempe terram, et ignem in-
 telligit: per humorem duo humida nempe aquam et
 aerem, quae simul cum siccis admixta, et coacta plan-
 tarum materia evadunt: causam vero agentem solis
 statuit calorem operantem in elementa illa uniendo,
 mutando, ac disponendo ad plantarum formam introdu-
 cendam, virtutemque formae plantarum productionem in fun-
 dendo, elementorum namque virtutes cuiusque formae mix-
 tionem
 productionem

productionem attingere non possunt, nisi sit superior
alia virtus, et hoc est aëlo; motus itaq; celorum causa
uniuersalis est mutationum inferiorum, ut puta ele
mentorum, mixtorum inanimatorum, plantarum, et ani
malium; non quia motus per se producat quicquid
sed quia est uniuersalis quedam ~~conditio~~ conditio
causa; nam sol et aëra applicata, et lata per
tum in simis diuersos rerum diuersitates operan
tur, ex Arist. 2 de generat. tex. 55; et hæc de pla
tis sponte nascentibus; plantis autem ex semine
uel ex analogo ortum ducentibus (corpora enim
celestia non eodem modo operantur in hæc infe
riora) motus celorum non totam imprimat vir
tutem, sed coadiuuat aliam virtutem: coadiuuat
enim virtutem, et calorem naturalem seminis,
uel analogi, qui est eiusdem rationis cum celo
sti; et sic celum omnium causa est, non solum
productura sed conseruatiua, non enim consister
rent multum inferiora hæc præsertim planta
et alia uiuentia motu hoc, et influxu celorum
cessante

cessantibus: asydenibus quàm magnis oriatur in
 plantis scriptum reliquit Theophrastus capite
 ultimo secundi de causis plant. Sed de his hacten-
 us alterius est operis: et si infinitus foret
 sit numerus specierum plantarum non indige-
 narum oris, de paucis tamen agere in hoc opere
 visum fuit, nam tantum in his tria illa qua
 habemus in medicis preceptis, ac cunctis alijs
 observanda statuit reperiri contingit; quorum
 id erat imprimis quod ea qua tractantur de-
 bent esse vera: secundo utilia, tertio iactis
 principijs consentientia; cum ergo inter tot
 mille plantarum differentias haec solum
 reperiantur pluribus ac notam dignis pre-
 dicta facultatibus, ac usui medico utilibus, (in-
 commodum namque artis medicae professorum pre-
 cipui presentis est huius operis, quibus plurimum
 ut debeo

ut debeo pro ceteris proficere animo semper
fuit) ceterisq; principijs consentaneis, ac antiquis
rum presertim galeni methodo non repugnan-
tibus: non immerito harum tantum historias,
icones, ac imagines distinctas et ordine disposi-
tas prelo tradendas opere pretium duxi.

~~Dubia eorum qui afferunt inartificiosum et inu-~~
~~effe tractare de plantis proponatur, et breuiter cau-~~
de ~~sa de lephione in plantis efficientes narrantur Cap.~~

Dubia eorum, qui aserunt inarteficiosum, et inutile esse
tractare de plantis proponuntur; et breuiter causa decep-
tiones in plantis efficientes narrantur Caput *Regi* X.

Plantarum descriptiones fallaces esse, earumque virtutes ineffi-
caces, atque euandae plerique medicorum queruntur, multaq;
passim obuia apud veteres, quae parum aptae si nostris confes-
santur suo nomini, ac descriptioni respondere; eorum diuersas esse
herbas contendunt, licet nostris eadē idem nomen obtineant. Sic
Iberidem, centauream minus, Smyrnium, hypoglossum, Phylli-
tim, peataphyllum, Phu, et nonnulla alia diuersa esse existi-
mant; quia veterum descriptionibus non per omnia congruant,
ac perinde de plantis noui orbis opponunt in illarum descrip-
tionibus deceptiones quamplurimas contingere potuisse; tum etiam
experimentis satis constare nonnullas plantas illius orbis in-
digenas, in veteris huius translatae regionis abijce; quasdam
inefficaces, atque euandas euasisse; alias mutationes magnas
perpetuas fuisse. Quare ob difficultatem plantarum investigationis
nomen, descriptiones fallaces, magnasque mutationes tractare de
plantis esse inarteficiosum, et inutile opinantur. His ut satis
fiat scire licet deceptiones multifariam in discernendis plantis
ob earum mutationes contingere possent; Variantur namque plan-
tae quadruplīter, primo ratione nomenclaturae, secundo ra-
tione numeri, tertio ratione delineationis, ultimo ratione fa-
cultatum. In nominibus enim proprietates eorum, et simplicitas
consideratur, quae tum in plantarum generibus, tum speciebus
est; hinc uel vniuersis, uel eorum partibus: Nempē haec om-

nia suis, et non alienis, atq[ue] improprie nuncupantur nominibus
ut quod arbor est, arbor vocetur, sic de fructibus, suffructi-
bus, et herbis pariter, et circa species, in quibus non solum
proprieas est consideranda, ut scilicet apposite sibi nominibus
appellemus, sed etiam uniuocatis, nempe ut perpetuo unum
nomen si fieri potest uni, et non pluribus imponamus. Idem
in plantarum partibus observandum est, ut puta quod radix
radix nuncupetur; caulisq[ue] caulis nomine appellatur. Ita
de caudice, cramo, cortice, foliis, floribus, fructu, ac semine, hec
in nominibus observanda sunt. In speciebus autem numerus
potissimum spectandus, qui est uel determinatus, cum dicimus
alicuius plantae duas esse species, uel tres, uel quatuor: uel
definitus, ut si plura esse alicuius plantae genera dicamus.
Vero in descriptionibus longe plura consideranda sunt: deli-
neantur namq[ue] plantae per substantiam, per quantitatem, per
continuitatem, tum discretam, per qualitatem que est Visibilis,
odorabilis, gustabilis, et tactilis; quae etiam uel definitae, uel
definitae sunt; per figuram, ac per similitudinem, quae etiam
ad qualitatem referuntur: per situm, per ordinem, qui quando
confusus ponitur; nonnunquam; explicatur per tempus, quod al-
quando determinatur, quandoq[ue] indeterminatum ponitur: per locum
praeterea, et regionem, quae omnia mutari possunt, ac praeter
naturam reddi, et sic plantas uariari, et deceptionis contingere.
Facultatum denique ratione triplex ex causa in plantis error con-
gere potest, primis ratione plantarum, scilicet cum planta non
duxerit effectum, quem promittit; secundis ratione corporis

iecti; tertis ratione affectuum preter naturam, quibus plantae
destinantur. At quia ex dictis quisque facile deceptioni, quae
in dignoscendis plantis ex mutatione rationis nomenclaturae
et rationis numeri contingere possunt, percipiet merito ijs om-
nibus ad mutationis rationis delineationes in plantis contin-
gentes decemimus.

Modi mutationum in plantis delineationis ratio-
nis euentuum explicantur Cap. *XXI*

Diversam mutationem in plantis delineationis ratione eue-
niant, nempe uel quia plantae non accommodantur descriptio-
nibus, uel contra, quod descriptiones non accommodantur plan-
tis. plantae quidem Authorem descriptionibus repugnare
videntur ob mutatam faciem; idq. pluribus modis euenire possit.
Primo sui ipsius ratione, secundo ratione Caeli, tertis ratio-
ne soli, quarto ratione cultus. Sui ipsius ratione dupliciter
est, nam uel ratione substantiae, quae in cunctis plantarum
partibus consideratur, ut si aliquam quandoq. in planta pars
deficere, uel superaddi contingit, siue pars illa sit naturalis
seu preter naturam; naturalis quidem, ut capillamenta, quae
triboli aquatici caulibus adnascuntur, quae nec folia, nec cau-
lis Theophrasto auctore esse videntur, sed cauli adnascenciae;
sic et viscum, et stiles, et hyssopar, quae non nisi in aliena
arborescunt; ita et ledon cistii species, in cuius folijs
pingue quoddam vernis temporibus contrahitur: ad substan-
tiam etiam gummi, lacrimae, lac, succi, et id genus alia

refecti possunt, quæ quandoque sunt, aliquando cum esse
debent deficient, ut martices iuxta Chamæleontis albi
dicit, sic et quæ deficient, ut Chondrilla alterum genus,
folia ferè circumversa, ut et deformia, et Chamæleontis
qui radix, quæ interdum exesa est, quæ præter naturam
sunt huiusmodi esse solent, ut cum ficui scabies nascitur
enigo oliui, atq; eadem in frugibus ex serenitatibus, flauis
barq; aulimis aqua, et rore in speculis incidens, quibus
Sole fruesfactis enigo creatur. Sic et cum præter naturam
aliqua deficient, ut in myrtis, quæ iuxta balneum sine
nucleis exiit. Secundo modo plantæ sui ipsius ratione fa-
ciem mutat ex ætate, quæ in eius pueritia, adolescentia,
et senectute consistit. Et si aliqui senectutem diuident
in maiorem, et senectutem, considerent senectutem in
plantis dupliciter. primo modo antequam planta à terra e-
uellatur; secundo postquam lecta est. Nos tamen hac di-
uisionis omisso dicimus plantas ætatis ratione mutare
faciem, quia non eodem modo in pueritia, adolescentia
et senectute erit, ut in tusilaginis apparet, qui luteum
florem prima germinatione uere emitit, quæ una cum
caule confestim exiit. Inde nonnulli his uerbis ex-
stimauerunt ex Dioscor. 3. lib. cap. propus. ac ex hinc au-
ribus suam de tusilaginis historiam sumptimè plerumque cre-
dendum est, qui neque florem, neque caulem, neque semen
profere hanc plantam tradidit. Sic et in alijs quibusdam
herbæ Idem Dioscor. in sui operis præfatione his uerbis con-

firma

firmat, quae causa etiam nonnullis Serpentes imponit, qui
 herbas quasdam, verbi gratia gramin, quinquæ folium, et tressi
 lapinæ emittere florum, fructum, et caulem negant. et hoc nō
 ob aliud, nisi quia non omni ætate herbas inspexerunt; ac
 propterea Dioscorides hoc prælegat hæc verba quibus Scripserit
 reliquit: quare cui in animis est herbarum peritiam atque
 necesse est, cum primæ germinatione solo emergentibus
 adultis, et senescentibus adesse; nam qui pullulanti fuerit;
 hoc dumtaxat adstiterit adultam cognoscere non potest;
 neque qui adultam tantum inspexerit nuper erumpentis
 nesciet, quo sit ut propter mutatam foliorum faciem, cau-
 lum, proceritatem, florum, seminisq; magnitudinem, et
 id genus alias peculiarias notas: nonnulli qui olim has rem
 varietatis non profecerunt, magnis in errore versentur.
 Et paulo post subdebat Ergo qui sapius ad discendas fieri
 eas, et earum natalis se contulerit, earum cognitionem
 maximè consequatur. Et si mutatis caliditate con-
 tingerit, hæc ob amorem varias constitutiones erit. Prout
 enim calum, varias reddit anni constitutiones, annus
 clementior quandoque, aut horridior sit, et ita plantas
 variat: Aeris namq; inæqualitatem maxime spectandam
 esse ut Theophrastus docet. Alijs enim imbres conveniunt
 quibusdam repugnat ita et flatus, et frigora, et calor,
 ex quo fit, ut si his adsint, alijs desint non gaudeat varie-
 tate efficiantur; vel enim figuram mutant, vel minores

un-
 ulto.

solis, maioresq. redduntur, non solum vniuersae plantae
flores, frondes, radices, aliq. illarum partes, vel tempus
strepit, vel tardius procreant, vel etiam omnino marces-
3 de caus sunt. Unde recte in proverbio est *ut Phœs gr.* inquit An-
capite mus fructificat, et non bellus. Soli ratione plantas va-
nare quandoque contingit, ac perinde ut locus varias
temperaturas in primis qualitatibus sortitur; ita multas
diuersitates in plantis procreare potest. At quia dupli-
cer locus intelligi potest, vel pro vniuersa regione
vel pro particulari alicuius regionis loco. Si primo su-
matur modus, quamplurimas in plantis mutationes efficiere
solet, ita ut et *strophium* indagatoribus, et medicis, ac
Philosophis in earum causis investigandis maximum
faucierit negotium: quantum enim naturae ob cre-
gionis variantur ex *Hyg.*^{lib.} de aëre, aquis, et locis
lib. At Salenij opusculo, cui titulus est quid animi
mores temperaturam corporis sequantur percipi
facile potest. Ex regione homines timidiore, vel
audacior, gemitiorq. effici videmus. In vna
magnanimi, ac ad viuita agendum, et ad labores quo-
cunq. ferrendos aptissimi fiunt; in alia debiles, in-
firmit, in hac mansueti, et miti, et in illa feri,
et immanes nascuntur. Sunt et regionum omnium
venti peculiariter, et aquae; sol etiam vel crebro respicit

vel crebro

uel oblique, uel medio modo: Si uero maiorem, aut minorem
 aut mediocre moram contrahit. et de his haec minima natu-
 ra, mores, colores, et corporis habitus diuersitatis eadunt.
 Sic et ceteris animalibus, multo magis plantis contingere, posse
 rationi conueniens est: Cum haec loci quauis ex causa pro illis
 mutationem suscipere apta sunt. magis igitur, et plurima
 regionum, ratione diuersitatis in plantis esse possunt. Amano
 enim, planta haec, uel illas regiones, ita, ut quaedam quorum-
 dam locorum uernaculae sint, aliae in quibusdam ne ci nul-
 li modo possunt Theophrastus, tithi, qui thur, mirram, laser, ana-
 monum, et cassiam plagis ad exortum, meridiana, uergentibus
 ueluti peculiaribus, minime autem septentrionem uentos proce-
 dere uocatur: Quaedam frigida loca amant, ut pinus, crobur
 abies, tiorus, Calanoe, tilia, et reliqua similes: et ex plantis
 humilibus nonnullas algentia loca querere, ut fetu faga, ab-
 sine huius, item quae radice, succo medentur, ut uenarum
 agicatorum, scamonum, et cuncte fere quarum radix ex-
 petitur, propterea substantiae diuersitatem ex regione spec-
 tantur. inuenimus multas plantas omnis parsi non posse per-
 ficere. Plinius loci uitis quaedam fixi infertiora tradit, dicit
 cedras, quae in pars sylua nihil fert, Perice arbore in Rhodo
 florere tantum. Galen in regionibus non admodum calidis
 palmas non perfecte maturas fieri. Theophrastus uero
 inquit, quod si quis palmas nostras in Babilone ferat
 loci illius Samethus similem reddi fructum. Quin et uitis
 morbis, regionis ratione plantis eximitur solent, nam apud
 Tarontum (ut Theophrastus refert) olea cum florent quam-

loque penuria flatus erugine infestantur, nonnunquam sita quodam
ex mari caliginosa, crassius flouibus residente odorem amittunt,
quare etiam arbores maritimas et pulcherrimas illas sunt, fructus
tamen minimum reddunt. Idque etiam manifestum appa-
ret in An. specie illa, quam eruditiores Aegyptium Arum
appellant, quamuis quamplurimi medicos malleum proferunt,
colocynthiam esse autumant, quae quamuis in Aegypto, nec
non in Sicilia omnes sui generis compleat, in Italia tam
et Hispania neque semen, neque florem, neque caulem vique
vel certe raro proferre visa est. Dem etiam in dittamnus
lib. 3 de mat. med. cap. 86. cretonni apparet, quod (ut Dioscorides ait) neque florem
neque semen proferre debet, in Italia vero florem, in Graecia
semen proferere comperitum est. Et id mendaci iudici
ratione evenire, ut inferius dicemus, potius consentandum est
qui autem mira circa varietatem in substantia ex regionum
natura scire cupit legat quatuor librum de Hist. plant.
Theophrasti plerumque in locis, ac praesertim cap. 5. et 7. Hae-
li nuncius etiam a regione variatur, cuius rei multa leguntur
8 de hist. exempla apud Theophrastum, interque mirabile illud de
plant. cap. 3. ne videtur quod in Aethiis contingat in frumentorum ortu
accidit. Ceterum quod magnitudine variare possit crepus-
culum, scire, qui fructus in India ad nos allatos inspe-
xerit, sunt enim nostratibus decepto maiores, quod cum
lib. 7. cap. 2. animadvertit Plinius inquit in India arbores tanta pro-
ceritatis traduntur, ut sagittis superari nequeant. sed de

deinde

Deinde hanc fuit virtus solis, ut species cali, et aquarum abundan-
 tia. Theophrastus asserit quodam in loco Asiae vitem Batrachum
 frumentum adeo grande fieri, ut olivae nucleos aequet. Et
 alibi Arbutus in Corsica magnitudinis amplissima, magnosq;
 discriminis ceteris superare refert: et circa Memphis ar-
 borem tantae magnitudinis esse, ut tres homines eius nequeant
 amplecti caudicem. Idem Theophrastus asseverat. Qualitatis etiam
 variae ex regione saepe contingit, ut odorem, colorem, saponem,
 et omnes alias differentias ad tactum pertinentes, ut duritiem,
 leuitatem, lentorem, atq; his contraria molliorem, firmitatem
 et ariditatem, ut in Aegypto, ubi flores odorati ob causam.
 a Theophrasto narratam. Saponem in plantis variari ex re-
 gione colligi potest ex Dioscorido lib. 2. ubi de brassica asserit
 quod in Aegypto propter amaritudinem non estur; in Hispania
 ac Italia, alijsq; regionibus suauissimi est saporis. De Aro
 loquens Galesius inquit ari radicem ad Cyrenem minime
 esse medicamentosam, et acriorem, ut rapis etiam sit utilior,
 et eodem, quo rapa modo manditur. In Aetia magna ex parte
 esse acriorem, et in quibusdam regionibus ita acri esse, ut ad
 Draconij radicem aequet: Sic de Cappari, de Lupinis, de mi-
 nori celidonio, et de batrachis saepe observatur. Color quandoq;
 ex regione variatur; Taxus enim in Aetia nascens folijs
 nigris, aut panicis constat ex Theophrasto: in Ida flauus, et cedrus
 similis. Quoad tangendi qualitatis attinet alterationes in plan-
 tis fieri vix vix omnes affirmant; et Theophrastus in primis dicit

4° de causis
cap. 2°.

tis frumentum ad eos firmum nasci tradit; ut si quis plus con-
decit. dissumptius recesse sit; Et plerumque macedonum ita in-
terisset; cuius causam reddens agri proprietatem esse ait, ut
si alio transmutatur, commutabile fiebat. At si locus secun-
do modo sumatur nempe pro particulari alicuius regionis
parte duplicem adhuc habet considerationem; nam vel ita, et
ut eius ratione figure, variatio, vel magnitudinis, vel saporis
aut consimilium contingat, vel quod alijs locis oriri planta
inveniantur ab illis, quos Dioscorides, vel alijs aut locis non
consent, nihil immutatur facit; utroque enim modo decep-
tiones contingere possunt; quoddam namq. loca sunt prin-
cipia; quoddam macta; quoddam arida; quoddam vltiginosa;
quoddam sabulosa; quoddam glutinosa; quoddam fertile,
quoddam sterile; suntq. montes, et vallis, plana, promon-
toria, lacus, flumina, loca maritima, praerupta, culta;
sunt et harum partium particulae ut semita, limitis, sepes,
segers, et id genus alia. Auctores ergo quandoque in his,
aliquando in illis locis herbas oriri tradunt, ac quos-
dam locos quibusdam plantis peculiares esse. Diversum non
perpetuum verum esse sciendum est, sed magna ex parte
cumq. in locis ei minus propriis (ut saepe contingit) planta
aliqua reperiat, faciem adeo mutare solet, ut circa eius
cognitionem dubium non continendum reliquatur.
Singulis itaq. locis suam esse in producendis plantis proprie-
tatem. scriptum reliquit Theophrastus; idemq. alibi inquit
mutationes vero (ut supradiximus) in sapore, odore, et magni-
tudine

3. de herb.
cap. 3.
4. de causis
cap. 2°

tedine tam ipsarum plantarum, quam fructuum, foliorumque fieri solent
 folia enim angustiora, latioraque redduntur, et ad summa plantae
 ipsae ad hunc modum diuerse efficiuntur; quapropter locum
 vniquodque sibi conuenientem querit: Conuenit autem
 illi, qui vigere maxime valeat, quamobrem non omnibus so-
 lum idem aptissimum est, sed aliae graue, macrumque amant,
 aliae aranaceum, quaedam etiam sabulosum, ut brassica, ea
 enim, quae siccata sunt siccum querunt agrum; quae humida
 humidum, et sic alimentum pro sua naturae ratione quaeque
 attrahunt. Mutationes autem ex cultu contingentes, dupliciter
 fieri possunt, ut puta cum cui deditur cultus non adhibetur,
 vel e contra. Porro quod modus magnam in plantis varietatis
 efficit: ex quibus fit quod minus cognoscantur; nam variant
 magnitudinem, tactilem qualitatem, colorem, saporum, odorem,
 formam, atque hanc non solum, quia ex cultura diuerse
 formae in fructus, folia, plantas integras imprimantur; sed
 etiam quia quandoque una species in aliam mutatur; non
 minus et substantiam ipsam variant addendo, vel diminuendo:
 hoc in planta, ut cum ex fructu feris infructiferae fiunt, et e
 contra, cum in delineandis plantis duplex mutationum
 genus contingere possit, vnum, quod ex ipsis plantis ortum du-
 cit, cum hoc ob mutatam faciem cum descriptionibus non
 conueniant; Alterum cum descriptiones plantis auctorum
 culpa non accommodantur; propterea habito sermone de pri-
 mo, restat de alteris verba facere: descriptiones namque non
 accommodantur plantis, vel ob ineptam comparationem, et

similitudinem, uel ob multorum signorum defectum, uel nullam
appositam plantarum notam, uel ob mendosum codicem; nam
inter alias difficultates, quae aut totos omnes de materia
medica scribentes summopere fatigauerunt, maximam
fere est plantarum delinqueat; unde cum aliquis plantarum
notas, ut postea cognoscendam, relinquerent describere
re uellent nulla meliori uia id assequi potuerunt, quam
plantarum plantis comparandis: quod si ex plantis assequi
non possunt ad animalia sequi, interimus ad multa
alia confugiunt; quare si Dioscorides. Iberidem describens
eius folia lili folijs similia dixit mala esset compo-
sitis, et erroris causam prehensisset: sic si auri folia, nar-
cissi folijs similia fecisset, et mei adamantidis folia
ferulae folijs comparasset. Pariter si quis Atriplicem
describens eius folia lauri folijs similia fecisset; aut
si Ayssectles folia, personatae folijs comparauerit
vel si Conopactis folia, mali medicae folijs similia
dixerit, deceptionis causam prehensisset. Et sic in alijs
comparationibus, quas breuitatis causa omittimus
contingit quandoque ob multorum signorum defectum
deceptis, ut in aca ^{acatalida} calide, arisars, ammi, palurs, non
nullis alijs in quorum descriptione paucas notas di-
scordes posuit, et multas omittit, ob hanc deceptiones in his
discernendis multae contingere possunt; mihi quis dicere
Dioscoridem posuisse per paucas notas, ita tamen praecipuas
ut recte inueniri non sit admodum difficile, praedicta di-
gnoscere

28
gnosceret simplicia: sic in Hlixochil, seu flore nigro describendo si
notae ex siliquis desumptae omitterentur deceptis contingeret:
pariter in Cypselocact, seu Cynarum fimo si notae ex fractu
sumptae non ponerentur: sunt enim nonnullae plantae his si-
milis, sed fructu notis, vinibusq; satis differunt. Ita etiam in
hoitiloxitl, seu arbore balsami indici signa ex floribus sumptae
si in descriptione omitterentur errandi occasio preberetur.
Interdum in plantarum descriptione nulla à descriptoribus porri-
tur nota, ut Dioscorides in bulbo esculento, strachio, siligine, kan-
dice, coddilo, spina arabica, palegia, caro stoebe, lagopo, epi-
pactide, chamaeleuca, impetuo, et alijs fecit, quas tanq^{uam} suis tem-
poribus vulgo notas suis signis describere omisit: temporis po-
tea fluctuantate, et medica professorum materia incuria
harum memoria perijt: et hinc erroris, ac controuersiarum po-
steris occasio orta est: ob mendorum codicem errores quam-
plurimi quandoque contingunt: multaq; reperiuntur in Dio-
scoride mendae, quae plantarum cognitioni sunt impedimento,
quod librarij, aut verioribus potius quam authoribus adscriben-
dum est, ut in dictamni cretensis descriptione tradita, in qua
neque florem, neque semen profere Dioscorides asserit, quod
pariter falsum est, contrarium namq; ab omnibus observatur: quem lo-
cum perbellè Bartholomeus marantia, sua de digerendis simplicibus me-
thodo restituit (à quo nonnulla eorum, quae diximus mutuauimus) sic
in bractea marinae, tum etiam lilio spermatis, nymphaeae, ac temperuij
tertij folijs à Dioscoride descriptis apparet; eodemq; modo in agallochi de-
scriptione textus deprauatus suspicatur dum Dioscorid. maculatum
esse inquit, qui textus à Matthiolo ex Orisba sis à quo nulla fit ma-
cularum mentio emendatur. †

Primo errores in plantis facultatum ratione contingentes, co-
siderare oportet, quos triplici ex causa euenire posse diximus,
nempe ratione plantarum; secundo ratione corporis subie-
ti; vltima ratione affectuum, preter naturam, quibus planta
destinantur; omittiq; postrems tanq; notis proposito minu-
oportunis, de deceptione eueniente ratione facultatum plan-
tae tantum uerba faciemus, quae erit cum planta quem po-
letur effectum non prestiterit; quod pluribus ex causis euen-
potest; primo si debita planta quantitas non ponatur, sed a-
plior, aut paruior debito; vel si conueniens fuerit quantita-
non autem perseveranter adhibita, ut si per multos dies ex-
propinanda, aut diutius locis adhibenda, semel tantum sumi
accepta, vel per modicum spatium locis haereat. Secunda
si planta sola exhibetur, quae cum alijs admisceri oportet
bat, quae eius vim, vel retunderent, vel augerent, vel id, quod
erat impedimento, ut facultas ad actum exiret remouerent.
Tertio si debitam non habeat preparationem, quae est in al-
tione, torrefactione, vltione, trituratione, maceratione
alijsq; multis. Quarto ob malum delectum, videlicet cum
planta, seu eius pars est incompleta, et immatura, aut
nimia maturitate exolata, vel quia non ex ea regione
in qua vinibus potest, sit accepta, aut ex conuenienti loco
aut oportuno tempore lecta; vel si illa plantae partes, quae
vsi modis non deseruit quisque utatur, ut si vis sit in folijs,
et radix, vel flos, aut semen sumatur. Quinto cum non
debita ratione exhibetur, ut si quod exterius est ad mouend

intro sumatur; nempe si deuretur quod per sedem, aliasue corporis
 partes est immittendum, et e conuerso: derelictisq; breuitatis causa
 alijs causarem modis, quibus plantarum ratione deceptis in illam
 cognitione contingere potest, de quarto modo tantum, qui est ab:
 malum delectum breuiter tractabitur. Plantarum itaq; delectus
 duplex est, vnus, qui fit per vniuersales regulas, quae cunctis
 plantis accommodari possunt; alter qui fit per particularis, quae
 quibusdam tantum conueniunt. Vtrinq; Dioscor. nos docuit;
 nam regulas in vnaquaque planta seruandas ijs plantarum
 capitulis, in quibus opus fuit, adnotauit. vniuersales vero regu:
 las veluti separatam tractationem expostulantis in sui li:
 bri praefatione quam breuissime perstrinxit. Plantarum nemq;
 delectus vel est ratione temporis colligendi, vel ratione regio:
 nis, lociue, vel ratione particularium locorum, in quibus col:
 liguntur. Tempus ad tria referri potest, nempe ad aënis con:
 stitutionum, ad etatem plantae diem colligitur, et ad eandem
 ueritatem postquam lecta est. Aënis constitutionem obseruan:
 tione: tam his uerbis laudet Dioscorides Serena igitur cali consti:
 tione demetenda sunt; magni sequidem refert inter colligendu
 si uel squallones, uel imbres infesti sunt. Etatem uero planta
 rum considerari oportere idem his uerbis ostendit Verum
 maximis curam impendere oportet, ut suis temporibus lingu:
 la demetantur, et crecordantur, certe pro hominum ratione medi:
 camenta aut ualent uirtus, aut euandae sunt, multoq; munere
 funguntur. Ac paulo post inquit plerumq; degenerant, ac minus
 uirtus ualent, multoq; magis si non suo tempore, nec oportune
 colligantur, aut si per irreuerentiam intabuerint. et prope proq;

fationis finem subdit quæ uero fruticosa sunt sicuti stheca
trissago, polium, abrotanum, seriphium, abimethum, hyssopus
et alia id genus semine prægnantia demetantur: flores
quæ anteq^{uam} sponte sua decedant: fructus autem ut maturi
corpantur necesse est: et semina ubi sicari coeperint quæ
quam deficiant: herbarum succus, et foliorum elui debet
germinantibus tum primum cauliculis: lac. et lachryma
excipiuntur inciso per summum adolescentiæ vigore cau-
le: radices, et ligamenta, cortices ut recondantur ex-
mere conuenit cum herbe suis folijs exsuntur, hæc Dioscori
qui de temporibus, ut ad simplicium reuocatum refertur post con-
sectionem inquit; scire etiam non conuenit sola ex herbaceis
medicaminibus uerati genera; nigrum inquam, et candidum
multis edurare annis, reliqua uero in trimatu mutilia et
in hoc uereantur aliqui. A locis et regione simplicium delectu
sumi his uerbis exprimit legem. Siquidem refert si loca in
quibus prodeunt diuisa, et uentis exposita sunt, et perflu-
ta, frigidaq^{ue}, et aquis carentia; in his enim locis vires lon-
ge validiores intelliguntur, contra quæ in campostribus, et
quis, et opacis, ceterisq^{ue} locis a vento silentibus nascuntur
plerumq^{ue} degenerant, et minus viribus valent. De locis gan-
cularibus pro plantarum delectu, ac de varietate, quæ horum
ratione contingere possit. Satis supra dictum est: quantum
simplicium medicamentorum delectus pro deceptione eu-
tanda conscribat quisq^{ue}, apud Salerni inspicere potest. ff. de a-
ridior; cap. 20, et cap. 12, et libro de thesiaca ad Pison. et ad scrip-
cap. 12. et ff. de med. h. sim. loc. cap. 2, et 7 de med. per grina-
4, et 9 eisdem cap. 2. &

Refellimus.

Refellitur opinio dicentium, inutile, et inartificiofum. 30.
cum tractare de plantis, eorumq; dubia solvantur. Cap. de iii

His igitur ea, quæ potuit breuitate prælibatis, obiectionibus respon-
detur. Et quod ad primam, in qua dicant descriptiones esse falla-
ces; quamplurimæ namq; plantæ à prius descriptæ, nostris si
conferantur esse dissimiles, nostrasq; plantas præcoram deli-
neationibus non accommodari. Et si ex dictis satis responsum
sit, dicimus ulterius, quid in dignoscendis plantis ex authorum
descriptionibus oportet fieri chorum omnium notandum, quas
Dioscorides, cæteriue auctores plantis assignant, verum hæc le-
ge, ut si quæ non adsint, vel si adsint, mutationem tamen
aliquam susceperint diligentius consideremus, sit ne hoc per-
petus in plantis, an ex accidente aliquis, cumq; sciamus locum
aliasq; prænaratas causas prout plantæ faciunt imutare;
num si harum ratione quicquam à naturali forma cre-
dat, vel deficiat, vel superaddatur, ut si sapor, vel odor, aspe-
ritas, lenitas, quantitas, maior, vel minor, aut flos, vel cau-
lis, vel semen, vel edgemus aliquod non existat in planta
aliqua, cui adesse deberet, cætera tamen signa ad vnum
conueniant nihil nos mouere debet, quin ipsam esse promun-
tiemus. Dicebant secundo nostrarum plantarum facultates
esse inefficaces, atq; euandas, et vnum, quem ex antiquis
rum descriptionibus promittunt non prestare. At quia ni-
hil æquè perfectum, ac certo veras plantas nobis demonstras
quam earum effectus, facultatq; quares nostras plantas di-
ueras esse ab his, quæ præci descripserit concludunt: huic
obiectioni sic satisfacimus, etsi plantarum notæ potissimum

a viribus, ac usu sumuntur, attamen quid hæc multifaria
 (ut dictum) variari possunt, diligenter propterea nunc per se
 et ex propria natura, an per accidens id contingat perscrutari
 oportet: nam si ex aliqua prænarratarum causarum plan-
 tarum facultate mutantur, hoc erit per accidens, et alia nota
 non repugnabunt; et plantarum diuersitas reuera non erit.
 At si de nullam harum causarum plantæ facultas mutabitur
 ceteræ notæ aduersabuntur, et plantæ penitus diuersæ erunt:
 quare non temere in plantarum facultatibus inuestigandis
 examen est faciendum, ut perbellis nos docet, alemus his his
 verbis; accedit hæc, quod ipsa simplicia medicamenta non par-
 uo diuersitate discriminantur. At ego cum in præstantissimis vir-
 tutum pro vnaquaque specie, ac genere ostenderim. Si quis in-
 deterrims per experientiam examinationem meliatur, exami-
 nabitur quidem falsis, non autem facultatis eorum ordinem
 distinxerit: idq. latius alibi admonet: ~~nam~~. factis ergo deli-
 genti examine in ibide, centaureis minoris, Smyrnis, et
 alijs prænarratis herbis, si qua reperitur mutatis delinea-
 tionum repugnans, ea est ex accidente quopiam ex aliqua præ-
 narratarum causarum genitis, pariterq. de illarum faul-
 tatibus alterendum: obiectis vero quas de plantis nunc
 orbis afferunt sic respondetur, Cui plantarum delineatio
 difficilis sit, plantarum namq. aptas similitudinis multum
 re ades laboriosum est, ut semper aliquid in cunctis delineati-
 onibus desideretur. Nos tamen, venandarum delineationum
 regulis inherens Dio scindem insequenat pro viribus plan-
 tarum, alijs simplicia in hoc opere continua delineare, ac de-
 scribere conati sumus. Et autem quod obseruatum est, nempe

i de comp.
 med. per gen.
 cap. 4

3 de comp.
 med. per
 gen. cap. 2

nonnullas plantas noui orbis indigenas in hispanicas has regio-
 nes translatas abijt, paulumq; temporis permansisse; dicimus
 id euenire uel defectus culpa, uel cultus: defectus quia elege-
 runt plantas, seu earum semina ortum ducentia in regio-
 nibus, et particularibus illius regionis locis nullam confor-
 mitatem cum hisce regionibus, et locis hispanicis habentibus
 et fortan penitus differentibus: cultus uero culpa quia et si
 possunt eligi regionis, et particularia loca, illis congruentia
 id neglexerunt, ac illa aduersantibus regionibus, et locis ser-
 uerunt, plantarumq; quantum enim quidam loca quibusdam
 plantis peculiaris sint, quantumue plantae ex regionum
 et particularium locorum repugnantia variari possint
 satis supra explicatum est. Et uero quod opponitur ob plan-
 tarum facultatum magnam mutationem, uirumq; ineffi-
 ciam obseruatam in plantis e nouo orbe in hispanicas
 has regiones translatis responderi potest, quod inter cer-
 tas causas plantarum vires mutantis supra narratas
 de euenire potuisse ratione mali defectus, quia plantis
 uel incompletis, uel nimia maturitate exoletis quis usus
 fuerit, uel quia unam plantam partem pro alia sumpserit,
 uel quia plantas in non debita regione, eiusue particula-
 ri conuenienti loco satas exsertus sit. Et si quis instat
 bit ulterius dicens supra nos Hippocratis, et Galeni aucto-
 ritatibus immixto acrius regionis, ac loci ratione in
 plantis quam plurimas, adeoq; magnas fieri mutationes, ut
 et stirpium indagantibus, ac medicis, philosophisq; ma-
 ximum fauerent negotium, eoq; magis, quia in plantis

veluti et in quamplurimis alijs duplicem reperiri naturam, ut
specificam, et innatam, alteram aduentitiam, et ex consue-
tudine contractam scriptam reliquit Theophrastus sub
his uerbis tractum intueum etiam in meliora transla-
nihil maturius germinare, propterea quod e natalium
aduentitiam naturam adiunxit speciei. Dem alibi
confirmat Androthemiis auctoritate, ubi ait in Tyto
insula rubri maris aquas salvas fluentes plusquam
caelestis uisum tam arborum, quam omne genus plan-
tarum: et hinc agricolas loci illius statim post imbres
riuis huiusmodi abluere sata solere, consuetudinem
esse causam dixerim, hanc enim ueluti natura facta
in illis est, hanc Theophrastus. Quantum enim con-
suetudo possit scriptum reliquit Salenus latius libro
de consuetudine dicens consuetudinem esse signum, et
causam naturalis familiaritatis ob causas ibi traditas
latius. ex quibus concludi potest plantas noui Orbis in re-
gionibus, et particulatibus regionum locis ultra specificam
innatam, ut naturam, aduentitiam aliam ex natalium
suetudine contraxisse, hancq. hispanicas has regiones
et loca tanq. aduersarias respicere conueniens est: his
tamen ut satisfaciat scire licet ceteri ex natalium mu-
tatione quamplures, ac magnae in plantis varietates
fiant, raro tamen contingit fieri in specificis, et in
nata natura, ac plantas in alias diuersas degenerare

nisi sem

nisi seminis vitis: idq; erit vel eius vetustate testis. Varrone
asserente ex veteri brassica semine sato rapas nasci, et
e contra: vel eius substantiae imperfectione, ut puta si se-
men fuerit nigorum, imperfectum, ac semiputidum, veluti
de tritici, ordeius granis, alijus multis ex patris observa-
tione narrat Salernus: vel ob alias causas a Theophrasta
ita tradidit: quovis ad adventitiam naturam ex natali-
um consuetudine contractam dicimus, quod inter ceteras
causas, quibus coactus fui inter ut mille plantas novi
orbis indigenas, has tantum in hoc opere contentas
eligere, haec fuit praecipua, nempe selectus plantarum
in regionibus, et locis novi orbis ortum dicentium con-
venientiam habentibus cum nonnullis regionibus, et
locis Europae, praesertim Hispaniae. Quapropter in cun-
tarum plantarum descriptione regionem, et particu-
larem regionis locum adnotare curavimus. Dubioq;
procul si erit seminum selectus, ut decet, ac ex regioni-
bus, locisq; convenientibus impetitus servandus, et
decens cultus adhibeatur, erit plantarum habentium
cuncta in descriptione conata, ac vinibus, et viti pot-
tentium optimus proveniens: Cumq; dicunt investigatio:
nem plantarum esse difficilem fateor; descriptiones
vel esse fallaces verius; nam si plantae ex specimen-
tis, et ratione investigentur, et descriptionis methodo
prosequantur, deceptiones evitabuntur, et descriptiones
nequaquam fallent. At si casu, et fortuna plantarum

cognitis inquiratur, sic non res ipsas, sed rerum umbras
adipiscuntur, iuxta illud Platonis in *Timaeo* dicentis
sicut mechanici perpendicularis quodam utuntur ad
dirigendos parietes; ita, et nos methodo quadam
uti debemus ad quemvis actum necessarium con-
ducendum; Subdit Siquis enim scientis nomine
insignitur, et methodo caret omnia caute, et for-
na operatur, neque res ipsas, sed rerum umbras
prosequitur. Plantarum igitur investigatio magna
diligentia, valido labore, et summo studio est tra-
tanda; et ita nulla continget deceptio, sed perfecta
eandem acquiratur cognitio, qua nihil in arte medica
exercenda vilius. Et de his haec sunt. *f*

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely from a 17th or 18th-century manuscript. The text is written in dark ink on aged, yellowed paper. The script is dense and fills most of the page, with some lines appearing more distinct than others. The right edge of the page shows the binding of the book.]

San uocane Caput Primum +

Coapaelis Teotiztela^m Cap. 2⁺
herba est limonic, malis folia habens, cum caulis teres
et fuscus squaleusq, est flos uero luteus, Radix fibrata
Teotiztela^m prouenit in de cognomen est impositum: ter ex
radicis trium dracmarum pondere de urotus quantanum
horrores tollit, et aliarum febrium frigoris et horrores: sus
uero decocti eius in fustum lenit membrorum dolorem

Sapit oleoq; muscum: aeris est calidior, et siue temperiei
ordine ferit quarto, et subalium parum, urit enim, ac
guttur lacerat:

De Oxazapotla seu Pharmia indica cap: 3^m +

Oxazapotla seu Lapidum perforatrix quam alij Azon
pilihiizpatlignis seu sternutamentum mouentem uocant,
herba est folia lini exilia ferens, caules tenues serpentes
per terram purpureos, et flores multos pallentes: radiceq;
tenuem: oleoq; tota planta mala indica minim in modum,
sapitq;: aeris est, nascitur calidis quamhahuacensisibus,
et laquiltinacensisibus, et in agro hoaxtepecensi adherens
saxibus: Calidiorq; et sicca ordine ferit quarto, subaliumq;
parum quare adnota naribus inspiratoq; eius uapore
medetur grauidini, et capitis dolore citato sternutamentis
et euocata pituita per os, oculos, atq; nares: mirum est
in hac herba (quod nos sumus sepius experti) confriato
ea madente lapide uel quinq; uncias crasso admodumq;
anersa parum naribus ita percipi odorem, ac si naribus
ipsis herbulam admodumq;: tanta enim est natura
uis: ut exiles herbule durissima crassaq; saxa ac feni
mollia, et nulla penetrant: eadem tusa illataq; ante
quiescant febris acussionem eam curat: utero confert
menstrua euocat, urinam ciēt, reserat obstructa, infri
gidata calefacit, sudores elicit, dolores mitigat, uentri
culum, cor, et caput deuorata uel applicata firmat:
hydropem curat, medeturq; impetigini. et scabiei,
nec tunc a pariet confriata:

Xochinacazli seu flos auriculae. Arbor longis et angustis
foliis utrinque serratis, et c. pediculis velut maribus
prospendens in inferiora; flores in folia divisos interna
parte purpurea, externa herbacea auricularum
pene forma, inundo odore, nascitur in calidis regionibus,
nec quicquam est frequentius in indorum temporibus
reperire, aut maiori habitum in precio; ~~quodam~~ flos.
et liberrime potiori gratiam summam concilians. suavemq.
odorem, et saporem, et salubrem quamdam naturam
potiori cacabel addens: calidi ordinis quarto incipiens
est temperici, sive fere tertio: ex aqua namq. deu-
ratus, flatum, diutius diutiusque pinguem extenuat.
ventriculumq. frigentem aut debilem atq. etiam cor
cale facere, et stabilire.

De xoxochitl seu piperi Guasici cap. 5°.

Xoxochitl seu flos acidus vocata. Arbor est magna
mali medicis foliis, floribus coccineis mali purpurei
forma, sed odore florum mali medica, atq. adde in-
cundiori, quod etiam folia ipsa videntur. fructu orbicu-
lari acinoso, rariorem dependens primo viridi, mox
fulvo, ac tandem in nigrum colorem inclinante: acri, odo-
ratq. et ordine tertio siccato atq. calido; piperis vicem sup-
pleri potest, et pro carpobalsamo, aut carpesio substitui.
roboret cor, ventriculumq. utero confert, flatum dissipat,
obstructiones aperit, urinam et menses evocat. frigus
pellis, colicis, et iliacis opiatur: venrem excoctat,
crassos, et lentos humores incidit, et coequeat quin-
quidam colopathi, coapatli, tzititiazli, et olo linqui,

et applicata dorso ex reuma fluxiones alui cohercet appetentiam excitat, iliacis confert, frigoris, et ancuritmatum medetur; nascitur apud copilancenses

De Acocotli quauhnahuacensi, et tepoztlancensi Cap 6ⁿ

Planta quam Acocotli quauhnahuacenses vocant et chi-chiapalim tepoztlancenses appellant, herba est trifolia ferens nardi montani folijs similia, in quibus tamen diuisa foliola, quorum aliqua sunt himota: in extremis vero caulis qui dodrantales teretes ac teretes sunt, stellatos flores, epallido rubrescentes, radices binas glandibus, pariter, in eandem fibras desinentes, fuscas de super, interiori secus vero candentes, hoc ad species ligustici uidetur spectare: nascitur in montibus quauhnahuacensibus; Radix gustu odorata, amara, et aeris est: calefacit, et exurit ordine tertio: eadem ualde unius pondere deuorata alui dolorem subleuat, flatum dissipat, urinam euocat, sudorem citat, frigus pellit, uentriculum ob frigus imbecillum confirmat, colica aduersatur, obstructa reseruat, et tumores admoti dissipat.

De Acuyo seu ocixochiel seu omiquilibel Cap 7ⁿ

Acuyo quam ocixochiel seu omiquilibel appellant, herba est, folia ari, mollia, minoraque, producent; caules uero feniculaceos, quatuor cubitos magna ex parte longos, uiride interdum diluto, interdum uero exauratione tinctos: pollice crassos, ac per internodia geniculis

interceptos; ac fibratam radicem: caules conduntur ac
in nonnullos usus seruantur; crudi quoq; edules sunt, gratiq;
odori, ac sapore constant; prouenit calidis regionibus iux-
ta aquarum riuos, qualis est quauktepeccensis: calida
et sicca ordine tertio praedita est natura, est q;
tenuum paruum: quare ius decocti foliorum in fenum,
aut epotum flatum, aut ab eo creatus coloris lenit; pellit
frigus, obstructions reserat, viscera in frigidata califica-
uit, euocat urinam, renes, ac uentricum emundat, expur-
gat uterum, uenerem excitat, ac trahit menses, lenit
crudosq; humores attenuat, ac concoquit: sudorem elicit
corpusq; uniuersum perspirabile reddit:

De Apoyomali seu phazisiranda: cap. 8^m

Apoyomali quem alij uocant phazisiranda folia fert
porracia, ~~similia~~ longiora tener, et exiliora cypripedium
squiranthiue similia: ad quorum species uidetur per-
tineri: caules iuxta instar medullae refores, genicu-
lato, sesquiulmam longos: florem paruum, et angustum,
radicem longam, et tenuem tuberculis rotundis per inter-
ualla, nodatam capillatamq;: ~~similes~~ radices uocant aliqui
diu holens: praecarios globulos, odorata est haec planta, et
aeris calida et sicca ordine tertio, et quarum circiter
attingens, non sine quadam aspergenda, et resina cu
sapore: prouenit calamboni et copocua culci iuxta riuos
et aquosa: Pectoris dolorem tusa ac deuorata sedat

imposita uero dyssenteriam compescit, et uentriculum cer-
brumq; ac cor roborat ^{et} uero confert.

De Atropocapadi ^{un} cap. 9.

Atropocapadi herba folia producit amigdalifolij
similia, aspera, caules duas epithamas longos, teretes,
teretes, ac purpureos, flores pallidos promiscue cocci-
neosq;: radicem transversam, e qua alij multi prode-
unt, aphodeli rapunculium simile, qui gustati resinam
sapiunt, et glutinose, non sine quodam amaritudine senti-
untur, preterq; odor, et suaves: temperatis exultat regio-
nibus, montibus, aut campis tribus locis nasci gaudent: sep-
tembri floret: radicem uero quarum est usus in medici-
na uel thuarum anouembri usq; ad Ianuariam, et in uniuersum
annum reconduntur: calide et sicile ordine feri-
terao, sunt temperiei: atq; ita sex obolorum mensura
ex aqua uisita uentriculum reosq; frigida intemperie
laborantes restitunt, atq; confirmant, medenturq; steri-
litati, ab eadem causa oborta: sunt ex indici medicis qui
asserant deo et radicis uis aqua fortane, aut fluminali
loco bibulum extinguere febres, quod non uidentur rationi
consentaneum, ne febrium intermitentium frigora rigoresue
ita finire uelint, aut alicundo uacillata causa febres
cessare et si negare non possum frigidas etiam partes in
planta latere, quarum opo ho possit aliquando euenire.

De Caryophyllo Cap. 10.

Arbor est ramosa caryophyllus, lauro forma, magnitudi-
ne, folijsq; persimilis, sed angustioribus, et copiosis,

floribus oblongis, et clauorum instar, sed capitulis trifidis,
primo candidis, mox viridibus, deinde nesciensibus, ac
tandem in nigram inclinantibus colorem, et in caryophyl-
los ipsos euadentibus: nascitur Maluccis ubi fructum fert
cum reliquis in locis sit sterilis: Vires euae non sunt
formam tantum exprinendam curauimus non adeo per-
spectam omnibus ex ramo ornato floribus ad nos ex ma-
luccis allato: et si non desunt qui dicant Caryophyllum
nihil aliud esse quam rudimentum fructus, quem admodum
in malis, ac piris uidetur est, floremq. producere quaternis
folijs costantem, et fructum huic rudimento insidere mul-
tis folijs plenum, uelut myrtili floris.

De cassia ^{lignea} ~~formosa~~ Cinnamomo seu caprella Cap: xi: +
De diuersis Arbor est cassia lignea folijs laurinis, citrius
formam referentibus, frequenibusq. ac ternis nerueis
discursibus secundum longitudinem procedentibus: fructu
nigro, et candente flore, folia coriis ipsius saporis re-
ferunt, sed minus acrem, et celarius elanguescentem:
ternis quibusq. mensibus arborem delibant, corrassa prius
cuiusla, que amara est, cortex ipse ricens adeo lubricus
sentitur, atq. glutinosus, ut manus dentibus adhaereat, ad-
ditiq. ferulis eadem in saluosam quandam conuertat-
naturam: postea uero qua corruptus substantia constat-
de qua in tanta luce nihil adendum putauimus, preter q.
experimento esse iam notum, cassiam, cinnamomum,
et canellam ex eadem perspetuo arbore, non ex diuersis
quicquid antiquiores herbarij tradiderint esse propagata

uarijs nominibus nuncupari, ob ingens namq; precium
maioresq; hominum ^{lucris} cupideratē adultera
bantur aromata, et ob hoc tam et si plerumq; eiusdem
essent generis diversa illis indabantur nomina, In
Mindanae in sula Philippica unde ramum magnum acci-
pi, et alijs Indiae orientalis partibus copiose provenit.

De Coapatli quauhnaicasi Cap. xii.^m +

Coapatli herba est folia ferens oblonga, aspera, et
firma; caules leues, teretes, et purpureos ac sex spi-
thamas longos, flores in summis caulibus albos, pilosos
et orbiculares; radix fibrata est, nascitur in calidis
Radix est aeris, amara, et impense odoratissima, et
sicca ordine tercio, et subtilium paruum: eadem semi-
untur, fere pondere deuorata ex aqua flatus discutiit,
tormina sedat, per frigerationem medetur, sudores
euocat, et urinam: medetur egregie colicis.

De curruzei Cap. xiii.^m

Curruzei uocata planta apud michuacanenses, ab alijs
Aphatzi punctuati, aut Aphatzi siraggua, nos itero
assarum michuacanicum dicimus, sed hedorum oeu-
lum ob foliorum figuram, et prolixarum radicum impen-
se suauem odorem, herba est folia ferens tenuia, me-
diocria et uirgineis proxima, sinuosa, serrata ^{et} su-
perius uirentia, ac squallentia inferius, caules cubi-
tales, leues, lentos, teretes, ac graues, flores luteos
exiles, et comantes unde generatur Semen fuscum
et quam minimum: Radices multas, tenuesq; et fibri-

similes, et boni albi instar, nascitur in frigidis ac montosis
provinciis Michuacanensis. Radix sola in medicamenta
venit, quæ acris constat sapore, et suavissimo mosci odore;
calida est, et sicca ordine tertio, et partium tenuium;
pulvis eius ex aqua, vino, bullistivo aut melle sophilli
sucro, aut skilactia aqua devaratus sex obolorum pondere
ileicos dolores sanat, corroborat ventriculum, calidificat,
ac frigore imbecillam confirmat, coctionem procuroat
viscerum temperiem frigidam tollit, satietati medetur,
obstructiones aperit, et quicquid renum, vesicæq; obstruit
meatus emendat, menstrua urinamq; provocat utero con-
fert, venenatis potionibus adversatur, flatum discutit,
ac vires restaurat, Jus de coeli, succusul idem prestat,
nec non pulvis addito melle, aut saccharo in confectio nes
quas lithinaria vocant confortatur; quin radix huius
herba admixta cacanae, et quis ponderibus dragmæ unius,
humores crassos, et lentos evacuat, flatum generant, et gal-
licam lucem efficiunt; dignissima hæc planta est ob illius
diffusum radicis odorem, quem cum primum naribus adno-
uentur spirant, ut transierant ad hyssanos, et ad reliquas
orbis plagas paulatim gelidiores, aut indigens febribus
magno periculis adversari, quod evincere poterit aut rigori.
Sed et sedatis, aut pulvis aliqua parte humoribus, sunt qui
Asi pharsia et Asipeti vocant.

De strobiloxil anethina seu arbore
resinam manantem Cap. XIII

Arbor est strobiloxil medicinis, à quidam barbaris planta
par, sapitem edat leuem, rectum, extra exalutatu

virute tinctum intra uero candentem: folia serrata,
acuminata, oblonga, et ocimnis quadantenus similia,
flores pallidos, & candido in luteum colorem uergentes:
quis eni arbor hec, atq; etiam odore quauis suis partibus
mirè refert anethum, eiusq; effectus præstat, uerum
efficaciores, non sine quadam adstringentia; Nascentur
in calidis regionibus quauis nacentibus, et ubicumq; li-
gni frustum in fodiatu agit statim radices: Calida
enim et sicca prope ordinem tertium uidetur natura:
folia cusa illitæq; frigora febrium arcent; Suis de cocti
corticum urinam, et sudorem euocat, obstructa aperit,
quartanam curat, trahit menes, cor roborat, exmores
preco naturam discutit, medetur satietati, firmat
uentriculum, et uapor decocti scorpionum ictibus me-
detur: ac gummi odoratum fundit: Diuersa autem est
hec arbor ab ea que fœniculum recipit, apudq; floridam
nascentur regionem; et iam apud hispanos sub nomine
sassafras circūfertur: quæ tamet si adhuc reperire
apud novos hispanos non potuerim, audiamq; apud michua-
canenses prodeire, ex ramo tamen ad nos a floridis allato
et descriptimus, et unauimus depingendam, ut latius ha-
beretur suo capiti inter arbores inferius posito.

De Nilotrichi seu flore nigro cap. xv.
Volubilis herba est Nilotrichi, folijs plantaginibus
predita, sed pinguioribus, et longioribus uirorq; in
sechi saturato, singulis ex utraq; parte caulis alter-
natim exorientibus; ac siliquis longis, angustis

et pene teretibus olentibus muscum, aut balsamum indigenum
 nigrisq; unde nomen; calidis regionibus proveniunt humen-
 busq; Arbores amplexantur et predictas si liquas uerno tem-
 pore profert; calide hi sunt ordine tertio, addiq; solitex
 cacaoati et mecacochitel si liquas hinc ex aqua resoluta
 et potata urinam ciunt, menstrua euocant, cum moca
 xochitel partum accelerant, ac secundas morientes, flatum
 trahunt, uentriculum calefaciunt, et roborant, flatum
 discutunt, humores crudos concoquunt, atq; attenuant, et
 retro uim addunt et utero auxiliantur, aduersus uir-
 rena frigida gelidosq; ueneratorum ictus et dem si
 lique dicuntur esse remedio.

De Axixelacotl seu uinga diuinita Cap XVII^m
 Axixelacotl quam alij quapopolezin, Alij uero yitac
 xihuitl vocant, folia ancusse similia fert, minora
 tamen, serrata, mollia, exilia, hirsuta, et interueniunt
 secundum longius dinem procedentibus insignita; Caulis
 tenuis, teretes, et purpureos, et radice fibrata et libero
 albo proxima mictit; flores per uniuersos fert ramos
 exiles, ex albo palli scentur, et ueluti coarctatos, odoros,
 acrisq; saporis; Radix cuius est precipuus usus gustu est
 odora, tenuium partium, calideq; et sicli secundo ordi-
 ne temperiei; proveniunt apud Mexicenses montibus la-
 xorisq; uicis; Radices trita et applicata in fixa ex-
 trahunt, pota uero etiam dragmarum potare urinam

miri euocant, eiusq; extergunt mētus, colicis affectus
laborantibus succurrunt, faciei maculas emendant,
scabiem capium puerorum, et uniuersi quoq; corporis
curant, febre et euocato sudore finiunt, minuunt
splenem, dolores sedant, flatum cum colicis et
thickit xihuitl discutunt, salietate midentur, hy
dropicq; ac dissipare preter naturam tumores: et
quamq; hęc ita se habeant ab euocanda urina so
lum nomen imposueri, aut quia ex est precipua aut
precellentiō eius dos, aut quia quidam ex indis
medicis qui unam tantum, aut alteram facultatem
singularum herbarum sibi cognitam norunt aut
eam per manus traditam ueluti hereditario iure, a
maioribus, adeoq; a parentibus ipsis etiam medicis ac
ceperunt, urinā solummodo cūendi ferebant auxiliari;
quod et nomini ipso expressere; quā omnia de reliquis
etiam plantis simul dicta esse uolo.

De stitzrochid Cap XVII

Arbuscula est stitzrochid comata, folia ferētur mir
et hinc longē maiora, sed rigidiora, nucisq; minorones presi
ferentia; florem co cūcum, orbicularem, et modicum,
quem indi filo erantissum in suis emporijs globulorum
preparatione nunc uendicare solent. Huius est pre
cipuus usus tum in medicamentis, tum in condimentis:
prouenit nem curici et toto tepee, calidis quibusq;
locis, apud quos cortex liqui curat agallita lue
ortas eruptiones, lenigant, et inpersus; Nuclei fructus
resoluti ex aqua, et naribus insillati dolo rem

capitis leuatis, et dentibus applicati eorum quoque leniunt
dolor em. flos enim calidus ^{est} et pius ordini secundum
in signi quadam adstringentia, initio dulcedinem quandam
presertim, et tandem ostendunt amaritudinem: uterinis
subuenit afflictiis, cor roborat, et croci in uenarum diuicias pa-
randis, digitibusq; prestat vicem: exhiberi autem solet pro
dictorum usum gratis, ut de ceteris florum bibendum, aut
in fusa deandum: sunt qui Toche-paleis, alij neuhauchitl
et quidam hoatzin tochehuicant.

De chichicpalli Cap. xviii

Herba est chichicpallis ab alijs Tochichic uocata folia ca-
mediosi ferunt appera, et laticos flores circa postremos
caulis toruicatos, et catinulis oblongis coniectos: caules
quaternas fere longos spichamas, ac radicem furculosam.
folia odora sunt, et amari saporis: Radix amaritudinis
fere exerti, odora, et aeris calida sicq; natura, et tenuis
par autem: provenit yzcoluca inter sata: Egregium est me-
dicamentum ab indigenis habitum maxim: nam appeten-
tiam delectam radice excitant, folia iuxta pugilli mensura
atq; ex aqua diuorata tumores discutit, naturat uti-
dolor em alij leniunt frigori obsecunt, flatus discutunt,
scabiem capitis curant, et pediculos pellant.

De huicuro Cap. xix

Herba est huicuro folia habent salui, pinnata, serrata
inferne subalbescencia, et circa exortum caliora, pedi-
culis appensa prolixis: flores promiscue cyancos atq;

locustos, radix tenuis est et longa, odor saporis est
italice nardi, quam alij lauandulam vocant, calida
et sicca, est temperiei, medetur dolori uentriculi, et
alij, balneum ac pectus tam uamitu, pilulis. Si cocta aut
calore apponatur uentriculo, idemq; auxilium altera
die repetatur, nascitur in iugis et temperatis monti-
bus provincia Michuacanensis

De yolochochiel cap. xx.

Arbor est magna yolochochiel folijs mali, me de sa du-
plo tamen longioribus, umbelico de flore cordis figura
multis folijs stipato candidis, intrinsecus rubescenti-
bus, pingulibus, lenibus, tenacibus glutinosis adstringen-
tibus, et suauiter odoratis, nascitur temperatis regio-
nibus qualis est mexicana, campestribus, atq; humidis
locis, possesq; quantum conuictura assequi ualeo in hon-
tes philippinas seu corporarios seu hispalenses trans ferri.
floris folia calida sunt et sicca temperiei, qui adduntur
de coctis, aut ipsi potum cacacoatl non sine cordis, et
uentriculi corroboracione, atq; adstrictione, fluentis
alui, si opus est, eximia: uis de cocti cordis eius
me caxochiel, me xochiel, xochi nacaatlis, ut xochiel,
et colopatlis, cum cauda elacuat in uento infusum
eximium est scorbuto remedium, habetur ab indi-
genis maximo precio tum ob medicos usus, tum ob flo-
ris eius aspectum et odoris praeparationem.

42

Ysaac elacocotie seu herba candida
Judi simili Cap. xxi.

Herba est ysaac elacocotie quatuor do drantes longa, folia
producens oblonga, asperaq; flores candentes, et paruos, con
tractos calicibus: radicem surculosam, cuius cortices fusci
sunt: Planta hec habetur maximi atlas tepencibus apud
quos nascitur: Radix calida est et sicca, odora, resinosa,
et subtilium partium, temperies illius amara et laet quae
fundit sanguinem, Radix tusa, et trium dragmarum por
dore de uraca miro sedat dolores.

De Caca lie elacopatli seu Judii
glutinosa medicina Cap. xxii.

Caca lie elacopatli ab alijs Flavocac lie izontolohi
et a quibusdam apitzalpalli affluxo co hercenor sic
dicea, ab alijs vero hoellipalli et quahuexihuit
nostris vero cinamonum ob radicis huius plantae in unum
sapore, resinorum, et odoratum: Nullum enim horum nomi
num penetrant deinde, aut ignorare ne nominum et lin
guarum diversitas nobis pariat caliginem, Planta hec
volubilis herba est, folia ferens cordis figura, multis
distincta intervallis, magis acuminata, et prolixiora glu
tinosa quidam tenax, et salivalem naturam participantia
unde factum esse huius plantae nomen: caules teretes sunt
folijs referg. radix lutea raphano similis, digiti mi
nimum crassa, non omnino fibris carens, ~~radix~~ in un
o saporis, resinosi, et odorati: Nascitur in

calidis qualis est ager huax tepicensis, et huacnahua
iacensis, calida enim et sicca temperie constat; hęc
seminantia pondere deuorata urinam egregie euocat,
et quartanam curat ante horrorem sumpta, hydro
pneumodum, dolorem uentriculi tollit, uterum redu
cit et conuulsionem emixa curat si ex uino suma
tur; elicitus seructus sudor, ac inflammatio ribus
oculorum opitulatur; uerum cum calida sit, Id
non aliter eueniri putandum est quam discessu
humoribus.

De Ixonalli seu Iuxo capillato cap. xxiii

Ixonallia uinci rotundi et odorati speciosus est, et for
tassis ad schunanchium diokoriam perueniens radices
fundit capillatas, et ex his caules rotundos, leues,
et cauos, et in cacumine capitula lutea, et oblonga,
radices dulces sunt, adstringentes, et odoratę;
ingestę opitulatur, urinam euocat, uentriculum cor
et caput roborat, membra debilia firmat, uterinis
auxiliatur affectibus, laxam aluam adstringit, et
fluxus cohibet; Nasitur necepe provincia totona
capensis montis, ac campestribus locis, pinguibus
tamen, atq; humentibus.

De Romahua et laopatli xxiiii

Romahua et laopatli ab alijs tototoma huac et lauo
pitla dicta, herba est uolubilis folia ferens

cordis figura, similia illi cacalio et laopactis ad cuius spe-
ties indehinc referenda sed maiora, et tenuiora: caules ter-
mines, prolixos geniculatos, et purpureos; purpureosq;
flores: radicem longam crassam, et pacidam; fructum uero
crassiusculum cucurbitari similes ac pentagonis quoddam tenus
similem, referunt semini; Radix nascitur in montosis
ac calidis locis qualis est et cich malacacensis et stua-
tepeensis: Radix est non nihil amara calens ordine fere
terreio, odora gustu adstringenti, et resinosa: modum di-
citur tumores preter naturam imposita, dolores lenire
et frigora febrium pellere, cor, stomachum ac cerebrum
reparare, emundare pedes ac uentericulum, et fluxum
alij cohercere.

De Caminga Arbore Cap. xxv.

Caminga, quam Arabi Amicena. Nesti aromaticum uocat,
Arbor, est magna crassicaudex, folia ferens canthali si-
milia, sed tamen maiora et pinguiora: sapitemq; fusum:
florum, et fructus non dum accipimus formam; prouenit in
insulis: Cuius ubi describitur est, loci editis et montosis;
distinguitur et cortex uelut cassia, qui tamen crassior est ad
eandem ualidus, et siccus quanto fere ordine natura:
sapore caryophyllorum acris, sed paulo post euascescente,
sercula magis pere comendat, sanguinem uelut cassia quam
uocant fistularem expurgat: uenenisq; aduersatur: eius
assulto dentes apertim extergunt: uentericulum et cerebrum ab-
sumptum in modica humiditate firmat, dolores ueneris sedant:
et flum dissolunt; Jus de cocti confert articulorum doloribus
oritur ~~et~~ causa frigida si contritus ex uino deoquatur con-
terito est ut cassia etiam recens glutinosus sedare atq; lenigabilis:

Arbor est yzlechhuayopatlis me dicoris; folia limonia maj
bensimilia, inferne tamen candida, hirsutaq. Superno nigri
cantia, flores candentes et modicos, ac fructum orbicularem,
et parvum, radices calide sunt, et sunt gradu tertio, acres
et odorata gustu, sapienter vocatus canyophyllos; et possunt
vicem eorum tum in ferculis tum in medicamentis com
positis supplere atq. sarare, cortices sibiipsum minus la
lesaciunt, et amaritudinis cuiusdam sunt participes, folia
adhuc minus; statcada quadantenus odore imitatoria
sibiipsum cortices duorum dragmarum pondere tui atq
deuorati dicuntur dysentericis maximam opem ferre,
nasum in calidis tilanci collibus

sectio secunda libri Primi De Arboribus

De Copaliguahuel seu Arbore gumifera Cap. i.

Arbor est procera folijs querni forma et magnitudine
similibus sed longioribus fructu oblongo purpureo cence
lapore gummi quod stellas ab eadem J^o interdum sponte
fluit, interdum euocatur scarificata arbor: appellatur
peculiari nomine copalli, et si in his hoc dictio quiddam
6 et gummi genus significare solet, quo fit ut arbor
ipsa dicatur Copal quibuscumque copallis arbor: liquet
hic sit ueniens europa innotuit candidus et tunc,
lucidus est, ac coarctatus in formam assularum laniam
et si a nonnullis arboribus predictis haud dissimilibus
de quibus suo loco dicendum Xicalay Umapa? provin
cia Michuacarensis fluit, pallidus aureumq; examine

44.
per quam simili adeo ut congener possit existimari. Provenit
hoc arbor in calidis quantitate humiditatibus et siccis cancri-
bus, planis montosisq; sed humicis locis, verum non in his
intercedit discriminis montanam inter et campestem tum
forma arboris, tum colore ipsius liquoris; gummi certis
ferri ordini calidum est, exsiccat, adstringensq; non nihil
naturalis facultatis distichoidis, et odoris si in ignem proij-
ciatur adeo suavis, ut mos fuerit et Thymianarum aut suffi-
centis (quamvis copallique quoque eiusdem rei gratia veli sint)
solo supplicari Deo; eodemq; primos huius arboris expugnato
res quas Bauhi id est Deo tribuit illa ad imperitiam gens
vocabat, ex ceperunt: capitis dolorem idem gummi velut
ipse arboris stipes velut radix si ea frigida causa contigerit
sufficit lenuat, veluti serangulatum incidunt. et ut unum sit
dixerim morbis omnibus auxiliatur, qui ex frigida humiditate
causa ori sunt: Cortex sapientum anethum olet, sapientis
ipsum fluitant gummi, et adstringent quidam ut sen-
tiantur potenter.

Copalligummi parlatigae seu Arbori
copalli latifoliae Caput: 2.

Quamvis indies mos sit vocare per antonomasiam Co-
pal gummi (velut dictum) eam Arborem quae
praecedenti capite est descripta, et eius gummi Co-
palli: tamen universim Arborem gummi manantem
odorum eodem modo vocant: nostri vero eas solas qui
candidum fundunt; quae vero in fuscum colorem.

inclinantem, et quæ thori sit quam simillimum Indi-
æ thori aut anima peregrini plantæ. Cum uero ani-
mus semper fuerit tum distinctione loquar per multas ar-
borum genera huiusmodi liquorem fundant quorum ab-
congeneres sunt, alia uero longe inter se differentes de
eis seorsum agemus, et eius gummi differentias omnes
et si similes circiter facultatis esse reperiantur cum
suis arboribus erunt nobis percurrere. factum est perbo-
ri in precedenti capite narrata exordio de presenti
uerba facimus. sed et ergo Arbor ab amplitudine foliorum
que tetras congeneres uidetur excedere, ita uocata
modicior, constat magnitudine in conditaque folijs serratis,
et rhorj oblongiorum per quam similitudinem thori squa-
longi, cum etiam nascentur, et forma sed pennatis, stripi-
tibus et ramis. gummi candidum exibat nec ab aliis
illi quod siliat et copal quahuil parius tamen ipse
isdem prædictum uiribus, nascitur tegumentibus calidis ac
preceptum quahuil huiccentibus ubi cum arborem passim
in istis nascentem, etiam intra ambitum oppidi, ac cu-
raminus de pingedam, pascet, ut ego quidem coniecto
in hispania feruentiores agros non omnino inuili po-
ra per maria deputata transire.

De Copalli quahuil seu de leprosa
Arbore fundente copali Cap. 3^m

Arbor est copal quahuil exalta, leuis et quæ fa-
cili membranam excreta faciat, unde nomen: folijs
paruis, oblongis, et mutaceis, sed maioribus, et longioribus.

fructu auroso, sed singularem dependentem; liquorem et hic res
nosum destillat copalli coloris, et odore similem, sed parum
nasutus in calidis rebus huius regionibus, montosis, et appu-
ris locis: Calida arbor est, ac sicca ordinis tertio, odorque non
sine quadam adstringentia, eundemque liquorem dilutum ex
aque immiscet copalli, atque ita auuat egregie si sterore dia-
rheas: ~~De copalli huius seu huius copalli arboris cap: 4^m~~

De copalli Toto piceo si cap: 4^m +

Arbor est magna folijs malis medicis uiride cinerea exaru-
rato, gummi stillat copalli per simile quod in assulas
quoque cadentes, atque illis similis uigi solet, in eodemque
recondi usus:

De copalli montana seu decopalli quahuil cap: 5^m +

Arbor est decopallis quahuil minoris magnitudinis folia
undulatis, fructum glandibus similem, quendam uelut stro-
bolium conantem, operum lubrica, et resinosa quadam sali-
ua, atque includentem intra se nucleum candidum, ad multa
uisum: fluit ab hac arboris gummi illud thuris antiquum
odori, saporis, ac uiribus adeo similem, ut illi repute esse
cogener, nam et in Philippicis insulis nasci copiosi audio,
quo factum est ut ab hispanis huius orbis thuris omni pleno
uocetur, quam uis aquisbusdam Arum, indicum dica tur:
Prouenit in calidis Palalohi paucisbus potestque ad feruiores

hyspania regiones transferri: Calida sunt tertio feri' ordi
ne. Siccæq; et paulisper adstringenti natura omnes propi
dum huius arboris partes, odorisq; gratissimi, uenericuli. Con
crebrum, uterumq; suffim corroborant: fluxiones cohercens
pichitum absumunt, rigores febrium arcent, et fouent men
bra perfrigerata. uulnamq; proidentem in suum locum re
stituunt atq; reponunt. Mucosamq; confirmant ac uelut
affigunt.

De Cuitlacopalli seu stercore copachis Cap: vii^m

Arbor quam cuitlacopallum, id est copachis stercore uocant
apud quendam xco quahuil quid sapiet lepro in fectus uidea
tur, nuncupatur, medicinis est magnitudinis folijs obro
undis, paruis, acinisq; raris matrem de pendentibus oxia
candida similibus ualde odoratis, glutinosisq; gummi ferre
candidum, subodorum, ac ualde durum calida ordi^{te} flor
terio et ~~humida~~ natura constat: nascitur calidis ri
gionibus yauhtepicentibus montis saxosisq; locis.

De Icopal quahuil pichahuac seu tenuifolio Cap: vii^m

Reperi dum apud Tepotzotlanenses de scribendarum
herbarum gratia monam agerem nec non apud Itzapatz
censes arborem aliam medicinam stillantem Lachry
mam thurisui picham in candidum uergentem colorem
sed fusco perfusum: eiusdemq; uiribus, et odore predictam,
quibus precedens; sed folijs ex utraq; ramulorum parti
ordini compositis, paruis, minimis serratis, et rata uicis
paulo maioribus, fructu uero paruo, coccineosq; et piperi

roundo forma non abstrahi: singulis binisve acinis per inter
ualla ramorum appendentibus: gummi huius arboris permi
stum formicarum et puercorum generari aiunt unius uan
ponderis terne eorum insamentibus citra febrem mederi.

De xochicopalli seu Copalli florenti
ab alijs Larapizqua Cap. viii.

Arbor est mediuensis xochicopallis folia fundens mentha
sed profundius serrata tertrag: ac stipiter impense odoris
stillans liquorem fuluum, ac limonum odorem magnopere
referentem, generibus thuris indici annumerandum nam
et arbor ipsa congener est, eisdem quam praedictum uiribus
uerum efficacioribus: nascitur in calidis collinae atq; etiam
Michualancensis regionis: est et alia arbor, eodem homini
et liquore, sed folijs xoco xochitl quae apud Teocalcixenses
provenit:

De Mizquixochicopalli Cap. viii.

Mizquixochicopallis quam alijs xochicopal quauhuitl no
cant arbor est magna folijs mali medicis, et stipite can
dicantibus punctis distincto: floribus vero coccineis et
modicis, gummi fundit e fuluo in purpureum vergens
arum me uocatum a quibusdam, ab alijs uero Copallis: maxi
mi habetur ad cetera quibus aliam huius generis in ser
uiunt prestando, sed praecipue ad odoramenta et capi
eis roborationem. nascitur copitlani et colyma fer
uentibus locis.

De stolquahuel seu arbori chulli Cap^m X

Arbor est stolquahuel cuius duo sunt genera: Alterum
 pritem profert nigrum, leuem, fulvum, et lenu refer
 tum mēdulla; floresq; candentes, folia maxima, et orbicu
 les stellatos, rubri sepius ex pallido, ad heriscentes spinis
 et referens fructus ponticiis mēibus pari, candenti luteo
 ob ducto membrana, et amari saporis. Alterum vero foli
 mali mēdica sed tamen maiora; utriusq; arboris cortex
 amarus est, stasitur ultimum genus apud Michuaca
 nenses ubi tarantaguan vocant consueverunt. Primum
 vero sic ceciani et y hualapa: hoc est y hualapa
 ordine tertio, et paulipet lubricus, cuius et cecchi
 in fsum medetur dyssenteris; fundunt secta quā
 m ab in diis stelli vocatum: primo lactum, mox luteum
 ac tandem nigrum, postq; s. colligentium corporibus in
 tum sit, adēq; undecumq; retineas ut pila palmaria
 aut eius quē aucto nomen habet apud vulgus in sphe
 ricam aptatum figuram prestat: et ad multa
 preterea utilis est, nam turinam mire euocat, emundat
 uterum, scēritatem admodum iubet fugat, menstrua
 elicit si digito madenti succo yolochoiel et olli
 milua et annis confricetur: dyarheis dyssenterisq; op
 culatur, diuoratumq; per se aut alijs quē similibus
 viribus pollens admixtum, aut si ad dictum preijcet et
 conformatum in pillulas digito in anum quācumq; per
 proptit inducatur; additum cibi impinguat et per mix
 tum vermibus axin vocatis ingeshumq; agitatem
 quamdam et ad volubiles corporis motus nec promptitudinē

47.

ingenerrant dicitur: et ossa emolliri: ut facilius homines
contergeri flectaq; huc et illuc possint corpusq; mori
petariorum iactare: et uenerem uehementer exiitae;
colicis confert. sed ad motum, trahitq; alui excrementa:
et dolorem sitimq; sedat; ustum uero argemata diuisat
hor est, gummi illud nobile quo indi olim exercere sole
bant ludum bathei spectatu mirum, quem cura cortesy
uidere aliquod ab hinc annis hysspani eius demq; arbo
ris folia sicca et leuigata dicuntur leones, et alia ani
malia interficere:

De storiziloxitel seu di storbi
Balsamy indici cap. xi.

Quam arborem panacini chucti uocant, nostri Indici
balsamy arborem Mexicenses storiziloxitel, seu affluentem
resina nuncupant consueuerunt, quia liquorem effundit sy
riaco Balsamo simillimum, neq; odore aut uiribus inferiorem.
Arbor est mali medicae magnitudine, folijs amygdali maiori
bus tamen, obtruncatius, et magis acuminatis: floribus
in extremis ramorum flagellis luteis, iunctis loculorum ob
longorum forma, sed prociudente tempore quorundam uehi
a foliorum ceteris longiorum, et latiorum, in quorum extre
mitatis cavitatis semina inclusa continentur candentia,
et in quendam pallorem inclinantia oblonga et paulisper
contorta. Seminibus mali medicae similia, aut uicinis
his quae hianini uocant manies, ac saccharo ueluti

sero bolinos nostri in crusta solent. Inciso ergo in quo
anni tempore huius arboris cortice sapitur: sed precipue
exachi iam atq; desinentibus imbribus liquor illi notis
toto orbi celeberrimus nec dum satis laudatus. Illas quem
samm appellat, & fulvus in nigrum inclinans color em.
Saporem acri paulisper amaro, odori uelut hinc, sed tamen
gratissimo. Regionibus provenit calidis, qualis est panmu
ira, unde impostum nomen est, et ad stuartopocenses
hortos ab igitur Mexicanis dilectarum, et magni si cer
tria gracia trans lata: ubi eam rursus uidi mus eorū
ae montanis locis, et si ad campestria hominum cura et
ortigena descendit, culatq; et hortensia uelut coa
cta amat; unde sperare aliqui posset loca stypparia
rum calidiora minime fugituram: tūc alij liquores sim
plices atq; compositi quos eodem nomine styppam qui
ad has regiones penetraverunt appellant, de quibus infe
nus dicemus; extrahunt idem liquor de coccyz etiam
suvulit, minutim in eis ex aqua et uetro ex cepto in
natanti liquore, sed uiribus inferior; liquor ergo qui
uis modo extrahitur quarto feri ordinis calidus est ac
siccus, subtilium partium non sine quadam ad strictionem
et corroboracione, ac innumeris morborum generibus pro
pellendis, atq; sanandis utilis: nam tres quatuor ut
gueto maturatione ante cibos licet uentriculum a frigido
causa imbecillitatem confirmare, urinam et renum uestigia
excrementa euocant, pelluntq; e corpore; aperiant ob
structa ac moderantur respiracionis difficultatē; uentri
et alij dolores sedant, comendant colorem, ac inuicem

vigorem diutius conservant et timent, quin liquor illi in
 pesibus efformatus, ac oblitus vulva secundas, emoriturque
 infantes trahit, partum accelerat, et sterilitatem a frigide
 dis humidisq; ortam humoribus profligat; dolores ab eisdem
 causis eratos ubique contingant extrinsecus illius sedat,
 flatus et tumores preter naturam discutit; cerebrum corrobora-
 ret, nervorum originem impolitum auxiliatur, paralyti et com-
 gelidis omnibus medicum morbis; colicis, fluxibusq; et articulorum
 doloribus mirum est utilis; quum vulnera recentia congluti-
 nat et sanat in veterata, ac oriturarum febrium repen-
 tentia frigora, cervicis dorsoq; illitus pellit. Idem prestat
 ab ipsis semine expressum oleum, mitius tamen benignius ac
 mollius, quam ut acic quoq; sit gratissimū odoris, gustusq;
 et odorem et suavit' ac tertio caloris fixum odore: quod
 nos omnium primi curavimus prelo extorquentium: est
 autem oleo quod ab amygdalis amaris aut nucleis perhiom-
 caprimur odore atq; sapore simili, sed odoratus ut hōmon-
 tatis et acrimonia longe maioris.

De Arborē Senacorex ea qua parabr
 vocatum ab indigenis balsamum Cap. xii

Arbor est medicis alacritudinis, et crassiusculi femoris, fir-
 ma materic, et qui terra de fossa diutius duret incorrupta:
 odora, luteisq; folijs denarij plus minus amplitudine, flos
 parvus et candenti fructu bacis lauri simili, cortice huius
 arboris contrahi minime et quatuordecim macerato ex aqua
 ac demum insolato et expresso liquor extorquetur balsami
 prestant vires ac multa utilis, quicq; intra mensis unius

spacio poragant: extrahitur etiam ex folijs stillatius liquore
odori perquam inuicibus, et multis perueniunt affectibus
agastimus: quoniam furculi ipsi extergunt roborantq; dentes
et quibus (ut hoc quoq; obiter indicatur) indi olim sagichis
etones addere consueverunt.

De Balsami fructu quem indigena hypani
Maripendam uocant cap. xiii
Et si planta hec frutex sit, inter arbores tamen ob similitu-
dinem ac cognationem quam cum arboribus lachrymam fe-
rentibus presertim eam quam habet eius liquor cum in-
casso balsamo reponere visum fuit: Est ergo Maripenda
frutex saporiferens uiginti fere dodrantum altitudinem
bentes, ramorq; fuscos ac folia hastarum mucronibus pan-
crassa latius, sed superiora parti uirentiora, et sparsim
purascentia c' rubes et appensa pediculis in coarctum u-
lorem inhi inclinantibus fructu racemam dependentem
octopent uncias longo, comarato acinis uuarum fere simili-
bus sed tamen rarioribus, initio uirgatis deinde rubrescentibus
ac tandem epurpureo nigricantibus, utiturq; Aethiopes folijs
eius fistulam loco ad hauriendum sanum herba uocata
Mexicanis yelo, quem alijs per arundinum canales, mor-
ge haurire, paratis c' folijs consolutis quibusdam tubulis
uero extorquendi liquoris modus hic est: teneros eius
caulicillos euripnesuc et interdum acinos minutim
contine coguntq; ex aqua uinoc in deputat densatur crassius
oinem atq; ita s' sunt considerare, curat hic liquor miri uul-
ra etiam alia insanabilia: et recentium fluentium quo-
sanguinem sistit: sunt qui expressis germinibus aquam
stillaticam extorqueant, quam aiunt ardenti seruire

49
uocata aqua esse ad quosvis morbos rem ac precipue uulne-
ribus curandis, et dolorem teneris a frigore ortum compescen-
dum: quamplurimarq; affectiones pertendas a predicta causa
ortum ducentes multorum testimonio affirmatum scimus.

De Balsamo Provinciae Iolu cap. xiiii

Audis in Provincia Iolu cunctibus ab urbe quam uocant
nomen Dei in Indiam Carthaginem occurrere arbores
medicinis magnitudinis Pittium generis haud absimi-
les: folijs siligna toto uirentibus anno; cultis in locis
provenientes, cortice tenui, ac tenero uesente, quae liquo-
rem balsamum uocatum in sa effundant; ad omnia qui-
bus conferre solet Balsamum indicum a nobis supra descrip-
tum aequi utile, aut prestantius

De Mollis cap. xv.

A Peruna uocata regione ad hanc nouam Hyppaniam imo
ad Hyppanias nostras Planta quam Mollis uocant iamdiu
aduecta est; atq; translata; Arbor procera est visu pulchra
et ornandis domorum complurij, locisq; publicis ac foris agri-
sima, comata in latum spandens undiquaq; ramis, quae e-
uividi colore tendunt in purpureum, ubi folia oliuae profert,
sed longe angustiora, et tenuiora, et quodammodo dentata,
ordine utrinq; disposita, et oblique uersus ramos extremos
procedentia; flores exiles, albos, ratiocinatos dependentes, qui
mox in fructum uirentem oxiantha semitiparem, aut
paulo maiorem abt: et cum maturuerit in colorem ex
albo rubescentem, cuius carne praeditum cum quadam acrimo-
nia, et amaritudine, membrumq; praeditum colinis contegitur

ui nucleus durus prege: folia ac fructus lenhscu' cum
lachrimam olent recipiunt, sed permixtum feniculo, unde
fortasse aliquis in lenhscu' refertat species, in malis esse
plantam sui generis: folia et fructus uirent toto anno,
alijs sub nascentibus, alijs adulescentibus, et alijs maturis
secentibus; sylvestris. Arbos esse, neq. ullis lenolinis aut cum
ut proueniat opus habet, quamq. in deli'is iam diu habet
ceperit, cultumq. et indulgentiam libenter admittit: pro
uenit ubiq. seu femine ramo, aut uini radice seratur: sed in
calidis regionibus assurgit, leniusq. uinit: scilicet ab hac ar
bore lachrima que uelut folia, uersa q. planta feniculi et
lenhscu' odorem habet, saporem uero acrem subdulcem et cum
quodam amaritudine adstringentem, calidamq. et sicca ordin
feri tertio constat natura: Nucleus uoneniculum corroborat
calefacitq. uentrem adstringit, et ut quidam aiunt terebin
thum prestat, Semen uero Cardamomi, urinam elicit, flatus
dissipat et membra corroborat, corpora nimis fluxa, et hum
ecta exsiccat, folia lotionibus adiecta edemata dissoluunt
ore commansa gingiua dentesq. confirmat, et ulceribus
oris medetur: Fructus seu intus assumpti siue exterius ad
moti quemadmodum et lachrima luculentius predicta omnia pro
stant: + JH Villa Maoria: promittit carpenodum
hyssopina cres uidimus huius plantae tenellas arbusculas,
radicem femoris crassitudine habentes, cortice sub cinis
confectum, fraxini humilioris, omni opo loco, uulgo dictu
magnum h. ramulos undiquaq. in latum spandentes, q.
opatos folijs costantibus ex pluribus ad annum periculu
coherentibus, multo tamen minoribus, ex uiridi nigrican
bus, serratis, sub extremum angustioribus, que ab antiori b
decepta lacteo succo lentae uisito odoros, scilicet

50.
flores exiles albos ramentisq; dispositos habent. fructus
undiq; indica predicta molli. similes. pari modo fructus
et folia toto anno uirent, ac uires et usus sunt omnino
pares.

De Icomahaca cap. xvi^m

Arbor est Icomahaca, magna, folia ferens oblonga me-
dio eria et serrata, ac fructum in postremis ramorum fla-
gellis paruum oblongum, fulvum ac repletum semine
nucleo persici haud absumit, Nasium apud Mistecas nunc non
Nangitani Regionis Michuacanensis, possetq; in provin-
cias nostri orbis paulo calidiores medioeri negotio trans-
ferri: Aeris planta est et odorata cum quadam ad stru-
tionem caliditas et sicca ordinis tertio: fluit ab hac arboris
scarificata aut incisa et interdum etiam sponte sua. La-
chryma nulli fere ignota, eadem predicta temperie
et uiribus quam pleriq; loco Myrrhae subsistunt: do-
lores afluxu spirituum frigidanti causa ortos sedant, fla-
tus ipsos discutient, lentos humores dissolvent, ac frigidam
intemperiem corrigens emplastri modo adhibita; utero amica-
ta ut prunis injecta et naribus admota mulieres hyste-
ricas citro liberet, umbilico apposita menses sistit, et
uterum suo loco retinet, desillationes temporibus aut post
aures adhibita sistit, dolores dentium sedat, canisui deni-
bus incisa ipsos a corruptione liberat, nervorum vulneribus
opitulatur, coxendicis ac artenitibus a frigida causa genitis
boem prestat, cerebrum nervus ac ventriculum apposita
roborat, magniq; est ad omnes affectus a frigida causa
ortos usus.

De Nahuatliloca quahuatl idest
Arbor in samia Caragna stuncupata
Cap: XVII

Nahuatliloca quahuatl quam hysspani Caragnam
uocant, Arbor est magna, folios stipites fundo
lenes, mitidos, et odoris: folia oleaginea in cruce
formam composita, orbicularia; odora arbor est,
in aeris, et nonnihil adstringens; Nasceitur apud
Michuacanenses et Michicam in ferioem: gummi
quod ab ea fluit Caragnam quoq; uocant aut
eisdem ferre uiribus quibus tecomahacha pro
ditam, sed uehementioribus, ita ut affectus qui
tecomahacha curare nequit, Caragna pellat:
puluis ipsius stipitis deuoratus uirum uentriculorum
et cor firmat, flatibus discutit, frigidam emendat
distemperiem, et uterinos curat affectus, fama est
apud indigenas cacodimones hanc arborem perhi
scere, ac fugere, et fascino aduersari, corticem uero
ex aqua ellicum conferre cordi deuoratum uero
cum cacahoacl pectori simul et cordi ferre suppet

De Xochicotzo quahuatl seu Arbori
Liquadambart indici Cap: XVIII

Arbor est Xochicotzo quahuatl magna Aceris ferre
folijs interres cuspides duosq; sinus sinis, altera parte
albicanibus, altera uero obscurioribus, serratisq; Cortice
stipitis parum fuluis, parum uirens est, prouenit
compestribus, calidisq; locis, et interdum etiam in
petatis uelut hoyalo to tla quahuatlina tla ce xico

calida siccaq; natura constat, et odore inuicando, in isto ar-
boris huius cortice indicum fluit uolatum liquorem barum
ab indigenis hispanis, a Mexicanis xochitlotzotl suauiter
odoris styraci per similes, calena ordine certis natura siccantq;
quod additum tabacis capud uentriculum et cor firmat, somnum
inducit, et capitis dolorem a frigida causa ortum lenit; per se
uero humores discutit, sedat dolores, ac impetiginibus cuti-
digitis conuulsa medetur, stillat ab eadem arbore aut sponte
sua, aut mella oleum hanc cedens predicto liquori aut odori
inundat aut medicis uiribus, et si aliqui dicant oleum sal-
tare ex primo liquore loco congruo posito aut expressio ut tenui-
or eius pars stillare possit dicantq; esse calidum et humidum
minus tamen recte: Discuit utrumq; flatum, ac preter natu-
ram tumores dissipat, coctionem proleuat, uentriculum robo-
rat: uterinis affectibus confert, et alia his similia prestat
uicamenta, seu persi seu alijs medicamentis permixtum:
sunt qui elixis ex aqua styracibus id obstruendi parant
genus sed uilius ita est, ac minus ad predicta presidia ex-
petibile et nisi ad uiliores quosdam usus aptum dum.

Quercus quauhxiotl seu quauhxiotl alba Cap. XVIII
Yxtae quauhxiotl quam alij quauhxiotl uocant Arbor est medio-
cris, folijs oblongis, et sapit atq; pediculis rubentibus, gummi
stillat candidum aeris saporis, prouenit in calidis yzocani: gum-
mi teras ordine calidum esse uidetur, quod alium fluentem co-
hibet deuoratum ex aqua semipoli urinis mensura dysenterijs
mirum in modum opitulatur, quoniam dolores illatum sedat, ac disten-
dit preter naturam tumores: aqua in qua infunditur lacteo
tingit color: est et aliud genus eisdem predictum uiribus formaq;
uolatum et lacte huius quauhxiotl sed gummi marans rubescens ut
nomen indicat

De Copallie seu Arbore Ardena^m
gummi simile Copalli Cap xx

Ex celsa Arbore est Copallie levis, epidermide, cuticulam super
uestita, quae suapte natura desquamatur: unde nomen: *o-*
folijs, fructu *oxiacantha* paulo maiori, primo viridi, ac
demum coecineo; resinam huc fundit arbor candidam, et pau-
lodorum, sed modicam; nascitur in calidis locis montosis, *De-*
xalmaci; sunt q. qui *ytac quauhxiel* uocant: Cortex ligni
calidus est ordine secundo, odoris, et grati saporis, non sim-
licitate, et amaritudine quadam: Gummi illud candidum
apud Mexicanos circum fertur, habeturq. maximi in compescendis
sententijs ex hac fallax arboris ferina est, qui ex aqua de-
rata, ubi statim in lac soluitur unius oboli mensura aut per
solum, aut permixta Copalli sinit dysenterias, ac sangui-
nem undecumq. manantem cohibet; vitandum est tamen a
tius pondus

De *Arina canuitla quauhuel* seu Arbore fer-
gummi simile sterlori uesperationum Cap. xx
Arina canuitla quauhuel gummi est quod lacum officina-
cant decidens ex Arbore incondita ac modicis magni-
tudinis, qui folia fert *miz quiel* seu *cailia* pennas diuini
tanta, breuia, tenuia, ex utraq. parte ramorum serici qua-
procedencia, sapiter ac ramos purpureos, obtector gummi qui
diximus, nequaquam aformicis elaborato ut quidam per insu-
tiam putant, sed ab ipsi arborum ramis undecumq. *Skil* *Can-*
et est dem ueluti nubili quidam adherescens, nascitur in calidis
qualis est *Ager* *stuat* *stencis* et *stuaahuaucens*, ubi sunt q.
hoellicat, et *quauhxiel* uocant: et si in nonnullis *st-*
orientalis ^{locis} ducat, uarijsq. ibi nominibus nuncupatur: De
uirijs arabes *rogen* ut nos rursus dicta dicamus in tanta
poris penuria et rerum deperibendarum copia: Illud etiam no-

est, admixta resina massam ex eo quam parari quam Lacram
corrupta dictione uocant, signandis literis, alijsq; schedis
aptissimam: addita vero his arena crassiuscula trita perocisq;
omnibus in placentalam coqui, qui ad nota igni cunctisq; emolli-
scat, per frigerata uero eam duritiem ac firmitatem contrahat
quod ferrum, lapides, et gemmas exedat, nunciatq; quod nos ex
perimento cognouimus.

De Etzquahuitl id est sanguinis Arboris Cap. xxii

Arbor magna est Etzquahuitl folia ferens uerbasci ampla, et ar-
gulusa, sanguinem stillantem quem uocant draconis, unde eue-
nit ei nomen: est enim ^{Etzquahuitl} ~~Etzquahuitl~~ sanguinis arbor: Prouenit
quahuchinanci, uis autem huius succi frigida est atq; ad strin-
gens, corroborat dentes, fluxiones siccit, deniq; uis omnem, simi-
litudinem, ac effectus eisdem praestat, quos Sanguis draconis no-
stri usus, qui ad draconibus fortunatarum colligi solet; de qui-
bus alijs fortunatarum arboribus seorsum fortasse dicemus.

De Etzquahuitl secunda Cap. xxiii

offendi etiam apud quauhahuacenses agros qui pertinent
ad Tepicua uittum Arborem Etzquahuitl quahuchinancensi
per similem, folijs tamen magis orbiculatis, hirsutis, et aspe-
ris, crasso cortice, radice surculosa: ac iuxta aquas nascentem,
qui adstringens etiam est et odorata, amara calefaciens quo-
dammodo, et ad eadem utilis: Nam eius liquor qui scarificata
arbore copiose fluit oculis inflammatione laborantibus mi-
re subuenit; partes enim habet nonnullas frigidas, siccas, et
adstringentes, quarum non mirum et si calidas etiam quas
dam parces possident, uicentibus frigidis in ea, id operemur.

Arbor est Mizquit frequentissima noua hispania sua sponte
 quibusq; locis, sed maxime montosis temperatis aut frigidis pro
 ueniens; in condita et spinosa, folijs exilibus pennas amium
 imitantibus ordine utraq; ex parte ramorum dispositis, flore be
 eula nostratis proximo, ac siliquis edulibus, longiq; et dulo
 pregratis, saponis, refertis semine unde sortita est nomen
 huc et inde dependens, e quibus placental parant ch
 chimicarum gens uicem illis prestans panis, ueluti ex
 uarijs seminibus, radicibus, ac fructibus alijs: Hoc est uirg
 ma antiquorum Acacia, et quae germanum gummi Arabicu
 fert, cuius huc ingens est copia, et in curia fortassis puda
 da adhuc incognita, et in nostrum orbem non dum deportata
 neq; est unita eius species, sed plures, frigida, siccat, et ad
 stringentia constant natura; liquor e teneris huius arboru
 turionibus de fluens expressusq; aut aqua ubi aliquandiu
 ijdem maduerint illita mirum in modum oculorum morbis
 auxiliatur; aut ius de cocto corticum mimium mensiam fluxu
 compescit: qui menses si primiparae sunt (ut et hoc obiter
 attingatur) tinca et lichenibus mordenter: Sunt qui stoa
 xin, Hacaz coloti et alias nonnullas arbores quae apud no
 uam hispaniam proueniunt in Acacia referant differentias

De Mizquit michuacanensi Cap. xxv
 Vocant michuacanenses suam Mizquit quintessimam sp
 mscarentem, ac folijs exilioribus, Mizquit uulgaris quae
 etiam Acacia species est, et gummi uocatum Arabicum
 quam optime fundit, eodem habens usus, et uires.

Arborea est Stucipochel stuxacensis vitium modo serpens,
 serpens, ac ericifolius folijs floribus coccineis, parvis, et
 aggregatis in corymbis: unde generantur fructus nucis pemi-
 pontica forma, ac magnitudine, sed tenues inclusentes rici-
 more candentes nucleos, toto anno folia, flores, et fructus
 fert; nascitur apud uaxacenses: Dulcis est, calidusq, et hu-
 mida aut moderate frigida temperat; liquor stillatius
 vires elargiens, et ita instaurat, reficitq, ut homines pene
 mortuos ferant exsuscitare: Idem refrigerat, et im-
 quat, aut ipsa arboris folia oleris uici deuorata: mi-
 dumq, reddunt colorem: Lacryma stillans e per fracteris
 geminibus inflammationi oculorum mirum in modum confert:
 Nuclei quini, aut si robustior homo sit septeni emundati
 aqua dant illos tegere membrana, uacuat egregie pitui-
 tan, et bilim per superna, atq, inferna, usq, adeo scuro
 euentu ut uel leui momenti re ingesta medicamento huius
 uis si ita expediat coherceatur: Allata est eadem a Panu-
 centibus, scilicet cubitali, sub albedo, lentu, leui, et spumifera,
 ubi uocant Isapobach quahuil, aiuntq, hoc eius firmari
 dentes, et carnem exhaustam instaurare:

De Arbore aquibusdam Sasafras uocata Cap. xxvii

Arbor est magna Sasafras folia ferens crenata, et in tres
 partes diuisa: sapienter leues, subnubeos, et amissum olentes:
 nascitur in provincia florida, et richuacensis: Calida constat
 et sicca natura ordine circiter tertio, et subtilibus partibus,
 quare colicis, thiacisq, opitulatur, nec non distillatam urinam,
 renumq, morbis dum tam en acuta frigida contingant:
 flatum dissentit, et obstructions aperit: internas

partes roborat, Asthma, alijq; thoracis uicij's apud dicta causis
orbis opitulatur: uomitus cohibet, coctionem citat, aluumq; sub
ducit, utero confert, sterilitatiq; medetur, mensesq; mouet,
huius uenerica laborantibus ingratum ceterorum alexipharmacorum
opem prestat, dectum dolor et sedat, et fluxiones ab
sumpta causa inhibet; Jus decocti ranarum, trunci, radi
umq; presertim corticum sumendum octo unciarum pondere
mane quatuor horis ante omnem cibum, sudorq; seruandus
Decoctum paratur ex media untra radicum cum cortice affu
latum incisarum, ac maceratarum per noctem in duo denari
libris aqua fontis, coquanturq; lento igne ad tertias: Huius
decocti parandi, et utendi ratio uariatur pro laborantis
corporis habitu, natura, temperamento, uiribus, etate, con
suetudine, et anni tempore: Ratioq; uicibus attenuatur, et exi
cans fit, ut in ceteris huius uenericis alexipharmacis; utaturq;
pro potu secundo decocto, Idq; habita prius uniuersi cor
poris ratione: sunt qui simplici decocto utantur pro
potu, aut solo, aut uino cum eo diluto nulla predebeat
uniuersi corporis uacuatione, neq; ratione uicibus seruatur
~~debilis~~ debilibus, tabidis, ~~capitis~~ et preternaturam exte
nuatis huius decocti usus aduersissimus est:

De Iocpasil Cap: XXVIII.

Arbuscula est Iocpasilis nascent in planis, calidisq; locis,
surculosis inmixta radicibus, unde oriuntur stipites et in
diu folia syluestris raphani magna, serrata, hastarum
micromibus haud dissimilia, et flores candentes: Radix
aeris, odora, et non nihil adstringens est; calefacit, exiccatq;
ordine tertio: medeturq; gallio morbo Jus decocti foliorum

et radicem eius siue bibatur, siue erumpentibus tuberculis applicetur: qua radice ego libentius uteretur modo frigidi esset, et tenaces humores, quales solent per eos morbos magna ex parte dominari, quam ceteris plantis, quarum est usus apud indos, et hypparces ad predictam affectionem curandum: eadem radix etiam illitae splenem comminuit, et pristina restituit sanitati

De Hoaxacan seu ligno Santo Cap. xxviii

Hoaxacan uocant Indi eam plantam quam Alij Matlalquauihel seu cyaneam, Vale enim est eius Cor seu medulla, Arbor est mediocris magnitudinis, strigoris et inconditis scriptibus, ac ueluti spinosis: folijs uero paulo nitidis maioribus, atq; longioribus, et cyaneis floribus; Cortex est cinereus, et si qui crassiorem scriptem uerget sic fuluus, lignum palles, ac medulla (ut dixerim) cyanea est, unde sumpsit nomen: Cortex est abunde amarus, quo fit, ut calidus Indus secundo cum folijs quoq; ipsis haberi possit, cum manifesta siccitate, et si medullam non senserim amaram: Preferre uero quos effectus prescet in curanda gallica lue, alijsue diuiniis affectibus capitis, Thoracis, Ventriculi, Epatis, Lienis, renum, artuumq; doloribus, aut quis sit administrandi modus in tanta lue superuacaneum duxi: nascitur in calidis yeto canis et thysica in ferionis, et apud Haitinos quoq; provenit:

De yohualxochiel seu flore nocturno Cap. xxx.

Yohualxochiel quam quidam Coz qua qua huius uocant, alijs uero yahoalxochiel seu florem orbicularem; Arbuseula

est folia eboli, sambuci, ferens, ad quorum species est fortassis
referenda, nisi quis malit ad uetus syluestris species perti-
nere, sed minime serrata: umbellas sambuci, & flosculis aggre-
tas orbicularibus, et pallentibus, interdum (ut ferunt) contrac-
tis et hiantibus noctu: unde acini fiunt, racematione dependen-
tes, initio uirides, deinde coccinei, et tandem purpurei, radi-
ces uero resinosi saporis glutinosas, et gustus non nihil odori:
Nascitur chapulteoci non procul ab urbe mexicana montosis,
edictisq; locis, nec in uallibus, planisq; et floret iunio, cali-
da, et sicca ordine secundo consistit natura, et sapor amaro:
tumores apposita discutit, aut maturat, et rumpit: quibus-
dam epota ex aqua sudorem euocat, et alij ad uinum ciēt,
pulvis eius medetur ingrossis ulceribus in sanabilibus, et
confert scabiei, lepreq; auxiliatur, etiam resolutis, et uteri
no affectu laborantibus: sunt qui edant folia fixa expresso
prius succo, medicina gratia, afferantq; ita corpus extergere,
atq; impinguare, et ut carnem instaurat exesam et casu
aliquo exhaustam, sic supernuancam citra ullam noxam
sensumue doloris corrodere, et absumere uanos timores pel-
lere pectori imposita folia, et syncope inde profectam tollere

De Cayolitan seu Lepotian cap. xxxi

Arbor est Cayolitan mediocri magnitudinis, folia ferens
salvia, sed maiora, aquibus apud nonnullos indigenos hyppo-
nos inuenit nomen, infertha pariter sub albida, aut suori
ne uirentia, pinguis, et uerbasci modo hirsuta, lubricaq;
florem in posterem ramis modicum, ac luteum et in coram-
borum formam uelut compositum: odorata Arbor est et

calentis natura, eius ultra distinctionem ullam redoleat, calidis
regionibus nam in his quoque aliquando prouenit, minoribus
ornatur folijs. latioribus uero temperatis et si ubique nascitur
neque ullum respicit solum fertile maxime et humectum, Ius
de cocci cornum, stipiti, atque radicis ebibitum uterinis comfert
affectibus, ac uulnam proprijs reseruit sedibus, urinam euocat,
emundatque corpus. Ipse uero radices, coracene, aut folia im-
posita tumores præter naturam dissipant, aperiunt atque exter-
guunt, uelut et quæcumque alia ulcera, uisionibusque medentur.

De Nanahua quahuil seu morbi gallici arbore Cap. xxxii

Arbor est magna Nanahua quahuil comata, et excelsa, folia
ferens olea similia, paulisper odorata, amarag: decocti ius
matutino liberalius bibitum gallico medetur morbo: nascitur
temperatis humidisque hiuiacoctis locis

De quauhtlepatli seu arbore ignea Cap. xxxiii

Quauhtlepatli quam michuacanenses chupireni seu plantam ignea-
m uolant, Arbor est lauri effigie spectabilis, folia ferens oblon-
ga maiora, latioraque quam Amygdali, flores in rosam confor-
matis, eamque Arborascentem fructum esse dicimus quem tresco-
rides appellat rhododendron: Sæc est urentis natura, et tamen
aiunt Indi quatuor obolorum mensura diuoratum per quam
comode uacuant picuittos humores cachecticorum, gallicamque
luem patientium, atque hydropicorum precipue si a frigida cau-
sa talis euenit morbus: uerum ego non crederem uelut
mentissimum istud medicamen extra roxam intra corpus
posse assumi: quam ob rem commodius adhibebitur. Quod
et indi experimento testatissimum esse dixerunt. Dum bibe-
re modica quadam portione: atque ita quoque purgabit corpus:

cutaneis etiam infectionibus, quales sunt lichen, lepra, scabies, ophiasis, et impetigo presentaneo est remedio; fluxus tamen cer- ses uel solent eo pharmaco duarum dragmarum pene pondere aduersus febres interpollatas: stascentis apud Michuacarenses, et ocopis Elaguenses prope humentia, et aquosa loca, ubi parum absint quin nec postremo malo lac eius degustauerim:

De quauhyac seu Arbores frutida cap. xxxiiii
Arbor est magna quauhyac mali medica: folia ferens, sed tamen acuminata: Cortex adstringit, grauemq; odorem spirat: nascitur oculis, saxis locis, cadidaq; et sicca constat temperie; fluxum alui coerces, ac elicit suorem: naribus infillatus succus stercuta exhalat, caput purgat, atq; ita febres tollit, et capitis ardet dolorem: quorum rerum gratia in annos usus recondi consuevit.

De Xiloxochiel cap. xxxv.

Xiloxochiel seu flos capillatus Arbor est uisendi pulchritudinis, et naturalis: flores coceinos in capillamentorum formam apte compositos ante caorum foliorum, quae obrotunda sunt, uirescentia, et quina, proferens, e quibusdam ueluti glandibus pullulantes, quamq; sunt qui candentes proferant. Prouenit in calidis quahcocolarij, multaq; alijs eiusdem temperiei locis: Cortex radicis leuigatus ulionibus gingiuarum opitulatur: urinam ex aqua assumptu huiusmodi tenet, et uiscidam asanit, et quibus uis alijs obstruentibus excrementis emundat, atq; abstergit; et precipue si puluis xoxoloyolzin peni in mictu, est aut saluosc, et frigidit facienti temperiei, saporisq; et odoris ferri nullius.

Arbuscula est cacapoton folijs cerasi, aut capoli, stipiti
purpureo, floribus in extremis ramis coruleis, unde fitiat
admi ciceribus peni pares, primo coccineis, de tandem e pur
pureo in nigrum negentes, folia sunt frigida, et adstern
gentia: repellunt preter naturam curores, dyarheas com
pe scunt, febricit aduersantur, et medentur vulneribus,
succus foliorum, aethorum uel curat inflammationes oculo
rum: Hascitur ocoituci, et quauh quaculla nemp temp
ratis et calidis regionibus

De yiquixochitl xxxvii

Yiquixochitl seu planta ferens florem similem grami mai
or quic igni appropinqua erigunt, Arbor est excelsa folia mali
medica ferens, florem cyrothodi formam referentem, nostra
uicq rosi saporem habentem, aspectu pulchra est, et florum
odorantissimorum gratia exoptata ab omnibus, et dignissima;
qui nisi amaret loca calidiora exornaret hoc tot philippi
cos: Hascitur quauhnahua centibus agris, hoaxtepeceni
busq, letius uero in cultis locis Temperies est aliquan
tulum frigida, et adstringens, calidas amat regiones, et si
in frigidis quicq regum diligencia, humanaq, descende
rit industria: ac tunc floret anno, flos applicatus dentium
dolores sedat, ingesit medetur satietati, et pectoris mor
bis, coctionemq, inuat: et miscetur priori cacao ad comen
dationis halitus gratia.

De Alalamatl cap xxxviii

Arbor est Alalamatl salua folijs priguoribus et mollioribus

floribus spicatis, paruis, et coccineis, ex quibus procedunt
tempore æstiu producantur: staseunt in frigidiis, floresq; men-
se februario, æthiæ adolæ quauit blalamati uocant, folia
tusa, et pugili mensura diuorata ex aqua dicuntur humo-
res omnes leniter, et cetera molestiam ullam euacuare
per superna; et tamen frigida. adfiringenciq; et glutino-
sa uidetur constare natura: aiuntq; radicem lenigatam
et impersam ulceribus mederi:

De Chatalhunc. Cap. xxxviii

Chatalhunc quam alij cacacocotl, alij cassiam fistula-
rem uocant. Arbor est magna, ramosa, et perpetuo
iuuens, stipites proferens lectos fulua sanguini fo-
lia uero que per modica eorum in ternalla produun-
limonis folijs, aut cassia fistularis similia, sed
longiora et inferne candentia, luteos flores, et fruc-
tum nisi tenuior et asperior esse, ac dulcis corte-
parem: prouenit in xta fluminum ripas agri Xo-
cotepensis, et pumecensis: Cortex guli calidus, et sic-
cus esse ordine quares, pullos, et candido uariat colore,
redactus in farinam, et deuoratus ex aqua matutino
duarum dragmarum pondere uacuat per superna, atq;
inferna bitem, et pituitam, lumbricosq; ac uermes siq;
forsan in corpore sunt pollic: egregiam habetur ab indi-
genis pharmacum: Idem cortex permistus axin ac ap-
plicatus post aures tollit earum dolorem: fructus cor-
tex qui dulcis est ac cassia medulla saporis referens
eodem modo atq; pondere diuoratus purgat bitem,

atq; pimentum, alium emolli, ac uenerem leniter soluit; Idem
erit, et in furs aqua, (si peccet ex ea aqua tragatur) ca-
pillis breui in seatur, ac prolixam cesariem efficit: semen
uero intra fructum contentum eritum, atq; ex aqua deuo-
ratum placat febres quae omnia mille paucis experi mentis

De Stucis Indica' coctis uocati arbor cap xxx

Hux India quam uulgus in eorum seron, strabo uero (ut quidam uo-
cant palmam vocat) a Syriacis Corolli, alutans ob oculos quos-
dam concipisci similes Cocum a uulgo uero persarum, et Arabum
nuncupatum Harel, Arbor est uasta palma magnitudine, et
figura, in cuius genus citra dubium est referenda, materic'
densa, fragosa, leui, et ferulacea, fructu orbiculari, aut paulo
oblongiore, capitis humani amplitudine, duplici contexto cortice,
externo uilloso, interno nudo, praeuro, et nigri coloris, ut inferius
latius dicetur, radice matim dependente, ac menstruo, sed intra erium
mentium spatium maturis corti, interdum septem, octo, rale
mis centum sexaginta libras pendentibus arborem suam ori-
vanti; cuius duo sunt principia genera, alterum fructui
ferendo, alterum uero liquori euocando idoneum; statim
passim apud orientales etiam quog; apud occidentales indos,
ac praecipue marinis, arenosisq; locis, seruntur nucibus,
et in de enata transferuntur planta, atq; ita breuissimo
spatio adulescunt, exhibentq; fructum, praecipue si diligenter
colantur, et celo gaudeant feruido, hyem' etiam, et cinere et
stercore inspergi uolunt, et estate aqua, amiores tamen
proueniunt iuxta edificia, nam uidentur puluere et luto
gaudere, in noua hodie hispania non unicum obseruatur horum

palmarum genus, diuersaq; alia genera obseruantur in alijs
locis. Aliud namq; lectonibus australis pelagi prouenit fructum
ferens longe minorem predicto, eisdem tamen ut existimo
facultatibus, sunt et palme pumiliores apud philippicas in
sulas ut auiridis fide dignis accepi, quae uix et terra erui
pere cum edunt fructum: sunt et alie uocatae bahei, et
alie quas sac sac uocant: reperitur et altera nux quae uocatur
de maledina appellatur de quo latius inferius tractabitur:
Vniuersa pene descripti planctus partes sunt utibus humanis
agastimae: nam ex ligno fouentur ignes, splendentq; foci, fabrican
tur apud nonnullas nationes naues, nauiumq; tabulae, clauis ex
iuntur, aptantur mali, construunturq; edium tecta, stillat succus
ex tenerioribus huius germibus atq; racemis circa postrema
flagellagatis, et incisus, qui ex capitis fistulis animalibus na
sis ut alijs, ac usurpatur pro uino, prima die suauis, tribus,
aut quatuor sequentibus inuicuat, ac deinceps prius super
uacaneus, et inutilis, semper tamen ingratus, uirulolens:
crassos humores et flatum generans, modicq; humectans,
et califaciens, et uino nostrati mitior, ac minus ferens
caput, si uasculis quibus excipitur nihil inprudens, quod ta
mulecat sit causa, quales esse solet. Nangla: sunt au
tem id generis uinum physiciis mire conferre, adeoq; epi
oportum uinum reuoluitur in ijs laborantibus, ut uix sit
in philippicis insulis, quemquam offendere, siue ex indige
nis siue ex nostris similibus morbis affectum, emundatis
ea potione his paribus, comminutis ex pulvisq; capillis: et
tamen ledere aiunt eos qui obstructione lienis precipue labo
rant ac hujusmodi patiuntur: ex hoc uino insolato aut alicuij

seruat per octo decem uel dies aciem fit acerrimum, sed quod
 nostrati minus exerceat, ac ad motum igni statim acrimonia
 omni remittat, quam obrem ferculis iam refrigerantibus
 admiscetur: durat diutius, sed aqua admota quam uelerrime
 eluant, et, atq; corrumpitur, ex eodem uino carbonibus imposito
 spissatq; paratur mel, ac sacharum, adeo suauis ut a multis
 precipue indigentibus uero sacharo ac melli quibus abundat,
 preferri soleat; calida, et humida temperie constat, gustuiq;
 gratum est, diu incorruptum permanet, mollit pectus, grau-
 dam confert, uentriculum terribitumq; roborat, coctio nemq;
 inuat: Nux uero binis tegitur corticibus nempe externo
 qui uillosa constat natura, ac uelut carabinis suppositisq; fila-
 mentis intertexta, in dulci harum palmarum genere circa initia
 eduli, et cinara spinifera recipiente acanthos sed dulciori et
 minus adstringente apothymis colubendis dyarrheis, satietati
 curandi, et uentriculo instaurando, ex hoc eodem cortice paratur
 per oportuna lychmia inflammando belluorum instrumen-
 torum puluere, nauium funes, et rudentes firmissimi, et salu-
 humoris iniurijs quam minime obnoxij: materiesq; stupida pre-
 scans tabularum compagibus infarciendis, et quae madens in-
 tumescat, artibusq; obstruat rimas, imbecumq; maris comodi-
 us arceat: Interno altero cortice praetera operitur nux rufi-
 do, praeduro, et nigri coloris: parantur ex eo uasa pulcherrima,
 auroq; et argento exornantur, utq; fama sit saluberrimum
 reddere potum, ac paralysi neruisq; corroborandis (ut cumq; se-
 res habeat) ualde conferre: subest callus nuctusq; candidis-
 simus, edulis, ac saporis referens Amygdala dulcia, ex quo
 confuso atq; expresso lac extorquatur citra ignis operam,

uulsiſſimū, necandis uermibus, ac lumbricis, si octo uariarum
ponderē addito sale, matutino assumatur, et præcipue apueris,
alijsq; natu minoribus; miscetur quibusdam cibarijs parandis
ueluti oriza, candido uocato ferulo, et similibus, uerum cras
sum ueluti et ipsa medulla prebet alimentum, et concocti dat
fructu; prætereaq; multiplicat hominibus in quibus abundat, nec
tantillum delecta noxia; cum tamen robustis, atq; illius alimo
nia assuetis nihil inferat mali: ueluti experimento com
peritum est in his qui latronum insulas colunt, quibus est præ
cipuum nutrimentum, et uenirem impensè excitat: Idem
nucleus solet delibari, secariq; in frustra, atq; ita in loca
apud que non prouenit uendendus de ferri; loto enim casta
nearum in usus reconditarum deditur: quia ex ramentis nu
clei addita aqua opportuna mensura feruē factis, ac minimum
agitatis oleum super emineti solet, parandis ferulis dum
recentis esse non inuiti, medicina uero utibus apriſſimum,
dulce est, liquidum, splendendum, et oleo amygdalarum dulcissimum
non dissimili gustu: calida humidaq; temperie constat: et
sex octuū unciarum mensura epoethum addita interdum
aqua ubi tamarindi aliquandā maduerint uentriculum, in re
straq; leniter purgant: et humores præcipue melancholicos, atra
biliososq; et pituitosos uacuare solet: tum tamen nucleus
alium dicitur cohercere, uerum recentis extractum oportet
assumi: dolorem sedat, et præcipue oris a frigida causa, et
uulncribus miscopitulator, nam et sanguinem sistit, sanie
exceurgit, cohercetq; dolorem, et tandem cicatricem induit
oleo uicari apparitijs est efficacius, quia pectus linat illi
tum, purgat infusum, et alia huius innumera prestat auxi
lia: quæ difficultè possent singulatim recenseri, sed ea fru
stibus quorum superius meminimus extrahitur oleum, uili

Lucernis oriza paranda, nervis contractis laxandis, articulorum
 doloribus antiquis leniendis, et necandis lumbricis utilissimum:
 nec predictis solum hoc arbor prestat usus, nam unaqueque mix-
 cola net in tra se liquoris candidi sero lactuæ similis trium
 fere librarum mensuram, sita febribusq, exstinguendis, calorigq,
 temperando idonei, medendisq, et extergendis oculis car-
 ne eorum absumenda, et emundandi mulierum cuti; eadem
 aqua frige facit, et humoceat, emundat sanguinem, ventricu-
 lum, et vias urina purgat, sedat dolorem, inflammant oculis
 medetur, et carnem in eis supereriscentem absumit: medici
 tunc pectori, ac pinguat congestat guspi, maxime esuriantibus,
 ac sitim sentientibus, et si sudore perfundantur, et quantum
 libet assumant copiam etiam matutino, et venter cito ad hu-
 mero minimè videtur officere; plurimum prebet alimen-
 tum, et ad detersu bilis febres est potio mirabilis, quin
 etiam qua die pharmacum bibitur assumi potest; et si flatum
 generet, sitq, venterculi laxitatem patientibus, aut dyar-
 rheas merito vitanda; eduntur germina capitani harum
 palmarum, quæ suavisissima sunt, sed cum certa arboris
 iactura: Juxtaq, suborientia folia non omnino sunt superna
 canea, eis enim vinum palmarum percolatur, vicem præ-
 bentibus coli, ac calciamenorum interdum parantur solia:
 De loco autem quem de Maldina appellant ita sentiunt, Mal-
 dinas insulas aliquando continentem fuisse, inundatione tan-
 dem submersam hæc præstabilis insulas, in quibus palmi fuerint
 obruti, quæ hos præstabilis cocos, qui terra indurata con-
 spiciuntur: an vero planea differant a nostris cum nemo trun-
 cum aut folia inspexerit certo quis asserere potest, soli namq,
 loci nunc singuli nunc bini coniuncti in litus ejiciuntur

quos nemini colligere licet nisi cum capiti periculo, eo quia
 ad regem pertinet. quicquid emari in litus eijciunt, inue-
 niuntur autem isti loci interdum pregradi, interdum exi-
 qui, figura ovali, magna ex parte nigro ac rubido coriice, con-
 teeg; medulla seu pulpa interior qui siccata dura est ad mo-
 dum, et candida ad pallorem tamen inclinat, in superficiei
 rimosa est, nimisq; porosa nullumq; saporem habent. Magni est
 huius loci usus preterea pulpe ipsius apud eam insulam in di-
 genas aduersus uenenas; aiuntq; aquam in uari ex huius nuci-
 bus paratam aliquandiu contentam ac conseruatam ad uicco medul-
 lae momento ad coli dolores pulsa cauta perueniunt assumptam
 esse ualem. nec non ad paralytim, epilepsiam aliosque nervorum affec-
 tus. Vbiq; hinc hinc medulla siccata reperitur uenalis magno
 tam en pretio, ibiq; magni estimatur, othmurgalijs a leuiphar-
 macijs preferunt; huius medullae ad decem graduum gradus cum
 uino, aut aqua pro morbi natura exhiberi consuevit: et si-
 cius usum nullius esse momenti aut parum conferri quon-
 dam experimur.

De Achiot seu medicina tingendo apta Cap: xxxxi:

Arbor Achiot uocata ab alijs Chacanguarica, ab alijs Parmagua
 magnitudine est, sapit deq; omni pmosus formamali meoria;
 folijs ulmeis figura, asperitate, et uirtute similibus, colore
 exteriori seco corticis, trunci et ramorum fuluo, in trinscco
 in uiridem magis inclinat, et ligno ipso aculeato, et
 candente, floribus magnis stellatis quinque foliorum, ex
 albo rubrescentibus, et fructu erinaei simili, amigda-
 larum uiridium paruarumq; forma, et magnitudinis, qua-
 tuor moris, octona angulis, qui si secundum longitudinem
 distillant: hi cum maturi sunt dehiscunt, ostenduntq;
 intra cavitatem grana quedam acinis uariis forma simi-
 lia ad modum rubrescentia, prouenit ~~hinc~~ calidior regionum
 bus qualis est Huixocensis, locus potius siccis quam humi-
 dis, frigida est ordinu terio, et non nullam frigori entem

ad strictionemq; participat. Indi maxime exijamant hanc ar-
 borē atq; ideo eam iuxta omnia se verere consueverunt:
 folia fortē toto anno: ac fructum uerē edat, quo etiam tempore
 colligi solet; Materies utilis est igni uelut ē silici ex utro-
 do, si lignum ligno fricetur: Cortex uero fumibus texendis
 qui sunt canabinis firmiores, ac semen pictoribus coccineo
 colori exprimendo, in natans liquorē egale frigidus; non minus
 ualēs medicis, extinguit enim epothus, aut ad motum febri-
 eum incendia, opiculatur dysentericis, repellitq; tumores
 preter naturam, quo fit, ut epithematis frigorisq; potio-
 nibus uocatis Iulapiss, et quibus uis in frigidantibus ciba-
 rijs, et medicamentis misceri per quam comode possit: addi-
 tur semen cacaoel refrigerij gratia commendandiq; sapor-
 is, atq; coloris, dentium dolores a causa calida ortos lenit,
 corroborat, euocat urinam, sitim extinguit, ac croci apud ali-
 quas gentes gerit uicem, excipiunt parando pigmento gra-
 na iam matura, ac in calentem aquam immittunt, agitantq;
 continenter eodem modo semper donec totus pene color aqua
 hereat, permittunt demum subidere, ac in placentulas effor-
 mant eodem pene modo quo diximus Amil seu mo huili parari.
 ex xihquillet ut cum opus sit in usus eius ceatur: est uero adeo
 tenax hoc pigmenti genus ut semel illitum uix et si uelamen-
 ter extergas possit deleri, urina autem permixtum sit in
 de lebile, adstringit non nihil ideoq; cum resina permixtum
 mēdeat, scabei atq; ulceribus, uentriculum corroborat, fluxum
 alui cohibet, lac auget permixtum cruoris cacaoel quem reddit
 innoxium, quacumq; mensura bibatur, etiam si quidem gra-
 tia, facile ac ultra satietates in commodum solet concoqui.

De Palma Bahei Coyolli dicta Cap. xxxxi
 Coyolli arbor est stipitem fundens tenuiorem breuioremq;

in dicta nuc, et columni forma, fructumq; ante folio-
rum divisionem cubiti unius intervallo, e, viridi fulu-
scentem, qua pinguis forma, et magnitudine quæ pyri
parui est: cortice obductum crasso: callum densum, du-
rum, candidis punctis interstinctum, et e, rubeo colore
in nigrum inclinante intra se continentem; quod ad strin-
gentis est gustus, roboransq;: gestant quintam partem il-
lius glandis ore indigena, et quocumq; se conferunt
circumferunt, admixtam dimidio folio uolubilis bazo
uolati, et calu' congestam, uentericulum enim ita robo-
rat, cerebrumq;: coctioni auxiliatur, dentes firmat, vo-
mitiones a frigore excitatas sedat, rubrificat, labra, nu-
trit, et oris areet fetorem: Nasciitur locus humilis phi-
lippicarum in sularum

De yccotel seu palma montana cap xxxiii
Yccotel seu palma montana, ab alijs quauktipopopatto
seu montane scopæ medicati dicta. Arbor fruticans
est duos tresue ab radice scipites edens, folia longa,
angusta, crassa viridis fere similia, sed longe maiora
acervatim ab extremis scipitibus orientia: flores albos,
odoros, racematim dependentes, ac sex constanter
foliolis, ex quibus generantur fructus strobolis simi-
les: Nasciitur in locis montanis cuiuscumq; temperiei,
frigida Arbor hec, et glutinosa natura constat: quo-
fit ut germina tosta et in leuorem redacta epotaq; ole-
quorū quopiam ad stringenti cum china, aut bolo ar-
meno dysenterijs mire opitulatur, ac deinceps abor-
tum: Jus decocti foliorum, et radicis medetur synopsi,
epothum eo tempore quo persentitur inuasio: Sunt

qui dicant satietati quoque moderi contracta ab egritudine
 aliqua, quod qui fiat nisi roborato ventriculo diuina re
 non possum: Non uideamus silendum c' folijs huius arboris
 fita porari linteis stolisq; intertextis perquam acco
 modata, poliora, firmitioraq; eis quae ex met' passim fieri
 consueuerit, madentibus in primis aqua, mox protrit'is,
 ac lotis, iterumq; et iterum maderatis, et insolat'is donec
 apta reuertantur, ut nei possint, et in usus accommodari: Ma
 teries est leuis ac lenta:

De Roetli seu Lunari generi Cap. xxxviii
 Et si planta illa quam Haitari Lunam, Mexicani Roetli, et antiquo
 res (ut quidam decepti putant) Opuntiam, seu Pallam solum, aut si
 cum indicam uolant, nosro, et h' non paucis ab hisce annis in no tue
 rit, ceperitq; esse frequens, in maximam admirationem, quae sui ob
 monstrificam formam, et crassorum spinisq; horrentium foliorum por
 tentosum noxum spectatores traxerit, tamen quoniam nulli bi
 preterq; apud indos fructus perficiat atq; maturescat, concoquatq;
 nec possit de ea aliquid certius fieri iudicium quam ubi comple
 poma, et frequentissime in mensas tum egrotantium tum beni
 ualentium hominum uenit, libuit omnia forma toto pen
 iam ubi notissima uarias eius differentias numerare, faculta
 tes per censere, palamq; facere qui amet loca, qua celi regio
 ne quideat, quo tempore serenda sit, et quo fructum matu
 ret, proferatq; flores: Sumuntur ergo lunarium differentia
 interdum a floribus, qui iam crocei, albiq; per extrema reperiun
 tur, extra lutei intra uero ipsius pomi colore, ueluti in eta to
 no celi est uidere: iam extra lutei intra uero ex albo in coccineum,
 uergentes et nonnumq; quoq; lutei: Sumuntur item a folio ru

arborisq; magnitudine, et forma, omnes enim infruticis magni-
tudinem tantum autolluntur, si ex cipias caca nochtli, et Xo-
nochtli quæ interdum quoq; arborescunt: Item a folijs alia
siquidem crassa sunt, alia tenuia, hoc spinis saepata, illa
raris brevibusq; horrentia: quædam mediocris, alia oblonga: et
cum nonnulla maxima sint, alia admodum parva reperiri-
tur: sed potissimum ex fructu unde et nomina: quas latius
prosequemur: sunt ergo tunarum species quoddam novem
quæ in mexicana provincia reperiuntur, Prima quæcunq; nochtli vo-
cata, quod albus fructus eius sit, folia fert rotunda, parva
tenuia, rarisve horrentia aculeis, florem luteum, fructum spi-
niferum, et candentem, ac infruticis autolluntur magnitudi-
nem: secunda quæ Cox nochtli dicitur quod pallentem pro-
ferat fructum: folijs constat amplis, orbicularibus mul-
tisq; et prolificis horrentibus aculeis: flore coccineo per ex-
trema palliscenti, et pomis luteo ac raro: Atlatoc nochtli
seu tuna ex albo in rufum colorem inclinat, folia fert an-
gusta, oblonga, ingens aculeata, et nonnihil purpurascen-
tia, quod est huic tantum generi peculiare, cum ceteris
omnibus viridia sint, fructum item valde spinosum, flo-
rem extra luteum, intra vero ipsius tunæ colore: quantum
genus tlapal nochtli idest coctincum, folia fert tenuia, an-
gusta, et oblonga sed breviora precedentibus, ac minus spi-
nosa: florem ex albo rubrescentem et parvum: pomum
item non adeo spinosum, et vicino flammatoq; colore prædi-
tum: quintum Izaponochtli ob simili indidem quam ha-
bet cum fructu a mexicanis vocato Izapoti, folia fert squa-
lenta, ovi figura, quibusdam horrentia spinis, et flores

in his luteos ex albo in cocineum colorem uergentes. Caca
 notheli seu herbacea syluestri uel tunc in arboris magni
 tudinem attollitur, multis alij concava est, folijs q. constans
 rotundis, paruis, et spinosis, syluestri fructu uide ituglandem
 nucem magnitudinis superante sed spiritus horridior et palli
 dis floribus: est et Xochinotheli similis forma caca notheli
 sed tam folijs quam fructu acida unde nomen: frigida sunt
 omnes ordinis secundo humentesq. (si excipias granatum sicut
 et adstringentia sunt) natura: sunt etiam frigida et humi
 da folia, saluosaq. quo fit, ut foliorum pomorumq. succus ex
 pressus ardentes febres maxime extinguat, sicut expleat, et
 arentia uiscera humefaciat: Poma cum granulis loco cibi sum
 pta aluum diuuntur sistere, precipue si calor fluxus causa
 sit, gratum prebet alimentum refrigeransq. et si flatuosum
 ueluti ceteri horarj fructus obnoxia corruptioni: atq. estuant
 bus iucundissimum, quam obrem estatis tempore comedijs aui
 diusq. mandetur precipue ab his in ^{grauibus} aut calida distempe
 riet recondat: gummi fort renum, et urinae calorem temperans
 succus, aut aqua stillatitia mirabilis est aduersus biliosas et
 pescentes febres, precipue si cum succo pitahaye fructus mi
 sceatur: honorem dedit huic poma protollens uir Martienni
 cui huius noua hispania preclarissimus princeps, qui eius
 uel frequenter amulis morbis ad bilem caloremq. accinentibus
 quibus uexari solebat est pene liberatus: auxiliantur radices
 eius cum ieranei quadam genere enterocelis, hemicipelatis me
 dentur, orum a febre calorem, aut alia quauis ex causa extin
 guunt; et iociori uehementer concalescenti remedia sunt

folia eadem prestare, et de cocta parataq cum chilli in frigido
rum esculentorum veniunt usus. Ungunt Mexicenses car
pentum rotas nimio motu estuantes foliorum succo, atq
ita peruri atq inflammari prohibent. Radice etiam eius
que nonnihil amara est, aiunt mire alioribus subuenire mor
talis, calidisq magna ex parte locis proueniunt, et quanaq
in frigidis quoq nascantur, in calidis tamen, aut temperatis
saltem maturant fructum: florent primo vere, et fructum
estare cum ceteris arboribus profectis solent. quouis anni
tempore, sed vere maxime de foliis utcumq folijs, aut pe
dibus conculcatis proueniunt, nullaq adhibita cura agunt
radices, in iustamq accolluntur magniorem; Ad turpam
species pertinere uideatur Perennaculis que cum natura,
tum etiam forma similis esset nisi brachia cauleq, tere
tem formam, et seriatam foreirentur, et alia per multas
de quibus fortasse disiectionis gratia proprijs tractabimur locis.

De Nocheznopalli seu Nopalnochezeli, id est coco
indito in aenis quibusdam nascenti Cap. XXXV

Perennat apud Mexicanos in turpam quodam generi
Nochez nopalli, seu Nopalnochezeli uocato, hac sola ratio
ne apertum, armentorumq in iuris quibusdam in locis
natura munus asserto vindicatur, uermiculi roundi ex
tra candidi, intra uero locuinei coloris; interdum sponte
ipsius natura, interdum hominum industria atq diligenti
semina superiori anni stato tempore turis ad muentum, que
indi nochezeli, nostri uero Cochimilla fortassis acoris seu
grano cuius species sunt appellare solent: sunt qui diuersam
rem hos esse uermiculos arbitrentur, uerum etsi non me

Cum sit coctum roseri orbi non tunc quæ nullo fere ibi repen-
 untur, sed illicis cuiusdam quam cuscuthum recentiores vocant esse
 excrementum folijsq; adherere, nec fructum esse, neq; semen, ideoq;
 facultati pollere minimè ad sterilitatem, cuiusq; interna prestantia
 et honoris gratia vocari chermes, extenora vero quæ magis
 sunt vulgaria, adhuc grecam nomenclaturam moribus tenuis-
 se: quare hallucinantur qui chermes ab infectorio loco differens
 esse arbitrantur, tamen cum vermiculi ex hoc excremento gignan-
 tur, quibus ut in his qui est tunc genere hoc, seu ex eius sem-
 ine figuntur, equa tingendi lanas coctineo colore natura sit atq;
 conditio, et promiscue sint huiusmodi vermes pictoribus in ceterisq;
 utiles, firmum habes ad coctineum genus, unde (veluti diximus)
 fortassis hispanici nomen emanauit, non minus ac eos quos
 vocata pampinula, tencurijq; radicibus apud peruinus innasci
 fama est, esse referentes: ergo ex nocturnæ purpureus in
 cordum interdum vero coctineus pro uaria parandi forma
 conflatur color. sitq; exquisitissimus si teratur ex aqua deco-
 cti arboris teruati addito alumini, atq; sub sedimento efforma-
 to in placunculas: posuerunt ex aceto erit, admodumq; in for-
 ma emplastri, ulnæribus opulatur, cor, caputq; et uentri-
 cum roborat, ac dentes egregie exergit: Porphyræum san-
 guine usæ est antiquitas quibusdam in uenis quædam earu
 contento dum lanas tingendas curabat, et Lyrio honore dico
 rabat uestes: uerum iam diu eo medicamentum uti desijt orbi,
 eandem reperiuntur cum libebit pigmenta, neq; umq; nouis in
 uenis sanandus, aut protem alioqui in tempore fixurus.

De Cacaia quahuit seu arbore Calai cap. xxxvi

At in Cacaia quahuit magna deeguntur humanae sortis uolumina, in ueteri siquidem tibi perperam illa tempora quae uitae hominum erant necessaria, atq. adeo apud alios cum deessent quaerenda non rependebantur certe, non dum aureus, argentusue con-
 ferrebaetur numus: aut pecudum, Regumue, aut principum simulacra metallis conhibebantur in sculpta: rerum in ueba-
 tur permutatione, ut olim factum coeclit Homerus: et fructum quos recondabant fructa alijs copia mutuum ferbatam
 auxilium: tandem terra per uilla, atq. signata sunt, et mille rerum effigies numis manibus impressa conspiciiebantur: At in
 nouum hunc mundum nunq. auaritia signa penetrauerant, aut caput erexerat ambitio, donec nostri in uelis ac uento de uicta impetum fecerit. Non usq. adeo splendebant illis
 argentum, atq. aurum, quibus praecipue abundabant, aurum pulcherrimarum pluma, lintea quodam gossypina, aut gom-
 me, quae ea fere affatim sua gona exilis erat diuitiarum, et copiarum summa: non dum Armilla, Torques, aut brachia-
 lia, nisi fortassis concinnata e floribus plebi innotuerant: aut margaritae erant illis in pretio: Nudi peni in uidebant,
 uitam digebant hilarem, neq. uas erat congerendi thesauros,
 aut rei familiaris augendi delicti de futuro parum solliciti
 et cura cui gillabat: in diem uinebant, in dulgebant ge-
 nio, humiliter foris sed erant quilla, et felici, et possit mihi
 natura bonis magna cum iudicantia potiebantur: Semen
 cacauiat erit illis pro numo, et eo praecipua uita premio
 cum opus erat comparabantur, duratq. in hodiernum usq. diem
 non paucis in locis hic mos: Quid ni? quanta quibusdam
 orientalium gentium Cochlea uenerata, et alijs folia qua-
 rumdam arborum, et alijs alia pecunia gestunt in cois: quin

et ex eodem semine quo comeria imitantur ferviant emporia,
 et in varios domus illius opes mercimonia transferbantur,
 concinnabantq; potum, non dum vini conficiendi ratione reper-
 ta, cum tamen nonnulla vitium sylvestrium, ac genera lam-
 briscarum apud illos suavia natura in sylvis passim prou-
 nirent, arboresq; et fructus quibus ad uolubantur uitis aci-
 nuzq; uariorum colorum et pampinis condicorarent, atq; grauitati
 sua incuruarent: de hoc celeberrimo semine et quod in nostram
 usq; tempestatem, et nuni, et nini apud illos subeat uicem gen-
 dum est, ab ipsa arboris summo initio: esse ergo cacaua quadrupl
 arbor amplitudine, et folijs mali medicis, longis tamen maioribus,
 atq; amplioribus: fructus oblongo pepoy magno simili, sed stria-
 to, ac rufo, cacaua cuncti manipulo: semine cacahuatl pleno
 quod semen ut diximus Mexicanus pro nuni est: Materiemq;
 porionis eidem genti gratissima prebet: substantia idem
 consistat nulla, in diaphanis diuisa particulas, sed probe composita
 inter se, tenera, nulla merimenti, sub amara subdulcisq; et
 temperata natura, aut paululum frigida, atq; humida: sunt
 autem quae ad huc comperimus quae sunt huius arboris differen-
 tia: Prima quatuor cacahuatl dicitur omnium maxima, et am-
 pliorem ferens fructum: Altera secca cacahuatl quae medio-
 cri consistat magnitudine, folia, ac fructum ferens magniori-
 ni apud dictos secundum: Tertia xochi cacahuatl uocata mi-
 nor est, ac minorem proferre fructum, semineq; extra rubrescens,
 uera uero ceterorum coloris: quarta omnium minima, et
 ideo uocata tlalcacahuatl seu humilis pomum fert mini-
 mum haud alterius quam cetera genera coloris: quae disse-
 renth omnes eadem pollent facultati, atq; eisdem usus

prestare, licet postrema portionibus magis inserviat, cetera
vero numis aptiores, atq; comodiores sunt: posset quoq; et
quatuor paella Ethii ad earum arborum genus referri, sed amplior
est arbor, et ampliora folia fructusq; et semina, que dul-
ciora quoq; sunt ceteris, et pro amygdalis possunt tusta,
aut Sacharo condita edi, atq; usurpari, quamq; paranda
portioni sint incommodiora, nascitur, in calidioribusq; regio-
nibus, locis uliginosis, aquis et humantibus: Acuta igitur egritudo
laborantibus exhiberi solet ex eo semine parata portio,
cui nihil preterea admiscum sit, contemperando estui ac fer-
uori placando, et his quos calida intemperies epatis alteri
usui parvi vexat: si vero quatuor granis unica unia misceatur
gummi eius quod vocant olli, bibaturq; dysentericus
affectus mirè coherceatur, verum sunt gummi ipsum ipsaq;
granis prius torrefacienda: grana siquidem adeo pinguis
sunt, ut exprimeri si libeat possit ab eis oleum: gummi
vero tenacissima, et valde glutinosa ut predictum; minus
autem huius portiois usus viscera obscurit, colorem inficit,
et ad cachexiam, et insanabiles alios morbos ducit: sed quoniam
et composita, et simplices parari ex eo portiones solent, atq; hoc non
unica tantum ratione, aut eisdem ex rebus, iam his iam illis
floribus, alijsve plantarum partibus in farinam redactis, et
admixtis, in eis enarrandis fuerit haud immerito aliquandiu
commorandum: Primum ergo portiois genus ex eo semine
parari solitum, Atateyli seu madens dicitur: fit hoc sim-
plex, ex centum plus minus granis cacuatis crudis aut torre-
factis sed probe contusis, et commixtis ei portiois frumenti
indici eo quo diximus modo redditi mollioris, quae utrisq; manibus

aperis coniunctisq; et in capacem figuram efformatis possit comode
 comprehendere, si uero libet parare compositum addes macaxochitel
 uocata plantæ xochi nacatzeli et elixochitel qui suis descri-
 buntur locis: fructus conatos et commixtos reliquit mox uero qua-
 tum satis sit agrestis: transferenda autem excelsiori loco in
 aliud atq; aliud uas, hoc potio est, donec summa demum ex citata
 partibus q; pinguioribus, et ad olei naturam propi' accedentibus ad
 superiora eleuari sorbeantur, tantum qui leuiora sunt, et gustu
 gratiora, aut seorsim maiori in cunctat' digustentur, ut compo-
 sita esse uenerem excitare, simplex enim refrigerat, atq; impen-
 se meret: Aliud genus fit ex quinq; et uiginti granis cacaua
 patlateli et hanc cacauatl frumenti uero indici pugillo uno,
 huic nihil addi solet ex predictis, ita si quidem calida sunt
 ex hac autem potione sola in frigidario, et nutritio queritur.
 Tertium uero chocolatl uocatum paratur ex granis pochotl et
 cacauatl equa mensura quod magno perit traditur corpora in
 pinguari, si frequenter ea uis conlangat: ergo contrita omnia
 in sicili funonantur agitanturq; lignea pistillo, donec portio pingui-
 or magisq; spectans ad aeream naturam innatet, quam seporunt
 ac seorsim collocant, residuoq; immiscet frument' predicti emul-
 lij pugilla unum postq; uero in liquorem sorbitioni ratione om-
 nia sunt redacta. Sed pinguioribus quod sepe rancidant rursus com-
 miscent atq; ita demum tepidum potant: aut alijs sorbecum pro-
 pirant: hecica febre consumpti, tabidis atq; extenuatis mirè uile.
 Aliud genus Itoni dictum, paratur ex frument' indici, et cacauatl
 equis portionibus torrefacti, et modica quadam eiusdem frumentij
 emolli' parti ocochi, donec sorberi possint, qui demum refrige-
 scunt nutriti non medicament' iaces gerunt: Scilicet iuxta
 quahuacauatl umbra grana arbor Atlinam uocata, nullius
 preterea (quod no uerim) usus:

De Amaloztic seu papyro lutea seu Tepeamatl Cap. xx

Amaloztic, quam alij Tepecalamatl seu Saxonum papyrum ab
Tepeamatl vocant: Arbor est cuius duo vi sunt species:
ma est Arbor magna folia ampla ferens, hedera, obrotunda, pingui-
purpureascentia, ac cordis feri figura: coracem altera parte
pallidiuscentem, ex viridi, altera vero fulvum: in ipsi utro stipi-
tibus qui ficulnei sunt, et lenes in modum sycomori, fructum
ficubus parvis similem, purpureascentem, semine minuto, ac pa-
referunt, adheret saxi non medio ceteris spectando mira tulo:
lia sunt saporis, et odoris insignis expertia, frige facientis
natura, atq. humectantis. Ins de loci radicem linguam febrili-
tium humectat, pectoris doloribus confert; purgansq. non dum
excurso lacti primitam, ac bilem per superna, atq. inferna
si untias tres totidemq. aqua libris ad usq. medietatem
sumptionem incoquantur: ac eius medicum ulterius labiorum
ceterisq. in veteratis: est et altera secunde speciei Arbor eo-
dem nomine, ac temperamento predicta, quam uingarum rec-
tarum leniumq. usum aium tantum prestare: Proveniunt
chietla montis appensis locis, cautes (ut diximus indicant)
nomea] amplexa

De Copalxochoel seu Arbore gummosa pruna ferente Cap. xx
Copalxochoel que amichuacanentibus Pompoqua vocatur Arbor est
folijs obrotundis, prunis hispaniensibus forma similis, sed fructu modic-
malis, qui pruleis est valde adstringens, et saluam stillans impense
glutinosam: Provenit regionibus calidis et precipue Michuacanenti-
bus: stillans salua illam febres curat, medeantq. dysenteris, ac
diarrheis. Materies est operibus integris aptissima, et ad triuorum
simulacra efformanda ceteris prestantior: nam preter quam

quod se faulem artibus prebet, nec findi neq. putrescere aut cor-
rumpi est promptum respice gummi Copal quatuor uero nomen:

De Copal xochotl altera Cap: xxxviii

Est haec eodem nomine arbor, sed folijs maioribus quam, similiter
obovatis, et in parvam cuspidem terminantibus: fructus prius aut mu-
cibus inglandibus forma, et magnitudine similis: nascitur Ualqui-
tenanci, fructus impense adstringit, conglutinatq. et esse si decoqua-
tur dulcis, ac saporis grati praecedenti par, uiribus et forma conge-
ner: ossis nucleus gustu suavis est, et lepre curanda sicut corpus
illuminatur perquam alvum.

De Tamarindo Cap: xxxix

Conueniunt Indi orientales atq. occidentales nec non alia quam
plures nationes contra grecorum et latinorum consuetudinem
plantas ipsas relinquentes sine nominibus, fructibus tantum et
floribus nomina imponere; quod in tamarindorum arbori uidemus
euenire: cui cum nullum contingeret nomen peregrinum, aut fuerit
a Mexicanis impositum (super enim est ad eas oras translata) fruc-
tus tamen eius non unicum sed plura sint sortis: Ita fit ut Ma-
lainari ~~papa~~ Puli, guzarali, Ambig, et apud Arabes Tamarindi
seu Indi dactili nuncupentur non quod haec arbor copalmarum
generibus, aut palmis similis sit, seu fructus eius analogiam cum
dactilis habeat sed uel quia ita appellari libuit, uel quod fructus
dignorum quondam representant similitudinem, et si crassio-
res sint, et magna ex parte longiores: est igitur arbor nucis
inglandis magnitudine, aut fraxini amplitudine, ramis quadranti-
bus, foliis refoetis minus pluribus ad unum pediculum coherentibus
ruta similibus, sed longioribus, aut his quae fert Mizquit
necnon Mexicani, hoaxinuc, aut quahu nacoztli, Materie prima

siliquis indigis in curru, aut arvis figuram efformatis, quarum
tex initio virens, et post maturitatem est cinereus, et aquo fructu
exuat fructus, nucleis satino lupino paulo maioribus, in his
tenis, semibus, et fulvi coloris, quibus abiectis, callo utuntur me-
ci; dulcis, avidus, et inamidi saporis, ea est harum siliquarum
natura ut noctu folijs commotus sese a frigoris iniurijs muniat
atq; lineantur, interdum vero suapte natura explicentur, et eperent
liber foliorum erumpant, ac prodeant; folia sunt saporis acidi
suavis, atq; ita ubi earum arborum suppetit copia in balsamentum
usum veniunt, citra acheni auxilium, ex descriptione ergo
quam exhibemus et vera huius arboris imagine ad vium ex-
pressa, atq; representata, cunctis patere potest, haberiq; in dubitatu
græcorum oxiphenea haud esse censendum arborē tamarindo-
rum, dactili non sint, sed siliquæ (ut diximus) digitis in curru
similes, quantumq; aberrant arabes, et caligent recentiores, ad
unum omnes in eius descriptione (paucis exceptis) ex qua no-
tare est promptum tamarindorum arborē nunq; eos oculis
perpexissis; nascitur iam iuxta Acapulco portum, et apud quo-
rua huacenses, non longe ab urbe Mexicana, ubi eius imaginem
exprimendam curavimus, sedimusq; operam ut passim seve-
rit semine, deferreturq; ad Hispanias, sperantes quam celemi-
ni uberem huius nobili medicinae proventum evecturum.
frigida et sicca constant temperie, siliquæ foliaq; siliquis bilium
concoquant, pituitam incidunt, sedant calorem, et predictos humores
sed possunt tamen bilem ex purgant: sunt qui virentes siliquas cor-
tiatis dumtaxat spoliatas, et addito saccharo egrotantibus pre-
beant deusandas feliciori successu, quam si acetato uteren-
tur syroppo humoribus, sed precipue biliosis concoquentis, et

ad uacuationem parandis, sily aqua, aut stillatis honore in qua
cum aliquandiu manserint expressi sint humorem biliosum ex
purgant, ac tenuiorem crassiores: nec desunt qui nucleis indicas
uocato oleo permixtas epotent, atq; ita leniter, et tuto uacuen-
tur: acia quoq; usum prebent, precipue manna, et earum fo-
liaensa heri pelati ublissime imponuntur: quæ in hispanias
cotarasq; orbis regiones ab orientali bus deferuntur, salu sunt
conditi, ne pure asportantur, ne uiliari putrescerent maris lon-
gine ignis causa, aut iniuria contingat, fit ex eisdem re-
centibus adiecto saccharo confectio, qua egregie, et citra moles-
tiam ullam humores predicti, et conloquuntur et uacuantur.

De Calococot seu pomo arenoso Cap XXXXI

Calococot Arbor est Magna quayacus ab haicinis dicta,
cuius tria reperiuntur genera, unusq; commisso de duobus
tantum uerba faciemus. Primum ergo folia fert maxime
dicit, sed minora, ac multis distincta interuenijs, flores
candentes, fructum orbicularem granulis repletum ficum
granibus fere similibus, unde nomen arenasi; folia sunt
acida, ad stringentia, et ualde odora, scabiem curant et loti-
onibus solent adhiberi: cortex frigidus, et picus est, atq; ad
stringens: Jus decocti eius tumencibus curibus fere opem,
et fistulosis ulceribus medetur, ceræ ferre quoq; referuntur
dictati, et dolores ventris tollere, partium quarundam calidarum
quarum expens non esse minus curia; pomum calidum est ac
siccat, ac precipue exterior illius, ac solidior pars, nam in-
rior que mollior est, meliorem uidetur preferre calorem: ci-
miles quoad tenus olet, et tamen non postremo in mensis

imo incundum permulas exhibet alimentum, sed non omnino
culpatum, et si quidam coarctant coctionem iuuant, et cale-
fieri uentriculum ob frigus imbecillum. Secundum genus
fructum fert longe maiorem, et horrido illo grauiq. odore
magna ex parte ualentem, et ob id habitum in delictis: fo-
lia uero uidentia mali medicis similia: Nascuntur in calidis
locis montosis, et campestribus, et precipue quauis nahuaci ubi
predicta genera passim uiuantur

De Planta Cachos uocata Cap. Lii

offenditur in peruius siluis (quem admodum auis fide digni
accepi) Arbuscula Cachos ab indigenis uocata, orbicularibus
nata folijs, tenuibus ac tinnore lineis, exarato: fructu uero
malis insanis haud absimili, edulq. referto exili semine, fru-
et compresso, nec ingrati saporis, quod urinarum aluit euocare
coactos in uesica capillos commouere, ac propellere quicunq.
urinae mentur occludunt, an uero hec sit aliqua ex his quas
apud nouam hispaniam descripsimus, aut depingendas curauimus
cum illam nunq. uiderim iudicare nequeo: Id facient peru-
ri ad quorum manus hi libri peruenierint.

De Horte mamaxalli Cap. Liii

Arbor est Horte mamaxalli folia ferens Mizquitl seu tam-
indi, flores luteos, siliquas edules, ac forma fauicinis ualde
milia, in arboris scapi et ac ramis producuntur, folia que nulli
uidentur saporis presens ferre gustata ueremur dicantur ad uen-
ri uenientiaq. serpentium ictibus tusa et uulneribus prius scar-
ficatis ad nota, auro sex horarum plus minusue spatio ueremur
omni in habere, atq. extrahere: et interim nigrum contra her-
colorem generantur proterea intra eos oculos formidat que

tenues fulvae, et nigricantes quarum morsus noxius est, do-
loremq; interforum diem durantem excitans, harum ova vermi-
culorum vesicatoria figuram redacta in pulverem, et auribus
inieceta, instillataque foliorum succus dolorem earum sedant
ac dentibus applicatus succus eorum quorq; placat dolorem. Ha-
scitur in calidis fluaxibus propinquisq; mari septem tri-
nalibus locis, siue eorta sint siue campestria.

De quauhayohuacali cap. Liiii

Quauhayohuacalis ab alijs quauhelaclaezin seu crepitans dicta
arbor, cuius fructus aegeris auxillari purgative nuncupan-
tur ab ipsa facultate nomini imposito, Arbor est magna sti-
pitum frondens magnam, fulvum, et concolorum, ex quo pro-
deunt utrinque rami, folijs rhododendri angustis, et lon-
gis: fructu oblongo ponicibus nubus similis, Provenit
pahuatlani nec non yhuatlapi in iuxta litora oceani au-
stralis, huius fructus nuclei quini, septemius pitui
tam mire expurgant, dum tamen paululum torrefiant,
ac contundantur, et in vino permiscantur aliquandiu
madescere, ac membrana quodam eos circum vestiens
auferatur.

De quauhayohuacali seu cassia figula cap. Lv.

Quauhayohuacalis quam rogeri cassiam figularem aut siliguam
nuncant, Arbor est magna stipitem cinereum frondens, cano-
na pene folia, flores luteos, stellati, ac racemati de-
pendentes, e quibus siliguae prodeunt notissima, quae
dum teneri atq; recentes sunt saccharo condiri solent,

atq; ita etiam uncturum pondere deuorare visum, et pinguis
citra ullam noxam uacuare, de siliquis maturitatem per
fectionem gadeptis earundem uiribus, et usu in tanta
huc uenia facere supernaturalium esse: Nascentur in calidis
regionibus, qualis est yauhtapeensis, et hoax tepicenses
hortensibus et campis ferib; locis

De quauhago haatl; seu semine Arboris cu
curbleine nuclei pini forma purgandi. Cap. lvi
Arbor est medioeris magnitudinis, folijs magnis, sagittatis
milibus, oblongis, et angulosis: fructu quibusdam prunis
nucibusue inglandibus simili, serotinos, ternos continens
eundem secretos cavitatibus, nostratibus piceis nucibus
ma, magnitudinis, crusta et nucleis pares, sed facultate
uiritutis longi dissimiles, quando hi uis pulsent per supe
na, atq; inferna sed maxime per superna expurgari humores
omnes, praeipue crassos atq; lentos, quam obrem adue
sus uelustas egritudines magna ex parte sumuntur, quoniam
septemius, semper tamen impari numero nescio qua efflu
uio racionatione, aut causa: uerum prius solent reddi
refractione miciores, resolui ex aqua, uirone, et in eis aliquo
diu macerari, calida pinguiq; natura constant: Nascentur
in agris calidarum regionum qualis est Tepic uacuitensis

De quauhlatlatzin seu arbore crepitanti. Cap. lvii
Quauhlatlatzin id est Arbor crepitans sic dicta quia e
fructus cum maturuerit strigis aliquos crepitantibus

dehuscit, rumpiturq; tanto impetu, ac sonitu, ut uelut tormento
 quodam bellico iactatus, quidam longissime euolet: Arbor est
 magna, folijs mori, longe tamen amplioribus, serratis, per
 ambitum, multisq; distinctis inter denijs: sapit subito: fruc-
 tu orbitali, ex utraq; tamen parte compresso, ac nillo po-
 tioris instar seriatim, includentem, intrasse duodecim,
 aut amplius nucleos, candidos, orbitales, argenteo denario,
 aut ueracillib; quibus fusa torquentur forma, atq; magni-
 tudine, similes; bini ex his detracta quodam interiori, ac
 media membrana, que solet inducere anxietatem, hu-
 mores omnes per superna, atq; inferna sed precipue pitui-
 tam, atq; bilis detrahunt: securum, et felix successus me-
 dicamen, mediocriter calidum, et morbis a frigore oris con-
 uenientissimum; torrefiunt ergo mediocriter, et resoluuntur
 ex aqua, atq; ita matutino epotantur: Nascentur in
 calidis locis quibus esse admodum familiares:

De Abuaca quahuatl cap lviij

Abuacagua huatl seu arbor quercui similis cui fructus
 appendet Arbor est procera, mali medici folijs, uirentioribus,
 amplioribus, et asperioribus: flore paruo, ex albo pallidescen-
 ti; fructu oui forma, sed interdum maiore, aut si maior
 ficum proco cum forma, et magnitudine, extra nigro,
 intra uirescenti; pinguis quam cultum ~~culatur~~ natura,
 et saporis uiridum meum, folia sunt odorata calidaq; et
 sicca ordine secundo temperie, quam ob rem comode lo-
 tionibus adhibentur, poma quoq; calidificiunt gustu sunt

grata et non omnino male alimonia, sed pinguis humenosa,
et ueterem mirum in modum excitans, argentiq. semen
hæc nucleos continent et capitulo in rubrum uergentes, solo
dos, durior, nigris, atq. in duas fisis uelq. amygdalas quam
oblongi sunt, et columbinis ouis paulo amplexiores, in sapore amy
garum amararum constare, funduntq. si prelo comprimantur
oleum amygdalino haud abimile, non odore modo, sed sapore quo
et facultate: medetur enim impetigini, stygmata atq. adstri
ne quadam opitulantur dysentericis, ac fandi capillos prohi
bet, Arbor totu anno uiret, et quibus his regionibus sponte
aut culta adolescit, ac gaudet calidioribus tamen planis
locis letior provenit et in maiorem assurgit amplitudinem

De Cochitapoti seu Itapoti somnifero cap. lviij

Arbor magna est cochitapoti atq. incondita folijs mali nu
ca, raris, ac tenuis, stipitis albis nemi disrinctis: floribus pa
lentibus, et modicis: fructu uero cotenei forma, et magni
tudine, uocato ano fers hispanis alba etapoti: eduli, sapor
grati, sed non admodum salubris nutrimenta, et ossis nucleo
setali, ac deleterio; nascitur in calidior, frigidisq. regionibus
Cortex arboris siccus est, ac paulisper dulcis, non sine qua
dam amaritudine: folia tuta et appropita nutrimentum papi
infantulorum medentur dyartheis; ossa ueta et in fan
nam redacta opitulantur ulceribus putridis, infecta carne
prorsus excisa, atq. ab sumpta, purgati ulcere carni que
nerata ac cicatrice mira quadam cicatrice inducta: po
ma ingesta somnum conciliant agno nomen inueniunt

70.
De quauhtzapotl seu anona cap Ix.

Quam Mexicanum quauhtzapotl uocant, scilicet Anonam appet-
tare solent, sub quo nomine apud hispanos huius noua sui
panis coloris frequentius inuenitur, alij uero Sexatitza
prol, arbor esse magna amplaq. folijs mali medicis sed an-
gustioribus, floribus candidis, tricuspidatis, similibusq. pyri
musteis, gratia et suauiter odoris, fructu de super puchi sul-
uis, et uirulentis uariato. melonis fere magnitudine, nec ab
simili illa matzapotl; cuius interna quæ nigro semini par-
uoq. scatent, ferulo uocato ab hispanis candido, molliudine,
colore, et sapore similia sunt, non tamen pari gratia, atq.
merito meo, quod flatuosum esse, neq. admodum probati
succo, nuclei huius pomi diarrheas fiant, et si accipe-
rim inter Azonetzotl ac diuum seruatore genus quo-
dam anona prouenire, cuius semini nuclei decem, duo
decimus deuorati leniter, ac sine molestia bilis, ac pituitam
purgant. Hæc citur regionibus calidis, qualis est haitina
insula, et provincia noua hispania quauhnaucensis

De quauhtlotl cap lxi.

Arbor est quauhtlotl magna ferens fructum similem spica
maltis iuxta aquarum decursus, folijs tenuis ocimæ pro-
ximis, sed maioribus, et saccoribus spinatis undiq. hærantibus;
candentibus floribus, cymbalorum figura, fructu cucumeris
falcati forma, uiridat coloris sed in luteum uergeat, striato,
et duri crasso, cocco, pedales et galliam uocatam mira simili-
tudine elenti, quamq. facile in odor euanescat, nec perstat
durare: prouenit in calidis quauhtzapotl locis, huius de loc,
et foliorum medicum surditati et frigore prouenienti in spiliati

auribus, calida enim succo, ordine primo constat natura, v
di aliam arborum fructu et nomine q^udem atq^{ue} natura sed
nus carentem, folijs serratis, planatis q^{ue} ramulis: seu diffi
rante specie seu ex diuerſitate soli tantum aut etas ratione
contingat si pretermittatur nihil refert

De Coala machalli seu Maxilla colubri Cap. Lxii

Coala machallis apriorum forma colubri maxilla similitudo
cata, arbor est magna, folia qua dⁱctimus forma ferens, a
qua antennis similia folijs coarctatis, et si uolubilis illi
est, hoc autem arbor magna: semina uero exili, et spicatum
iuxta ramorum extrema, et reliquas refertas semine
tum figura, Has uirg^{es} stoax et p^{er} censi agro iuxta mon
tium fauces, folia illa dolores, etiam alui indica or to
r^{um} incitant: auxilianturq^{ue} tensioni, sapor est adstringens, dⁱ
cis, et aliquantisper glutinosus: temperies quodam modo
gens, aut moderati calida:

De Alapal cozapati seu fluentis sanguinis
medicina Cap. Lxiii

Alapal cozapati id est fluentis sanguinis medicina, ab alijs
cozapati nuncupata, arbor est medicinis, folia ferens ori
gari, florem paruum, et candidum yzqui xochi et simi
lem, racemataim dependentem: fructibus ut ferunt mu
lum, flores mense septembrij, gaudetq^{ue} locis gelidis, monti
sisq^{ue}, aut aliquanto calidioribus: Jus de coca corcum eius
urynam euocat et quicquid ei impedimento esse potest,
maxime si cum ellallaca cum elapili misceatur, Sanguinem
per uolem fluentem cohibet, ipse uero cortice album cohe
cet, frigida succo, et nonnihil adstringentij conseat natura:

71.

De Chichictlapalcz quahuil seu di Arbore
rubri Sanguinis amara Cap: Lxiii

Arbor quam Mexicenses vocant chichictlapalcz quahuil
folia fert oblonga, obtusa, et circa pediculum sensim
attemata; lac primo candens, et tandem rubescens effun-
dit, unde nomen: flore, et fructu, aures carere, Basa tur
apud quahuil natua censetur agrum, temperatis plagis, aut
paulo frigidioribus, calida, glutinosa, resinosa, odorag,
et adstringenti constat natura; cortex sapidis usus, ac
sex obolorum pondere epotus ex aqua sanguineam ex-
punctionem per se cohibet, ad sericoria quant participat ui;
et inflammatis oculis medetur

De Huapathi Dilacensi Caput Lxv

Arbor est magna Huapathi, spinosa ferens folia, et flicis folijs
similia, sed paulo longiora: florem autem paruum, luteum, et orthicu-
larem; ac demum nigrescentem fructum; stipes pallidus intrinse-
cus est, nascitur in collibus, p'tanti q' locis mistica superioris, - sti-
pitis ramentorum decoctus ceteris diciunt magnopere conferre;
et his qui hili redundantia gratia cordis uoxantur affectionibus;

De Huicuel, seu Umpano Aquoso Cap Lxvi

Non ob aliud nuncupata est he arbor a Mexicentibus Huicuel, et Huic boet.
quod iuxta fluminum ripas ac aquarum fluentia nasci soleat, et
ex ea Indi Umpana qui uicuel et teponazeli uocant consuescant
parare: et si alij dicant non ob id sed quia iuxta aquas ab aere
tacta edat fragorem, Id nomen, sonitum: precipue cum timpa-
na potius ex materia Huicuel quahuil. et Capoli quahuil
fabricentur: Hispanj qui ad has oras transpretantur et sabinam et
cedrum ob materiei rubrum colorem uocant: At neq' sabi-
nae neq' cedri species est ulla, sed in abieum genus citra dubium

referenda, nam preter fructum omnemq; faciem, quæ nostris penitus
sunt sententia, Materies ut diximus mollis ac lenta est, corru-
tiq; et vitio abunde obnoxia, maxime si terra defigatur (cum co-
nādicatur esse immortalis) intra aquas namq; integra diutius perse-
rat; quo factum est ut consueverint Mexicenses heros atq; reges, cum
veluti balsm et fundamentum edibus quæ sibi circa hanc paludem fabri-
cant subijcere: Demum Michuacanenses peniamur vocant; sunt a-
tem quædam quo adhuc intelleximus huius arboris differentia, inter
scilicet magnitudinem, colorem, et fructum distantes, quedam siquidem illarum
altissimas pinus longitudine atq; amplitudine superant, et candidi esse
reperiuntur, earumq; nonnullæ quatuor et viginti, aut amplius pedes
crassitudine equant; alie quædam materia quæ candore, et ru-
brum cor, sicut medulla, his ædunt magnitudinis, et nuceæ piceas
resina refertas producunt, sed quæ vulgares oleas miramæ ma-
gnitudinis vineant, quas piceas libuit exhibere, quoniam in his
cæterarum omnium formas ostendit atq; expressit: hæc sunt:
alia his quoq; inferiores spectantur, sed rubra materic, et orbi-
culatione loma, posterem et quæ omnium minime sunt uix malos
medicas vulgares vincunt magnitudinis, quibus materies rubra est,
et candens medulla; cortice omnes teguntur rubeo, foliaq; ferunt
abiegina, et si minora, et exiliora, ex omnibusq; resina si non
spontè, ac flammis liquata fluit: forma esset eadem quæ nostram
abietis, nisi folia ut diximus tenuiora, rami depressiores, et fastigio
acuminatiora assurgerent: assula in uasa fictilia coniecta oper-
teq; igne supposito resinam effundunt, sed neq; ea spontè manant,
aut quicquam simili uocari oleo, quod ebulliantibus usthiciis circa
scipites abietum indicarum (quas tamen anostrahibus nudi digi-
tum latum discedere quorundam sententia est) erumpere con-
suevit, stillant: quibus in regionibus proueniunt atq; ita possent
facile transferri ad hispanos, si circa fluentia, stagnantes uel aut
lente fluentes aquas uliginosarum loca semine, talea, aut uini
radiu?

radice serrentur, et si omnium minimè longe ab aquis et nasui et
seruari solent: toto anno proueniunt, et toto anno resina ab eis euo
citur sed nullo tempore ad loco inueniuntur flores: Ergo sapor
huius arboris de qua fit nobis sermo acris, adstringensq; per
cepitur, non sine quadam amaritudine, et odoris suauitatis, temperies
edens est, et sicca ordine tertio; nam et resina eius ab ipsa
longè acrior, et calidior est, et uiribus ut diximus ualde men
tor: Cortex uisus adstringit, sanat ambrusta, desquamataque, et
exesam cutem: ~~et si cancria ab hac resina curantur, et si~~
~~grosia ex pollice et uero et de resina composita, et si~~
~~atramenta, et si~~ cum lythargio, et polline et humis ulcera cu
rat, ac uicarij obolucit, exceptus cerato myrrhino: tusus cum
atramento sutorio serpentia ulcera cohibet: fetus, ac secundas
sustitit trahit, uentrem adstringit, et urinam euocat; folia tusa
atq; illita curum scabiei et tumoribus medentur: molliunt inflam
mationes, et ab eis eueniunt uulnera; dentium dolores prohibent si
eis colluantur ex aceto, uanos et citra ullam rationem obortus
timores pellunt, sex obolorum pondere ex nulla epota conferunt
epatici, fructus, et daq; idem prestant, resina huius arboris acer
fima est, uelut menthae odori, et quarto ordine califaciens, dolores
ortus et frigore sanat, morbo articulari et frigida causa profligati
nabili celeritate medetur; flatum discutit, dissipat epistrita
ortus tumores: lateat nemus qui ab humoribus crassis sunt disten
ti, et resolutos purgat, atq; roborat; deniq; eis omnibus prodest
solet quibus curandi cetera mitiora medicamenta frustra su
tentata: aut parum profecerunt:

De Bitoneo capite lxvii

Arbuscula est Bitoneus ultra unicum longa: stipite firmo, in his
candenti, et uirescenti subfuscoq; circa exteriora; folijs ternis,
sed eo quod medium est acuminato imperius, ac hastarum mucro
nibus simili, alijs uero binis minoribus, et orbiculatioribus:

nascitur in Philippicis Sines: Radix alba est. tubaq. (di. qua sua
loto) odora, et calida ~~et~~ siccag. natura constat ordinē tertio, aliquando
tupper amara, odorataq. et acri: membra laxa corroborat, et uentis
cultur, ac caput firmat; radicis tantum est in medicina usus, quod
licet adstrictiōnem nonnullam preseat, moderati tamen uacu
atrag. noxam, et anxietatem nullam: ita ut quamq. egregium se
et magno per se commendatum alexi pharmacum, inter pharmaca
que uicane benedicta posset meritisime collocari, atq. recenseri.

De Izopilozont comat, seu capite aureo cap. lxviii
Izopilozont comat seu Izopilozont arbor est magna, folia ferens
longa, et angusta, fructum magnū, et oblongum, nucleos quos
dam planos includentem amaro, pectori amicos, ac referentes
amigdalorum amararum saporem; et si demum musci odorem re
linguant, et fetidum saporem; prouenit stitizoci ubiq. sed pri
cipue in collibus: Nuclej calidi sunt ordinē feri tertio, et oblongi
quodam liquore, atq. emolliente manent, demum uires olei amig
dalorum amararum uidentur referri: atq. ita humores preter
naturam dissecant, tussi medentur. Emolliunt pectus, in fusi
naribus caput expurgant, et ulceribus conferunt, quin oleum
expressum huius fructus faciem feminarum emollit, atq. extergit.

De quamochitl seu arbore fructus
crepitantis, maiusio similis Cap. lxviii
Spinifera arbor est quamochitl folia mali pruni ferens, pau
tamen obfusiois cupidis, et capitula in posserem uiculis epi
thymis similia, maiora tamen, ac liligula epurpureo rubicunda
tes, referat nigricanti semine, quod licet eduli sit et grani
saporis, haliū tamen inficit, et suauemq. conciliat odorem, na
scitur in calidis regionibus qualis est Cuauchinar consp. qui
busq. locis, Cortex radicis frigida, et adstringentia natura con
stat, dysenterias aliosq. fluxus cohibet, folia cum sale ac

23.
Reliquas quoque medentur saccati, cum folijs vero palmarum abor-
tum cohercent, succus seminis, in saltibus natibus humores
aquosos acapito affatim trahit, Idem prestat pulvis effi-
catusq; cum ruta, adeo ut vermes uterum internorum per-
trahat:

De cacaloxochitl seu flore coruino Cap lxx

Arbor est cacaloxochitl medicinalis magnitudinis folijs mali-
meore, longe tamen amplioribus, ac frequentibus, adorto in lati-
ra uenis discurrentibus, fructus sunt siliques, per magne, et
fulue, flores magni, pulchriq; et suauis odoris, quorum magnus
est usus. floribus namq; adhibetur manipulis conguibus, atq;
corollis, quas indit sunt frequentissima, tam magno in preiis
habita, ut neminem cui reuerentur his in primis non oblati
audeant adire, aut salutare; Lactis manas frigefacit, con-
glutinat, atq; imposita pecunio dolori medetur orto ac calore:
medulla eius ouarum dragmarum pondere deuorata emun-
dat uentericulum, et in testina; Plura sunt harum arborum
genera, floribus tantum distantia, quas singulatim imagi-
nibus curauimus exprimendas, sunt enim quae flores ferant
cocci nebor, uocanturq; tlapalcacaloxochitl sunt quae candi-
des dicanturq; tica xochitl, nec desunt aliae quae e, uarijs
colorum differentijs uaria sortiantur nomina, uelut tlacah
quechil xochitl, hoitoyxistl, ayo tectli, et huius sunt huius
modi aliae quae omnes in regionibus multis huius nouae hispa-
niae offenduntur, sunt qui species has omnes cacaloxochitl
uocare soleant, asserantq; corticem earum cum cortice Nanceia
in puluerem redactum deuoratumq; atq; ius de cocto bibitum
emixtas magnopere corroborare, atq; sancire quod tamen ui-
detur ab surdissimum:

Arbor est Capolin medicinis magnitudinis, folijs amygdali, au-
 ceras nostratis, minutim serratis. floribus raris maximè dispo-
 dentibus, ex quibus autem fiunt cerasis nostris forma, color, ma-
 gnitudine, offibus, nucleis, nec non et sapore (nisi is morum bato-
 quadantenus esset) omnino similes; quo fit ut eamdem an-
 bovem hanc in cerasorum genera referendam; et si sint quibus
 videatur ad lothorum differentias pertinere: Acidi paulisper
 fructus sunt, et adstringentes, et si iam temperavi, et ex qui-
 si iam maturitatem assequuti dulces evadunt, et magnam auge-
 ritatis partem amittunt; gustui sunt grati adeo ut ex
 quorundam non parum sagacis palati sententia nostris ce-
 rasas non videantur inferiores: Temperata calida sicca q. et
 nonnulli adstringenti natura constat: fit ex eis panis po-
 tiusq. in annona, et vini cantari, nunt menum prestant
 melancolicum, et cordi quadantenus inimicum: dentes in fi-
 ciunt nigro colore, si quis eis diutius assuescat; sed qui si cu-
 ra adsit possit facile extergere, ac denti frius emundari,
 et tamen non desunt qui ceteris horarum fructibus etiam in
 huius oris audeant eos anapondere: ubi floret huc arbor,
 fertq. per universam ferè estatem fructum: Temperatu
 celo gaudet, qualis est Mexicanum, ubi huius arbor et in hor-
 tis campestribusq. locis, et humana diligentia, et suapte na-
 tura proveniens, his decocti corticis eius in sola tum quon-
 decim integros dies, ac deoratum dragmi unius portione
 dysentericos curat, pulvis vero eiusdem argemata dissi-
 lit, visum clarificat, oculorum inflammationibus optula-
 tur, ac linguam præ vehementi ardore arecentem lenit,
 quod etiam germinum liquor, aut succus prestare solet.

Arbuscula genus est Calamaium duas differentias com-
plexum, prioris radix colore est extra fusco, intra ueru-
tiori scenti, binum digitorum crassitudinis, et pingui
concreta, initio insipida, deinde uero modicum
ostendentem calorem; Alterius radices colore est arenatis
arundinis, extra intrag, sapore, et colore ligni quod
luteum est; folia utriusq; laurinis similia sunt, sed
ualde aspera, utriusq; etiam radices ramenta ex aqua
resoluta, et emplastri modo applicata tumores preter
naturam dissolvunt, aut maturant, exterguntq; apertor
carni implent, et ad cicatricem perducunt; Curant si mor-
roidum omne genus in oleum unglandium indicarum con-
iecta, illataq; post tertium diem calentia adhuc, nec
ante adhibita quam eorundem radicum suffragur uapo-
re exultant, philippicarum insularum sabulosis locis,
et mari propinquas

De Coco quauhiel uaxacensi cap lxxiii

Arbor est cocus quauhiel leguminis folia ferens, et cir-
ca eorum exortum exiles flosculos, ac rubrescentem succum,
frigida sicq; constat natura; syncopi, et lassitudinis di-
citur conferre, succus seminata diuoratus mentura, se-
mel aut bis singulis quibuscumq; diebus:

De Cocconam cap lxxiiii

Arbor est cocconam scilicet fusco candidis tamen punctis,
disancto: folijs senem minoribus floribus in muscarij modum
albis, et rubrescentibus ex albo: folia tusa ac resina per mix-
ta lixer, ac lichenibus melleantur impolita: haec amara

sunt, et adstringentia, secundumque exsiccant et calc faciunt
nascitur in iugis yzcolaca, planta insignis est ob duo mor-
borum genera fere insanabilia quibus dicitur mederi:

De Enguamba Cap. lxxv

Arbor est enguamba medio creta, suburnei cortice uesti-
ta, sed luteo, et rubrescente; ligno fusco, et palli scen-
ti medulla, folijs oblongis, et sinuatis, quarum nervi
quoque pallido purpurascunt, infernaque sunt valde sub
albescentia, floribus in corymbi formam dependenti-
bus, qui candescant viridi, fructu acinoso, nigroque
ex quo oleum exprimitur pallens, tumorebus preter
naturam dissecandis, et per sanandis ulceribus mirre
utile: nascitur in saxosis locis uruapae provinciae
michuacancensis, ad temperiem aut mortuallum acti-
uentis frigoris.

De Lepyzquixochitl seu yzquixochitl
montana Cap. lxxvi

Arbor est magna Lepyzquixochitl, folijs yzquixochi-
tli, sed maioribus: floribus candidis, calicibus hirsu-
tis cinctis, ac in magna muscaria compositis:
odor tamen exsertibus yzquixochitl quoque, florum
forma similibus, frigida natura siueque et adytrin-
genti constat: et sapore paulisper dulci: cortex tri-
as dolorem, ardoremque gingivarum tollit, easque ipsas
tumentes residere cogit: dentes firmat commanens, et
denotatus duarum dragmarum pondere alui sistit de flu-
xiones: nascitur cocolani et chietla calidis regionibus

75.
De yhuixochitl seu flore pennas
animum referent cap lxxvii

Arbor est magna yhuixochitl folijs oblongis, incurvis,
per intervalla prodeuntibus, ac illis pinahuetli
non dissimilibus, flore rubeo pennis animi simili, unde
nomen: sunt et alia huius arboris genera, quorum alia
rum flores fert candentes: alterum vero albescentes
ex viridi, cætera similia: Aiunt indi eum qui ferat
seum eius arboris ramum gratum fieri, et amabilem cum
cis, cum quibus inierit consuetudinem, gratiamq; apud he
ros, ac reges aucupari, obtinereq; quicquid petierit ab
eis, quoad tempestem spectat. folia frigida, et adstringen
tia sunt: flores extingunt, inhibentq; fluxus: flores
vero primo ac calidis humidisq; locis prodeunt.

De ytziperagua cap lxxviii

Arbor est ytziperagua persico paulo maior modicam et
fundens umbram, folijs limonis, crassioribus, ac minoribus,
odoratioribus, ac gustu magis iocundis quam sint Laurina:
semine coriano simili sed paulo maiore, primo viridi, ac
deum nigro: Arbor est fortassis in lauri speciei referenda:
Nascitur in frigida Taricari provincia Michuacanensis a
in ipsius canobij viridario, folia epota ex aqua duarum drag
marum pondere diarrheas sistunt, illa vero do lores
tollunt, tussiq; diuturnæ mitem, seu ipsa per se sumantur,
sive carminibus in loca iussu epoto ferant operem: sunt
enim calida ordine tertio, et impenit adstringentia:

De Natatua seu urenti arbore cap. lxxviii

Natatua arbor ab staitinis quoadicta, est arbor magna, fo-
lyis mali medica, fulvis, hirsutisq, et minime diuersis, pti-
gubus, mollibus, et e, uiridi in squalidum colorem senescentibus,
in signibusq, interueniens multis, luteis, aut flammeis, fructu
uicenti uindonis forma, et magnitudine: Lac urentis est na-
tura, quo fit ut iumentis ad eam arborem sese confrikan-
tibus, atq, scalpentibus fluant pili, aut si ei dem accubunt,
quin homines aliaue animalia sub illius umbra captae so-
nuti in ciunt in pilorum diffluium: Lac atacta membra
exulcerat, tanta est uis huius mali: quodq, magis in grece
cortex huius arboris frigidus est, et siccus, nulliusue caloris:
et ius decocti eius non modo uera noxam illam epotatur, sed
articulorum soluit dolores, et miedetur scabiei tribium, aut
illitum, ac diarrheas (ut quidam in ci medici afferunt) co-
hercet, quin lac pre dictum sepram, ophiastim, impeginem,
ceterasq, cutis infeciones si prudenter adhibeatur exi-
cat, ulcerasq, in sanabilia curat; sunt qui affirmant cor-
cem durarum dragmarum pondere re ductum in puluerem,
atq, diuoratum aluum laxare, quod qui fieri possit non
est facile indicare si diarrheas cohibet, nisi compressioni
quadam vacuet, aut omnino exuuiis adstringat; Hasci-
tur in frigidis, montesq, locis Depoztlanj: et calidiora
non refugit: De Natzcan cap. lxxx

Docant mescicani Natzcan seu materiam fragibilem, et
uitream, eam arborem quam latini antiquiores et inter
eos Plinius cupressum fusam uocari consueuerunt; hanc

ergo insignem arborem memoratam agrammiffimis auctoribus a
 nullo autem quem nouerim in nostro orbe uisam delinean-
 dam, describendam, seacui: tum qua dictum est ratione,
 tum quod apud hanc nouam hispaniam cuius plantas pericli-
 tamur, et describimus est ualde familiaris, et frequens qui-
 busq. locis sed precipue temperatis et ad frigus actinentibus
 seitur in radice: seminariis has Arbores et diligenter cura-
 uit excolendas, habendasq. in delictis cuncta hoatzin iz tupa-
 laga regulus: ergo eadem ei forma que vulgari cupresso
 inest, sed paucis ramis et diffusis ad latera, et ad inferiora
 porre prospectantibus, unde nomen: eadem etiam natura
 sed materies odoratis, neq. integris in uultu operibus, amat
 montium cacumina, et accliuia coronandem loca, iugag: et ex-
 ceptos colles iucunda per specus amicitate exornat: fructum
 fert toto anno vulgaris cupressi, sed paruum, et pontici
 nucibus quas auxillanas quoq. uocant parem: Jus decocti-
 bitum rigores fibrinum sedat, ac fibras ipsas puluis ex
 aqua epomat, Ceteri uero usus et facultates sunt quae
 ceterarum congenerum arborum:

De Ximeti seu sambuco lxxxi

sambucus nostras est ximeti uocata Mexicani que a Michua
 canensibus Cumtempa appellatur, Arborisq. mediocrem affe-
 quitur magnitudinem: cuius folia applicata aures capitis
 dolorem ac causa calida oritur tollere, fronti uero et nari-
 bus sanguinis fluxum retinere, deuorata mordendi allu-
 nibus, que tertio quoq. die quartoq. repetere solent, uacua

formit morbi per superna, atq; inferna: tuncam uero atque
admotam affectu loco, dolores ortus alius gallia curare, et emixa
rum mederi. Communis: aiuntq; aquam colatam in quam eius
radices inuncti sint purgare corpus, atq; ita diarrheas sisti
re, extinguere febres, et alios ventris stomachi q; saluare mor
bos. Suctumq; in pusum extorgeri intestina.

De Papaya cap. lxxxii

Arbor est papaya medicinis magnitudinis, folijs magnis fi
culneis, multis cuspidibus insignibus: fructu oblongo magnosq;
gustus quibusdam grati, sed parum commendat. Nubri men
hic sacra manat. anteq; maturecat impectum, ac lychnibus
utili. Suctoq; quia maturem dolorem uentris sedat. Nasitur ex
arbor apud haicenam insulam, ubi est longe frequentior, et li
eam offenderim quoq; apud yauhtecenses, ubi eam curau
mus describendam atq; depingendam.

De Acapachli cap. lxxxiii

Arbuscula est Acapachli hominis altitudine, radice firma
ta surculosa, unde sapor insurgit cauis, leuis, et qua
dratus, folijs raphani ornatus, sed venenatis per ambi
tum. Serra, aut uocata dentaria in modum florem album
et fructum nullum: Sapor est amarus, inuicendus odor, ac
uis calefaciens. folia tusa et applicata lienem absu
munt, et eius dolorem sedant. Nasitur apud panucenses
ubi etiam uocatur a quibusdam quauhacapachli.

De Hepatili cap. i.

Frutex est Hepatilis non quod igneus sit, sed a facultate qua igneis affectibus succurrendi pullet nomen sumens: Radici magna insisteret, ac fuluo induta cornic, e, qua proferuntur caules fomiculae, quadantenus sarmentosi, lineis secundum longitudinem interstincti, ac pleni medulla; Amygdalina folia paulo tamen maiora; flores parvi candentibus oblongis calyculorum scabrorum forma, in capitula congesti: Acria sunt folia, caliditas et siccitas ordine tertio quarto; Radix uideatur principio amaritudinem quandam praeseferre, quae demum in dulcedinem firmat acriem: subtilibus constat partibus, ac dicto citius uim suam gustata ostendit: Prouenit in calidis oparyocani iuxta aquarum alucos, Jus decocti eius matuano epotatum dolores quosvis tollit, etiam c' huius gallica profector, si tamen mediocri uictus ratio instauratur: dolor em ueneris ex frigore oreum sedat, flatibus dissipat: urinam elicit, colicos uinat, et pectoris egritudinibus mirum in modum confert, folia applicata m' dentur gargaribus: succus eius et temereat uiuant conceptionem.

De chillapatli cap. 2. +

Chillapatli frutex est radice insisterens fibrata, folijs roseis, floribus coccineis, bimigis iuxta singulos foliorum caules uniuersu caulis procursu; prouenit in calidis floaxtepecenlibus et yacapichilekibus ubi eius explorauimus uires: Calida et sicca ordine tertio temperari constat, dolorem ueneris si deuorauerit sedat, et cum chillatolli folia pygilli mensura pectori mirum in modum prodesse feruntur: quin si exhibeantur his qui febrem quartanam patiuntur breui ab ea liberantur.

De copalxihuitl seu herba copalli referencia +
cap. 3^m

Copalxihuitl frutex est quatuor dodrantes longus, multos profe-
rens ramos, caules lignosos, paulisper fulvos: folia ovata, sed
obtusiuscula, inferius squalentia, superius vero viridia, rara, et
aliquantisper serrata: et baccas rubescentes: odorem suavem
spirat, ac thymi saporem praefert, stasius Ioco thymacani inuenta
tesqua, asperna, et saxosa loca, calidus est, et sicus ordinu
tertio, febrium arce typho, ac succus expressus confert oculis:

De Hoiexihitl xochitl origanina cap 4^m

Hoiexihitl xochitl origanina frutex est ab una radiu multos
proferens caules, et ramos lignosos, et in his origani folia, un-
de est illi impositum cognomen: flores coccineos incurvus teli
quod alabarum vocant persimiles: odor est salviae, saporis ama-
rus, temperies ordinu tertio calens, atq. circa parthumq. tenui-
um: sunt qui dicant punctis auxiliari cordi fortassis roborari,
et humore per meatus corporis expulso, aut proprietati quada-
m occulta, et incerta: peculiaris est eis flatus discurrere, in urina
coctionem, per frigeratis membris mueri, dolores a frigida cau-
sa ortos sedare, ac intestinis recentas emundare feces,

De Ilaoxihitl xochitl cap v^m

Ilaoxihitl xochitl quem alij etiam xitoxochitl, alij vero Tenzon
xochitl seu florem barbadum vocant, alij Ilamacaz catacol.
alij Septe xitoxochitl et tlalxihitl xochitl appellant suffrutex est
folijs suizquid: floribus comantibus, capillis longis, et coccineis
serpulis, prodeuntibus ab acinis orbiculatibus, et rubrescentibus
radicibus fibrata, extra fulva, et intra cum succatur rubra: rubris
sepiatibus, et fulvis siliquis, nascentur in planis, montosisq. locis,
et interdum in aquarum fluentia: Cortex radicis sicus et
adstringens est, et humilis glutinosus, calidusq. ordinu tertio constans

natura: et sapore acris: tunc flores, et immixti aqua, et instillati
 oculorum morbis mirè optulantis, nam inflammationes solvant
 adnascentem carnem absumunt, et discutunt aggemata: radices
 quoque decocti epotum ius, aut infusum sibi sit fluentem aluum, et
 prodest dyssentericis, sopitam appetentiam excitat et satietati
 medetur: sunt etiam qui dicant pectus lenire, aluum solvari,
 bilis uacuari per superiora, et tussientibus quoque esse remedium

De Glacoxochitl quam alij Zonclatlaungu

seu capillos rubeos uocant Cap: vi

Stamen secundum inuenies fruticosa huius aeternitati: color, et forma
 comantium in summis uirgis florum: sapores plures asperata
 radices proferre, folijs longiusculis, et angustis, ternis, quater
 niue per modica internalla ornatis: Radix amara et odora
 gustu est, calida sicca, ordinis tertio: Ius decocti eius melle
 cur dysenterij, et confert doloribus articulorum:

De xoni quimpalli Cap: vii

Xoni quimpallis frutex est radicibus insistens surculosis, et
 quibus edis caules filios, et in eis folia salia, sed tamen
 minora, et angustiora, flores pallidiores, paruos calyculoni
 figura, calida natura tertio gradu constat sicca, et asperigena,
 atque urena gustus, quamquam in iis dulcis appareat glycyrrhiza
 sapore, et nullumque sensum caloris prebens: epota folia tusa
 ac soluta ex aqua semiruntia mensura articulorum dolores, et
 quos in aliis ac causa frigida ortos mitigant, et eos qui
 oriuntur ex tersione, sudores eliciunt nervos imbecilles cor
 roborant, et omnibus pene morbis contendunt mideri, qui a
 frigida causa sint orti, et fortassis idem est cum Micuipalli:

De Nalacochi Tepoztlanensi Cap. viii

Frutex est Nalacochi qui radicibus firmatur surculorum instar
extra nigris, et intra candidis, ~~multis~~ multos profercos sapientes
teretes, et aliquantisper purpureos, asperos, et prius longos, folia
limonis, maiora tamen, raris per ambitum ornata scissuris,
ac in tenuissimis secundum longitudinem discurrentibus insignia
flores luteos, et orbiculares. Nascitur montibus Tepoztlancis
yauhtecp'centibus et yacapich'centibus. Radix est acris odori
ra sublimis parum, calidior, et sicca ordine tertio natura: et
uentrem dolentibus, tumentibusq; in pensu utilis: flatum
siquidem discutit, aluum expurgat, atq; ita dysenterici
diciuntur mederi.

De yzacpatli Tepexicensi cap. viii

Yzacpatli Tepexicensis quem alij Nanoguilonipachi, michua
caretes, et ultimo vocant: frutex est folijs parvulis penmis
autum similibus, aut illis si maior Nalmizguetli et luteis
floribus, nascitur in temperatis Tepexicentibus locis, Aeris est
calidior, et sicca ordine tertio constat temperis: Cortex radium
truncat, ac dragma unus mensura deuoratus omnes huncres sed
caput picullos purgare dicunt: atq; ita dissipare bubones un
de posterum nomen.

De Acuilotel cap. x.

Acuilotel seu planta volubilis prope aquas promans haud
preter rationem a Mexicani Acuilotel vocatur, quando humidis
aquosisq; locis nasci consuevit, repatq; per terram, aut pro
pinguis arboribus conuoluitur. Sunt vero illius duae species
colore tantum floribus ac nomine discrepantes, et foliorum ampli
tudine: prior enim flores fert candidos, et folia paulo mi
nora, ut tanquam acuilotel: Alteri uero flores pallidius, et

folia maiora sunt, dicunturq; corticaculibet alut eo colore flori,
scilicet utroq; profert rotundos, purpureos, lignosos, fragiles, et
tenuis, lenta farctos, midulla: flores yzquichitl candidos
ut diximus, et padescentes, nec abhimes odore, et forma
floribus rosa citius, que arecerhoribus sub mos quere nomine
circumferantur: cui hic frutex totus non omnino dissimilis est,
folia sunt rubi, sed minime serrata, nemus discurribus
recta: secundum longitudinem discurrunt, et odorem cucu
meris ferre preferencia: flores in odoramenta et corolla
veniant, floridosq; manipulos indit passim consuetos, ac fami
liares: equibus igitur beneficio stillatitia extrahant, que valde
odora sit, et iucunda: temperato aut paulo frigidiori celo exul
tare solet: folia sunt amara, et tertio fere ordine sicca, et
calida, quamobrem deuorata pugilli mensura ex uiro flatu
discutiunt: tusaq; et admoda contrita membra laxant, ac
tumores preter naturam discutiunt:

De Huitzomatzin seu Iomal spinosa cap. xi

Huitzomatzin quem alij HuitIomal alij uero Huitzpopaloni
seu oculor exergentem vocant, frutex est crassa et surculo
sa: radici innixus, unde profert stipites spiriferos, quatuor
do dracem, et in eis folia quadrangula uocata spinachia si
milis, inferna parat: hinc putat, et subalbescentia: purpureum flo
rem non sicut lucis quibusdam capillamentis ex fructus fiunt
fructus ceratis albi candidis similes: nascitur in frigidis ac
humidis regionibus Lemnacenibus et amaguanicenis

in planis et campestribus, Radix est amara acrisq. et teritur fer-
cile faciens ordine, eiusdem cortex seminaria mensura eiusus
atq. ex aqua deuoratur omnes humores uacuat per inferna.
atq. ita febribus, et difficultati respirationis, et hydropsi, miri-
conferre.

Doxiuquiliel piezahai cap. xii

Xiuquiliel piezahai seu anis tenuifolia radicem unicam
fundit, equa multa produunt pauciter sex cubitos longi, ac mi-
nimum digitum crassi, coloris cinerei, teretes, atq. lenes, fo-
lia similia cicori folijs, flores parui, ex albo nubescentes,
soli quae acervuati in apice cauli asparibibus crassiusculis
uermiculisq. similes, pleni semine nigro: frutex hic ama-
rus non nihil est, et legumina quadamtenus respiciens, acris,
calidag. et sicca secundo ordine natura: puluis cuius anni-
qua ulcera sanat, abluta tamen prius urina: quo fit ut
palancapaeli multis noceat, colorem, et calorem in gon-
tem capinum puerosum folia contra ad motag. dicuntur
exanghere: resoluta uero ex aqua atq. illita cerebrum fit
ex eisdem pigmentum nuncupatum ab indis Blacchoili, nu-
huitellino: tinguntq. capillos atro colore: placetur spongi sua
in calidis regionibus campestribus montosisq. locis, et si ali-
qui in herbarum genus referant, frutex tamen uidetur diuis
annos uinea, uivaxq. per hunc. parandi pigmenti qui d
lacinii ceruleum uocant, Mexicanam uero pro huius, et tunc
nulli hic est modus: folia incisa in alium corinam uo-
feruentis aquae sed iam ab igne seposita, tepentisq. aut
melius, (ut rei affinis mane periti) frigescentis neq. ignem

80
expertis conijciunt, concutimurq; ut humentes nectris, ac pau-
latim aqua infecta transfunditur in testam, quedolium, et ta-
men per foramina paulo sublimiora effuso humore quic-
quid est ~~de~~ decessit permittitur reideri, fex illa pig-
mentum est, siccatur Id soli, et sacro canabino percolatur,
mix efformantur parua rota, quae calidis superpositis carbo-
nibus solidantur, ut recondi tandem queant in annuos usus.
Seri quoq; apud hippasos integrum esset calidioribus nempe
regionibus, qualis est Beticia, aut alia ex his quas attulit
marc: seu campestribus, seu montosis locis, in areis latu pul-
vinatae sparto semine illius, lactucci mori, mense quidem
ianuario si clementer sit, aut calidum celum solumq; idum atq;
irriguum, si minus septembri, octobriq;, et tempestive in tise
riores campos sicut ipse quoq; paruo lactucci solent digesto,
atq; transposito sartias tamen novellis plantis, ut indicatisq; a-
noxiarum herbarum tyrandidi quoniam illi minimum laseivien;
et tandem emulis et accomodatis usuj

De xihquihitl pitzahac altera cap xiii

Est et alia eodem nomine planta xihquihitl pitzahac dicta
quae ceruleo quoq; tingit colore, feminarumq; dimigrat capillos,
magnitudini tamen et forma apud dicta diversa: frutex si-
quidem est medio cras magnitudinis, multis in his tens ra-
dicibus, surculisq; fibratisq; unde multi prodeunt sci-
piter cinerei: folia piperis longi, aliquanto maiora, ner-
veisq; discumbibus secundum eorum longitudinem discum-
bentibus: et flores capilla cei candentur: frigida et humi-
da constat natura, parandi pigmenti modus est utriusq; idem:
et deterior huius hincura atq; ideo de latu nihil

de Sachari arundinibus in expollandi ratione
atq; Satru, ac de modo extrahendi sachari: cap. xiiii

Et si non tantum canariensibus sed haitinis quoq; et noua hispania colonis quarum regionum res medicas omnes scribere animus est, sachari arundines adueniunt, et eorum regionibus frequentes, tamquam quoniam apud canarios sum eas primum conspicat, libuit inter eorum plantas numerari, atq; describere: prouenit ergo in plantis, sed non uisq; sed fertilibus irriguis, calidis, ac precipua diligentia cultis magna canaria locis, uuanari natura soli, colorum soli cindini, et cura arundinum, ex quibus sacharum solum exprimi, ingens copia: unde uberrimus eximij illius liquoris proueniret contingit, Bigandae huius sunt tres terni singulis quibusq; septimanis, neq; segeter expurganda, atq; sarriendi: atq; ita post duos integros annos in debitam assurgunt magnitudinem, qui raro dies nos doctantes superant, solida intus (aqua sachar ex torquetur) repleta medulla, nec longioribus ternis uarijs distincta internodijs; folijs uero prolixioribus, et uirentibus quam ceteris calamit: seruntur i. frustis earum dem germinibus uel transversim iacentibus, et qui primo assurgunt planta uocantur, quibus ad usus ambuletis nascuntur alia ser qui anni spatio iustam magnitudinem adepti: quas uocant cocam deinde anni unius intervallo quare cocam, et huius seruari solent ad satrum, nisi adeo fertiles esse contingat ob terrae comoditatem, et solenter cultum, ut sacharo exprimendo idonee sint, atq; alia quarto diuini prodeant, quae satru indicantur sufficere: contunduntur haec olea binos, seriatis, uastisq; rotanti axis: alterum alteri impositum, et postquam minutim sunt concisa prelo congruuntur, haud dissimili hijs quibus nostri orbis

81.
incola musta extorquens ab uvis. fluens succus per apposi-
tum canalem procedit in uocatum tanque, quo referto cras
ferunt in ahenum arci piendi cognominatum. Sucto huius
melline uis uocato miscetur duo aut etia colearia magna qua
pom bas uocant lixiuij foris, quod in eum usum paratum ha-
bent, feruet paulatim corāna, donec rursus tanque fere refer-
riatur pro capacitate aheni; tunc desumant, auferuntq; cristas,
et in mundas sordes, quas cachazam uocant, deinde in reliqua
ahena transfundunt, ubi bullire permittunt, donec exquiritur
emundetur addito paulatim lixiuij, quo excutitur spuma, eun-
dem succum iam in mellis naturam coactum transfundunt
in tanque, percolatorium donec impleatur, inde transferunt
in dictas tacha parauit ahena, que etia sunt, ubi in ma-
iorem spissitudinem coit, haud aliter quam in primis tribus
prioribus corānis, in quas paulatim transferunt liquor, augentur
sensim suppositus ignis, atq; lixiuium, eorum uero qui tacha
uocant quasiunt solum tertium, et ne ferueat atq; effundatur
liquor, butirum uaccinum aut oleum inpergunt, inde post q; in
debitam spissitudinem mutatus est transferunt in uocatus
formas: mox implent sub sellum arundinum excrementis, collo-
cantq; formas aqua abunde madentes, et obstructis forami-
bus, effunduntq; in frigidas formas sextarium liquorem mellis quod
lentum uocant; posterora tacha siue ahenum in nouem digeritur
formas, et has quadiunt artifices spatula lata illic, ac replete
paulatim exhaustum instaurantes liquorem; sequenti die trans-
ferunt formas in loca dicata expurgationi, et amouentes sub
seudes eisdem foraminibus sacherum perforant, permittunt q;

expurgari decem duodecimque dies, pro temporis more: deinde melle
quatuor format, atq; ita siquid excrementum est extrahunt,
experianturq; an satis sit expurgatum: quæ exacte munda
sunt reconvenerunt in format additis luto, (quod non aliter inveniri
est quam gallinis quibusdam pedibus eodem infectis for
miculantibus, ea parvi sacchari qui conculcata esse mirum candore
contrahent): quæ vero non, permixti quantum satis sit expur
gari tandem illuminantur luto, et eo tempore de tracto aliud
secundo adjiciunt, nec addunt tertium nisi saccharum coriis sum
liquiscat, et effundatur: et si interdum tertium adhibere
necessarium sit: saccharum ita paratum vocant scaldado, et alio
nomine macculum: nec maiorem admittit interpolationem et si
quid minus candidum est maz cavado nuncupetur, quod tamen
si libeat exquisitius interpolant: est et aliud genus quod spu
mat vocant, quoniam ex spiritibus aërorum omnium solet parari.
hæc quando extrahuntur tendunt in aërem tanquam aut bo
lium, ac deinde emundant in aëre interpolantq; veluti saccha
rum: sunt et vocati respuum postremum saccharum quod fit
ex spiritibus, haud aliter quam reliqua dicta panella: Panella
vero fiunt melle quod fluit a saccharo per inferna nempe inferio
re atq; deteriore respuum, eodemq; interpolantur modo: quæ omnia
sacchari genera soli primum expolita, deum in usum reconduc
tur: Itaq; quoddam est genus mellis unde fiunt panella, aliud quod
dicarum vocant fluit a saccharo cum iam sua beneficio expurgatum
est: tertium vero quod fluit a panellis, at mollicum dicitur saccha
rum ipsumq; priusq; coarctescat: sed ramentum mel est quod ad
hæret candidius, quibus expurgatur saccharum, ex quibus parant
mel, panellas aut quod vocant refinado: Vasa autem atq; in
strumenta quibus saccharum interpolatur sunt pomba, etc.

coclearia epica, decem duodecimque plus minus capientia sextaria,
 manubrijs ligneis annexa, quibus intelligent ab athenis in atheni-
 na terra fundunt: de quibus facies sunt laminae modiolatenses
 cribri modo perforatae, nec sine ligneis manubrijs ulnam longis
 veluti illa pombarum, quibus melliginem extergunt et emulsiunt
 ab spuma: Semillones sunt quidam coclearia aenea, tres quatuorve
 capientia sextarios, infundendo liquore deservientia: ut ita deinde
 spatula sacharum commisceatur: spatula vero lignum est quatuor
 digiti latum, et terrae praethamata longum, quo agitant sacharum
 coactum formae posita in tendali, formae sunt uasa fictilia,
 in ferre perforata ubi expurgatur sacharum, accipitque for-
 mam, unde nomen: Tendatus est subsellium plenum ramenti
 arundinum, ubi collocantur formae: ut adera dicitur lignum
 rotundum cui ferreus mureo aditus sit, eo enim excavantur in ra-
 menti seces, quibus loceus formae: Passuero dolium magnum
 collocatum prope tacheas in quod mellis quam mellado vocant con-
 jicitur, et inde in tacheas rursus extracta transfertur; tacheas
 sunt athena modica ceteri anguli formam locata, quarum ul-
 tima aliam habet ubi sacharum agitur: Stornallas nuncupant
 fornaces quibus impurantur athena: Deparatoria coclear est
 ligno inspersa peti sesquidodrantem longa, quo transferunt
 sacharum in formas, cetera pomis simili: lutum vero quo ex-
 purgatur sacharum vocatur mazape, quod genus creta esse
 auit, squalido colore, sed nonnihil in plumbeum tendente, humilibus
 locis et peni palustribus reperiri solitum, quod expositum soli in
 annuos usus servant, ne imbres per anni discursum diuideres
 impedimento esse possint: Cum vero eo utendum est, projicitur
 in corinas lapideas, et calce constructas ad dextra agitur donec ex
 ea resoluantur agitante, atque commiscant pala quaedam magna,

utrisq; manibus mota, et statim colant, ac per eundem a'nimum trans-
mittant in aliam cortinam, lutum quod primo additur saccharo liqui-
dus est: secundum uero nonnihil spiritus, quoniam utrumq; ex his
modis maiori minorq; constat: Audis nasci sponte sua apud argen-
tarium quod uocant flumen Arundines sacchari, arborum magni-
tudini, quibus (quod dixerat plinius in ueteri quosq; orbe euenire
in solis expressi sacchari orbitali: suprema pariet adhaerescant et
huc de saccharo quoniam uidet lacusq; superiores, mihi obiter
dicta sunt:

De Axixpalli Texaxahuacense cap. xv

Volubilis frutex est Axixpallis Texaxahuacensis radicis inu-
xus surculosa, e qua profert caules sarmentosos quinq; lati-
tudo, et folia uirginea. amaro constant sapore, et calida natu-
ra, urinam euocat succus epotatus, et ictericus mirum in modum
confert, nascitur iuxta aquas calidarum regionum.

De Ecapatli cap. xvi

Ecapatli quam alij Thalioxin alij Toloncaxihois seu calidam
medicinam, Alij uero Xomo exeli seu paruum sambucum. Alij
uero Xiopalli docant, frutex est lignosus, folijs amygdali, sapi-
entibus lencis purpureis, tenuibus, et teretibus: floribus luteis, mi-
discribis, in extremis ramorum flagellis, ex quibus siquid ori-
untur tenues teretes, longi, et maiori ex parte purpureis gra-
nulis lencis similibus minoribus tamen reperi, obtruncus est graui,
sapore amaro: prouenit locis campestribus regionum calidarum,
aut temperatarum, quaq; intra domos quoq; et uiridaria remi-
di causa soleat coli: calida et sicca natura constet, et nonnihil
adstringens: tumoribus melench, ulceribusq; et aurium exlorem
sedat: lac euomentibus infantibus auxiliatus, eius folia si cocta
sa apponantur renericulo, ad mota uero illitq; capitis dolorem

Leuant, et uniuerso corpori applicata homines febrium, aut pugilli
mensura deuorata: sunt qui dicant sic quosq. Salieta mederi:
et sepra tertia prius corrasa, quam in o. xid. el. uocane, lycheri
busq. impositam auxiliari:

De Huixigua cap. xvii

Quam Michuacanenses huixigua uocant. Mexicenses xoxocapalli
nuncupant solent, est autem frutex folia fundens oblonga, sepra
ta, et amplitudinis mali medica, in seris tamen quibusdam transversis
semina uero ac flores iuxta foliorum eorum in acervos congesta
Nasuntur calidior atq. humidior locis quales sunt Mexicani, folia cali
da et sicca et pallidior ad peringenti in dentur consistant natura,
et stichadem quadratenus oleris, puluis eorum medetur nomis,
et depercentibus ulceribus eundem faciem curat, et imponitur capiti
obscure defluxionibus oculis offundentibus tenebras: naribus uero
infulus fluxum sanguinis cohibet, et medetur dysentericis:
tumoresq. preter naturam aut discutit, aut maturat, aut aperit,
succus infusus confert oculis: sufficit iuris di. lochi eius et yztau
hiat. ad uerius articulares dolores, et quasvis alias frigidas moras
presentaneam fere opem:

De Nacazcul seu Toloatzin ab alijs dicto cap. xviii

Nacazcul qui ab alijs uocatur Toloatzin est species Nacael huius
zincensis provincie alumnus estq. frutex caules hincinos pro
ferens, radices castronis, et furculas: folia uiridiora, oboiaq. mol
lia, pingua, et hirsuta; fructus aculeatus est, ac demum spinas
exiit, obrotundus et in quatuor portiones melopomori in sear di
uisus. Semen est fulvum papuarum simili. Nasuntur ubiq. in
nubibus, et maceris palustribus, et habetur ab indige
nis ad nonnulla incommoda reparanda in magno pretio, Semen
siccum ~~et resina~~ et resina immixtum per fracta olla miri solides,

et conglutinat, ac reuoluit hucata, adiungunt inde superne aut im-
pennas, et tabellis coherente, ducuntq; egredientes in balneum ac-
reum: quod Iernazcalli patria lingua vocari solent, toties rep-
tentat: huiusmodi medicamentum quoties videtur expedire: qu-
tertia folia tusa deuorantur ex aqua contra totius corporis dolore
et gallica etiam lue profectus; aut cum chylli luteo illiniuntur, ca-
uendum autem sit excedat pondus, quoniam alienationem effice-
ret, et uaria uariq; imaginationes uiderentur obseruari;

De Iotoncapaeli cap. xviii

Iotoncapaeli frutex est setipites ramosq; cauos proferens, purpu-
reos, refertos luteis floribus, ac visu spectandis, qui incho cordis
ostendunt figuram, mox uero hiant in sillulas quinq; concinna-
tas folijs; ex his uascula erumpunt in quibus semina nigra
clauduntur, exilesq; radices surculosa sunt, et folia pyri quae
primo gustu apparent acida, postea uero plantae amara senti-
untur, quam obrem calida siccq; et adstringenti natura con-
scire est iudicandum; Illa corpori frigoribus rigoribus ne-
adustionum narrantur mederi: enixas roborare, compescere
dyarreas, saietatem tollere, et dysenterias curare in fusa
uentrig; adnota, aut seminata ponderi deuorata, precipue
si cum radice yalocauhqui permixta sint.

De Iociz quinquem seminais tonido et calido cap. xx.

Tonido est Iociz quinquem folia ferens lamudris, serrata pin-
guia, et inferne squallentia, hirsuta, appera graui odoris:
radicem crassiusculam, fibratamq; et sensim gracilescen-
tem, flores uero oblongos, coccineos, et ternos: pro uenit in uallibus,
ac ripit fluminum metzaclani, tertio fere ordine calidatq;
exi teanti temperis constat: ori uentriculi si apponitur uteri
nos affectus curare dicitur, ac feminas illorum gratia tabe-
scentes sanienti pristina restituere, et sus foliorum in fusum
mederi dysenterias.

De Yetzeipaeli fructu cap. xxi.

Yetzeipaelis quem alij Leconguillet uocant, frutex est radicem fundens crassam, et longam intus candentem, teneramq;, et plenam succo, et ex ea scriptes purpureos, folia in septem cuspides diuisa, et has ipsas interdum simulas quoq;: florem oblongum, candentem, ac paruum, et fructum rotundum ponit ut nucibus pene parent; nascitur in collibus horti Zocensi bus: Radix dempto cortice quæ impense refrigerat, in leuiorem redacta aduersus febres solet deutorari, Ius de coclei eius loco aqua fontana, aut fluidius bibitum eundem usum prestat, preterque calidas quas uis intemperiet emendat, ac corrigat: nec est planta ulla apud has gentes quæ in extinguendo calore maiori in pretio habeatur, aut possit huiusmodi comparari.

De Atlatzopillin cap. xxii

Atlatzopillin aquosamque herbam appensam cum fruticem uocant, qui ob loca iuxta que nascitur, et pediculos foliorum quos similes capreolis hinc et inde effundit, sic nominatur, Alij Atlatzopillin Xochitel id est florem Atlatzopillin uocant malit; duas reperi ac huius plantæ species, alteram arubeo colore rubram, alteram apaulo albidioris appelles candidam; Radicem utraq; crassam, subrescentem, ac fibris refertam fundit; caules lentos refertos molli medulla ficulneis proximis, teneres quatuor cubitos longos, et minimi digiti crassitudine, uini uinitore folia in procursu scriptum hirsuta, ac rara: florem rubrum, et oblongum c quo fructus generantur ternis capitulis triangularibus consens, corallorum instar rubescens, cibo idoneis, ac plenis nigro semini, temperato aut paulo calidiori colo gaudet, quales est Mexicamum et Tetzeo quense uliginosq;, et campeperi solo:

augusto mense flores erumpunt, quibus fructusq; ac folijs decidens in annuos usus velli solet atq; recondi radix: frigida primo ordine videtur, humidatq; et saliosa natura; et ideo aqua ubi farina radices, stipulasq; aliquandiu infusa mauerit loco fontana aut fluminali epota ab his qui fluxum uentris patiuntur, aut quemvis alium acuta calida oritur morbum breui curat; urinae ardori, et retentioni medetur, nec non et oculorum inflammationibus:

De cocoztamat seu Iuteo Tamati cap. xxiii

Cocoztamat quam alij cocoztic, et cocozem, et cocozeli uocant frutex uolubilis est, crassam ac ~~et~~ pallentem radicem fundens, unde nomina, stipites leues, tenues atq; rotundi, folia sinuosa, et in tres diuisa cuspides, flores candidos, modicos, illis izquioxochis perhimples, et quibus oriuntur acini cerati haud dissimiles sed colore candentes: Radix pallens, et inodora est, sapor uero saliosus, temperies mediocris, aut paululum in frigus humiditatemq; inclinans; urinam mire euocat, arena et pituitosa excrementa pellit, atq; quicquid urinariorum tractu obstruit, expurgat et trahit, carnemq; ibidem supererectam reprimi, si in leuorem redacta seminae mensura ex quo aliquo aperiente diuoretur, et agluantur pulueri radices ex oui albumine, aut oleo amygdalarum dulcium iunctis. Xomalli uocatur yosippino tamen prius fide irreducto cum uulgo atq; ita penis cauitati adnoto; quem admodum raro quodam exemplo cognitum est apud induratum capientariam philippi secundi regiam, cum laboraret episcopus Conducensis, qui tunc erat Conchensis praesul, et a confessionibus

eiusdem catholica maiestatis, gravissima quadam urini sup-
pressioni, eo animo presidio subdito, ac uelut per miraculum
est liberatus, reseratus uis, uberimq; urina copia penitus
effusa, hanc sine optima mercede artificis: cum tamen illi,
neq; unde sumeretur id genus auxilij posset, aut quicqua
aliud quam se aliosq; permultos a quodam indo medico sibi
in arcani seruante ab huiusmodi egritudinibus fuisse ser-
uatos, atq; ereptos, et quamq; sint qui contendant non eo
pulsere, sed cauda Alacutzin animalis (cuius etiam effigi-
em exhibemus) euenisse, qui ipse dem morbo affectu mirabile
quoq; auxilium prestat. Tamen re diligenter considerata,
atq; inquisita inueniuntur esse et radice huius plantae, et no
ex cauda predicti animalis mutatum esse quod narraui-
mus auxilium: sunt uero qui dicant alium moueri, ac solue-
re, et ea ratione chylim capati misceri ad pharma cum
quod uocant Chullulensi componendum.

De yztae Coandepilli Cap. xxiiii

Yztae Coandepilli seu planta folia ferens cordis figura
uolubilis fruticosa est radice inmixta longa, et sulcata, qua profe-
runtur caules tenues, teretes, et uirides et in eis folia sub al-
bida cordis forma ferre, ac flores ex albo palli scerere, et exiles
Radix uiridis uiridis mensura hirsuta, ac deorsum fibris dicitur
arceri, mixtaq; yztae qualitates aut sumpta per se urinam
pro uocat, semina retentum pellit, nec non sanguinem coa-
ctum in gramos et capillus, dulcis est sapor, frigidaq; aut
medio cris natura:

De Coactis seu Aquo Serpenti Cap. xxv

Coactis quem alij Nopal ex patli seu medicinam sanguinis
lineam vocant, frutex est magnus stipitem ferens eodem
sum materies piri et folia eicoris minora tamen ruta cauit
sed maiora: flor. luteo, clanguiscenti paruo, et longiusculo comp
sita in spica: frigida est et humens natura, paululum atemper
recident, prouincis regionibus moderati calidis, qualis est mexicana et
interdum etiam feruorioribus, qualis est quauit chinacensis: Aquo
abi stipitem diu quendam assula aliquandiu maduerint, qui cu
rulerum paulo post contrahit colorem, renes, et vesicam pota
extergit, refrigeratq, urina ac momam temperat, febres extin
guis, et colicis medetur: huius autem potentius prestat si radices
metel adijciantur, quoniam uentriculum laxant, quod ego in me ipso
sum aliquando experitus, et aliorum etiam pacis testimonij, huius
quoq, gummi eius oculis inflammatis opitulari, excrescentemq, in
eis carnem extergere: Cepit iam diu id lignum de ferri ad
legni nephi hispanias ubi aquamque parant, lignum assulatum concisum in
huius appellat optima aqua fontana maceratur, ac in ea relinquitur donec aqua
ablenibus absorpta sit, qua absorpta altera iniecitur totiesq,
repetitur donec aqua ceruleo inficiatur colore, dimidiaq, hora
post iniectum lignum ceruleum aqua contrahit colorem, et fluitore
qui sensim pro temporis ratione intenditur, ita ut miraculum
spectatoribus appareat: est et aliud genus huius plantae calide
facultate predictum, sed aquam minime inficiens.

De cacaipitolxochitl seu heptotrac pendente flore Cap. xx
Cacaipitolxochitl quem alij pipitolxochitl vocant: frutex est folijs
menchi minimi serratis: floribus cocineis longi periclymeni figu
ra binis candidis apicibus et singulis intrinsecus prodeuntibus, ad

unius species fortassis pertinet, quamvis viribus differat, nascitur in
calidis ~~per~~ yezto lucas collibus, frigida, humidaq; temperie con
stat, cortex radicis semi unia pondere deuoratus placat febres:

De chupiri, seu charapeti, aquamur rubeo
colore tingenti cap: xxviii

Frutex est chupiri radicis insistenti crassa, et longa externa parte palli
scenti ex albo, et interna ex albo et luteo purpurascanti unde rorhen,
prodeunt ab illa scipites multiq; rami, tenues, prolixi, esaturati uiridis,
et uergenti in colorem ceruleum, teretes lues ac repleti mali modica
folijs, maioribus tamen et luteis ac stellatis floribus; sapore et odore
insigni caret, nascitur in calidis michuacanensibus aquis et humi
dit locis; sicca et adstringenti constat natura, habent hanc plantam
indigeni in magna prehu, eiusq; uires in arcanis recondunt; quas
tamen magna cura, atq; diligentia ab illis extorimus, affirmantes
placent reliquis michuacanensibus in sedandis amorbo gallico orti
dolibus facile superare, ac vincere; curandis nervorum affectibus,
scabi, atq; alijs perniciosis, ac rebellibus morbis, et qui leuionibus
medicamentis non cedant, si radix unius unia pondere recipiatur
aqua uero triu congi ferueatq; ad ignem donec tertia pars ab
sumpta sit, usq; decocti eius semilibra mensura quotidie sorbea
tur eadem uicinis ratione insatura, qui quaiici decoctum assumen
tibus prescribi solet. Idem decoctum michuacanensium preter naturam tumo
ribus, ulceribusq; et ceteris symptomaticis ex eadem huc preceptis, et
potatum et illi tumores carnis et brachiorum discutit, dydenti
rias compescit, excitat appetentiam, et impingat extenuator.

De curagua cap: xxviii

nam curaguam uocant, michuacanenses, et Mexicani quamochoit
et metzquahuitl, et hispani brasiliu solent nuncupare, frutex

est spinosus surculis, candidisq; inhiens radicibus, unde profero
stipites caetra fuluiscetes, ac intra rubeos, concentos, refertosq; f
lris cordis fere figura, sed mucroni appendenibus, frequentibus in
ueniis insignibus c; dorso obliqui pnu'dentibus in latera, nasci
in frigidis michua canentibus campestribus ac montosis locis ubi q
duntur, duc' alie ipsius speciei quantum altera Pinguica; Altera uer
uixqua muncupatur, Sapor est adstringens frigidusq; ac sicca t
peries; tingunt eius ligno fila locu'des color; est enim perissim
arbori quam uocant *Sanctalon*, Ius decocti eius primo fit fulu
deinde rubescit, quod si amplius decoquatur cognitur in purpure
pigmentum, aut si miscetur alumet in rubeum et decoctus cinabo
refrigerat hoc arbor febrem exinguit adstringit, et roborat.

De quauhilepatli cap. xxviii

Frutex est quauhilepatlis radii inmixti crassae lignosae rubrae
et fibratae ex qua proferuntur stipites fruticosi atq; lignos natu
ra; folia oxi mei serrata flores l; candido rubrescentes in supre
mis ramulis acernuam congesi uerh' aliorum fere modo, pro
uenit in locis campestribus xoxotla; paulisper frigida tempe
ratau' sicca et adstringenti constat natura; Ius decocti eius
curat quosuis dolores, haud aliter ac illud quayacani, china
aut *Sanza* parilla, quindeim aut pluribus diebus si ita ex
pediat matutino epotatum, dysenterici magnopere conseru't, et qu
busuis alijs defluxionibus prohibendis.

De quauhilepatli altera cap. xxxi

Quauhilepatlis frutex est stipites fundens uolubiles et fuluos
folia limoni; florem candentem, et modicum; radicem surcul
sam, fuluam, longam et crassam; Cortex radice qu' frigida
est et adstringentis natura' re'dacius in puluerem atq; appositum

medetur eruptionibus. quæ in gallica luv solent oriri, idem pro-
stare dicitur deuoratus duarum dragmarum pondere, atq; ita fu-
gare infectiones cutis omnes: nascitur in calidis Texaco sua centi-
bus ubi in maximis habetur pretio ab indigenis ad predictas egi-
tudines exterminandas.

De xihcoolin seu planta cotinaria xxxi.

Xihcoolin frutex est hiezacensis sarpes ferens et tunc, ter-
ter, per quæ magna intervallo gemiculatos, squalescentes, et hippo-
dori: folia rara, magnaq; ex parte altero latere unilo dissecta
sunt, hispida, et candidiora, sed precipue inferius oblongaq; et
phaeolorum flores, radicem magnam et candido uergentem in
fulmurem; nascitur in calidis collibus, et campis tribus locis: sapor va-
deus subdulcis est, et quam tenues leguminis, frigideq; et ad-
stringentis temperies: Cortex eiusdem scingatur, et bis in di-
duarum dragmarum pondere deuoratus ex aqua uomitum pri-
cipue puerorum compescit, medetur ulceribus oris, ac pudenda-
rium, radialis succus ac flos ex lacte mirabiliter confert oculis.

De Pinahuihuiztli seu herba uerecunda cap xxxii.

Pinahuihuiztli quam alij (quoniam inducat somnum soporemq; capi
ei imposita, aut quia tam dormire uideantur) Cocchiati uocant;
fruticosa est quatuor dodrantes longus, striates tenues, spiniferaq; fi-
rens: ac folia falcata, per intervallo scissa, ac manipulorum forma
sibi inuicem coniuncta, haud dissimilia illi yhecoxochitli; radicem
surculotam: flores uero, ac fructum forma erinaceis primo ui-
ridibus, ac mox fuluis racematis dependentibus per similes: na-
scitur in calidis tepotlanis, quantlanis quoq; et huicitalan-
et in collibus ya capichitlan: Amorem dicitur conciliare: folia

saporem raphani quadantenus referunt. frigida constet, siccitas
et adstringenti natura, nec non et glutinosa, succus radicis medi-
tus tertianis febribus, oculis inflammatis, somnium inducit. Con-
ueni uentris fluxibus. Hic est fructus ille, cuius folia ad quem un-
hominis acetum flatumque contrahunt, uinguntque inter se se-
atque mariscum: Hunc eundem ego existimo, aut eius congeni-
torem quem hippam in sularum philippicarum coloni plantam senti-
tem uocant; de qua scribunt. Cuius an falsa nescio, nonnulla
in hac proueniunt predicti in locis uera esse nequaquam experi-
uelum esse sapienter rector proferre, penni gallinacea crassi rudine,
singulis radicibus denot, duodenotui: quorum unusquisque duoden-
otnatur folijs diuisi in quatuor ordines, duarum unarum inter
distantes interualli, folijsque effi locho urbana similia; flores ex-
neos lingui similes passerina, antequam hanc. hiantes uero in
terra diuisi folia modica: adeo offendi acetum flatumque homi-
ut acetata digiti ultima foliorum serui merorem quena
preferat, atque saporis statimque decidant reliqua folia me-
libus solis superioribus, que si nunc digito tangantur pari-
decidunt, quoniam sapienter qua paria acetateantur rampi, ac in te-
ram proci dant, ingroscunt in uia paria, uelut si ignis fuisset
combusta: quia si flamm hominis per flexus totum proci ueri, ac
rampi neque hoc euicere si ligno baculo aut aliter tangi con-
tingat, sed sola humana manus aut spiritus in apudam esse ne-
ulla quo ad morbos usus spectat tollere ui: Plurimum etiam
narrant nasci Maluani qui similiter ad manus contactum con-
trahunt, folijs polipodij aculeis floribus: Alij aliam apud
peruinos qui et si tangantur ardeat: nec non in no pro

85
orbi, ac precipue apud gades: Verum quod nos de Pirahuiteli
scripturus experientia cognovimus, multaq; diu indubitatum
esse millicomperere.

De Mexochitl seu omexochitl cap: xxxiii

Frutex est Mexochitl hominis alarudini fibrarum radicibus fo-
lis mali persici paulo maioribus, floribus parvis corambratis
et ex luteis rubescenibus, et siliquis chulli similibus, sed luteis
non prodecentibus secundum longitudinem, odorem spirat gra-
uem, aeremq; prouenit hinc et alpa in humectis vallibus aut
collibus: folia contusa deuorantur aduersus uenomina
animalium morsus: excitata enim uomitione vulnera so-
lone reserui in pristinam salutem, eadem uermis uul-
nibus applicata noxia animalia fugat atq; necat.

De Atlinam seu frutice iuxta flumines
aquarum prouenienti cap: xxxiii

Atlinam frutex est serpens ferens plures et incisi folia in lon-
gum producta angusta subalbida serrata, hirsuta, et feri-
saligna, flores candentes, et magnos; radicem crassam, et
surreculam, quae castaneas inueteratas sapit: folia quae
odora sunt resinam: nascitur in calidis quauitnahua cen-
sibus prope riuosa flumina, campesibus de glanis locis, Her-
ba uero etiam calida, et sicca constat natura, folia pugilli
mensura tusa et natuino deuorata febres finicras uacuata
superne atq; inferne pituita, et bili citra molestiam ullam
purgata: in funduntur eadem paulo maiori ponderi ac
per inferna praedictos humores trahunt.

Non tepalli frutex est saporiter proferens sarmentis
tinctis uirum exalutis, teretes, tenues, et prolixos, et in
folia oumi sed non serrata, radi eiq; fibratas: prouenit
nam pulci, seu editis seu planis locis, germina concisa la
affatim stillant, quod impositum recentes glutinat pe
gat, ac breui ad cicatricem perducit, Idem tertio ordi
calificat, et exiccat, acrisq; est et amari saporis:

De Bujo Bujo Cap: xxxv

Frutex Bujo Bujo uocatus, in philippicis insulis sine
specie est piperis longi apud hanc nouam Hispaniam
prouenias, folijs oblongis subalbidis de xincantibus in au
men, et acris gustu, fructusq; piperis longi, acris ta
men, et odoratiores: nascitur in humidis locis philippicarum
insularum seu mediterraneis seu maritimis et apud nouos q
hispanos, usus praecipuus est foliorum: in uolunt si quid em
unius folij portio in dimidia quintam unius glandis bas
adhuc teneri: Cuius inter species nucum indicarum sum
loquens calu compressam gestant, ore, et sic ferunt comp
nutriri, cerebrum, et uentriculum roborari, inuari coctione
firmari dentes, sedari eorum dolores, pituitamq; illos erod
re solitam arceri carnem exhaustam iuxta eorum radice
ingestaurari, ac labia contrahere: ros cum colorem, ruboremq;
in gratum oris halitum fugari, et commendari incundum:
de cuius speciebus uiribus et usu latius in sequenti ca
pitae tractabitur: uires namq; eorum narrata in noua his
pania ignorantur,--

De Tlatlanmaye
De Piperis longi planta aliquae eius
generibus cap: xxxvi +

Piperis longi planta, quam philippicarum insularum coloni
Buyo Buyo, et Sabiam, moricenses vero apud quos nasci-
tur etiam tlatlanmaye, et e capalli appellant: frutex est
sapiens volubiles proferens, et samentosus et in eis folia pi-
peris nigra, ^{longa et elongata} ~~et elongata~~ piper longum vocatum; folia sunt
gusta odorata, acri sapore calidiora, et sicca orclini teras
temperie, paritumq; subtilium: fructus nullibi plantae suae
appendens eam assequitur perfectionem, quae necessaria est
ut comode recondatur; ideoq; immaturus et in fulvum colorem
inclinans colligitur, sparsusq; exponitur soli, atq; ita in usus
servatur, virescitur, neq; ingratum prebet alimentum,
aut nimis acri, reconditur vero ferula commendat dum
tamen ignem non experitur, statim enim de coctione
viri atq; saporem amittit, cortex sapitum redactus in fari-
nam ac deuoratus atram bilem apte expurgat, et uenarum
plagis preclari alexiterij vires prebens modetur: resolutis
nervis aut convulsis auxiliatur, flatus disiecit et alios hu-
iusmodi morbos ortos astringit, crassius et lentis humoribus
profligat: Tres apud hanc novam hispaniam huius plantae diffi-
rentias adhuc offendi, cum quinque aut plures audiam apud
philippicas insulas esse reperi, quarum sapientes ad nos sunt
missi, nam praeter buyo de praecedenti capite dictum est, et cum
de quo in presenti capite sumus loquuti, alias tres mune-
rant, quarum poserebam buyolano seu simia dictam, buyo
quam simillimam fructu esse ferunt, distanti vero oore

gravi, perforant folijs et samonis acris, et adstringent
Saporis, alia uero duas ab his predictis affirmant differre
foliorum paruitate et asperitate ac precipue minorem ma
iorem maiora proferre folia, cetera simili gustus piperis
nigri ac precipue radicit, fructus autem piperis longi tenuior
tamen et acrior, minor uero minoribus constat folijs, et
ipsa frutex minor est, folia sapore et odore carent, radix
nigra est, cortex meliori coloris, leui, fungosus, acris et
roborans, radices horum binum generum propriantur ad uer
ueneratiles potiones, uelut alexipharmaca dragma unius p
sura in leuiorem redacta, et ex aqua nucis indica resolu
aut uino palmarum recentia, subueniunt etiam uentriculi fr
gidis affectionibus ex uiri diuicia chana meli. omnisq ex
crassus humoribus, quos percoquant roborato etiam uentri
culo, subueniunt ijs qui coire nequeunt ob uene stria addi
tis precipue alijs ad eundem usum pertinentibus. Affirm
Merienses qui etiam Nactan quays uocant quauy y aut
et Lemocothoriri in locis calidis passim iuxta aquas, septu
et saxa, succum radicum et germen expressum, epothum aut
infusum aquam intercutem euacuare, sicut uero decocta omnia
edemata, aut congestos picuissos humores dissuere, mens trua
etiam euocari, et flatibus ab eisq dolum dolorem tollere, folia im
sita ulceribus materi precipue uenena, doloris et frigoris dur
lue uenerea profectos lenire, fauicium tumores dissuere, et qui
uis alios sed precipue indicata centelina, impiditum motum restau
rare, euocare sudores, neruorum resolutioni mederi, conuulsion
suffim. in uariis epilepticos ac pellere rigores et frigora.

Ezpatli quauhnaucensis quem alij quauhezeli seu medicinam sanguinis vocant, frutex est folijs uerbasci oblongioribus, hirsutis pinnatis, mollibus et cordis pennis figura. Manat incisa sanguinem undi nomen, odorem sechadis grauem praefert: Cortex est calidus gustu odoratus, resinosus, siccus atq. adstringens et demum amarus, secundo ordini calefacit aut amplius, Jus decocti radicum quae rubrae sunt, et surculosa, infusum, aut potacum medetur dysenteris; ac ueteribus plagis stillant e prefractis ramis liquet: Nascitur regionibus calidis, quales sunt quauhnaucenses, temilezincentes, et deuh calzincentes, ubi eam congeamus iuxta saxosa loca.

De Cenachichulac seu uita syluestri, lambrusca
indigena cap. xxxviii

Proueniunt apud nouam hispaniam lambruscae uites uel syluestres multis in locis, nec tamen ad nostra usq. tempora ab hac gente excoltae, ac seorsim seu serie aliqua plantatae. usum enim bachi non inueiant, et si alijs uinij generibus libenter utuntur, non modo caplurentur sed inebriarentur, neq. parcant ludicrati sed amidihiat hauriant. fructus est crassiusculus purpureus diuino callo, immixtus grauis tamen ac dulcis, et qui (ut coniecto) miterescet cultura, cetera nostris uitis similis: frigida si ceaq. natura folia ac palmiter et adstringenti constant; appetentiam excitant, impetiginis curant, humores repellunt, calorem nimium extinguunt, oculorum inflammationem arcent, febres placant, ulcerum leniunt dolorem, et saniem excitant, sunt qui xocomacatl uocent seu acidum funem, tum ob saporis genus tum etiam ob palmiter sese uicinis arboribus conuoluentes.

Huapahualizpatli frutex est homini equans altitudinem, se-
sile piter, ac ramos scabros, magna ex parte nudatos folijs, qua-
guscula, et angusta sunt: flores vero exiles, ac pallidi calicem for-
nasatur hoc elalpa: edens ac campestris locis: Jus derochi cuius-
vis partis uniuersa planta propinatus manu, uesperig, tepidu-
quum plurimum si opus sit diurno spatio ad motionem amissam resti-
tuendam; frigida si ceag temperie constare uidetur, nam sapore
et odore caret, quam obrem conueniet hos effectus prestare propi-
natis quodam oculis, aut siccitate et adseriptione, quod multis a-
medicamenas huius orbi uidemus euenire.

De yllamatlantli seu dentibus uehula cap. xxx

Frutex est yllamatlantli nomen habens aspiratum cum dentibus u-
tilarum similitudine: sapites producit teretes, hispidos, et in luteo
colorem uergentes, folia praecipue ea parte qua sunt teneriores folia
uiginea neriis inter cursantibus quibus ex pallido rubescunt, sed
his foliora, et minora, flores albos in luteum etiam colorem inci-
nantes, fructum auiosum toto caulis procursu racematum depen-
dentem, primo uiridem, ac postea luteam, refertum candidis nucleis
multis, paruisq: amarus est sapor ac uiscali faciens, et adstringen-
nasatur in calidis, frigidiq: regionibus, conuallibus tamen campe-
stribusue locis et humectis: folium unicum resolutum ex aqua
atq: epotum medetur siccitati, et eodem modo uacuata causa fe-
aut si folia pugilli mensura macerentur ex aqua et liquor epote
alium nempe leniter subducit; ad mouetur capitis puriorum inf-
matis refrigerij gratia, modicus est enim eius calor.

De yamancapath seu medicina temperata cap. xxxi

Frutex est yamancapathis sapites ferens lentos, ac succo manantes,
crassos, fuscios, leuesq: unde non exornantur ramuli, sed qua parte
prodeunt scabros, atq: geniculatos; et in eis folia portulacae sed

que sententiis tempore infurcentur, radicem crassam, fibratam, et longam; quavis parte cecit in aëre, liquorem suadet glutinosum, odorem, saporem, Eccepalii patijque ethuris referentem; nascitur mexici ubi firmum habent mederi radicis puluerem ulceribus putridis, cachoe hibus, atq; cancerosis; prouenit etiam apud parmenses: Calida sicca odora, et adstringenti natura constat: auius fructus huius liquorem firmare dentes, mederi dolori gingiuorum, usq; et aethiculorum imbecillitatj. deuorata qualibet radicis mensura et laxatis uertebrae dorsi compagibus opitulari:

De xiopaculi seu lepra medicina cap: xxxii

Xiopaculi sicut est scipites habens multos leues teretes atq; uirgates digitali crassitudine ac quaternis prolixos cubiti, in eis uero minori folia longe tamen ampliora aspera et serrata, radices lignosas surculosas multas candentes, interius, externis uero fuluiscetes: nascitur xicatlalpa humidis locis montium, faucibus iuxta aquas frigida uero siccaq; temperie constat glutinosa ac nonnihil adstringenti, cusa folia illitq; lepram et lichenas curant, atq; adsumunt precipue si egrus ducatur in balneum post huiusmodi adhibitam curationem, quam indi uocant temazcalli:

De tenamaznanapoloa cap: xxxiii

Fructu tenamaznanapoloa ab alijs tenamaztm, ex nonnullis Olalamas dictis, radicem fert magnam et surculosam, folia saluia forma, longa, et angusta, obusa, tera. subalbida, et asper: ra: florem leguminis purpuras centem ex candido, in corymbi formam compositum, et fructum macram dipteris obrotundum, nucum ponicarum forma; nascitur ubiq; in calidis, frigida sicca et adstringenti temperie constat: et ideo liquor de fluens e. germibus tenuioribus insillatus medetur oculis si inflammatione

tententur adhibetur tumoribus propter naturam ac febre exlingui

De *Glaceter* quilibet pati seu medicina inusta patet cap: xxxv
Glaceter quilibet pati frutex est stipites multos fundens bixas spiritus amaros, lignosos, teretesq; et in eis folia origani serrata, flores vero modice candentes, radicem longam ac minimum digiti crassam, ac lignosam nascitur in cacuminibus montium frigidorum missica superioris, calida est et sicca ordine quarto, acris, resinosa, glutinosaq; gustus imperforatus, respicit aliquantulum coriari; Jus de loco eius medetur peccatis morbis, flatum discutit aliisq; ac ventriculi lenit dolores:

De *Xal* quilibet pati frutex est cap: xxxv
Xal quilibet pati frutex est sarmentosus, stipites ferens geniculis inceptor, punctisq; distinctus unde nomen; folia piperis longi folijs piperis similia, odora est et *Matlanuaya* hac in regione, similis aedem propter indicatur longior, calida ordine quarto sicq; constat natura de loco eius exabetur emixis corroborandi, flatum discutendi, et menstruum eius candorem gratia, ac satietati medetur:

De *Mintzintzin* xxxv

Frutex est *Mintzintzin* stipites fundens folios quaternos, ros cubitis, folia persici, atq; albos flores, nascitur in montibus temperatis *Yruapa* provinciae *Michuacacensis*, Amara est odora gustu, nonnulla aeris, calidaq; et sicca ordine tertio, folia tusa atq; illita ventri intestina curantia et mundat humoribus

liber si una

Primum candidissime sector librum quem de Materia medica Nova hispania condidimus in tres secimus partes. In quarum prima de aromatis. In secunda de arboribus, et nascentibus ex eis succis, Lachrymis ac Seminibus, In tertia de fruticibus, et suffruticibus disserimus. Hic autem secundus in duas partem sectiones, in prima de herbis acris sapore predictis, in secunda de herbis amarum saponem referentibus agemus, Idq; ideo ne cognatorum uires diuaxisse uideamus

sectio prima de Herbis Acris sapore predictis

De Ahuapalli Cap: i. +

Herba fruticans est Ahuapalli folia quercus ferens; multosq; fundens caules, purpureos, et in horum summitate luteos flores, paruos, ac minime senescentes; radicem longam, crassam, et fibratam: nascitur calidis regionibus aut paulo calidioribus, qualis est Yacapichelensis. Sapor est acris, gustusq; gratus odor, calefaciens quareu circiter ordinem et exicans natura: Jus decocti de populatim predicalos, fumus cimices fugat, dolores uentris a frigida causa ortos sedat: flatum discutit: diarrheas cohercet; et Colico Iliacq; affectui in fusa auxiliatur: precipuus usus est radicum:

De Acxiatic Cap: ii. +

Acxiatic quam alij uocant Uachpahuaztic, seu scopas: Alij uero Ualicol seu humilem radicem, ac undulatam, ob contrariam radicis formam, et alij ob exilitatem pipitzahuat, aut yxtapactis pipitzahuat, parua est herba folia ferens abiegnis similia, cauliculos spithamam longos, teretes, ternos, atque

quaternos: flores in supremis cauliculis in spicam compositos, par-
uos, et exiles, qui principio candentes in semen durum mutan-
tur fusci coloris: radicem gracilem triplo tamen ipso caulis eras-
siorem, contortam, seu convolutam, atq; candentem: Clementi celo
nascitur, aut paulo rigidiori quali est Mexicarium, quod fit ut
apud hispanias si semen eo de feratur, seraturq; sperem nasci-
turam, atq; servandam; hoc est herba illa quae sub munij de-
chaues nomine passim celebratur: Radix cuius est principis
in medicina usus acrem praestat saporem, odorem tamen nullum
et est calide et siccus ordine quarto temperie; eadem confusa me-
dicritex, et eligunt aliquo convenienti curando affectui mate-
rino tempore atq; inani ventriculo sex obolorum pondere deuo-
rata humores omnes, sed maxime pituitam atq; bilem tum per
superna tum etiam per inferna citra molestiam aut noxiam
naturare solet; atq; ita hydropticis, cachecticis, asthmaticis,
hincamq; patiensibus magnopere dicitur conferri: potest
autem siue fibreat eger, seu febre careat visceris radix ani-
dare tunc tamen areas paulo minori pondere exhiberi; dum ta-
men vitati succi redundent, quos naturare opus sit, et cibo
qua die sumitur ad meridiem paratur; eadem tusa et reso-
luta ex lotio humano et inspissata morbis oculorum medetur;
ac discutit angemata:

De chilli seu piperi Indico cap: iii. +

Chilli seu piper Mexicarium planta est ferens siliquas illas
quae ab hispanis Agriolis antiquis ut quidam volunt siliqua
sera, et ab hispanis piper in orbem vocatur, et Capsicum ab actua-
rio nuncupatur: quae licet diu in nostrum orbem translata sit, ibiq; et
in hortis, et in variis fictilibus ornamentis, et usus grata seratur,

et habeatur in delictis: tamen quoniam apud Indos multo plura eorum genera reperuntur, et oreo excitanda, commendandisq. ferculis superpetas ferat, adeo ut nullam sit reperiri mentem sine chili: atq. ideo quotidiano experimento sint illius facultates notissimae: Aminalis non modo differentias quae in noua hispania proueniunt de quibus modo agitur uerum specierum fere omnium quae ad huc ad manus nostras perueniunt exhibere imagines, formas describere, uniuersamq. facultatem et naturam tradere posteritati: Cunctorum ergo generum folia solano similia sunt, et pene paria, (si quoniam chili excipias quae minora eadem fere) et flores candidi, equitibus siliquis oriuntur primo uirides, mox maiori ex parte in rubrum, et demum in passum inclinantes colorem, referta paruo semine, exili candicante, conuulso, atq. in orbem efformato: aeris gustus, atq. urentis natura, quae ad se men praecipue actant, quareum hic caloris gradum accingunt et tertium fere siccitatis, et si recentes excrementis quodam humore abundantes, qui totus pene uetustate euanescit, unde fit ut sepe excitato flamine uenerem stimulare, ac interim aluum non sine quodam tenesmo, ac sensu doloris hic praecipue qui huiusmodi concrementis antea non assueuerant, semiter emolliant; quamq. eius rei acumen non immerito causam esse affirmare possumus: urinas, et menses euocant, corroborant uentriculum ob frigus imbecillum, lotionem eadem occasione labefactam uiuant, appetentiam contemperato ex eis cum ~~forma~~ uocatis tomatis in aluum miscere excitant; et pituitosos humores unde cumq. potissimum coxi articulis adherere sentes dissecant, et euacuant: sunt hic clitorum per oportunitatem esse remedium uentrem lumbosq. aculeis chili madentibus perpurgeri: Nutrimētum item calens, ac siccum prestant, et ut Indis passim experiri testantur, haud modicum, renes tamen excalefaciunt, et inflammato sanguine,

atq; iocundare ad nephriticos, phreneticos, pleurgeticos, affectus, peripleur-
mias, aliosq; tumores internos, puncta et similia symptomata, seu ructri-
menti ut sepius in di. solent. seu condimenta uice immodice aut frequen-
ter utantur, perduntur: tam calidis, quam frigidis, temperatisq; locis a
regionibus proveniunt, sed frequentius temperatis, ac fecundioribus, aut calidis.
Prior ergo species. Cui singula iam membratim enarrantur. Mexicani
quauhchilli hoc est. Chilli arboris: haec autem uero apud quos minor, orbi-
culatior, et aminor, planta edita profertur, Chilli montanum dicitur:
minimum est id omnium, et oleastri baccae forma, et magnitudinis
representant: Cumq; omnia fere genera quatuor ordinis calorem alim-
gant, hoc ceteris omnibus sentias urentius, atq; ideo in condimenta et non
in nutrimenta uenire: solumq; in cibis, et salsamentis propter loco
misceri, et toto provenire anno: Secundum genus chiltepin dictum
aculeatius, quos paruitate, et colore uidentur imitare, ab alijs uocatur
toto cuius latius quod est passanimum stercus ob paruitatem, et colorem,
ab haec autem uero ut audio huara huac, quod licet aliquando uideatur
predicte urentius, cuius tamen colorem amittit: at tres uideas huius
generis differentias, natali solum loco, et tempore quo sequuntur distin-
ctas: prior vulgaris est, altera priori similis, sed solis ratione inatru-
mclinans colorem, atq; ideo dicta Chiltepin quod est Chilli nigrum
Tertia demum minor est omnibus, et post praecedentem fructum medius
omnes enim huius plantae species trifera apud Indos sunt: primus fru-
tus maior est, posterius minimus, et nam medius mediocri quoq; est
magnitudinis: Periturus septembris mense, et a decembri ad calendas usq;
aprilis colligitur: Tertium ascle Tenalchilli dictum. Cuiusq; emm
locis cespitibus iam in tribus idest augusti et septembris mense
solet serri, et prodeire fructum a nouembri usq; ad martium, et ab haec
autem Chilli album, Viride est primo, mox pallidum, aut ex pallido

rufescens est, et demum in rubrum ut cetera eiusdem generis mutantur
 colorem: quantum dictum Chil' co Zeli aulore quo tingit croceo, qua
 co parantur condimenta, et ab hispanis haidnam insulam occupantibus
 eadem ratione Agriocous, sex septemque digitos longus est, medietate
 tenuis, interdum ex albu rufescens, interdum vero inclinas in passum;
 scribitur de combri, et ab augusti in finem usque totius anni fit vindexima:
 quintum genus IZinqua uho quoniam montanum est uocatur, ab hai
 tnis uero corallum ob similitudinem forme et coloris: gracili ore et
 quinque digitos longum, scribitur martio, et totius anni decursu pro
 uenias legitur. sextum Ieso chilli seu masscum uocatum amollihu
 dine longum est, amplum, pariceps dulcedinis, rubri coloris, atq; adeo
 mihi acrimonia, ut cum Maolli seu placensis ex Indico eritico parati
 mandi confuscat: multig et optimi existimatur ab indis esse nutri
 menti; Idem genus cum fumo expositum exsiccat, ut in annis usus
 comode recondi possit: alioqui corruptioni ualde obnoxium, ob nimium
 humorem excrementarium quo redundat pochilliditur, totiq; anno
 et scribitur, et fert fructum: est et aliud mit chilli dictum huius minus
 precedentis, sed in acutum tenuemq; sensim desinens mueronem tan
 dem quoq; rubescens, nec ob aliud ita appellatum quam quod tempore Maol
 li scribitur, et metitur, et feri solet. Iecum recondi: quid memorem alias
 species haitnis peculiare, inter quas ea occurrit hispanis etiam
 nota, qui fructum fert halicacabi fructui, aut cenasi dulcibus
 nosetantibus forma, colore, et magnitudine per similem, arbusco mo
 dico in nascentem, uocaturq; ab alijs strycnodendron, ab alijs pseudo
 capium, et ab hispani quinos de india: Alias preterea duas qua
 rum alteram rostrum stroboli hodie uocant indigenae: Alteram uero
 passaris, utramq; ob similitudinem, Item Maboyam boniacam corni
 culatam, caciicam hortensem, et ceteras quarum historiae
 quoniam maioris est operis quam usus hinc ne sit Iecoribus
 ingrata, atq; inuicunda:

De chichimicapalli seu chichimica
gentis medicina cap: ciii +

Herbula chichimicapallis nuncupata, ab alijs uero yamoncapalli
quoniam primo gustu radix dulcis et temperata uideatur, dicta, folijs
fere rara, longa et tenuia, caulem uero tenuem, et cubitalem, radicem
nuci inglandi forma et magnitudine similem. Lacti manantem ex
~~duo~~ ualde tenaci, et glutinoso, in his candidam extra migran-
tem regionibus prouenit temperatis, paulum frigidioribus, qualis
est mexicana, ac letzeocana apertis et montanis locis, Radix uiren-
s arensue (quam siccatu lacti sit innocentior) ex liquoribus quo-
piam deuorata scriptuli unius cum siue est pondere humores om-
nes per superna, et per inferna euacuat, sed maiori ex parte per
inferna: calens ordinis quarto constat natura, uiribusq; uicini-
mentibus, quam obrem, non cuius temere exhibenda est, sed eis tan-
tum qui uiribus ualent, nec acuta vexantur egritudine, aut his
quibus leuiora alia remedia frustra tentata sunt, flammam etiam
dicitur discutere, et colicis doloribus opportunum auxiliari: ex huius
radice unguis quatuor, et dragma una coctis parat chululensi
medicus nobile illud ac tota noua hispania uel libet ~~libet~~ phar-
macum quo cunctis penitus morbis obstititur, eius permixtisq; ad-
dito saccharo, et ad solem donec humor abeat capotitur: deuoran-
dum uero dragma unius mensura, quod ita esse uiriditio pa-
uit testimonio:

De chilpatli cap. v.

Chilpatli herba est folia fundens ozimi sed maiora minime
seruata, et inferne subalbescentia, caules uirentes, et geniculis
interceptor, sex longos cubitis, septem uel: flores mucicos, luteos,
compositos in corimbos, et in locum uinum inclinantes colorem, et qui-
bus denum compinguntur acini piperi nigro aut bacis oxiacan-
tha per similes: radicemq; fibratam: prouenit in calidis paululum
pupalotepalli, et hoci elapalli in locis planis, et montium accliuibus,
seriching, et colitur in hortis medicina gratia: Aeris est calidusq;

et siua ordine quarto natura, initio reñam sapit, postea uentem osten-
dit uim; quatuor cataplasia paucioraui, quorum singula binis con-
stent folijs complicatis atq; conuolutis mira uelocitate et efficacia cor-
pus acuinis expungat humoribus: plura uero inducerent periculum:
dentium dolorem sedant; admocta folia ulceribus putridis ac can-
crofis opem ferunt, et infusa aliquandiu elacoli pokioni medetur
scabiei: lac uero uerrucas exebit, et tumores preter naturam rum-
pit; quinq; folia deuorata auent dysenteria mederi, extenso neq; in-
cructe nam adferitione non est omnino expens: scabiei quoq; et obo-
ribus articulorum: sunt qui sagittas eius succo inficiant uic' toxi-
ci, atq; ita comodius ceruos ferasue conseruant:

De chilpanctato li cap: vi +

Chilpanctacoli seu lignum sterconis quam alij Tozcu elacoli
chitl, alij hoztitzitcentli, alij chilpanxochitl, alij Panxochitl
uocant, herba est parua, ferens folia salicis, longa, serrata,
et angusta, ~~flor et longi~~ caules tenues, et purpureos; flores
longos, rubeos, et circa extrema pallescentes: radicem longiu-
sculam, et fibratam, Hasitur toto typoci, et Itzocani calidis
in locis, Radix est aeris, calidaq; et p'ua ordine fere quarto
urensq; quetur, tusa appositag; doloribus articulorum etiam
e morbo gallico orientibus, spleni, contracti neruis, atq; impelli-
tu motu mire confert: uulneribus medetur, pituitam attenuat
et supra infraq; purgat radix tusa ac etiam dragmarum pondere ex
aqua deuorata: Tusa decocti eius in fusula auribus saniem exiccat,
dolorem lenit, et audiendi facultatem in seaurat: est et alia her-
ba chillacotl uocata, predictae similis, dulcis tameti, quo ad
huius reperiunt nullius in arte medica usus

De chilmeacatl seu ychoa cap: vii +

Herba est chilmeacatl folia habens solani, sed firmitiora, caulem ui-
lubilem, radices multas, tenues, illis pyrhetri similes, non modo

forma, sed sapore acrius, calidior, ordinis quarto temperie:
radix ad mota dentibus leniat dolorem eorum, ueluti per miraculum
eodem atq; eorum radices extergit, et dealbat; laterum dolorem
ex frigore ortum, et cuius uis acrius partim placat, precipue
si cum resina terebentina admoveatur; aurium lenit dolores: in
ueterans capitis fronti ad mota curat; et uenenagris inflicti pla-
gis applicata uim, aut mit veneno, flascitur humidis locis, calidior
aut temperatis chichimecarum, et ab omnibus indigenis in maxi-
mo habetur pretio, qui persuasum habent mirabile esse remedium
aduersus omnia morborum genera quae ex frigore habent ortum, et
nisi folia diuersam formam haberent ad pyrethri species hanc
planta referri posset.

De Cocotemecatl seu fume uolubili deni cap. viii +
Cocotemecatl quam alij Cocotemecaxihuitl uocant, herba
est folia ferens ovi formae, longe tamen maiora, angulo-
saq; et crenata, caulē purpureum atq; uolubilem; flores
in postremis ramulis pilosos, paruos, abeuntes in pappo, et ex
albo purpurascentes: ac radicem fibratam; prouenit yacayach-
tla, et quauhuiculla, calidis atq; saxosis locis; folia quae
glutinosae sunt, sua angilli mensura atq; epota dyssentie-
ricis medentur; Radix autem caulesq; quanto sunt ordinis
exiccantia, et califacientia, tenuiumq; partium, medentur ophi-
as, et lychenibus; dragme due radices diuorata dolorem uen-
tris, ac tormina sedant, euocant urinam, cuius opusculantur,
earumq; morbis a frigore oris medentur; placant etiam dolo-
res a flatu solo spiritui genitos.

De Cocoxihuitl expurgatoria Cap. viii +
Herba est Cocoxihuitl folia habens cordis figura, hirsuta et
mucosa, inferius squallida, superius uiridia, caules robustos, et hir-
sutos; flores paruos, et luteos, et in postremis caulibus terma

grana nigra ciceris forma, et magnitudine, uasculis contenta
prodeuntibus ab ipsis foliorum exortibus: et radicem fibratam:
lota planta gustu est et odore thymi, calidaq; ordine quarto tem-
periei, humores omnes supra in frax, expungat, sed praecipue
crassos, et pituitosos dragmat. unius potestate deuorata, exuberare
potest etiam pueris modica portione, pro ratione etatis, et uigo-
ris:

De coccoxihiu! Teuhcali Tincensis cap. X+

Herba est coccoxihiu! folia fundens mentha, scabra, oblon-
ga, ~~et~~ subalbida, et serrata: caulem fuscum, fructum in sum-
mis caulibus capitulorum forma, c'uruli palliscentem, radicem
uero surculosam, ~~sed et sicca est et sicca est et sicca est et sicca est~~ pro-
uenit iuxta cacumina montium regionum calidarum: calida
est et sicca ordine quarto, gustatq; linguam adurit, odorem
spirat cumini, frigori aduersatur, et ab eo ortus flatus disti-
pat, tormina sedat, appetentiam excitat seu herba ipsa de-
uoretur, seu succus, insue decocti absorbeat: menstrua, et
urinam euocat, reserat obstructa, paralisi melioratur, coctioni
fert opem: crassos humores incidit, perfrigerata membra in-
staurat, aliaq; his similia prestat uiramenta.

De cohayelli seu chichica hoaztem seu
herba serratorum foliorum cap. XI+

Chichic ahoaztem quam alij chichic ahoaztic, alij cohayelli seu
anguem fricentem, alij Chilpoton seu nigram et fetentem plan-
tam uocant, herba spinosa est, proferens circij folia, longa, et
angusta, serrata, et spinosa ueluti nomen, caules rotundos, cauos,
pursnascentes, et in eorum cacuminibus capitula spinifera,
et obrotunda, radicesq; fibratas: prouenit temperatis ac mon-
tosis locis, quales sunt quauh tepicenses: Calida ordine

quare natura constat, si sariis sapore, odorato tamen, et acris, et
dix trita, ac deuorata ponderi dragmarum trium ex aqua
unijis decem uentriculi imbecillum calorem roborat, dolores
uenteris ac ceterorum membrorum frigida causa ortos sedat,
flatus discutit, colica, et stitica confert, urinam, et menses euo-
cat, satietati medetur, uenereu stimulat, ac uentriculum impensè
frigescentem confirmat, et fouet, et moribus serpentum uentri-
corum medetur, qui omnia efficacius prestat si ex uino, liquore uic-
aliis calenti, et roborante offeratur: qui in tumores preter naturam
admoti dissipat, humores articulis infarctos acetemat, ac discutit,
et uini frigida medetur in temperiei:

De cocoyatic seu planta palme simili Cap. xii +
Cocoyatic herba quam Michuacanenses xahuhque uocant, folia
profert porri, palmarum humilis, unde nomen: ex in cauli flores
longos, et purpureos, caliculorum forma, radicem capitati porri
instar ubiq; prouenit, radix contrita, admotaq; naribus prohi-
mus sterilitatem eicit, ac trahit pituitam, quo fit ut ea
indi medici quos uocant Itici ueluti certissimo quodam indicio
periclitentur, qui nam ex egris, qui curandi sibi contingere sint mori-
turi, aut qui sanitati tandem resurguntur: eadem dragma uinis
mensura deuorata urinam dicunt euocare, et dysentericis me-
deri, mures necat carni permixta, ius uero decocti pliculus si-
caput eo lauehur: Hec est illa nobilis planta qui concisa minutim
et in mussam coniecta muscas omnes per errantes domum estatisq;
precipue tempore morosas, atq; molestas dulci esca inuitata delect,
ac pendit, aeris est calidatq; et sicca ordine quareu: Radix in
testino recto posetq; in pillulas conformata est admoti, pectori
confert, pituitam trahit, et instaurat ob eius redundantiā
contabescens:

Volubilis herba est Mucosochiel binos doctantes longa, per terram repens, folia ferens magna, pingua obrotunda, odorata et acris saporis; caules teretes, contorti, et (preterquam unde oriuntur pediculi) leues, per terram repentes, ac circa singulos foliorum exoritur radices oriuntur fibratae, capillisque pares; fructus superi longo peristylis est: nascitur humectis locis regionum feruentium, qualis est quaua nahuacensis, et Hociacocultensis, quarto gradu ~~ficta~~ calida est, et tercio sicca natura, et fortassis ad piperis longi appetus achine, balitur cum cacao ad gratumque illi saporem conciliat, con roborat, uentericulum calefacit, oris halitum comendat, crassos, lentosque humores attenuat, aduersatur uenenis, ichaui, et colicis confecturi nam euocat, menstrua, ac pariter emortuos erahit cum Mucosochiel, uirumque auclerat, obstructa reserat, frigora, et ex eis orti dolores tollit; rigoribus febrium opitulatur, et alia his similia prestat inuamenta.

De oliuhqui seu planta orbiculari foliorum cap xiiii+
oliuhqui. quam coxibulit seu herbam serpenticis alij uocant. Volubilis herba est, folia uiridia ferens, tenuia, cordis figura, caules teretes, uirides, tenuesque flores albos, et longiusculos, semen rotundum simile coriandro inde nomen: radices fibris similes; calida quarto ordine planta est, lucem gallicam curat, dolores, et frigore ortos sedat, flatum ac preter naturam tumores discutit: pulvis retina mistus pellit frigoris, luxuriam aut fractis ossibus, et lumbis feminarum lacrimis aucto robore mirum auxilium in modum: Seminis ~~etiam~~ usus in medicina, quod etiam ac deuoratum illumque capiti, et fronti cum lacte, et chili, fertur morbis oculorum mederi: deuoratum uero uenerem excitat, Aeri est sapor, et temporis ueluti et planta eius impensè calida: Indorum sacrifici cum uideri uolebant

uersari cum superior ac responsa accipere ab eis, ea uiscebantur
planta, ut desiperent, milleg. phantasmata, et demonum ob
uersantium effigies circum spectarent: qua in re solano mania
co Dioscoridis similis fortasse alicui uideri posset.

De portulacali huaxacensi. Lxv.

Herba est portulacali folia ferens rufa, candida, parua, con
uoluta, ac arborum erumpentibus gemmis similia, qui toto anno
seruat, ac nasiturum indigentia similitudine sapit, caules li
gnosos, et fuscios, ac radices tenues, fibris, similes; nascitur saxo
sis locis, et apparet montium fragminibus, regionis huaxacensis:
caules, et folia calida et sicca ordine quarto natura constant, ea
dem tusa, et dragma unius ponderis deuorata succurrunt ner
uis, tendinibus, aut resoluas, aut conuulsis, modo asprigida, et
humida euenere causa, ac amissum restituit bonum motum;
quod est permultis cognitum experientia:

De Alalauichiel seu humili pulegio cap. xvi.

Species est Alalauichiel pulegij peregrina, tragoriganum, her
ba namq. est folia habens parua, serrata, origano similia, bi
naq. per interualla, et minora, caules tenues, flores purpureos
et ex albo, linos quosq. ab ipso foliorum prodeuntes exortu: ra
dices longam, tenuem et fibratam; prouenit montosis, ac planis
xalatlauhij locis, ubi seruari in manipulos reducta in totius
anni usum passim consuevit; calida et sicca ordine quarto na
tura constat, et cum ceteris generibus uentior sit linguam ta
men quamprimum calid facit, paulo post uelut atochitel species,
reducit impense calidam, Ius diuina eius discurrit flatus, dolo
rem uentris tollit, uentris medetur, frigus pellit, urinam et su
orem euocat:

Herba est Lepocnifolii folia habens pyri, sed maiora, cules
seguide dratiles, sub albidos: et radicem surculosam, nascitur
Anno cullci: Radix est calida et sicca ordine quarto, Aeris qu
tus, utensq; radix tusa, illitq; dorso rigores acussionum tollit: flatum
discutit: crassos, et lentos humores attenuat: dolores a frigore, aut
flam lenit: urinam, et menses trahit: sudores euocat, conuulsis et his
quibus motus est impediens auxiliatur, confert resolutis, aliq; per multa
erbet auxilia, quae ex simili temperamento solent secundum naturam
prouenire: De Iuzpalli Cap XVIII +

Iuzpalli herba est radicem ferens rotundam, nucis portica magni
tudine, fibrisq; referta tenuibus, et cyanej coloris, unde producit
pediculi tenuis, et in eis folia sinuata, et polipodio penè similia,
sed minora, et uirentiora; et flos ut aiunt nullus: nascitur in pla
nis editisue, sed calenatibus locis totopcentibus: Radix est aeris,
odora gustu, calidatq; et sicca ordine: cin cetero quarto, sub humiq;
parum: curat huc imbrignes, panos, furunculos, et gallicum uo
catum morbum, et alios discutit preter naturam tumores: Radix ap
plicata, atq; deuorata alijs morbis succurrit, quos facile ex pro
bis uiribus quilibet methodo quadam deprehendet, egregia uidetur
planta, et quae nullis esset carenda officinis

De Iahucgueni Iat seuau seu
philipendula michuacania Cap: XVIII +

Herba est philipendula michuacania radicem fundens glandi similem,
intrinsecus candentem, et extra fuscam, desinentem in tenuem, et
longum funiculum, unde prodit caulis purpurascens, omniaq; folijs
in tres partes, quarum media maior est diuisis, serratisq; et floribus

circa superiores ramos per ambitum loci neri, ac media parte luteis,
cum alba quadam iride: Nascentur in frigidis montibus, et eorum
verruccis Tacambaci provincia Michuacanensis, Radix est calida,
et sicca ordine tertio completo, et quarto incipiente, acrisque et sub
amari saporis, odoris vero Copalli, aut Teioma hanc perhincis,
folia tusa, et ad mota medentur scabiei, et redacta in pulverem
ulceribus, ac precipue pudendorum: Radices tusa atque ex aqua
decurata diuinarum dragmarum pondere urinam, et menses euo
cant, convulsionem curant, peccati conferunt, frigus pellunt, re
serant obstructa, opimulantur colicis, hydropicis, colicis, iliacis, et
ceteris quibus medicamenta calida siccaque ordine tertio subli
umque partium solent conferre

De Tahuenguari seu philipendula Michua
canica altera cap xx +

Tahuenguari herba est radices proferens illis nostratis enan
thes similes, sed paulo maiores, et fibris refertae, quinas, fer
senasue inter se se connexas, equarum singulis unicus prodeit caulis
referens folijs angustis, et longis; floribus circa medium luteis,
in ambitu vero purpurascens: Nascentur in frigidis Michuaca
nentibus, qualis est Pusguarum: Radix Copalli vocata saporis
refert, calida et sicca ordine quarto natura, et non nihil ama
ra, scabiem illita dicitur tollere: et pustulis oris alui galli
ca mederi; statim discutere, tollere frigus, sudores euo care,
cale facere membra refrigerata, et peccatis affectionibus confer
re, subiles partes sortitur, unde qui vis possit facere alios per
multos diuinarum usus;

De Izoquitpaeli cap: xxi +

Herba est Izoquitpaeli quatuor dodrantes longa, folia ferens ocimi,
parua, crenata, ac nonnihil sinuosa: et caules radici fibrata in aster
tes. flores vero abeuntes in pappos, summis quibusq; caulibus senos,
septenosue appendentes: nascitur ciliis, et calenibus locis papalo
tis paci: odora est et quarto ordine calefaciens, et exicans: folia
deuorata ex aqua pugilli unius mensura dolores capitis, ac totius
corporis tollunt: purgansq; quin glans e radicibus parata, et sup
posita uentris mitigat dolores, et extergit intestina:

De ychatlepaeli cap: xxii

Ychatlepaeli herba est folia proferens mediocri magnitudinis
cordis fere figura, in ferre hirsuta: albidag, et uiridia superne:
caules multos, ac purpureoscentis, flores uirentes in formam corim
borum compositos; oblongumq; fructum, et capillos quosdam iuxta
foliorum exoritur, radicemq; fibratam, prouenit calidis regionibus, pri
ruptis locis, montiumq; faucibus, Aeris calidag, et sicca ordine quan
to, et facultatis adstringentis: folia mirum in modum chrisomylorum
odorem, aut malorum cidoniorum spirant: Jus diococi eorum dolo
rem uentri cili sedat, farina radicum in spersa ulceribus pu
dendorum medetur: Cortex radicum ex aqua deuoratus diu hui
hydri mirabili quodam succesu mederi, si etrium dragmarum
sumatur mensura:

De yzcuil seu oculo depicto cap: xxiii +

Herba yzcuil caules fere exiles, et geniculati, rutaceis folijs re
fertur, sed longioribus; flores candentes, et paruos, circa singulos
foliorum exoritur; radicem peonia similem, extrinsecus fuscam,
et intrinsecus albam, Radix cuius est in medicina usus, in iui
sentitur dulcis, sed mox exurit guttur, puluis eius coniectus

in aquam atq; ita infusus aut deuoratus uentris aufert dolorem; pi-
lulam di' trahit, et urinam euocat, dragma tamen unius ponderē: ca-
lida si caq; ordine quarto natura constat, ac uentri facultate;
seruatur radix in annuos usus.

De yztacpalli yanguitlanensi Cap: xxiii +

Yztacpalli herba est folia producens oblonga, angustaq; et caules
eres epichamas longos, tenues, cauos, et geniculis interceptos; loc-
cineosq; flores; ac radicem fibratam, et sensim gracilescen-tem:
prouenit apud mistecam superiorem: Radix est aeris, et ali quan-
tis per glutinosa, calida ordine quarto siccaq; eadem in farinam
reducta dicitur uentris tumores discutere; et puris etiam duoc-
tis humoribus ad uicem mederi; ubi bis dñ dragma unius ponderē
ex aqua bibatur.

De yztacpalli yqualapensi xxv +

Herba yztacpalli yqualapensis radice in hisse fibrata, ualde
profert sesquiter tenuis, teretisq; ornata folijs ocimi, circinata
et sub luteis floribus in pappum abeuntibus. Nasunt in calidis
planisq; et humidis locis regionis yqualapensis. Radix est aeris,
non nihil amara calidatq; et si uia ordine quarto, folia uirtutē
unius ponderē deuorata, aut decoctarum radicum ins uentris
dolorem sedant, ac pellunt lumbricos.

De yztacpalli Atotomilci xxvi +

Yztacpalli Atotomilci herba est folia proferens lini argentea,
longitiuscula, et angustea; caules sesquidodrantem longos, teretes,
lignosos, sub albidos; flores ut dicunt modicos, et candentes; ac ra-
dices surculosas: Nasunt apud Atotomilcenses arida planisq;
ac frigidis locis, ubi ea franciscus quidam Timben aquo etiam

170
habet nomen partim utitur, reputatur mirabili pharmacum, et reli-
quorum quae apud indos in uenta adhuc sunt prestantissimum: Cali-
da namq; est et sicca ordine fere quarto, odor atq; Radix semi-
uaria pondere tenitur, et redigitur in spherulam, mox resoluatur
ex uino, et his tenui percolatur, ac bibitur succus, qui corpus citra
ullam noxam, aut laborem afflicto euacuat.

De Cacatlepatli xxvii +

Cacatlepatli quam alij Letlacian seu uentem medicinam uocant,
herba est folia ortu proferens, graminisq; flores luteos, calycibus
concolor, ac semen exili, et rotundum, radicesq; multas apphock
lo similes: nascitur in frigidis locis, qualis est huiusmodi cum
et Tabatlancum, Radices calui aditatis auiunt uentris ulceribus
cyregui mederi, sed precipui his qui fauorem more multis scater
oculis, dilatah namq; plagis, atq; externis, tandem eo uirtu afflicti
sanitati restituntur: strumas etiam sanari, impositas felici sem-
per euentu: tumores preter naturam rumpere, atq; patifacere,
curare lichenas, et integram si opus sit carnem corrodere, et
excavari, calida enim est ordine quarto, et uenti natura un-
di quoniam nomen:

De Axixocahmizpach seu medina urina lutea cap xxviii +
Herba est Axixocahmizpach folia ferens inferne lutea unde no-
men, scutorum aut hederae forma, multasq; distincta interueni-
caules teretes, longos, lignosos, radicum uero breuem, crassitudi-
nem, fibratam, nascitur in collibus frigidarum regionum, cam-
pestribusq; locis yangmiltani Mistiche superioris, Radix est odo-
rata gustu. aeris, calidaq; et sicca ordine tertio subtilioremq;
paruius; urinam euocat, et dolores renum tollit, jus de cocto fo-
liorum semel quidam tempore matutino epotatum:

De Cempoalxochitl seu Indici carophyllis +
cap xxviii

11
Planta ferens florem quem mexicenses apumera foli
multitudine cempoalxochitl, hispani carophyllum indicum,
antiqui ex quorundam falsa sententia othoriam aut Jovis
rem vocant. Herba est cuius septem principia (quand
sine et alia) in hac nova hispania differentia reperitur
flore, nomine et magnitudine distincta: folijs omnes constan
taraceti, floribus aut luteis, aut ex tuteo rufiscentibus
facultate ordini teris calida, ac sicca, sapore acri, tenui
bus, partibus, et non sine quadam gravitate odoratis, nup
let discustoria, et aperienti, foliorum succus cibibus aut fr
lia ipsa contusa et ex aqua epota vinorum, ventriculum g
lidum contemperant; menses, urinam, et sudores eliciunt, fe
gora intermittentium arcent, Illita paulo ante accessione, et
tum discutiant; venerem excitant, cachexiam a causa fr
gida ortam vitio epatis curant; aperiant obstrueta, conuul
loxi, hydrem leuant, vomitum ex aqua tepida procurant
et tandem febrium rigoribus, imo febribus ipsi expurgata
urinam, et per sudores causa mōdetur: Prima speciei flos
luteus, ceterorumq; generum flores vincti foliorum amphi
melini, et numero, et cempoalxochitl proprii vocatur a me
xicanis, ob munera, ut oichum mirabilem foliorum conge
riem, quorum dispositione, et forma albam rosam nostram ten
quodamtenus videtur imitari: huius generis planta ceteris
maior est, et amplioribus ornatu folijs: Secundus flos ogu
seu flos masculus dicitur, ob magnitudinem foliorum, et calidit
et aprius genere totius plantae floris et foliorum amphi
longo superatur intervallo, sic reliqua in omnibus. Tercio
rum numerum excipias quo cunctis penes cedit. Superatur
ac vincti; Tercium florum genus Hapaler cacayacali ob

colorum uarietatem dictum minus est si cuncto, sed folijs (ut
dictagimus) numero nobilibus, et c. luteo in uentum in clinantibus
colorem, huius planta minor est precedentibus, et minoribus fo-
lijs constat; quartum uero dictum maculxochitl terro ferri
est par, sed pallenti colore; quintum Apalcoatl, uel coa
xochitl uocatum predictis omnibus minus est, et non usq. adeo
numerosi folijs; tertium, colore imitatur; sextum Cacaxochitl
uel cocatl dictum luteum est, et minus precedenti; manuscu-
lum est septimum. Ite compalxochitl nuncupatum sed exilio-
ritus, luteisq. floribus, qualia sunt quoq. ipsius plantae folia,
qui sunt omnium minima, quibus uis locus et quo uis tempo-
re nata uideo huius prouenire genera, sed leuius in calcatibus.
emittere iam diu apud hispanos, letosq. exteris quoq. ratio-
nibus flores prestat.

De cinapatli yacapichtlensi Cap xxx +

Cinapatli yacapichtlensis, ab alijs pitzauae cinapatli
uocata, salua profert folia, adeo glutinosa, ut tacta
manibus proxime adherescant; flores in summis cauli-
bus purpureascentes, et in corymborum forma compositi, radi-
comq. fibratam; calida constat siccaq. ordinis tertio natura,
et aeri sapore, adeo uniza simili, ut nisi floribus ab ea
distaret, in illius species uideretur referenda, Jus de
cocti eius epotum admodum humores imbibitis articulis
aut nervis mire discutit, ac dolores quos uis causa ablata
leuat, nascitur in calidis yacapichtla.

De cocoxihuitl seu herba aeri xxxi +

Et si indi plantam hanc herbam uocant, in arboream tamen
sepi numero magnitudinem eleuatur, duarum ac interdum

trium ulnarum equans altitudinem, atq; ideo utriusq; imagi-
nem continemus apud regis Ictzo cognentis hortos ubi rei herbario
aliquot uaca uimus dies, ego asapore aeri quo pollee nomen acci-
pit, folia sunt polipodio non omnino dissimilia, sinuata, et magna di-
stincta uenis rubrescentibus epatido, flores in postremis ramorum
flagellis spicati, ex albo palluscentes, e quibus fructus prodis par-
uus, racemosus, et utridq; desinens in ~~acumen~~ acumen; amaro, et
aeri saporis constans, multoq; affluens succo: si apter hirsuti ac ten-
tes et interno lutei, lutesq; succo marantet. Radix magna et sur-
culosa qualem exigunt arbores, folia altera parca uiridia, altera
uero subalbida: Calida est et sicca intra ordinem quartum non
sine quadam adfensionis, surculi cornei nudati abugines, atq; a-
gemata illi distulunt, succus assumit flammam, curat lichenas,
(quod et fructus facit) et dolores atriplex causa oris lenit, folia
medentur ueteribus plagis, tusa atq; applicata uerrucas corrodunt
et precipue preputij atq; pudendorum, quod ceruicissimo patuit ex-
perientia, sunt qui uocent hanc arborem quahuichilli, asaponi
aeri, et urenti, filiquastrog chilli uocant a mexicanis quidam si-
millimo, proveniente temperata calenibusq; regionibus, conuallibus
nec non in culis, et hortensibus: Sunt etiam qui uocent hanc
seu passaris florem uocent: nec desunt qui uocent hanc.

De Epazotl cap. xxxii

Epazotl seu planta odorata, flos haec est odora, folia ferens ob-
longa, crenata, et rubrescentia, caules cubitales, spicatum sem-
ac radices surculosas, nascitur in calidis temperantibusq; regionibus,
colitur in hortis nonnullarum comorientium gratia: Aeris est odor
et tertio ordine califaciens, edulit, etiam cruda coctant et aduicta
condimentis corroborat, pectori, asthma, et obstruendis confert,
gratam alimoniam prebet, Jus decocti radicum dysenterias coher-
cet dissipat inflammationes, et uicia ueneris pellit animalia.

Erabueni herba est folia origani ^{tundens} caules teretes, flores longiusculos, cyaneos, et angustos, ac radicem contortam, glutinosam et prolixam, oleo coriandrum, sed aerius quidpiam sapit, nascitur in Iancitari temperatis locis: calida et sicca. ordine tertio constat natura, et subtilibus partibus, Jus de cocti eius infusum torminibus medetur, urinam euocat, flatum discutit, obstructions aperit, crassa corpora extenuat, aliosq; huius modo usus per multos prestat.

De yauhtli seu nubilosa ~~nobilis~~ cap. xxxiiii

Herba est yauhtli seu nubilosa planta quam ob flores comantes qui nubila imitari quadantenus solent, aut quia nubes oculorum discutit appellant. Mexicenses vero Iticiziqui vocant. folia fere saligna serrata, caules cubitales, et tenui radice assurgentes, flores luteos, in umbellam compositos: odorem et sorem citra distinctionem ullam amasi, qualem folia quoq; et cetera eius plantae partes referunt: quo fit ut ana huius speciem quamquam esse existimare aliquis possit: gustu acri, et amaro et subtilium partium, Temperata amat loca, quales sunt Mexicenses agri, et calidiora quoq; exornat, et si in montibus solet etiam provenire, floret imbrium tempore, idest Maio usq; in Septembrem, quod tempus veri nostri respondet: colligitur semen novembri, folia caules in februario, sed decembri radix, in orbem nostrum delata carpentano quantum coniectura assequi potest gauderet solo, hoc eosq; philippico leta exornaret: calida est et sicca quarto fere ordine temperiei, urinam elicit, menstrua euocat, abortum gravidis praevenit, emortuosque

partus trahit: qui vis eius plantae particula quocumque mo-
 illam corpori liceat admoneri pectori, tussis confert, flatum
 discutit, si sit alium nimit fluidum, oris halitum comendat.
 Lac generat, ueneris aduersatur, uenerem stimulat, dol-
 rem capitis leuat, amentibus fert opem, et a pulmone
 per terris, atq; stupratis, fluxum sanguinis compescit.
 Si tunc hydropicorum exstinguit, frigora febrium sufficit
 illi hunc ardet, et uiperino adipi mixtam epotamq; ni-
 rugas uenas resagere: Vaporem uero iuris delecti e-
 naribus immodico humore perfusus ferre opem: et trito
 missamq; auribus male habentibus: tumores preter
 turam tusa, atq; adnota dissipat, uentericulum calig-
 cit, satietati et praecipue puerorum meddeat: remota
 uisica Capillos, arenas, ac crassiorem pituitam ibidem
 infartam abstergit, humores extenuat, adnota cu m-
 uentericulo uomitum wherret, pus gignit, ulcera sanat, u-
 ro confert, cimices fugat, ardet hemi craneas: praecipua
 uilitas est aquam ubi aliquandiu manuerit nonem die-
 bus matulino sumptam Lychenas et impetigines miran-
 dare

De Pelon Mexicanae uulgi seu naghutis
 peruiuo Cap XXXV

Translatum quoq; est ad Mexicanos quorum uiridario-
 septa et fenestras exornat, quod noster peruiuum naster
 tum nuncupare solent: Mexicanenses uero pelon mexicanae uulgi
 seu Pelon Chilli, folia ferens oblonga et ueneris labro s-
 milia, sed exilia, et angulis quibusdam interdum uariata

appendentiaq; pediculis nequaquam media pariter sui, sed e loco
 in alterum circumferentia ambitum inclinanti, in ferre
 squalentia, et uirentia superni, caulem rotundum, tenue
 uolubilem, pergulis quibus ornatus gratia adhiberi solet
 sese implantem flores c' lutes rubrescentes, agnoscit
 ohriditur in sem gerentem, in ferna pariter conortum tubulu,
 superiori uero septem foliolis constantem, quorum duo magni
 tudine prestantia ceteris, ac duo alia minima linear quas
 das rubear in scriptis gerunt plagis christi optimi maximi
 quibus cruces passim exornari solent haud elisimiter: Inia
 uero reliqua que mediocre inter predicta sunt tria ueluti
 clauorum capita, calida et sicca hec herba est ordine ferri quan
 to; saporq; et uiribus nostras nashurium indistincta emulatur
 similitudine, adeo ut in nashurii species, et si longi forma dif
 fert possit impune recenseri; uiridana pergulasq; et figuli
 nis ualibus lata fenestras atriaq; ipsa exornat: uiret et
 eo anno, floresq; producit, nisi cum frigoris inclementiori
 afficiatur iniuria; adhibentur flores acutariis qui ex oculibus
 parantur, gratiamq; ita et saporis et aspectus addit. Venterculo
 ea frigida causa imbecilli, aut flatu dolenti subuenit,
 tussi auxiliatur, trihus idem cum alumine dolores dentium
 sedat, aufert dolorem, et humores etiam a causa calida ortos,
 neque eadem discussa, si frigidioribus adiungatur medica men
 tis, et ulcera curat inflammata, Nam eo, contra excitator
 a frigore dolores nostrati nashurii adnoto, ubi, mos est, qui
 busq; locis sed precipue calidis, totoq; (ut dictum est) anno
 nisi uehement frigus sit impedimento et uiret et exi flores:

De ph'huane cap xxxvi

*Thibetianum seu medicina ad partum accommodata, Michuacarentibus sic uocata, apud quos copiose provenit, Dioscorides mater Aristolochiam climadem uocat, atq. quia neq. illam apud alterius orbis colores pictam aut uiuam nunq. uidere contigit; et huic orbi familiaris est delineandam unauim, additis preterea ijs uerbis quae haec gens et mun-
demum ego ipse comperi experimento. Ergo uolubilis herba est folia ferens cordis figura, sed tamen minora: flores purpureos, ceteris generibus aristolochiae similes: radicem crassam longam, et sub rubro cortice uestitam: huius est in medicina uisus principis, ut quae odora ualde sit. Aeris calidior et sicca ordine tertio temperiei, ac subtilium partium: Ius de co-
si ea dem cura qua China aut Tarta parilla paritur aut ijs dem miscetur, et per similitudinem uicibus ceterarum rerum quas uocant non naturalium institutione exhibetur quoniam uis frigoricum affectum aut alium hispanica profectum miri u-
rat: Austri antiqua Astemathig medetur, flatum discutit co-
minuit lapidem renem, et uescica affectibus ex frigore ori-
succurrit, dolores capitis et quos uis alios qui in ueterat sunt tollit, uitiatum colorem emendat, menses trahit, partus accelerat, reserat obstructions, ac frigus pellit, ha-
betur haec planta maximi ab Indigenis, et computatur inter saluberrimas, nascitur temperatis frigidioribus regionibus michuacarentibus;*

De Piperi Rotundo Cap: XXXVII

Piper rotundum, volubilis planta, ac similis illi quod piper
longum fert, fructus est, folijs oblongis, terminis in tenui
nisi secundum longitudinem proedentibus distinctis: nullius
fert acinoris, aut odoris, et semine racematum dependente:
sunt vero plantae piperis longi, nigri, et albi, de pincti contra
antiquorum sententiam, sed tamen congeneres. ~~Majora sunt in~~
~~maioris sines et radicis etiam talis hanc.~~ precipue plantae nigri pi
peris et albi qui adeo et similes sunt ut vix distinguantur nisi fructus
tempore etiam ab invicem: ~~exspectantur etiam~~ Nam in multi
sines atq; indiae orientalis locis, in ceteris vero contrariis
antiquiores et parciam ab orto:

De Tacuachi seu radice Michuacana Cap: XXXVIII

Tacuachi est radix michuani expurgans, quam alij praequam. Me
xicenses vero tlalan tlacauilla pulli vocant: ~~est~~ tres repe
riuntur species, masculum nempe, et feminam de pingeri cura
vimus, forma et viribus valde similes: Vtraque herba est ra
dicem fundens longam, crassam, et lacri manantem, candidamq;
et ex ea caules volubiles, tenues, et ornatos folijs raris, cor
dis figura, sed minoribus, floribus vero oblongis, et loccineis ac
fructu peponis forma, et ~~figura~~ magnitudine, lanugine ducto
candenti, ac semine albo referto, tenui, latoq; non sine bombicinis
quibusdam filis argenteis, et lenis: Radix calida est quarto fe
ri ordinis sicq; guttur deuorata urens: purgat omnes hu
mores per inferna sed precipue pituitam, sexquidragma dua
rumve dragmarum ponderi ex aqua uinorum utrius pulli, aut ex
tremulo ovo, uoratu facilis, nec admodum ingrato gustu: sunt
qui lacri aut expresso succo utantur uice Scamoniij: imo qui
contendant plantam ipsam ad Scamoniij genera attingere

addantq in electuaria sicca cum saccharo mirbulem dicant
effectum prestare: sunt qui radicem euigatam per noctem in
aqua sex dragmarum pondere macerari permittant, mani-
perascent et exprimant, et aquam propinant, atq ita parum
in iucundo utuntur phartrato, in pestura aut caritati. Scamoni
additur in electuaria qui illud solent recipere, et per quod
comodum prestat effectum: sunt etiam qui radicem illam ap-
rant mederi febribus, et liquorem instillant oculis: bestia vero
species nigricanti solo sacchari locis precipue provenit, et radicem
fundit tenuiorem, qui apertissima sit duarum dragmarum ponder-
parando exolventi electuario addito saccharo Taubelique de-
centi mensura, aut tragacantho quo ad leniter naucundam
bilem, aut pituitam nigreas offendere prestatius illud
qui ex iure decocti eius sympon parant qui trium uariarum
pondere pituitam bilem mira facilitate purget. nascitur u-
calidis planisq, huius nona hispania per multis locis, et si-
michudcanensis ubi primum reperta est, et nunc cognita pro-
cipuum nobiliusq, in uenit nomen: Nam et semimulticoribus
est familiaris, qui ferunt uirga eius cauda permixtam rad-
cem cauda elaguant in aquas portionibus miram exhibere
ram, sicanda autem radice, atq ita deinde reponenda cau-
dam ab herba quadam per omnia pari simili notiaq.

De Neoguinia seu Saxeis uermibus Cap xxxix
spectanda congeant forma Neoguinia, herbularumq est trun-
cibus mittens ueluti gemiculatos atq squamiferos, et circuli
quibusdam palmarum instar praeictos, qui capitulis undi-
prodeuntibus radicanter statim terra solum detenta; et
ex eisdem prodeunt folia cordis figura, rara, necnon et cau-
culi ni fructus uicari malis piperi longo per similes: gust

odora est, acrisq; calida et sicca ordine tercio, aut fortassis quarto, Lemigata hoc atq; in pressa vulneribus egregie medetur flatum dissipat, ueneris sedat dolorem infusa, uiscerum frigui pellit, hydropsen sanat, urinam euocat, aliosq; huiusmodi praestat usus, subiles forasque partes, et in nascitur saxi colorum humidorum et calidorum.

De Ilatlauhcacathi cap: xxxx

Herba est Ilatlauhcacathi folia asini exilesq; ferens, caules doctantales, et exigui, albosq; flores, radicem uero surculosam, in us ac extra ex albo rubrescentem. Vasum in collibus regionum calidarum, qualis est illa Texcoqui et Chietla: Radix est dulcis ac nonnihil acris, calida et sicca ordine tercio natura, nec lubricari expers, mirabili medicamentum aduersus pectorum et catulorum morbos urinam euocandam: et frigidas alias affectiones propellendas seminatia eius matutino deuorata: quin humores maturat, ac discutit, nec desunt qui febres curari dicant, fortassis interpolatas, aut uacuata causa reliquas.

De yauhtli Montana, cap: xxxxi

Yauhtli Montana, seu Tepiyauhtli quam alij yauhtli citra cognomen ullum nuncupant, herba est folia ferens yauhtli similia, saligna, sed tamen minime serrata, ac longiora: caules tres altos cubitos, flores coccineos, et caliculorum forma oblongos, radices uero multas, fibratasq;: calidarum ac frigidarum regionum alpina est, conualidumq; ac monium incola, et septembri mense flores, gustu acris est et odorata, ac facultate tertio ordine ex calidificanti, tenuiumq; partium, succus dicitur morbi oculorum morbis, aut illius, aut ad motes capiti, urinam, ac menses euocat, et quicquid in uis urinarij

remibus, ut hincq; preter naturam contineatur: absumit flatum,
triculum, uiscerag omnia ob frigus languiscentia con firmat
colorem uitiatum emendat, aluiumq; cohibet: bibitur puluis ei
ex potione cacauat aduersus tussim et peccoris frigiditatem,
fiuntur aule ex ea herba in ignem coniecta contra grauem
odorem et potissimum a morbiatorum hominum halitu inuicunda
fructum: mudeatur satietati, alui torminibus ac uenericulis
gida affectu intemperie:

De yztae texcalacoel seu uirga candida saxorum Cap. xx
Herba est yztae texcalacoel folia proferens urtica serrata
caules purpureos, teretes, quaternocubitos longos, flores in
cumulis comantes, pilosos, non senescentes, et purpurascen
ex albo: Nasitur in locis saxosis xalaflauicentium: Sapor
era nullam distinctionem animam refert: Temperies calida e
siccata est, et tenues partes: Radix pugilli monura hsa deu
rataq; ex aqua semino sudorem elicit dolorem passis, atq; it
cum lenit, et mirabilem prestat ea in re operam:

De Cayopathi Vaxacensi cap. xxxiii

Cayopathi herba quam alij uocant cacapulhi, michua
nentes uero Caninma appellat, folia serrata producit,
quina, angelica ferre forma, aut elaphobosci, cuius speciem
esse arbitror: caulem tenuem, femulo eum minimi tan
geniculatum, flores in umbellam compositos, et ex albo palli
tes, ac semen quod orbiculari est satiuosum, odorem, et paulu
aeri, radicem uero digitalis amplitudinis crassaq; cortice
stham, planorum ac temporatorum leuorum albuma est,
montium faucibus incolae agri uaxacensis, yzocanensis
michua canensis: Radix que calida et sicca est ordinat

Secundo, inhiu, pastinacam sapit, ac tandem acris sentitur, et
guttur pungens, tuba et diuota umbilico dicitur diuine heat
compescere deuorata uero tushi, et rauco in auxilium.

De xoxonacae cap. xxxxi

Herba est xoxonacae folia habens ceparum folijs similia,
uerum breuiora, et angustiora, flosculis longos, et luteos pi-
liculis appendentes etilibus, radicem orbicularem succo ma-
nantem nucis ponticae magnitudine, operam quibusdam
nigris capillamentis. Nasitur in frigidis humectisq; locis
inbrium tempore. Binae radices tusa atq; ex aqua diuota
tae omnes humores purgant per inferna citra ullam anxiety-
tem, et laborem. Seu et securum est pharmacum, leniq;
opere, ut quod exhiberi soleat senibus, ac natu minoribus,
febrientibus, ac febre uacantibus, cacentibus in lecto ac solito
obuentibus muria, seu uirens seu siccata, sed frequentius et
comodius siccata, seruatur uero ~~et siccata~~ duas, ac si opus sit
tres integros annos. Aduersatur Asthmati eodem pondere,
calida enim ordine seu uero natura constat, lubricaq; ac
guttur non nihil urenti.

De Anchoa seu Zingiber masculo cap. xxxxi

Anchoa folijs constat asperioribus, et crassioribus, uulgaris Zin-
giberi, eadem tamen forma, radice quoq; maiori, atq; crassio-
ri, sapore acriori, cum quadam amaritudine, utus est apud
indigenas, aduersus uenericulas et alui affectiones, oritur, fri-
gori conuulsi et oleo nucis indicae conspersi atq; ita applicati
mirus: nec non aduersus plagas uenenas parato lichnio
eodem oleo inuncto atq; ita demum adacto. Addunt

uim medicamenti maiorem participare maiorem, quam femina
quo etiam uina quedam ab Indis philippicarum insularum
ri solent, quae ad presens referre non est opus.

De chilli India orientalis seu in giberi
quod Mexicani chilli orientali uocant. Arabes persae et
gingibel appellant, officini autem gingiber aut Dingiber
sunt eius genera, mas et femina, de Marc' sub Arcod' non
ne precedenti capiti dictum: femina uero seu uulgare Dingi
herba est duas tresue spatulas longa, radicibus suberosis,
transuersis, unde profert caules arundinis similes, et in
folia longa, et angusta, in diuinae gladio lo paria, et in sum
caulibus capitula stichadi quadrantenus similia: Nascitur
omnibus indit pinnas: ex cultum satumq semine, aut radice, na
quod sponte promouit flocependitur, nascitur etiam in insul
philippicis, et translatum iam est ad kaiticos, et Mexicanos u
id ad uinum exprimendum curauimus, ac ibidem seminis
qui solo, stercoratoq et pulchre ex cultis solo, et humilibus quib
dam arboribus adumbrato, regionum calidarum mensi mar
radice, in frustula pollicis magnitudini dissecta, quinq digi
rum intervallo, ac eodidem pene profunditate tegitur terr
rigaturq, statim asatu, ac deinde bis per singulas quasq se
timanas aut semel tantum si uidus sit natura locus sarri
dum etiam est, scilicet ut planta nouella non conuellantur
aut ulla afficiantur iniuria: est autem terra ter quater
repashanda, per singulos annos, uindemia fit ari's cen
bus folijs, quod iuxta in inihum ianuarij accideri solet,
uultu uero ut comode recondi possit corradendus exter
cortex est, conijciendumq, in tabellum plenum muria, et p
mitendum ibi horam uiam aut dimidiam manere, mox solo

exponendum equali temporis intervallo, ac demum serapialis
sub tecto in sterrendum dante humor omnis exhaleat, quod
si adhuc madens perseveret soli rursus exponi oportebit.
si vero transferri conveniat terra operas radii cel servari
est necessarium thecis inclusas diligē aqua aut imbris
quoties dictum est irrigatas, noctu operiri atq interdiu patiri
celo: di facultati nihil in tanta luce dicere opus est. Illud
narrat Incola India orientalis concisam hanc radicem per
mixtamq alijs herbis et aceto oleo ac salē conditam in die
tarijs edi: nam non in quibusq india partibus præcipue si
humidiores sint equi est ac ad nos aeris, et urens.

De Atzoyatl cap xxxiiii

Herba est Atzoyatl folia ferens hirsuta, et mollia, et figuram
cordis quamq longiora sint emulancia, caules numerosos geni-
culis rubris interseñctos, flores exera rubeos, intra uero
candentes, pal mum longos, calicem prolixiorum forma; ac ra-
dices fibris similes: Saporem, et odorem amari proferit, non
sini quadam acrimonia: frigidissimaq locis Aluma est,
et flores septembri mense mittere solet, calida utraq tem-
perie constet, cum ad serichoni. et partium crassitie: quam ob-
res dyarrheas cohercet. uentriculum firmat, flatum discutiit
et dolorem e frigore natum tollit.

De Coccaquilil seu oleri aquatio xxxviii

Coccaquilil Herba est folia oleri proferens, sed profun-
dius serrata, ac uentuti sinuata punctiq, luteis distincta,
caules se angulos ternos: flores betonica albis, seu cem-
poalwchitl sylvestris, quorum folia coccinea sunt, in medio

uero apex croceus eminet, prodeunt hi acalici bus quibus ^{dam}
sit cyano haud dissimilibus, radices uero fibratae, ac planae
um cubitorum assequitur longitudinem. flor. foliaq. odora sunt, et
avis saporis, illum nashurij paulisper imitantis, unde euenit
ei nomen; edunt eam pro oleo indigenti, urinam, et mensuram
euocat, flatum discedit, calefacit uenericulum, crassos humores
res acrimat, cor roborat et utero confert quomodo libet app-
cata: feri semine potest: Ad speker compoalxo chitl ut orichel
referenda, quid odore etiam eius apparet indicari:

De Tetzmiel Tonalla cap xxxviii

Species uidetur sedi Tetzmiel Tonalla, Herba namq. est
folia ferens longa, et angusta, raraq. et iuxta extre-
ma latiora; caules teretes; flores uero orbiculares,
et candentes: ac radices capillis similes; do loribus u-
uersi corporis medetur, appetentiam excitat, extergit
ueros, uomitum eiect, usq. curat, ad uomitum eiendum
bibendus est succus, atq. ita longis et insanabilibus me-
tur morbis, lubrica uidetur et nullo insigni praedita sapore
et si cum primum linguae admoveatur nescio quid acri-
moniae sentatur: Nascitur in calidis muscica inferioris
iuxta lictora fluminum.

De chichinal memeya seu planta

Lacti mananer cap xxxviii

Herba est chichinal memeya lacti mananer, unde nomen
et magni utilitatis ferunt esse medicamentum, seu planta
sui generis sit, seu ad thithimalorum genera pertinea:
folia namq. ferunt pene castanea, serrata, et aspera:
caules

caules teretes flores oblongos, vasculis similes rubros,
sed circa extrema in luteum elanguescentes, radices vero
longas, tenaces, ac fulvas; Nasuntur locis saxosis iuxta fri-
gidarum regionum montes; uacuat cortex eius febre quar-
tana aut tertiana laborantes adeo felici succosus, ut egro-
tus statim ab euacuatione reddatur in ceterum in colume, assu-
mendus autem duarum dragmarum ponderis ex aqua re-
solutus, sunt qui misceant comendandi saporis gratia qua-
tuor grana Cacaui, eodidemq; ponticas nucas, aut aliq-
dalas, atq; ita propinent diu quicquid maturno tempore ui-
tato somno, ut et cum cetera assumitur pharmaca fieri co-
mune.

De pyeile seu Labaco cap. xxxix.

Planta quam mexicenses pyeile seu yelt uocant, ab Haianis
appellatur Labaco, (Cuius non ad indos solos, sed ad His-
panos id fluxit nomen) eo quod suffraginis admisceatur,
qua Labacos etia nuncupare consueverunt, a Brasilianis
item, ab alijs herba sacra, a nonnullis Hicthiana dicitur; non
est autem una huius plantae species, Alij namq; tres in hoc an-
quo orbe reperiri affirmant, ac plantam hanc in Labaco maiore
mi notat ex minimis patitur. At quia maioris minorisq; ta-
bei differentia pusilla est, consistat enim in magnitudinis et longi-
tudinis ac adherentia foliorum sine pediculis caulis, ut in maiori ob-
seruatur, in minori uero folium est paulo minus, longo pediculo ra-
mis in herens, ac florum potiora, cumq; id ob causas
mutationes in plantis efficientes latius in ^{prohemio} explicatas
contingere potuerit non immerito duae tantum species obser-
uantur in hac noua hispania, quarum alteram pyeile

alteram vero quahuyelt appellant: Dicitur ergo herba esse folia
ferens lata, oblonga, ac personata: quodamtenus similia; Caulis
quinque pluresve dodrantes longos, atque hispitos, inconditos, stri-
tos et leues; flores hyoscyami ~~similes~~ lutei similiter, eius di-
dentibus uascula prebit hyoscyami ~~similes~~ emula, repleta semi-
ni pusillo papaueris minori, ac ex rufis nigricanti: radicem breui
non admodum tenuem, sed fibratam: quahuyelt uero in magnam
asurgens altitudinem assyriam malum, timorem uocatam equa-
caulis recto multos emittenti ramos, et in eis folia mali assyri-
longiora, hispita, coloris uiridi dilutioris, uti tota planta diffusa
interdumque folia, soli, et celi ratione uariantur, quandoque em-
cubitali longitudine, ac pedalem latitudinem assequuta sin-
pediculo caulem amplectentem, nonnumquam uero, folia minora
pediculis in herentia ramis ~~ferunt~~, conspicuntur: flores camp-
nuli instar ferunt, concavi, ac per extimum sex septemue angu-
lis distinctos, candidantes, medio uero purpureascentes, ordinem per
ramulorum longitudinem dispositos, quibus succedunt capicula ovi-
moidi similia maiora tamen, plena semini pusillo, excinereos ni-
gricanti: radices multifidae ^{humis} lignosae, ac fibratae: Seritur ut
lacheta, neque aliter cum expedit transferatur, et colitur, nullum
(modo pingue et humectum ^{ter}) solum respiciunt: Arborescunt aeri
saporis esicantis calideque ordinis tertio completo temperiei, e quibus
intelligitur hies errorum eorum qui arbitrantur frigidas esse
plantas, et ad hyoscyami differentias pertinentes: nam tam
hyoscyamo luteo primaspecies forma dispar hanc quidem sit,
diuisus tamen plusquam ex diametro pugnant: quidam soporem
inducunt, non est ob frigoris humorem uel quorum citra dubi-
um sunt ferre expertes, sed caloris excitati nempe: Lenantque inco-
pit uapores, qui somnum inducunt: Jam facultates quolibet
cognitis experimentum accipe: folia sicani permixta, atque

in fistularem convoluta formam, inclusaq; arundinis caui inter
nodis, aut papyraceo canali, altera parte incensa, altera vero ori
naribusq; admotâ, atq; excepto fumo, obtinahi oris, et naribus, ut
ad pectus usq; vapor inspiratus penetrare possit, pituita ex mucio
nem mire euecant, ^{anthon} fere magis uelut per miraculum auxiliantur,
difficilem ^{anthon} et inde ortam leniat angustiam, neq; predictis
morbis inspiratus illi vapor quo diximus modo tantum remedium est,
sed uteribus etiam affecibus impense confert, ac precipue suffoca
tionibus, quæ ob eius ascensum solent accideri, admotâ liquidem me
dicamento in dictum sibi locum dicto citius restituitur, synopsis
fugatur, et angustia morisq; magna ex parte in morbida multitudine
corpus iam admissa, atq; excepta amouetur; caput roboratur, som
nus inducitur, sedatur dolor, uenterculus resumit vires, curatur gra
uedo, laborumq; omnium, casuumq; sensus libetatur, ac omnium
facultatis animalis (quod populus ebrietatem quandam vocat) ami
mo prius illabitur, et inducitur, quin folia ipsa virentia mani
bus oleo perunctis emollita, et uelut ^{margala} concalefacta igne,
et ori timentriculi, dorsoq; eregione applicata, ita tamen ne par
attingatur, quod alias incenderet, atq; inflammarent, lectio
nem inuant, et satietati egregie medicetur; eadem tumorem lienis
dissoluit, apposita dolores et frigore oris sedant, vulnera cancro
sa, antiquaq; extergunt, carnem creant, et cicatricu obducunt,
si succum foliorum mediocriter confusorum in stillaueris vulnere,
ac mox arentium puluerem inspergas, et demum folia ex quibus
succum expresseris superponas: Sanant eodem modo capiti influe
tas plagas dum tamen neq; nervi, neq; ossa aut lesa aut conual
sa sint, dolorem dentium concalefacta sedant convulsa, et loco do
lenti aut dentibus pituita excauatis perforatisue admotâ, quin
et foliorum pulvis inspiratus, trachusq; naribus verbera, et cuius
vis generis supplicia sentiri non sinit; vires addit, auget anima

ce ad labores tollerandos in fractam uim; Illi uero qui e' co' huius
quantum capiat putamen nucis deuorauerint ita inebriantur,
ut semimortui amentesq' ex templo iaceant: uerum tamen qui eo
auxilio frequentius quam dicitur uti assuescunt, et deditur di-
colores, linguam gestant squallidam, et palpitans quærit, epatis
ardore afficiuntur, in cachexim et hydropem lapsi mortem tan-
dem obeunt: At qui eo presidio utuntur moderatius amulsi alijs
liberari solent incomodis, nam preterq' quod morbo gallico egri-
git auxiliatur uenenali sagittarum ictibus mire obsistit, si
noxi plaga infarciatur puluere, et ita permittatur manere do-
nei puluis, et uenenum in clauiculisdam formam copulentur,
et coeant: hoc remedium genus desumptum est ab indis antropo-
phagis insularum haitina propinquarum acrolis, qui cum ab
hostibus uenentis oppeterentur plagis, hæc herba sola sibi cauere
tes reddebantur, passim in phlumes, confirmatumq' est testimoni-
um insulam diu. loann. inco'sentium, qui cum aduersus Indos illos
bellum gererent multi eiusmodi confunderentur uulneribus,
solum hoc remedium extremum factum effugerunt quousq' uiscera
transfigi non contingeat, quin articulares dolores sedari,
tumoresq' et flatum eo solo auxilio discuti, et in ueteratos
rebellesq' dissipari dolores, pulicem etiam uitatur fastidium
Si uero de coch foliorum uincentia clauis conspergatur: Para-
tur ex eius folijs arefactis, atq' contritis decem partium men-
sura, et una calis medicamentum, aded ab Indis omnibus expe-
ctum, et uendit, ut illo ferueant emporia, uenditur in uolu-
tum folijs maizij spica, gestatumq' inter buccas, et maxillas
suauem somnum, sensumq' et mentis tranquillam quietem
inducit, et laborum omnium hebetat sensum, reditq' homi-
nes ad quicunq' corporis exercitia promptis, atq' agiles et precipue

ad iter agendum, dolorem etiam dentium et ventriculi leuat:

prestat, alia que licet a nobis nominatim dicta non sunt, postea
ex predicis facile comprehendit, in terqua illud vulgare non est
oleum cui sit infrixum concisum in tenuia frusta infusum coli
ut maderi: nec non succum eius et nucleorum *Ulte Zapotl* uino
permixtum, atq. infusum; folia lichij modo obdita aut quartanam
arceri, ac reliquarum febrium frigora, Nec desunt qui eius folia
singulis diebus mane ieiuno manducabunt, ut podagra liberentur, quo
nam multam puritatem in os attrahat, et salinatione tridatur, et ita in
artus confluere prohibeatur. tum etiam folia seruumus utiliter illini;
sunt etiam qui conficiant syrupum ex succo foliorum aut ex decoctione illa
et saccharo, asserantq. utiliter propinari ad pellendos ventris lumbricos,
umbilico tamen folio imposito nec non aduersus *asthma* et *ortom*
neam durum coliciorum mentura: sunt etiam et alij qui prebeat
succum quatuor, aut quinq. nationum ponderis copulandum, asserantq.
alium uehementius supra in frag. purgari, quod minime verum uide-
tur, et fortasse rusticis et robustioribus solum permittendum; scribit me-
dici quidam accessisse ab amico aqua ex folijs per uitrea desil-
lata ^{origina} sic *rusticos* multos a febribus liberasse hac paulo tempore anti-
accessiones propinata, et cindi oleum ex reliquis fruib. in saculo
suppositis colligisti, quod ad scabiem, multarumq.urationem sin-
gulari fuit, ac eximum: aridarum uero succum puluere in tertri-
gines non modo hominum sed et equorum cito curari:

De *Ilacolezin* seu parua herba ex contexta cap: *XXXX*

Inueni *Lichij* mali genus apud *Verzloguenses*, quod ad *huliosio*
rium referri posset, at quia no omnino effigies respondebat, de pin-
genam, ac describendam curauimus, ~~De hac herba est *Ilacolezin*~~
Ilacolezin ab alijs *cuculezin* dicta parua herba est folia ferens
portulac^{is}, tenuiora, longiora, et acuminata, viridi colori diffusa, per
caules altera nam *trispolita*, in ter qui obseruantur aliqua maiuscula

anagallidis folia emulcentia, tria quaternave, ea pariter quaternuli
tum ducunt nascentia, sub lutea, extrema uero pariter purascentia, cau-
les quatuor aut quinque prope radicem rubentes, lachis topaci plerum-
quidem longam, extrema sui pariter contorta ac fibrata, cornu erugo
nigriscenti contorta: nascitur ubique precipue in locis calidis: ha-
bentur ab Indis radices et folia in magno pretio ad uacuandos omnes
humores dragma' unius pondere, et morbum quem uocant gallicum
curandum, adeo ut in arcanis recondant, nec unquam uelint fa-
cite reuelari.

De Ilanoguloni huacacensi cap. Lii

Herba est Ilanoguloni folia proferens inferni hirsuta, et alba
pilosella' uulgaris similia, et si breuiora, cauliculos hirsutos, et
et candentes, et in postremis caulibus capitula plantagini, folijs
tunc capitulis paria: nascitur in collibus, et campestribus achixen-
tibus ad temperiem agri huacacensis: Auat dram bitem uacua-
re radicem duarum dragmarum mensura coagua deuorata,
et plenius obstructiones reserari: m' d'eni ictero atq' effusi per
unum uersum corpus bili, initio dulcis apparet, ac paulo post guttur
uidebitur exurere.

De Hextalpa' cap. Liii

Hextalpa' ab alijs Ilanoguloni pariter uocata herba est folia fe-
rens oliua, minor tamen, caules teretes, et lignosos, et fructu
ciceribus similem; radicem uero furculosam: Dragma' unius
pondere sumpta radix omnes humores purgare dicitur, ex per-
tum nempe medicamentum, et per quam salubre: Aeris est
odorat, quanto ordini calida et guttur urens.

De Cempoalxochitl' herba Cap. Liiiii

Cempoalxochitl' herba est folia proferens ciuere, spinosa
ra, serrata, aspera, et circa exortum compressa, ac ue-
lut praeincta; caules dodrantales, luteosq', et in pappo
abundantes flores undi nomen, radicem raphanosisimam

111
forma atq; magnitudine. De coctis radicis infusum in quod
amarum est alium soluit, urinam elicit, et uentris dolo-
rem lenat. Calida enim est, et aeris, subtilium partium, et
exiguas tertio ordine natura, atq; ita tussis quosq; deuorata
confert, ciet sternutamentum, et pituitam naribus trahit
in stillata.

De Macatoz quid seu sono Cerui cap. LVII

Herba est Macatoz, quid folia proferens lactuca, serrata, in cau-
libus canis, rotundis, cubitalibusq; et in eorum extremis partibus
luteos ac modicos flores, qui in pappos abeunt, ac semen tenue,
et fuluum, symbrium alterum sapit, odoremq; in uindam fun-
dit; radicem uero rapham ex ulbo tamen purpurascen-
tem, quarto fere ordine califacit, et exsiccit, subtilibusq;
constat partibus. Nervos contractos applicata laxat, atq;
emolliet, urinam euocat, flatum dissipat, et ab eo orti do-
lores, euocat menses, uentriculumq; ob frigoris imbecillitatem
confirmit, ulceribusq; pudentorum medetur.

De Miahapathi seu medicina spica Maizy cap. LVIII
Miahapathi Herba est Alsina, haud absimilis, arborum fruncis
innascent, ab eis sumens alimentum tenuibus brumibusq; ra-
mulis, rutenisq; folijs, aut paulo minoribus, et candidis foli-
sculis; Aeris est et odorata gustu, et calida temperiei; flatus
dissipat, et dolores ac causa frigida ortos tollit singuli uinis
mensura; trita atq; ex uino deuorata emixas instaurat,
et corroborat, haud aliter ac herba vocata ciopathi, appri-
tentiam excitat, et satietati medetur; quia et illi niri
corpori solet, et emplastris ad mouendis capiti adhiberi sunt
qui addant ahoyacpathi, Sancapaz, Detzoniguani, yctoallo
yahatl et ychichipica.

De Turbith cap lviij

Et si Turbith planta indiarum orientalium incola sit, ob frequentem tamen eius usum, et diuersas ambiguitates authorum sententias, inter has noua hispania plantae locum tractari usum fuit, Turbith ergo plantae nomenclatio Arabica seminauauit est, eademque persis, ac turcis recepta, in guzarata uero ubi frequenter est Barcaman in Canara cuius ciuitas est goa Tiquan nuncupatur: Magna est inter authores de hac planta controuersia, siquidem Si quidem Serapion radicem esse tripoly Dioscoridis asserit, ut ex eius descriptione patet, a quo fortasse non dissentit Auicenna: Mesues uero esse radicem herbae ferulae a Lacti turgentis scriptum reliquit, hanc plantam peritiores quidam esse Iaspium Dioscoridis affirmant, inter quos non desunt qui dicant plantam a Mesue descriptam esse Alypum Dioscoridis: Inter recentiores grecos Ac tuan ponit Duplex Turbith, album nempe quod idem auctor esse Alypum Dioscoridis asserit, Alteram uero pitursam radicem esse sentit, Nec desunt qui dicant esse radicem Cithymali myrsinitis minus tamen recti: Turbith uero quo hac tempestate in officinis uisum, recentiores quidam duplex esse aiunt, unum quod ex Alexandria affertur esse radicem Scamoni Antiochem, quod adhuc differt nam alterum est album, et melioris notae, Alterum nigrum et deterius notae: secundum uero officinarum Cincirium aulori nuncupatur, estque Cortex radice Iaspia uulgaris, quae hispania frequens est, eiusque radice pluraque officinae pro turpeto legitimo utuntur, et Apuli ex gargano monti per uniuersam fere italiam afferunt: Turbith uero praedictorum indiarum orientalium alumnus locorum longi aliud est apud narratis: Herba namque est folia

ferens Ibisca caules volubiles, per terram repentos, digito paulo crassiores, duas dactylos longos, quandoq; uero ualde prolixiores, floresq; interdum candidos, interdum uero ex albo rubescentes, radicem neq; magnam, neq; longam, utilis autem est in medicina caulis pars inferior dumtaxat radici proxima. Et nos desunt qui dicant corticem illum quem officina ostendunt esse huius plantae caudicis inferioris corticem, externum mihi exemplo, plurimumq; trahi ex guzarati in persiam, Arabiam, Asiam, et lusitaniam, quod an uerum sit non satis constat: Naschitur in Cambaya, Surrati, Dio insula, Bazaim locisq; uicinis, et in guzarati, adeoq; in ipsa urbi goa licet in ualidis, in maritimis locis, sed quinq; ampliusue miliaribus amari distantibus. De electis uiribus ac usu praenarratos auctores alioq; recentiores consulas.

Libri secundi sectio secunda de
Herbis Amaram saponem referentibus

De Ayotechli seu planta cucurbita simili cap. i. +

Quam plantam Ayotechli quidam uocant, alij Chichicayotli idest amaram cucurbitam mutare solent, est enim Colocynthis, cucurbitae siluestris species nostro orbi incognita, herba itaq; hoc radicem fere orbicularem, septem alijs minoribus, pluribusue, roboris quoq; hinc inde dependentibus, colore intrinsecus ex pallido purpurascens, externa uero fusco, ramus uolubiles, eisdemq; cum floribus, ac folijs cucurbitae hortenensis similes, et si minori magnitudine, uehementem radice pillulaq; appendentes praefertunt amaritudinem. nascitur in montium Mexicanorum, tetzlocanorum, et quauilapensis

temperatis locis, Radix quæ quantum siccitati atq; caloris
attingit gradum, dragma unius pondere urinam euocat
et omnes humores purgat per superiora atq; inferiora, sed
precipue crassos, ac pituitosos si ex aqua deuoretur, aut
paulo maiori pondere infundatur; securumq; reputatur me-
dicamentum, non est pomum Indis in usu medico, cum tamen
nostra Colocynthis fructui magnitudine, forma, atq; facul-
tati respondeat. sed hæc aliquando mitiori

De Izoaulpalli altera Cap. II +

Herba est Izoaulpalli altera folia fundens oculi simili-
lia, sed longè maiora, profundius serrata, hispida, altera
parce candidi scentia, et ci huapalli non dissimilia, caules
teretes, hirsutos, subalbidosq; luteosq; superiori parte, or-
biculari et pilos flores, de radicem fibratam, nascitur
in montibus regionum calidarum, qualis est Panucensis is.
Radix est odora, resinosa, amaraq; et calida prope ordinem
quantum temperat: Jus deuocatur etur ad tertias semel dum
taxat bibitum diu huc restitueri motum impeditum; in stil-
lacium uero naribus hæmorrhagia mitteri, diatracta per na-
res pituita.

De Acocotli quauahua ceati et Tepoztlanensi Cap. II

Acocotli a Tepoztlanensibus chichipalli uocata herba est folia ha-
bens rara, oblonga, Acocotli similia, quæ, et nonnulla sinuosa, caulem
dorsantalem, tenuem, ac teretem, et in extremo eius stellatis flores,
et palli de rubrescentes, radices binas, glandibus pares, in totidem fi-
bris diuinentes, fuscas de super, in trinscuro uero candidiores, ad spi-
ces ligustici uidebunt spectant, nascitur in montibus quauahua moun-
tibus unde cognomen: Radix califacit, exsiccatq; ordinem tertis, et quæ
sta odorata, amara, et acris, flatum dissipat, radix unius a unius pon-
dere deuorata alui dolorem sedat, urinam euocat, sudorem citat,
frigus pellit, uentriculum ob frigus imbecillum confirmat, colicam
aduersatur, obstructa reserat, et humores dissipat admodum.

De Arizocahuiliz patli yanguitlanensi Cap. iiii +

Herba est Arizocahuiliz patli folia proferens ovilia leguminis, caulem
tenuem, teretem, nodis ~~non~~ distinctum; flores luteos, parvos, et siliquas
parvas cicerum similes; radicem vero surculosam. Amara est, cali-
facitq; atq; exsiccat ordini tertio, et si posteremo dulcedinem quandam
similem glycyrrhizae videatur ostendere. Ius de lacte eius pectoris
appetitanti m' datur; ventris dolorem a frigore ortum sedant, cucur-
bituram, et emundant illius m' datur unde nomen.

De Ayohic seu proxahac herba simili testudini Cap. v +

Ayohic quam alij proxahac seu turgidum, ac molle m' d'icamentum, alij
vero obolac, seu rotundum, et orbiculare vocant; herba est folia ferens
tenuia, longiuscula, et gramin. chichimicopatli similia, in cuius species
potest referri: caulem sesquipedalantem, longum, tenuem, iuncum,
et per intervalla gemulatum; flores exiles, et candentes, ex qui-
bus terna generantur granula, candida, et in triangularem coheren-
tia formam, viridi membrana obiecta, radicem nunc in glandi forma,
et magnitudini similem, candentem, solidam, et lacte manantem: Ha-
bitat in temperatis, aut ferventibus locis, velut quauhuchinanci, et de
poztlari, cum tamen chichimicacael nascatur locus frigidi, atq; campe-
stribus vehementioribus polleat viribus, flores cum reliquis plantis:
Amara herba est, et subdulcis tertio ordini califaciens, atq; exsiccat,
radix rusa duarum dragmarum mensura ex aqua deuorata: aut in fusa
paulo maiori pondere humores omnes perquam comodi euacuat per infer-
na, siue antia siue uirens recipiatur, et si leui occasione ciet nomen.

De Cacanaca Cap. vi +

Cacanaca herba est quam alij coapatli vocant, ita dicta a lamigini
innata radicibus, quae fouendo igni aptissima sunt, et febris augentur
febris, luteum tamen si dentibus conterantur ostendentibus colorem:
caules proferunt multos, rotundos, et prolixos, et in eis folia oblonga, serrata,
ac veluti spinosa per ambitum, licet cum primum a caulis oriuntur

procreta sint, et quibusdam aliis utring exoris nouam quandam folio-
rum representent figuram, flores in summo capillares, intrinsecus ru-
bescentes, extrinsecus uero candiscentes ex pallido, qui tandem abe-
it in pappos: Radix est aeris et amara calidior, et sicca ordini tercio
flatum discutit, et ab eo ortos dolores, frigorene, uacuatis intestinis
infusa, aut etiam obolorum pondere epota tollit: lumbricos pellit, ac
medetur fluxioni alij: Idem prestat eiusdem puluis ex aqua, ui-
noue deuoratus diuinarum dogmarum pondere: preterq, satietati mudi-
tur, aluum enim leniter soluit urinam euocat, finit febres, ac uen-
tris placat tormina, uocant hanc herbam Michmacanenses Xara-
rum, aiuntq, succum radicis mideri doloribus i' lue gallia pro-
fectis, semen retentum elicere, emixarum renes roborare, impe-
ditum motum restituere, instaurare eos qui obstructionis alie
cruditatis gratia sensim contabescunt, euocare menses: et lam-
ginem radici innascentem mideri ulceribus, et ignis aphtham
esse: escam, sunt et alia: diu' caca nata species quarum alteram
xanthotria uocant sed de his suis locis: nascitur frigidis humidis
aut temperatis plagis, qualis est Lezlocum iuxta montes:

De Cenanam Lezcoquensis seu matricariae Cap. vi.

Cenanam Lezcoquensis quam alij Cenaneli. Alij uero conelinan-
uocant, herba est folia proferens ampla, et obtusa, oblonga q, et
uicibasco colore, lanugine, et amphimone similia, flores uero candi-
des, et in muscarij modum compositi, radicem crassam, et longam et
fructum siliquastro similem, semine plenum, unde nomen temperatis,
aut frigidis prouenit locis, calida et sicca constat natura ordine
tertio, amara est, uermes ulcerum necat, et quadrupedum confert
in ueteratis plagis, dolores dentium sedat, tumores preter naturam
apposita dissulat, fices induratas infusa educit, medetur colici.
Solorio chiol ophyasi;

De Ciuiopathi hemionidica cap: viii +

Herba est quoniam mulierum medetur morbis, et hemionidici foliorum figura est similis Ciuiopathi hemionidica uocatur, ab hispanicis uero mulieribus herba uterina dicitur: Multis asperata radice micat caule, et melle, rector, teretes, et hirsutus, folia per intervalia ab utraque parte caulis, pingua, hirsuta, oblonga, mollia, et hemionidici quoddamtenus similia, unde cognomen: floresq; albor, in umbellam compositus, omnire quone et tempore provenit: calida est et sicca gradu tertio: ideoq; ius de cocto eius, aut succus exhiberi solet parvulentibus duarum trium uentriarum mensura, ut facilius emittantur euentu felicissimo, qui succus pectori quoq; magnifice confert: Brita folia ac pugilli mensura ex aqua, aut liquore aliquo conuenienti deuorata placant uentris tumorem, huiusmodi curant, urinam ac menses euocant: seritur radice, ac semine, haec etiam, in delictis non in horis modo, ac uiridarij, sed in uasis quoq; fictilibus sata, quibus domorum tabulata atq; fenestras matres familias illustrant consueuerunt, et hortos penales ornant:

De Ciuiopathi maiori cap: ix +

Ciuiopathi seu femininarum medicina, uocata maior, quoniam aliam ca minorem uincit magnitudine, Ciuiopathi uero quoniam uterinis medetur affectibus: radicibus innititur similibus capillis, e quibus eddit caules tres spithamas longos; flores rubeos, pamos in summis ramis spicati compositis: folia pene oxi, sed magis orbiculata, et crenata, saporis amaro, et facultate tertio ordine calida et sicca: confert mirum in modum utero, euocandis menses, ac mulieribus morbis cohercendis, unde sumpsit nomen; Hascitur in calidis, ac montium faucibus

De codgualie seu olera colubri cap: x +

Codgualie quam alij Azaizayanatgualie, seu herbam laueneri similem uocant. Herba est folia ferens longa, crenataq; aut sinuosa,

et si sibi alceri (unde nomen) quadantenus similia; caules cautos, purpureos ex albo, ac fencilorum semen in muscariis; radicem uero magnam, et furculosam, candentem, et crasso cortice uesitam, quae succo madet, amara est, nec sine quadam acrimonia, calida ferio ordine et sicca natura: nascitur in montibus cultiva confibus benigno ac clementi celo, calida ut dictum sublimis, paruum est: urinam euocat, dissuadet flatum, uentericulum calefacit; alium lenit, colicos inuat; uentris sedat dolores, uterini succurrit afflictiis, deuorat turg, aduersus aures hominum frigora ex aqua resoluta, exhiberi etiam solet pueri febre laborantibus, atq; natura grandioribus, quibus subuenit causa fortassis aut pericosa, aut profligata: Ius de loci radice uentricum emundat, lac cum foete uisatur ob satietatem:

De Coacihuatli cap. xi +

Herba est coacihuatli caules ferens paruos, exiles, per terram sparsos, tenuissimis referens folijs, per internalla coacernatis, ac candidis flosculis; Radix longa est, et tenuis, quae amara est, acrisq; et gradu tertio calens, ac sicca: nascitur clementi suauitate et placidi celo: Radix dolores ac precipue dentium lenit, et neruum contractionis soluit, duarum dragmarum pondere ex aqua deuorata aliquot uisatur diebus, singulis quibusq; semel:

De Cocozochipathi seu medicina lutei floris cap. xii +

Cocozochipathi herba est folia ferens buglossi uulgaris, et flores euphthalmi luteos, unde nomen; Radices peoniae similes, quae calidae nascitur edicis, planisq; locis regionum temperatarum quali est Acatlanum Mexicana inferioris; Radix calida est ordine tertio, glutinosaq; dysenteriae medocum: unctura unius mensura deuorata uomitum sistit, sanguinemq; unde cumq; defluentem:

Namyteputz seu quatuor dorsi herba, multiplex est, Prima ab una ra-
dice crassa fibrataq; multos edit caules, ter circiter cubitos longos, et
minimo digitiu paulo crassiores, fulvosq; et foliaceis quibusdam apen-
dicibus secundum eorum longitudinem c, parvis quaternis disjunctis
tibus pennatis, unde euenit illi nomen, et in eis folia aspera, spiculorum
multonibus in longe maiora essent similia, flores luteos, pallidos, et chry-
santemo maiores: prouenit regionibus temperatis, qualis est Mexicana,
non tamen odit calidiores, editaque aut campestris loca: Radicum fibra
calida et sicca sunt ordine terribis, odorata, aeres, amara, resinosa, et par-
tium tenuium, haec simidragma ponderi contrita, atq; ex uino, uel liquo-
re aliquo deuorata sanitati vacuatis per inferna esculentis uisibili
medetur: et pusillus egallus morbo orbi in spersa si prius iure deco-
cti aluacati, et xalxocot lauenter, reserant, et abstergunt furun-
culos: quin eandem radicem dragma unius mensura deuoratam
aiunt bilem uomitu uacuare, et interdum alius soluto: ac ceteri uri-
nam, sunt quibus placeat maiori ponderi deuorandam, nec non qui
asserant euacuari sudorem, perfrigerans mideri, et uacuata causa a pun-
ta, febres etiam ipsas, et capitis dolorem tollere, ac oculorum inflam-
mationes discutere: inbetellem uentriculum ob causam frigidam cali-
facere, firmareq; reserare uiscerum obstructions, mentes lenia, fluen-
tes trahere: Cachexi subuenire, et frigida cuiusuis uisceris in tem-
periei ferri opem, quin ius decocti emixis infunditur: foliaq; ai-
mota tumores praeter naturam aut concogunt, aut dissipant: Secun-
da species huius uidetur planta quidam flore magno et luteo purpu-
rascente: sed nullo ferri sapore, aut odore constanti: quae frigidam
praefert ac humentem naturam, febrientibus confert, et oculis mi-
detur inflammatis: quam obrem yzpatli a quibusdam uocatur, et si
chianxotli ubi nascitur non numq; pizza hoac calaxpatli friguen-
tius uero calaxtlaotli uocetur: quin et aliam Nahuyteputz uide

differentiam apud yezocanenses radicibus ellipticis, acerbis, calidisq; et
siccis ordine tertio, ac fluxibus dysentericiis cohercendis perutilis
quam quod folijs careret quando eam conspeximus non curavimus
depingendam: est et alia frigida temperiei ac colore icterici nimis
placando mirabilis:

De ocopipin Cap: Xiiii

Ocopipin quam alij coentli, alij copion, alij ocopichin vocant, semplan-
tam resinam saluant, Herba est proferens folia longa, angusta, si-
mulosa, et crenata, caules tres spithamas longos, geniculatos, et pur-
pureos: flores rotundos, et coccineos, radices apophidoto similes,
quaternas, quinarum, resinam olentes unde nomen: quantum suc-
cus odoratus, ac glutinosus est, amarus, et sapiens resinam: folia ra-
phani folijs sapore, et odore similia: et eisdem penus viribus, cali-
da atq; exiccanti ordine tertio natura, reseranda atq; tenuium par-
tium constat, pulvis radicum resina adclino frigida undecumq; pel-
lit: dolores mitigat, ac flatum perit, ac mixta illa lico maxochitidis
disculit, pediculus necat, tenuat humores, ac pectori confert:

De peço Cap: xv.

Herba est peço folia ferens serrata, alii circa exorinum insignia,
mox sentim aetenuata, ac dilatata rursum iterumq; aetenuata,
donec in mucronem firmant, deniq; forma quadam peculiari in-
signia, et qui nullis alijs quicquam comparari, nisi fortassis cuiqua
socrisosi similia videantur, qui pediculos habent dodranta longos res-
c'radice crassa prolixaq; ortum ducentes, flores vero rubentes pe-
diculo breui radici inmixto appentor: nascitur temperatis locis re-
gionis michuacanensis: Dulcis sapor incho subululit est, et im-
perse resinatus, postea vero amarus, et cuiusdam aceris in par-
ticipat, ac vis calida et sicca ordine tertio: pectori est utilis, ra-
dix, ventriculoq; ex in temperie frigida inbecilli, animoq; uen-
triculi dolorem illitam sedare:

De Iecpathi cap. xvi

Iecpathi herba est quinquē cubitos longa, folia habens aspera, sinuosa, et oblonga: caules tenues, teretes, rectos et sarmentosi, flores circa medium luteos, sed circum circa purpureascentes ex albo, calycibus contentos scarioris, radicem vero crassam, fibratamq; Radix pastinacam sapit, sed resinosa est et amara, glutinosaq; unde nomen: calidior et sic ut ordine tertio temperiei, et in eundem odoris, succus radicis confert pectoris asperitatibus, tussiq; et dysentericis miram prestat opem: ex eadem paratur visum ad aures captandas valde opportunum:

De Leonopotonic seu capillis frigidis cap. xvii

Leonopotonic quam alij Nacochichic seu uirgam amaram, Alij uero amarum florem uocant, duorum est generum, Primum herba est folia proferens serrata, et oblongiuscula salignauit, caules rectos, pennam aserinam crassos, ex uiridi rubrescentes, flores in summis caulibus candidos, comantes, odoros, et gradatenui sambucini similes, radices fibratas, fibris uiridibus similes; nascitur in humidis locis in ceta aquarum defluxiones, odora est radix, resinosaq; nec non calida, et sic ut ordine tertio, ac nonnihil adstringens, et amaro sapore; salutari medetur, menstrua euocat, et appetentiam excitat, sunt qui asserunt pectori, exanthematisq; et pruritu ius decocti eius mederi: est et aliud genus ygtat Nacochichic uocatum apud hueros cinctes tenuioribus folijs, et ad eadem uale:

De Iepetlaxihuitl seu herba montana cap. xviii

Herba est Iepetlaxihuitl folia fundens amigdalali longa, angusta, et serrata, caules tenues, teretesq; purpureos, sed paruos flores, in ceta ramusculorum extrema obrotundos, et uasculis uirentibus contextos; radicem uero fibratam: nascitur in calidis humidisq; Iepetlaxihuitl locis

locis, odora est calida et sicca gradu circiter tertio; Alui dolorem
ventriculiq dicitur sedare; flatum disjungere; ac infusa et deuo
rata mēberi satietati mundato ventriculo.

De *Sepeela-chichixihuitl* seu herba amara
in montibus proveniens: cap. xix.

Sepeela-chichixihuitl, quam alij *chichixihuitl* vocant, herba
est folia proferens chamedrys, odora, et serrata, aspera et sub
albescens inferni; caules erecti spatulati longos, tenues, fuscos,
rotundos, ac leues; flores in summis caulibus et candido pallescen
tes, atq piluos, in stellarum modum; unde oritur oblongus ac parvus
fructus, radicem vero fibratam, candentemq. Nasitur in calidis
collibus: Radix est odora, et tertio ordine calens atq sicca, et
subitum parium, non sine amaritudine; unde nomet; herba est
magis momenti, et cuius decoctus satietati, et pectoris affectui
multum plurimum inseruiat, semel singulis quibusq diebus ra
tione propinatum, pituitam enim, atq bilem per superna in
ferrug, expurgat.

De *Leconpatli* cap. xx

Herba *Leconpatli* radice imitatur pyri forma atq magnitu
dine aut paulo ampliore, duritie et colore in rubrum vergente,
Leconeli lapideis imitanti, aquo sumpsit nomen: solet autem
hic pendere ab alia tenui, longaq, et simili fumiculo, duplex in
ius plantis species. Prima ab hac radice narrata fundit caules ter
nos, quaternosue, leues, rotundos, geniculis interceptos, arsenina
penna paulo crassiores, ac referens per intervalla folijs, longis, pin
guibsq, et circinatis, interdum vero varijs ornatior modis multis
distinctis intervenijs, ac dorso purpureo. Fructus est similis sili
quastro indico, semine referens plano, orbiculari, parvo ac pedi
culis appendenti: Nasitur montibus Acolumani locis, radix est
amara, grauis odoris, calidatq, et sicca ordine tertio natura:

que obstructiones dicuntur aperiri, et putrida ulcera curare: confert
colicis, tussi, saletate; expurgandis intestinis, ac flatui di'scutien-
do, si ex uno trium dragmarum mensura duarum fuerit di'uo-
rata; folia lactu maxime quod impositum discutit furunculos; Al-
tra species similis est radicis, et caulibus, sed folijs mollioribus, latio-
ribusq; et minus numero discursu nervorum, in ferri hirsutis,
ac leuib' superne; Lac etiam stillans, amarog, saporis, et simili tem-
perie:

De Ilacopatli Malinalcenti Cap. xxi

Ilacopatli Malinalcenti herba est folia ferens cordis, seu ovium
figura, parva tamen, caules tenues, gemulatos, contortos, et volubi-
les; ac fructum oblongum, porticarum nucum feri magnitudinis:
radicem vero fibratam. Hasuini Malinalui, hoi'zoci, Black nala
cui, et alijs temperiei simili bus. Lous: calida est ordine tertio, ama-
ra, odora, corroboranti facultati, et acris saporis: Radix surditati
m'cedunt; frigus et ex eo ortos dolores leuigata, ac resina' permix-
ta pellit; discutit preter naturam tumores; et clarificat visum;
secta in globulis atq; circumdata collo rep'it di'fluxionibus; fri-
gora, horrores q; febrium interpollatarum arce; puantq; (quacuq;
discurrit, humoribus) m'cedunt: ossa perfracta, aut luxata resina
permixta roborat, et instaurat: surditatem perli curat, et morbi
opulatur oculorum, flatus discutit, ac uniuersim morbis frigi-
dis pene omnibus auxilio est:

De Ilalquequetzal Cap. xxii

Ilalquequetzal, seu penna terra nomen sumpsit a folijs pen-
nas auium imitantibus, quamq; ab hispanis millefolium vo-
cetur. quod stratioti millefolio, antiquorum sit similis; Her-
ba est aradixibus fibris similibus multos cauleas edens te-
reter, subrectis tenues et quatuor plus minusve do drantes
longos ramulos per intervalla hinc inde prodeuntes re fertos

folijs ut diximus pennis avium similibus, flores in summis
caulibus postremisq; ramis ex albo in luteum tendentes, parvos,
et in corymborum formam compositos: proveniunt regionibus tam cali-
dis, quam frigidis: totaq; anni decursa sponte emicat, circa irrigua
tamen fecunda atq; campestria loca: haberi solet in delictis
precipue amatonis, quæ usum maximum et impetum salubrem
ab ea passim uterinorum affectionum oppressa mollescit suscipiunt
seriuntq; ab eisdem in viridarijs, nasusq; ficilibus, fugra tamen
frigida terra substrata: nam et crebra aqua in aspersione, et
sollicita domesticorum cura letior, ampliusq; fieri solet: omni-
raest quæ non sine quadam acrimonia, odora tenuium parti-
um, et gradu tertio cum siccitate calfaciens, succus eius ep-
tus utinam ciet, menses euocat, et ventriculum a frigida causa
debilem, seu extra admoveas, seu in pulverem redactam pro-
nes bibendam corroborat, et firmat: flatus dissipat, diarrheas
sistit, ulceribus pudendorum modetur, tumores preter na-
turam solvit, obstructions et potissimum uteri reserat, colorem
iam diu elanguescentem corrigit, et instaurat: tusaq; atq; em-
plastri modo imposita scabiem curat capitis puerorum inna-
sci solitam, exsiccat extergentes, quæ preclita ui: confert
sufficit eius strangulationi uteri aut in pessario obdita aut
c. liquoris quopiam convenienti pulvere eius diuorato pariter
accelerat, secundas pellit, retinet fluxum alui, nrisq;
infantium, et prosectorum libita curat: nec desunt qui affi-
uerent succum eius quinq; unciarum mensura ego tum purgan-
ter uomitum omnes humores: qui omnia adeo sunt astru-
tiot mille folio antiquorum aliena, frigida nempe natu-
ra planta, ut quamvis sit illi forma persimilis, atq; ideo
ad illius species fortassis referenda ab eo tamen viribus
longe abest:

De Totoncaxoxo coyollin cap. xxii

Totoncaxoxo coyollin quam nonnulli at chuapalli uocant seu medici-
cinam iuxta riuos prouenientem, Alij Tetxoxo coyollin; sterba
est unicum caulem proferens coccineum, cauum, rarisq; folijs ru-
brescentibus, ac utiagineis referum, nec palmis hinc quibusdam
rubrescentibus dissimilem; flores rubeos, et orbiculares c; pedicu-
lis longis dependentes, semen uero caule, et quod eluteo colore
in coccineum uergat inclusum uasculis trigonis papilionum feri-
forma, in eam figuram composita, ut si rubrescent ac orbiculari
membrana circulum alterum concolorem eiusdem materiei ita ut
angulos rectos efficiant in seruenis, radicem uero ~~pauc~~ robustam,
candidam, ac totam feri capillis inuolutam; prouenit montanis
saxosisq; locis regionum temperatarum qualis est Mexicana, et
Tetlacuensis; Amarum saporem radice preterfert, et nonnullum alo-
rem, terrij feri orchidis calorem nacta, eadem rufa, et in fusa
c; liquore aliquo eidem rei perutili expurgat in asthma, semen
retentum pettie, inflammatis oculis confert, et urinam elicit.
deuorata uero sesquidramma mensura humores omnes per
inferna detrahite:

De Tragorigano quauhnahua censi cap. xxiii

Et si plantam hanc mula ex indigenis hispanis pulegium uocant,
attamen tragorigani forma et natura propinquior uidetur, quam
hac nomenclatura potius nuncupanda uidetur, est enim herba ma-
gna, sampugi folia proferens, caules purpureos, flores oblongos, et
ex albo rubescentes, catylorum figura, fibratas uero radices; sapo-
re origani pulegiij. Nasitur montosis locis humidisq; calentibus
regionum qualis est quauhnahua censis. Jus dirochi eius expectum
est mensuris egregie euocare, chachectui, et hydropicis mederi, ob-
structiones aperire, colorem uitiatum restituere, discurrere flatum,
euocare sudorem, impedire motus caplicari splenem minueri humoresq;

peritus infarctus educere. Lenuis uero crassosq; extenuari, ac pellere
appetentiam inter mortuam excitare, et uetusis rebellibus atq;
aliqui insanabilibus mederi morbis, quin tusa et ore gestata
folia in star picele celeritatem addunt uiatoribus, ac si in ex
tingunt, temperie uero pulegi, aut origani constare uidetur.

De Xarano Cap. xxiiii

Herba est Xarano folia ferens saligna, sed aspera serrataq;
et inferna facie abescentia; caules teretes, ac fuluos, flores
in summo pilos, et rubrescentes, scariosi contectos calycibus.
radices uero fibris similes, nigrasq; Temperatorum montium
alumna, atq; Saxo hiemalis incola provincia: Nuchua canensis.
similis est Chichianon, et Malacoxochil. Radix est amara, odo
rag, atq; calida, et si uia ordine tertio: ses qui dragma ponderi
denotatam cum semi unia Curitza aiant purgare frigidos
humores leniter, ac seuro, medeniq; perse la mudi m: et alia
prestat auxilia qui fauli qui inis possit ex eius temperie conijce

De yolumigulipathi Cap. xxv.

Yolumigulipathi herba est folia fundens angusta, et longi
uscula: caules prolixos, ornatos floribus pallentibus: radices
uero tenues. Nasitur apud huaxa censer. Radix est amara, ac
et calens ordine tertio. Eadem trium dragmarum denotata ponderi
synope dicitur mederi ora acraspis humoribus unde nomen,
pituitam et bilim euacuare sibi quotidie deuoretur.

De yipathi seu oculorum medicina Cap. xxvi

Herbula yipathi folia profert tenuia, et longiuscula, caulibus
los quatuor unias longos, florem modicum, ac purpurascentem,
radicem uero obrotundam portica nucis paulo maiorem, est
enim apios Dioscoridis aut illi congener: frigidorum humen kung
ac campestrium Mishia superioris lorum Alumna est, et in hui
xa censi

huaxacensi quoq; agro incola, Radix lubrica est, prout urens, sub amaraq;, tertii ordinis caloris, medetur oculis, et carnem excrecentem in eis comibet, et absorbit, hydropem curat, syncopticq;, et bilium, ac pituitam per superna, atq; inferna duarum dragmarum pondere deuorata uacuat: atq; ita cordis oricula tur morbis, et dolorem capitis leuat; ac suum hispanicam abigit.

De Yzacpatli Lepuzcullula cap xxvii

Yzacpatli herba est folia ferens lini longiuscula et tenuia similia thymo strechadine, caules dodrantales, teretes et teretes, flores candentes, pilos, et abeuntes in pappos; radicem uero longiusculam, et tenuem, lignosamq;. Nasclitur in campesribus, et fridis locis Lepuzcullula nuptica inferioris: Amara est calida, et sicca ordinis tertio, tenuiumq; partium, folia tusa, et unius unctia pondere deuorata me decur dysenterici: Radix uero tosta et lenigata omne genus humoris urinae meatus obstruentis amouet, et curat si semiunctia mensura deuoretur bis singulo quoq; die, siue sit sanguis, siue quoduis aliud excrementi pituitosi, aut areosi genus.

De Cacachichit seu herba amara cap xxviii

Herba est cacachichit sesquidodrantalis, hirsuta, tota subalbida, et minimis folijs, cauliculis coniectis flosculis oblongis ex albo rubrescentibus, pilosis, et qui abeant in pappos promiscui referta, radicis inmixta fibrata, Temperatorum ~~temperamentum~~ colorum Lepetla ortoci, et Tezcoqui alumna; et plarum, ac accliuum incolai Amara est ualde unde nomen, calidaq; et sicca ordine tertio; olet bethalmum. Sucus qui exprimi potest ex sesquiuncta illius omnes humores seu bilium precipui, ac pituitam superna parte purgat,

securum dicitur esse phar macum, et nullum angorem ferre inferens
non tamen temere quibus vis laborantibus febre propinandum,
~~sed uentriculo~~ sed uentriculo citra febrem uis huius humoribus re
dundant: satietatem curat, appetentiam excitat, et his quibus
accrescunt in uentriculo alimenta magnopere confert; pruriginis ocul
lorum medetur, sedanda tussi, flatui dissecando, et alio infusum
opem fert:

De cacauiopathi seu medicina pabuli spinosi Cap. xxi.
Cacauiopathi herba est caules breues ferens, et in stella mo
dum per terram sparsos, ac refoctos folijs paruis, exilibus,
et in spherulas aggregatis toto caulium discursum, longiuscula
et candentia iuxta herba umbilicum filamenta, radicem uero
parvam ac fibratam: Inuenit in frigidis yaualiuhami aren
tibus collibus, seruanturq; illius radices in usus annuos: Ra
dices trita demoraturq; ex uino metl, aut aqua trium drag
marum pondere trita, et picuatam per superna atq; inferna
diuulsa euacuare: amaro sapore constat, uiride guleur, et ordi
ne ferri quare excitat, atq; caesat:

De Cayolopathi seu muscarum medicina Cap. xxii.
Herba est Cayolopathi folia proferens mentha circa nata,
terna, quinque, caules fuluos, florem ferule, aut acocolia,
et in ambu muscarij semina piperis nigri forma, et magni
tudine; radicem uero crassam et longam, ad ligustici genus
uidetur pertinere, Nasitur statZoci, et Texaxahuaci calidis et
montuosis locis: semen est gustu odoratum, et aliquantisper
acre: radix imo dulcis, ac demum amaritudinis sensum
probens, et guttur urens, succo mariani, calidatq; et sicca or
dine tertio: Cortex radicis illius scabem, aliatq; cutis in
frictiones curat, et humores preter naturam dissecat, idem prestat

Semen, minori tamen efficacia, iumentia membra sanat, et ventrem precipue si intra una radicum ex vino deuoretur, ac ulceribus in ueterari remedio est.

De Apitzalpatli et zontolotli cap. xxxi

Apitzalpatli Zontolotli seu medicamentum adstringens capillis habent rotundes, quam malinalcones apud quos nascitur, quoniam glutinosa est cacalezin uocant, herba est folia habens numerosa, serrata, obrotunda, unde nomen, et baculi similia, sed tamen maiora, aspera, hirsuta, ac q. cinerea, caules teretes, hirsuti, teretesq. flores pallentes, in extremis caulibus chrysanthemo similes, medio tres, ac multos acervatim congestos; radicem uero surculatam; provenit in collibus regionum calidarum, Radix est quum odora, aliquantisper aeris, calidior et sicca ordinis tertio temperiei, glutinosa, nec omnino expers amaritudinis, ac sapore aliquantisper resinoso quo in farinam redacta ac te rebentina permixta genuum frigus pellit, ac sedat dolorem, et si imbecilla ob nimium laborem sunt corroborantur, atq. confirmantur: Quis uero diuocati firmat dentes, adstringitq. gingivas opitulatur dysentericis, uteri ac renum laxitati, perfractis ac patientibus lassitudinem; Mexicani Reges, ac uiri primarij deuorant quondam consueuerant cortices Lemigatos ex aqua seminata mensura aludo patrio botei quod nos uocamus pila ut amorbus qui uehementer lassitudines sequi solent scilicet reventur: esset alia planta apitzalpatli a quibusdam impropris appellata qui potius aluum soluit quam adstringat, de qua sub nomine Cacamoie (ca enim est germana nuncupatio) inferius deo danda dicemus

Nanahuapalli seu morbi gallici medicina, quam alij palancapalli nuncupant solent quoniam ulceribus medetur, herba est folia fundens squalentia, proluxa, et illis pilosella vulgaris similia, florem camamelii in caulis qui tenuis brevis, et teres est cacumine, ac semen acri: radicem vero longam, tenuem, et fibratam: Temperatorum locorum flumina est, qualia sunt Lepoztlamica, Calida est ac sicca ordine secundo, et amari saporis gustus odora, redacta in farinam, et inspersa ulceribus pubicis midesur, unde est (ut dictum) palancapalli ab aliquibus uocata: Melancholiam passor curat, et eosq; ab hemorrhoo pami censi quem uocant nahuaquitli; quoniam etiam tusa ex aqua resoluta, aut pugilli unius mensura deuorata, i. liquore quopiam congruenti quoties expediat hunc uocatam gallicam aut hippocraticam funditus extirpat, et curat, exulcat quoq; uniuersis ulcusculis corporis, atq; tuberculis, qua ex re succi clarius euadit quod multo adhuc arxius distorsit, morbum sci licet hunc ab indis huius occidentalis fuisse profectum atq; in alias propagatum ueteris orbis plagas, quoniam apud eam gentem patrum germanumq; hic morbus, atq; antiquum sortitum est nomen:

De Temecatl yauhtepicensi Cap. xxxiii
Herba est Temecatl yauhtepicensi folia ferens oblonga, et undulata, mollia, et grauis odoris, ferdine, caules uolubiles, capreolis implexos, sarmenosisq; ac fructum acinisum toto caulis procursu racemacim dependentem, radicem uero magnam: Calida constat natura ordine tere tertio et amari saporis: cuius gratia quidam chichiapalli seu amarum medicinam uolant: folia tusa impositaq; ulceribus

Sati etati, uentris dolori, et cunctis alio ex gallica huius oris mor-
dentur, urinam deuorata euocant et flatum discutunt.

De xihutoconqui seu herba
calida toto procensi Cap. xxxiiii

Xihutoconqui herba est folia habens serrata, aspera, et li-
monis fere forma, sed maiora inferne subalbidâ, et hippo-
cla, caules teretes, ac flores purpureos, radicem uero sur-
culosam ellebori similem, lanuginem aut esca obductam,
caca naca similis tota planta est, adeoque eius species ui-
detur esse, nam uiribus est similis, ac tantum differt for-
ma foliorum, qui ce si aspera sunt, oblongi, et serrata, ta-
men circa exortum non morsus cum illis caca naca uiden-
tur conueniri, exultat in planis calidioribus locis, Radix est
amara, calida et sicca ordine circiter tertio, et subtilium
paruum: Huius decocti eius lumbrici propinatus interimen-
dis, et propellendis acorone, flatum dissipat, menstrua pellit,
urinam euocat, hydropem curat, humores crassos, et lentos
attenuat, sudorem eticit, et dolores ex gallica etiam huius oris
sedat, stomachum firmat, ac pectori est ualde salubris

De allayothi seu humili cucurbita Cap. xxxv.

Herba allayothi dicta folia profert cordis figura, medio crura,
et acuminata, caules uolubiles, geniculatos, et per terram re-
pentes, ac cucurbitulas pollicaris crassi tubini, et longius-
culi, maculis cinereis, et uiridibus intermixtas, edules, ac re-
ferat lanuginoso semine, radicem longam teretem, et fibra-
tam, nascitur in calidis yacichela ubi folijs eius confectis
palpitis usque ad sanguinis extractionem mederi solent Indi

tumentibus oculis. Radix duarum dragmarum pondere ex
aqua diuorata purgare dicitur per inferna crassos ac len-
tos humores, admodum uero maturare ac rumpere tumores pro-
pter naturam atq; ulcibus mederi.

De Cayolpaeli uaxacensi cap. xxxvi

Cayolpaelis seu herba muscarum planta parvula est, toto
exilis, repens per terram, candidis, et stellatis omni ex pa-
te refoeta flosculis, foliolis, ac radicibus parvis, et tenui-
bus, cauliculis uero, geniculatis, nascitur calidis et sabulo-
sis uaxaca locis, nonnihil calens est et amara: Jus de co-
cineis per superna, atq; inferna, uacuat pituitam, ac bilim,
atq; ita appetentiam excitat, et uomitum cohercet, sumen-
dum tamen matutino quatuor aut pluribus si quis continuis
diebus.

De Chilpan cap. xxxvii

Herba est Chilpan folia, tum e radicibus fibris simi-
libus fulvis, multaq; tum ex caulibus duos longiscubitos, et
interdum prolixioribus mittens, longa, saligna, pinguis et
angusta, atq; in cocineum quibusdam in partibus colorem uer-
gentia, flores uero in summis caulibus cocineos, et calycu-
lorum forma spectus qui signa quadrantenus imitentur
unde ei Mexicani indiderunt nomen: septembris mense pro-
fert, Temperatum locorum Alumna qualis est ager Ilex
locamus Mexicentisq; ac in campestribus montibus uis
incola: Radices dragma unius pondere diuorata e li-
quori quospiam bilem per superna et interdum per infer-
na quoq; uacuaris solent; Alij tradunt eadem redactas

in leuorem sanguinem c'ranibus fluentem ~~abundant~~ sistere
deuorata aut infusa c' liquoris aliquo conuenienti adstring
gentius; amara est et calida natura, gustusq; dum deuoratur
paullisper adurit.

De chipequa seu herba firma Cap. xxxviii

Paraula herba est chipequa multos proferens caules, tenues
et aliquantisper purpureos, ex radice fibrata, et in eis folia
lini longa, et tenuia, ac flores luteos per singulos foliorum
exortus, prouenit Tacambari prouincia michuacanensis
temperatis, aut paulo gelidioribus locis, ubi in maximo ab
indigenis habetur pretio, hoc amaro sapore constat, califica
nter, et exiccante vi: quo fit ut tusa, resoluta ex aqua,
atq; epota sudorem euocet, dolores articulorum mitiget, et
quos uis alius e frigore ortos, et motum initiatum restituat

De Coztomatl cap xxxix

Coztomatl seu pallens solanum herba est folia frondeas
solani, cuius est species caules fuluos, luteumq; florem, unde
nomen: fructumq; contonctum in uesticis; radicem uero cras
sam, longam, candentem, c' surculis auctam, nascitur re
gionibus temperatis, qualis est Mexicenis calis et humer
atibus locis; Radix amara et calentis natura medetur sa
tietati, flatum discutit, urinam ciet, ac dolorem uen
tris admista siliqua stro tollit, siue eadem decocto eius calens
duorum obolorum pondere, siue ius decocti eius calens

Nota quod post hoc caput de Cozomatli debet scribi caput de Cozomatli
scriptum error: libo 3 sectione prima cap. xvi. fol. 133.

hibatur fluxus acalida causa ortos cohercet, mams appli-
cata lac exiceat, posterag, dicit ab assumpta et alut laxo collu
(de qua suo loco exacte) extensionis et corroboracionis causa
propinatur.

De Currungarigua Cap. xxxxi

Herba est Currungarigua inuitens radici tenui, et longo fr-
brataq, unde profert caules tenues teretere, et sergulo doctro-
calci, refertor folijs pentaphylli, longiusculi, et angustis, et
circa partes superiores flosculis cyaneis, ubi generantur nasu-
la orbicularia, referta semini, provenit temperatis humectisq,
Vinnapa: provincia Michuacanensis locis; Radix est amara
calidaq, et sicca temperis, iusti, et aschnati multum, cete-
risq, personis morbis, oris asprigori, aut acrasis lentiq, hu-
moribus, pulvis florum cum saccharo, et melle in gressuatus
bimur cocteariorum mentura quodam sambatur tempore
matutano visum acuit: unde nomen

De Nanacaco Cap. xxxxi

Nanacaco seu planta angulosa herba est folia uini feri-
uiferi ferens, sed aliquantulum oblonga, et in purpureum
colorem uergentia, caulem unicum purpureumq, flores
iuxta axamen luteos, squarrosi, oblongi, et contetor caly-
bus, radicem uero crassam, et breuem, in ponticarum muncum
quandam similitudinem uelut diuisam, fibratam, obrutamq,
lamiginis; provenit montosis locis, ac temperatis qualis est
Nochi melleensis: Radix est amara et gustu paulisper
mordens, quo fit ut calidam ac siccam esse coniectem: cu-
resq, aliunde uacuata causa febres aut rigoribus pulvis
auunt etiam indi medici crudam sudorem euocare adiuu-
cient, coctam uero meleni diarreis, atq, dysentericis:

De Texmuncapathi scilicet oculi medicina cap. xxxiiii

Texmuncapathi herba folia profert longa et angusta caules
purpureos, semina geminum luteum rotundum et paruum, radi-
cem surculosam et panicam candentem, nascitur in calidis et
summis montium ingris, amara nominat herba est calida et ad
stringentia natura, ulceribus oculorum medetur unde nomen, pu-
dendorumq; mulicbrium, et uirilium, si pulvis foliorum aut radices
inspergatur. Loci prius ulceribus, atq; emundatis aqua:

De Halezilo cayotli, seu Hzilacayotli
humili cap. xxxv

Herba est Halezilo cayotli folijs ornata obtruncat et altero la-
tere magna ex parte exsert, ramisq; longis et tenuibus per ter-
ram sparsis, flori ut feruna candenti, et fructu haud distimi-
li urenae siquastro, unde nomen, radicibusq; longis, et can-
dentibus, pollicem circiter crassis: nascitur in saxosis collibus
arenatisq; frigentis regionis huxo uincensis. Radix amaro
sapore constat, et calida temperie que trium dragmarum
ponderi deuorata dolores e. gallica luc profectos sedat quam-
uis seua uideantur inferri symptomata, uerum mos est
indis altera die ab assumpto pharmaco egros in balneum ua-
poris ducere quod ipsi uocant Temexcalli, intraq; illud aqua
calenti abluere quoq;

De Hlatlacizpatli cap. xxxvi

Hlatlacizpatli herba est folia origani ferens minutim ser-
rata, cauliculis tenues breuesq; flosculos candidos, ex leg-
semen, radices uero capillis similes, nascitur apud stoetob-
zincenses, Amara est et non nihil lubrica, atq; ideo tussi di-
citur mderi et defluationi illi que est a capite si ex aqua
dragma unius ponderi epoteatur, maximosq; predictis morbis
remedio esse:

De Ioma Cap xxxviij

Genus est unica Ioma herba in arboris magnitudinem ad-
scens, folijs sinuatis, et magnis, pinnatis, et hirsutis. Stip-
ulibus semibus, ac candidis, luteisq; floribus. Nasitur in frige-
dis, calidisq; provinciis Michuacensis locis. Sapor est am-
arus non sine quadam acrimonia, calefaciens et exulans vis-
us decocti eius in spissitudinem usatum dicitur uenishi pla-
gis mederi, ac dolorem capitis tollere.

De yztacihuatl cap xxxviii

Yztacihuatl seu femina candida herbula est folia
proferens sonci, inferne sub albida, et superne viridia,
caules teneros, tres quatuorq; quorum summa parva emittunt
flores illis uocatis bellis simillimos in pappo diuimum abeu-
tes, pilosos, et calorem danti, radix fibrata est, atq;
candens: copitlami nasci gaudet in planis, sur decocti
exhibetur emixis, flatus dissipat, menstrua euocat, conuul-
sioni medetur, tormina tollit, frigoris aduersum, cali-
da enim est amaraq;

De yztachiyatl seu sale amaro cap xxxviii

Yztachiyatl seu sal amarum herba est, forma et uiribus
similis absinthio, ideoq; in hac noua hispania passim pro
eo supposita, duorum generum ostenditur, latifolia, et
tenuifolia, Nasitur temperatis calidisq; locis, potestq; uel
facili negotio in hispanias apportari eius semine ut coniecto
trans ferri: utraq; absingit omni dolorem, flatuum tollit, con-
fert pectori, colicis, thacisq; medetur, addit precipue quai-
hiet, aut picyet, membra interna roborat, lac euomen-
tibus in fanulis, aut patientibus societatem opulatur si

ori in scilicet: obstructa aperit cum eapath seu lauro indica
medetur rethiui: iureq' deocha eius debilia, humidant perq'
comode lauanam crura.

De Thaelpathi Acatlanensi cap xxxviiiij

Herba est Thaelpathi Acatlanensis folia habens Alines angusta,
et longiuscula, caules spithameos, teretes, ac tenues, semina uero
imspicati folijs, radicem tenuem, ac pilixam, nascitur quo ius
celo Acatlanensi iuxta colles. Radix trieta, et deuorata seminiua
pondero medetur dysentericis unde nomen; est enim ualidi
adstringens, cum quadam amaritudine, et calore.

De Ilanoquilomipathi yancui
tlanensi cap. ~~xxxviii~~ L

Ilanoquilomipathi herba folia fert lina longa, et angusta,
sub albidis, et hispida, caules teretes, ac sub albicantes, flores
uero luteos, spicati, et exiles, radicem uero longam, nascitur in
collibus frigidis mistica superioris, Radix est aliquantulum ama
ra, et lubrica non sine quadam acrimonia, eadem iura sequequidra
ma pondero purgat omnes humores, est autem calida ordine
tertio ac guttus uocens.

De Chilpanxochitl seu flore
signi in seuo pendenti cap. Lij

Chilpanxochitl ab alijs micaxochitl seu mortuorum medicina nuncu
pata herba est folia salis ferens, angustiora tamen, et tenui
ora, caules cubitales, flores coccineos in postremis caulibus, ~~qui~~
qui rubri quoq' sunt caliculorum forma aut signa ut dictum est
referentes, radicem uero paruum fibris candidis, et terebibus,

plenam, Radix est nonnulla amara, et tamen frigida esse
tura experimento conperitum est; febre[m] exanguere ex aqua
oportune epotam dragmarum trium, aut plurimum si opus est po-
dere in inflammatione[m] mammarum auertere, et epileptici opo-
tulari illita, unde secundum nomen.

De Eloguili cap. Liiij

Eloguili quam alij Blatlan cuaye seu herbam geniculatam
uocant, alij xochitli seu nigros pedes appellant. folia blati
profert, caules sarmentosos, et nodis per intervalla diuisos,
paruos, purpuros, florem, semenq[ue] rubrum, atq[ue] minutum in
conorum modum ueluti et blati dependens, radices uero sur-
culosas, et rubrescentes. Eloguili temperacum Alumna,
qualis est Xochimilcensis, et Ite Eloguensis, in montibus
incola; sapor est nonnullus amarus, sed temperies cum hu-
more frigida, lac uitiatum nimij caloris causa emen-
dat, febre[m] exanguit et sudorem euocat, pota illi tunc
puncti medetur, et opiculatur tussi: Jus de cocto eius cu-
bolus armenus fuerit permixtus confert puncti quia Ma-
tlatotongi, Mexicenses uocant, lenit aluum, et mebeur sature

De Lepheola capit xochitli cap. Liiij

Volubilis genus est Lepheola capit xochitli, quod alij xochi-
micapdelis nuncupant, saxis se conuolvens, folia sunt he-
dere, radix succo manas, duo sunt eius genera eadem fa-
cultate praedita sed primum uediximus, habet folia hebere uo-
ticeni semilia serrata, secundum uero scutorum potius undu-
latorum forma, nascitur utraq[ue] apud Mexicenses Agros, frigi-
daq[ue] et humens est temperies, quamuis nonnullam amaritu-
dinem participare uideatur, partesq[ue] naturae dissimiles. Vnde

ca indi aduersus calorem, et ad tumores preter naturam ~~pullentes~~ repel-
lentos, nec non ad compescendum sanguinem qui e. uulneribus fluit
et curandos oculos inflammatione tentatos, precipui si misceatur
lo loaczin:

De Ahoaton siue quercu parua Cap Liiii

Ahoaton seu quercus parua, quam alij Olalcapolin seu capolin hu-
milis uocant, herba est folia fetens origani serrata chame di-
osue, aut illic minima tamen, unde nomen, quae inferna parti di-
lutiore uirori nitens, supra uero exaturatione: scriptes rubrescen-
tes, e radice longa, et fibrata, fulua, ac mechocris crassitudi-
nis, flores locuneos paruos et longiusculos: acinos primo uirides,
mox rubeos, et demum nigri coloris, nucleos fuluos continentes,
radix sapore est adstringenti, et aliquantisper amaro non sine
quadam dulcedine, odore nullo, frigida, et exsiccanti natura,
que si unciarum trium mensura coquatur e tribus libris aquae
fontanae ad tertias et sur de cocto potandum propinquet uti po-
tius emixas corroborat, dysenterias compescit, laxatas reman par-
tes confirmat, et acoporum medicamentorum mori labores sedat
eorum, qui lassitudinem ex longo itinere, cursu, lucta aut quauis
alia simili occasione contraxerunt: Temperata amat regiones
qualis est Ienuchtitlana, frigida aut et saxata loca atq. montuosa
De Olacatzan paluatlanica Cap Lxiii

Species est chinae Mexicensis olacatzan, quae herba est folia fe-
rens oblonga, acuminata, et lineis secundum longitudinem discur-
rentibus insignita, caules uolubiles, et teneri, fructum acinorum
ac racematum dependentem in summis caulibus quicum maturue-
rit nigrescit, radicem contortam, geniculatam, fuluam, et arundi-
naceam similem, sed densam, ac grauem. Arbores excelsus scandit

atq; complectatur: seritur interdum, excoliturq; usus gratia
inridarij ac hortis, stillat gummi quo uantur indigeni ad
roborandum dentes; Idem ferenter atq; mādentes ore uocantur
eziceli; Jus decocti radice conensa infunditur aduersus in
terales morbos felici eaenenti; Idem ius eportant ad uertus
cam luem, ac eromitos, alios, et diuturnos morbos: Differt ab
tali china, cuius radix leuior est, rarior, albidior, tenera,
minutius asstringens, et tamen eisdem pene usus prestari pericu
tatum est, quos. Illa, guaiacum, aut zarza parilla prestare
solent, eadem arte et uicinis ratione administrata; quae dēre h
que amulsi ante me scripta fuerit, ac pro diuersis regionibus, me
bris, ac hominum temperamentis uariabilia nihil hic putari adijci
endum: est autem hōc de qua loquimur radix frigida, siccaq; et
asstringentis naturae, sed amara partiumq; subciliū particeps
quo fit ut Jus decocti eius preter iam dicta uentriculum di
bilem corroboret, flatum disculiat, assumatq; et uacuet per p
ros eam atra bilis et pituita portione q̄uā pharmacorum
fugit uim dolores extirpet, ac leniat, aliāq; prestat inuamen
ta quae in praedictis plantis solent referri, nascitur pahua
flamici agris sponte unde cognomen:

De china Michuacanensi cap: LVII

Est quidam china species quam aloco natali Michuacanensi con
cont. quae herba est amichinacea inuicem radice rubra, sed de
sa ac grami, ~~caules ferunt~~ equa caules insurgunt arundine
leues, ac femulacei, longi, pollicemq; crassi, folijs ornati per inter
la magnis, cordis figura ac nervis, secundum longitudinem disper
rentibus quod euēit in ceteris quibus cham uicibus et haec simi
est: nascitur Michuacani ubi phalo uocant

126

De Cozomecatli seu curarum fumi cap. lviij

Cozomecatli quam alij Olacatzan uocant ad china mexicana species uidetur actineri. Radice enim crassa constat, obrotunda rubra, grami, et fibrata, unde profert caules iuxta radicem rubeos, gemculis interceptos, teretes refertos capresolis, uolubiles et arbores propinquas in cacumina usq; scandentes, folia obrotunda medicinis magnitudinis et ueni secundum longitudinem termit discurruntibus, fructumq; myrti refertum semine, prouenit in oppidis Joannini conchensis calidis nemor regionibus, uiccatlanig, edlis, humilibusq; locis, nec non Totuacapa, ubi addunt duas esse huius uolubilis species alteram quam descripsimus fructiferam et saluberrimam cuius stipitibus parantur supiores pulcherrimi, lineis nempe fuluis, et nigris micissimariati, Alteram fructu carentem qui potius pertinet ad uerena. Mira audio de hac quam delineauimus planta narrari etiam ab ijs qui eius usi sunt remedijs, sanguinolentos nempe oculos breui illucriari, ac pristino restitui ritori appposito tamen folio: ulceribus omni modis pudendorumq; gallica etiam lue infectis, radice puluerem, carnem superuolentem absolvere, et decentem restituere, ad temperiem spectare, et tamen occulta quadam ui calidis, ac frigidis aduersari affectibus, nec solum ad motam sed deuorata quoq; conferre siui folia siui radix ipsa referatur in usus, esseq; quolibet uti mensura ac pondere innocentem uires augere ac firmari, sarcines exhaustas et defectas, uel solum attritas, et calorem semiextinctum ita reparare atq; emouentes etiam homines reuocare in hanc lucem. ad mota folia dentium dolores, capitis, arthralorum, et ceterarum corporis partium ueluti per miraculum lenire, et his dolentibus adhaerentibus, certissimam salutis haberi posse spem, adhaerentibus enim cum sedandus est dolor, aliter statim irrita

fundit caules, et in eis folia origani, sed asperiora, ac circinata, et circa caulium partes summas locosque flores, calyculis similes, nascuntur humilibus, et montosis locis regionum frigidarum, veluti chalcicoa et poci, et xochimulij: vulgaris herba est, et cunctis nota, tum ad adstringendi efficaces vires, tum ob formam radicem raram, et quae paucis plantis contingat. Radix est frigida et adstringens, non nihilq; amara, ventriculum roborat, et eius calorem temperat si sex dragmarum pondere leuigata deuoretur ex aqua: medetur ulceribus putridis et cancriosis, impinguat tabidos, et emixis ab his indicis medicis corroboracionis gratia solet exhiberi, fluxum alui dysenteriasq; unia' unius diuorata cohercet.

De chichicallotl seu spina cap. lxxi

Chichicallotl quam alij chichicallotl vocant herba est spinosa, folia proferat cordui bemi dicti, longa, angusta, sinuosa, ac spinifera, cinereis coloris, caules subalbidos, et spinosos, flores orbiculares, luteos, ac interdum candentes, papaueris haud dissimiles, fructum oblongum, seriatum, asperumq; reserturn nigro, ac paruo semine: nascuntur Mexicano agro nec ullam refugit loca montana, aut campestria; semen tritum, et duarum dragmarum pondere deuoratum. humores omnes sed praecipue pituitosos uacuat, et articulos infestantes: saporem et odorem siliis uidetur referre, lae oculis infusum cum lacte mulieris quae febrilem peperit. inflammationes eorum sedat, aduersatur febrium typis; flos uero scabiem curat appositus, amarus est eius herbae sapor, calidusq; et sicca temperies.

aiunt alij liquorem stillatium eius ac germinum mizg
nubes oculorum discutere, carnem supernacancam excedere
dolorem ex hemigranea ortum sedari, alijs eorumdem humo-
rum morbis egregie subuenire

De guahxocotl chullulensi cap. Lxii

Herba est guahxocot folia minimim serrata fereat, et te-
magna ex parte similibus ~~similibus~~ diuisa, caules geni-
ses quidodrantem prolixos, radicem uero napi forma ex-
rubrescentem, teneram, ac plenam succo, prouenit in hu-
ditous prouincia chullulensis. Radix est amara subaci-
folium acidum, et eduli actio ut in species xoxocotolli
quas nostri oxalidas uocant uideatur ea herba referre
fructus uero orbiculatis, et acinosus, nec uocati to ma-
dis similis; Radix duarum dragmarum pondere tusa at-
uorata uentriculum, et intestina leniter purgat, atq;
membrorum grauitatem pellit, eadem exhibetur infantibus
sed unius tantum dragma mensura matutino tempore
lo prius assumpto cibo.

De Caquitzli Lxiij

Caquitzli herba est folia omni minora tamet et illis origi-
proxima, minimeq; serrata, bina per interualla ordinis dispo-
dens; caules quadratos, rectosq; flores cyaneos, longiusculos, ternos
ex utraq; caulis pariter bini foliolis encundatur; radices u-
fibris similes, ac ruber. Hascitur Mexicanis iugis. Amara es-
calidatq; et sicca fere ubi ordinis temperiei: folio cortice

regula

128
resoluta ex aqua scabiei dicuntur mideri si corpori illini-
antur: Jus uero decocti eorundem bibitum sudores elicit:
quia hi qui sanguinem merunt eucisigiu restitui sanitati
dicuntur, si uaporem uini meti. (quod album pulqui uo-
cant) cui herba hae decocta sit, excipiant, modo a suffu-
cubitu eant, pannis se contegant, ac sudori studeant
eliciendo.

De Amamattla expurganti seu rha-
barbaro uocato monachorum cap: Lxii

Radix huius plantae adeo sapore, odore, et colore, substantia, et
uiribus, radicem ueri rhabarbari representat, imitaturq, utri-
us filijs ab illo distaret quae de summo in acumen. (nam illa ex
angusta origine in latius finiri cernitur) uerum rhabarbarum
alexandrinum amillo qui utramq, plantam expendisset non iudicia
relinq, quamobrem hortensem hyppolapathum congenerem esse
uero rhabaro censemur: potest, in eius penuria substitui, ac pares
peni uices prestare. bitem enim benigne, et cum quadam robora-
tione, quia acrasioribus, et adstringentibus accidet partibus,
praeipue uacuatur, felici successe: quem admodum nos sumus
apud hispanos periclitati, ante hos eriginta plus minusui an-
nos, et Mexici ubi maximus est eius prouentus diligentia
Bernardini Castilij (cuius optimis manibus hic honor debe-
tur) uiri dum inuenit esse in propugnandis hostibus dex-
terissimi, atq, animosi: aprimo uero senio usq, ad obitum et
postremos huius in seminandis, atq, ex colendis quibusq,

rans, et peregrinis plantis diligentissimi: quoniam uero
paribus constat subterioribus qui sunt expurgantibus, alijs
uero crassis atq; adstringentibus, consueuerunt eisdem succo
expresso ueluti expurganti pharmaco sesquidramas pon
dere uti; fructibus autem eadem mentura, ueluti alium
adstringenti medicina, quod si cum totalitate sua exhiberi
ariserit duarum dragmarum portio nec ab his qui non
difficili soluantur bilis aiunt quod satis ~~est~~ sic expurga
ri, cuius rei nos certissima fecimus experimenta: Misce
tur interdum unica dragma succi ueluti duabus eleccarijs
ex tenevrimis cassia nigra fistulis confecta, atq; ita bilium
primo et maxime, secundario pituitam expurgat; quibus
uis locus prouenit ex cultum, sed maxime calidioribus qualis est
quauahra ^{huu} centis, humido et ferili solo; post quaterenos asat
annos radix est medicini utilis, colligenda uero in eunte
uere mundanda, secunda in frusta, (qui boletos uocant) quo
magnitudinis illa rhabarbari uulgaris ad nos conueuerunt
ferri ab oriente, super aseres collocanda, ac sepi sepius qu
dit (cui succus quo abundat effluat) euertenda: quateriduo
transacto filo traiciuntur firmiori, ac suspenduntur ad un
bram locis apertis, sed quos radij solis non attingant, nam
ita duorum mensium intervallo sicari abunde solent, demu
xi uendi, et seruari; hoc mihi de rhabaro monachorum uoca
dicta sunt: non quod nesciam apud hispanos quoq; hanc pla
tam aliquot oppidis non admodum amara Carpentana de
tantebus aliglaano fuisse ex cultam, sed quoniam in hac noua
hispania apud quauahraoaccas in horto predicti uiri uerberimus
est eius pro uentus ubi patrij plantis uel eo maxime opus est; qui
medicamenta externa in hunc orbem per tot maria translata em

uitiatay tandem accedant; et ut Hispani meminerint apud eos si
cura adsit quantalibet copia prodeventurum, ac in optimi rhabar-
bari penuria permittentibus consueq; medicis sufficere eo
sepe numero non incomode posse: Ceterum fabula quas quidam
in culcant, ut persuadeant rhabarbarum hoc monachorum uicatum
esse Alexandrinum, dicentes Turcas, cum illis per Henricum
gallia Regem Marthia posu, et urbi prius huius gallicis
quibusdam monachis semen imperitor ueri rhabarbari, unde no-
men defluxit, atq; inde de uicatum ad Hispanias, et has Indias:
nuga sunt quibus sit omnino deneganda fides:

De yx tomo sculamuginosa herba cap Lxiii

yx tomo xihuiet quam alij Tomoxihuiet alij Merneam alij qua
popolon, et qua popolozin uocant herba est folia ferens, his-
pida, spinosa, undulata, et anchussa proxima, caulem pallidum,
duos cubitos longum: flores candentes, paruos, caliculis contentis,
et in pappos tandem abeuntes; radices uero multas fibris similes:
Nascuntur in uallibus planisq; locis regionum frigidarum, et in an-
nuis uis uulsa radix seruatur, atq; reconditur: Radices dua-
rum dragmarum ponderi deuorata omnes humores concitato uo-
mieu uacuare dicuntur: calida enim sicq; natura constante,
et sapore aliquantulum amaro, tussim deuorata sedant, et pectus
ris spulantes morbis; renes et uessicam abstergunt, ulceribus
puerilis pudendorum muliebrium, atq; uirilium succurrunt: Cu-
rant hemorrhoidas, et uacua prius superne de fluxibus causa
dicuntur quoq; mederi dysenteris:

De Halyx tomo seu yx tomo humili cap Lxiiii

Herba est Halyx tomo folia fundens portulaca: similia, sed
aliquanto maiora, caules purpureos, teretesq; flores in summo

purpureos, radices uero crassas, et sumulas, quæ triti epoteq;
ex aqua duarum dragmarum mensura pituitam per superna et
purgant, emundant intestina, ac colici affectibus infuso midentur
amari ualidi sunt calidæ et sicca ordine tertio natura.

De yxtenechi seu oculis cineris cap: lxi:

Error

Nota quod
hoc caput de
bet repori in
fine sectionis
prime huius
libri secundi,
fol. 112.

Folia fundit yxtenechi herba limonis forma, et magnitudi-
dine, serrata, tamen hirsuta, scabra, et sub albescens; caules
tenuis, teretes, hispidi, purpureos, ac cubium longos; flores chri-
santhemis; radicem uero crassam, surculisq; repletam: pro uenit
in frigida xalatlauca regione, in collibus, atq; uallibus; Radix esse
non nihil amara, acris, uiscosa, cuius uim euiscosa, per se et ut
guaiaci, guaiaci odore, sicca et caliditate ordine tertio, iustitiam
parit. Discutit her tusa, atq; apposta panos, et extergit lepram
et huiusmodi: curatq; egritudine uocatam ab Indis mexicanis
tlatzatzaniztli, in qua uersum deficiit corpus, et
residuum in spemq; de super puluere radicis huius, et meteo
gallinarum pennis: habetur hoc medicamentum a mexicanis
sibus maxime.

De Paradijsa herba cap lxi

Ita libuit uocare hanc herbam quod folia ferat aris quæ
eodem nomine nuncupant, plumis similia, in hispida, fulua
caulibus, aradicibus ortis fibrarum instar; Nasculis in te-
cho conditarum de atapanum prouincia Michuacanensis
amarissima est calidæ, et sicca ordine tertio, modicus pec-
ni, lumbros uocat, flatum discutit, curat satietatem, ac re-
serat obstructa.

Liber Tertius de Materia
Medica Nova hispania

130

Superioribus perspicacissimorum commentariorum, de Aromaticis,
arboribus, et nascentibus ex eis succis, lachrymis, ac
seminibus, ^{fructibus} suffruticibus, herbis Acri, Amaris, Sapo-
ri predictis egimus, hoc autem testatur quod etiam secca
in duas partes, in ~~quarum~~ prima de herbis salsum, dulcemve
saporem habentibus; in secunda autem de herbis ceterorum
cognitione saporum conveniatis, Acetum nempe, Austerum acidumque
~~invisibile~~ saporis referentibus, ~~tracatum~~ nec non de insipidis
prosequemur. Sectio prima de herbis salsum,
dulcemve saporem habentibus.

De Heiocolapalli Topopocensi Cap. i.

Nomen habet Heiocolapalli herba ab ea quam excitat vomitione,
folia fert scaroniae folijs similia, per longa distita intervalle,
ac oblonga, sui circa exoritur apudiculo latiora, atque obrotunda;
caules volubiles; flores candentes, surculosas vero radices; sta-
scimus calidis, ac plenis locis; Radix est calida sicque ordine se-
cundo, et gravi viras olens, eadem dragma unius pondere di-
vorata dicitur bilem, et pituitam ~~quatuor~~ per superna atque
in ferna leniter purgare.

De Olapiazeli Cap. ii

Olapiazeli quam alij hoi Zoloth seu scorpj spinam vocant, her-
ba est spinifera, folia proferens cirsij, spinis horrentia, pro-
longa, et angusta; caules longos, teretes, ac leues, quarum supe-
rioribus partibus herent capitula spinis homida, illis dispacci-
hamulimilia; ac floribus corticeis purpureis; provenit
Tarayuca montanis humidisq; locis; Radix in inguin, si long-
sapore quodam dulci, atque odore videtur imitari; calentia

secundo ordini, et exidantem constat naturam. liquor ubi aliquando
maduerit, in ut depecti propinari solet ab indet medicis his qui
pene afebre conualescent, et reliquis humorum febrem exstanti
per urinam, aut sudorem euocatis perfecti ab egritudine liberentur
quin articulari morbo laborantes eadem ratione uiuat, in alijs
huiusmodi usus magna cum utilitate solet adhiberi.

De Paexantzin seu planta subdente cap: iiii

Paexantzin quam alij teneatlacot seu uingam calcau uocant
alij uero Uacocalacam, Herba est fruticosa caules proferens longi
tudo cubitos, teretes, lignosos, seniles, et cinereos, incli nantes in p
pureum, unde nomen, folia rara saluina similia aspera sed in
ne sub albescentia, superius uero uiridia, flores luteos, magna
prodeuntes e caliculis squarosis, radices uero fibrarum instar. ca
da et siccata natura constat ordini secundo, et odore graui
reg: temperato gaudet celo, quali est Lepozblamium ac m
floret septembri: sub de cochi radicem mudebitur sicut etati, Des
sem uentriculum roborat, pectusq, calefacit, exhibetur quoq,
aliqua egritudine resurgentibus, et ducendis in balneum: foli
tusa, permixtaq, chichianci, et Uatlaoleon equis portionibus
ac conueto loco admoti, quicquid humoris ad eum diffluit sicut
atq, discutunt: uerum tunc temporis consueuerunt indi medici
fundenti nanibus puluerem Uato xiloro chiti.

De Lepoçentli seu spicis maizij montani Cap: iiii

Herba est Lepoçentli folia ferens purpurascens li'moni
ma, sed maiora, caules quinqu' fere do drantes longos, teretes
purpureos, digitum crassos, gemiculatos, per intervalla fructu
chilli referunt semine plano, orbiculari, et lamugini comprehensi
radicem uero contortam, et candidam quibusdam uelut igit
dibus adhaerentibus, ~~maizij~~ in frigido, et satani calce, Ba

extra inuicq; candi scit, gustata uirus minime ingratum olet pcoma
simile ac calorem siccitateq; ordine preferit secundo, crassamq;
substantiam, sensum aliquem caloris no dicam ureditinis prebet cir
ca guttur, tusa ac etiam dragmarum ponderi ex aqua deuorata
omni humorum genus supra in frag; uacuare diuinit.

De Nalcolcoatl seu coatli humili cap. v.

Nalcolcoatl herba est que caules tenues, gemiculis interceptos pro
fert, referis folijs erica, exilibus, ac breuib; flores sunt candea
tes, longiusculi, ac ueluti c'flosco concinnati; Radices tenues per
longas adeoq; fibris similes habet; Nascitur in collibus, pla
nitiq; locis regionum frigidarum, qualis est hui' xocincentis: ca
lida secundo ordine constat natura lubricaq; Jus diuocora
dium propinatum difficile nec sine dolore urinam reddentibus,
dolorem enim lenit, emundat meatus, atq; urinam, et quicquid
illi obstaculo est euocat.

De Nalca camicaxochitl seu flore

fumis pabuli terrestris cap. vi.

Herba est Nalca camicaxochitl, saligna folia proferens, olea
ginans, caules multos, flores ex albo rubrescentes, comantes
in summo, exiles, et modicos; radicem uero transversam, fibratamq;
calida est et sicca radix ordine secundo, atq; odora, m' detur
eadem seminata pondere deuorata interpollatis febribus, men
temq; reducit his qui eam capu amiserunt.

De yxiayahual chapaltipicensi cap. vii

Nepti Calamutheui uidetur species nostro orbi incognita
yxiayahual herba folia ferens parua, serrata, sub albe
scentia, et cordis fere figura, lignos' caules, et tres spiritua
mas longos: floresq; multos, candidos, et modicos: in diem

uero prolicam, et fibratam, Montis ac temperatis locis gaudet
quales sunt Ictezcoguenses, et chapulcepecenses, unde facta
est eis distinctioni gratia cognomen: Odora est calida, et
sicca ordine secundo: Radix pota ex aqua dyarreas tempe-
scit, tumores preter naturam matrat, et rumpit: frigori fi-
brium intermitentium aduersatur, sudores, et urinas elicit,
et uisus uentriculi detrahie humores:

De Naelpachi tonalla seu mudi-
cina dyssentericorum cap. VIII.

Naelpachi tonalla herba folia lim tenuia fert, caules
cautes, teretes, et longos, flores compositos in corymbos, radi-
cem candidam, longam, tenuem, et fibratam, nascitur tonalla
mexica inferius, Radix est primo ordine calida, graue quo-
dam uirus olens, et nonnihil adstringens, eadem semina
ponderi deuorata me datur dyssentericis:

De Nlaquauhahiz patli seu uenera medicina cap. IX.

Herba est Nlaquauhahiz patli folia longa mitens, et angusta
salignis maiora, sub albidag, et firma, qualia esse solent
arborca, caules breues, foliosq; (ut ferunt) flores, radices
longas, ac tenues, nascitur in Montibus temperatis, Agri Aca-
tlamici: Sapor est glycyrrhiza dulcis, calidag, et humida or-
dine secundo temperis, aut primo completis, excitat uenerem
admoda pudendo, ingestag, unde in uenit nomen, citatq; pul-
uorum dyarreas, tota redacta in puluerem, atq; dragmarum
mensura deuorata:

De Apatzi puntzumati cap. X.

Folia fert herba Apatzi puntzumati rara, longis
appensa

appenda pediculis, ocimino, et circinata; caulem breuem, rectum,
teretemq; ac in summo flores orbiculares, chamamelosimiles,
et fuluo candiscentes, ac semen aniso simile; radicem uero
surculo similem, prouenit in frigidis regionibus Michuaca
ni; Radix coriannum olet, calidaq; et sicca constat temperie
cadem ex aqua resoluta atq; epota dysentericiis medetur:
et his qui quartanis circuitibus ~~interstantur~~ ^{interstantur}: Ius decocti eius con
fert cruribus edemate affectis si eo abuantur:
De Apatzipunezumeti seu Musella odorata
cap. xi.

Herba Apatzipunezumeti unicuique profert caulem, sex
spithamas longum, tenuem, teretem, et striatum, et bi
mis, tenuiusque radicibus, exilibus, et tenuis similibus pro
de uentem, et in eo folia longa, angusta, serrata, rana, amig
dalius, et quae in colorem fuscum inclinant et paulo breui
ora essent, ac serrata, saligna uiderentur; flores luteos, in pap
pos abeuntes; ac semen in summis capitibus simile aniso: Ra
dix coriannum indistincta olet similitudine; sapit uero pas
tinacam, simulq; coriannum permixta, et califauentis na
tura esse reperitur; in cacumine montium prouenit frigidisq;
locis, quatuor est Pazquarum prouincia Michuacancensis, Ra
dix tusa, atq; e lignori quouis conuenienti deuorata dys
sentericiis, (ut aiunt) et quartanis febribus solet medi
ri:

De cacauaxochitl seu flori cacauatl cap. xii
Cacauaxochitl herba est folia cordis figura fundens, cau
les dodrantes, flores purpureos; radices uero crassas,
fibratasq;: nascitur yanguitlami mistica superioris; dulcis
est

est radix et nonnullam praefert amaritudinem, et cum
siccitate calorem: eadem seminata, atq; epota semiun-
tia pondere dysenterijs. medetur:

De charapei cap: xiii

Herba est charapei folia mixta serrata, urtica aut
ocimi proxima, sed tamen longiora; stipites multos, prolixos,
ac fulvos; et iuxta cacumen flores, ex albo rubri scen-
tes, longos, et angustos; radicem vero fibratam; Na-
scitur in calidis Michuacanensibus, et frigidis locis, at
floribus decidentibus apparent vesiculae cordis figura,
in quibus continetur semen: Calida et sicca natura ra-
dix constet; eadem tusa resoluta ex aqua et sex obo-
lorum pondere epota scabiem curat: etiam gallicam,
ac nephritis dolorem lenit:

De chichianci coatlanensi cap: xiiii

Chichianci coatlanensis herba est, folia urticae proxima
mixta, sed pennatis pediculis; caules quadratos, sar-
mentosos, et hirsutos; flores purpureos, similes china-
cuius est species: radices vero capillatas: Nasitur fer-
uentibus regionibus qualis est Sauhtepecensis, et Coatha-
nensis: semiuntia pondere trita folia epotaq; ex aqua
fluxum alui cohibet; calida sicca, et adstringenti na-
tura constat, et odore graui, et fluxum sanguinis pro-
gnantium solet quomodo libet admota retineri:

De Chimalatl peruvina cap: xv

Chimalatl peruvina seu Magna, quam Anthilion, et
florem solis appellant quidam, herba est folia ferens

magna, serrata, inferne candescencia, et urtica emulancia for-
mam; caulem unicum, rectum, decem, quindecimve pedes pro-
cerum, brachium crassum, rotundum, cauum, atq; exaurato co-
lore uirescentem; florem in summo orbicularem, aureo mican-
tem fulgore, speciosis radianabus per amicum luteis folijs, media
uero orbita quam plurimis flosculis flauiscentibus repletum, et
porulis faui mellis instar ~~dispositis~~ ^{ordini} dispositis orum ducentibus,
ijsq; de ciliis semina insurgunt illis melleo paporum forma (etsi
terreia fere sint) lenitate, temperie, et cetera prope natura similia:
radices uero aliquantulum tuberosas, ac fibratas, ^{semina} que uet libera
lins deuorata dolorem capitis excitent, pectus tamen leniunt ardorem
catungunt, et apud aliquas gentes tusa coacta in panem assaq; fru-
menta prebet usum: et si non desint qui dicant appetitus non creos
excitare, maxime pediculos foliorum teneros abstersis pilis in ora
ficula coctos salis oleoq; conditis, qui suauis oris, gratos; Huius
aliud observatur genus cuius caulis breuior ac minor est: ac ramos
duos tres pluresue ferens, ac in singulorum summo flor. insurgit
priori simili, multo tamen minor; nascitur in peru alijsq; nonnul-
lis Americae prouincijs sponte, in alijs uero quibusvis locis planis
atq; campestribus seminis; scion tamen campestribus, et cultis.

De Coyotomati seu Tomati coyoti Cap XVI

Coyotomati, quam alij colicoanonepilli seu coanonepilli colurni
as uocant, herba est folia proferens solani in cuius species re-
fertur, altera parte sinuosa, hirsuta, et pinguis, caules pri-
or, quadratos, purpurascens, et quaternis strijs, to tidetq; rasi-
gnes dorsis; fructum in uisibus magnis, et quinque angulorum
contenctum, glutinosum, orbicularem, et parem nucibus porticis;
referunt semine exili, et longiusculo, paleis perispermis, tritico ama-
rum, sed cum adoleuerit dulcem, atq; edulem, radicem uero magnam,

ind
nd
ppo
be
ec
e
ose
ad
ca
esi,
inu

et furculosam: Nasitur in calidis collibus Malicapani, Calida et sicca temperatura constare videam, et amaro sapore: atq; cum Axin de qua suo loco tumores preternaturam dicuntur discutere: Cortex radicis eius, et ex aqua deuoratus duarum dragmarum pondere purgat interdum per superna, et interdum per inferna bilim, ac pituitam; emundatq; corpora tormina patientium: et quorum uenterculus redundat crassis, ac lenis humoribus:

De Cuitlaçotl Tepecuacuilcensi Cap. xvi
Herba est cuitlaçotl Tepecuacuilcensis folia pinguis habens cordis figura, pyricæ; caules tres dodrantes longi, uolubiles, parimq; purpureos: flores candentes: radicem magnam, oblongam, candentem, ac fibratam: Nasitur xochimilci temperato celo, in domibus ac horis, sed eo translata acalidis regionibus: Nam et Malinalci, et Tepecuacuilci prouenit, planis et campis sibi locis, maximeq; iuxta aquarum fluentia: Radix napum olet, sapitq; atq; puluerem bellicorum instrumentorum, tormentorumque: Calore nonnullo prædita est, pectoris, ac uentris dolorem sedat, ac flatum discutit uentis uinis deuorata pondere; maxime si c. liquore aliquo calenti additog; siliquastro assumatur: quartanis etiam tertianisq; medetur; uacuata per superiora bili, et humore melancholico, si paulo ante accessionem sumatur:

De Micui Nax colli seu piscium intestinis Cap. xvii
Micuitlaxcolli herbula nomen inuenit a radicis forma, unde profert caules tenues, et in eis folia longiuscula, et angusta

et in summo flosculos, candentes, caulesq: nascitur apud Pam-
centes; Radixque calida temperice constat tusa, et appli-
cata medetur ulceribus, mira breuitate etiam cancris, et
alioqui insanabilibus; quam ob rem maximi habetur ab
incolis; folia uero tusa, et potata medentur ictericis, et sup-
pressam urinam euocant; Radix uero oculorum carnem ex-
crescentem extergit, si puluis eius inaspergatur; aiunt etiam
in fusam ita corpus uniuersum purgare ut homines alioqui
pignos, segnes, impignos efficiat, ac paratos ad quemuis labo-
rem sustinendum:

De Nextlacotly yacapichtlensi Cap: xviii

Herba est Nextlacotly yacapichtlensis folia limonis miuten-
ses, maiora, aspera, caules in hominis assurgentes magni-
tudinem; flores pallentes, contentos in calycibus squarosis; radi-
ces uero surculosas; nascitur in calidis, et frigidis regionibus,
locis humidis, ac montium faucibus; calida est siccag et gustu
odorata; Jus decocti eius aut radicis foliaue duarum dragma-
rum pondere deuorata urinam euocant, et renis magnopere
apari conferunt.

De Alcapolin seu chamu ceraso Atlapulcenti cap: xix

Alcapolin herba est doctrantalis, folia serrata frondens ob-
longa, et per intervalla caulium quaternagintaue; caules
purpureos, flores in postremis ramis paruos, et coccineos,
fructum cerasis nostratibus persimilem, minorem tamen
unde contingit nomen; radices surculosas, et candentes,

longas, et am serinam pennam uix crassas. Nasci-
tur montosis, frigidisq; locis Atlapulei, in ibiceti; ~~hanc~~
~~hanc herbam radicem et in fusca dissenteria~~ calida emungit
sua et adstringens: Calida enim est et adstringens
seruaturq; radix fosta in annuos usus: hec herba reda-
cta in puluerem et infusa dissenterias curat:

De Ilacoxochitl cap xx

Ilacoxochitl anenecuilensis quam alij Ilacoxihuitl
uocant. hoaxtepecenses uero Ilacopali, herba est que
folia fert saligna, subalbidag; et e; radicibus fibrarum
inftar caules fuluos, et in summa parte flosculos ex
albo rubrescentes, longiusculos et compositos in cornam
Nasciur in calidis planisq; locis, Audis amari australi
anenecuilum ob remediij prestantiam primo fuisse
allatam: calida est iticag; et adstringens facultas,
atq; ideo propinatur his qui laxitudinem patiuntur,
corroborare enim eos, ac ueluti unificare predicatur,
quin radicem puluis uetusci plagis diuturne egregie meden-

De Iheucopalli seu copalli dei cap xxi

Herba est Iheucopalli folia mictens acocotli seu liguri-
ci indici; caulem cauum, ferula similem, geniculatum per
intervalla, et candentem; et in extremo caule fructum co-
mantem in muscarij modum, sed exiliorem, et flores lanugi-
mosos, fibratam uero radicem; calida natura constat, atq;
ideo radice eius in puluerem redacta additq; nanahua patli
yohualensi tuberculis i gallico procedentibus morbo meden-
solet.

Ista vocant quauhquecullenses speciem quamdam helierysi
peregrinam, quæ herba est folia fundens saligna, aut comæ,
squalentia, et hirsuta; flores helierysi, ex albo pallescentes;
umbellamq; circa medium rubeum; radicem furculosam, et
fibratam; Nasceitur in calidis quauhquecullas: Calida con-
stat, et hîmica natura, et odorata gustu: Jus decocti eius
medetur tussi, satietati, et ventris doloribus: Articulis hu-
more obrutos, atq; impeditos laxat, et mundat, sudorem
euvocat, ac flatum discutit:

De ycel acocotli chullulensi Cap: xxiii

Herba est ycel acocotli chullulensis folia habens fericulicem
siora tamen, et satiora, incunde olentia; caules cubitales,
multis concavos alio, et in cacumine umbellas, in quibus semina
copiosum, candidum, spondilio simile, rotundum, angulosum, aere
resacuum, quod in mandendo linguam exurit; radicem eras-
sam, longam, et Ihus olentem; ex qua descriptione liquet ve-
rum esse rosmarinum secundum descriptionem quondam abios
coride, neque ab aliquo ante nos vera imagine expressum; Nam
illa stachyli cum descriptione discoridis non videtur omnino
convenire; nascitur in humidis locis iuxta Montium fauces,
vires sunt eadem quas Sybanotidi cacthrym ferenti tribuit
bioscorides; quamq; chullulenses, et Maxcalteca (apud quos
nascitur) dicunt Jus decocti eius bibitum exanthematis et
punctis, quæ ex sanguine suscitatas febres comitari solent
mederi:

De yztacxihuitl Cap xxiiii

Herba yztacxihuitl quam alij Tecacapan, Alij chichia huacxihuitl

vocant. Volubilis est genus ad hipparias iam ductum dela-
tum, nuncupatum apud vulgus Basium moniale, Cili da
et glutinosa natura consistat, oculis modetur, evocat
urinam, et semen retentum pellit.

De Axiomatibus cap. xxv.

Axiopachis herba quam anatali loco quauhnahuacensem
vocare posses, folia profert oblonga, et serrata, folijs men-
tis similia; caules teretes; flores exiles, et purpureos, in
spicas tenues, et longiusculas compositos, et a singulis foliorum
exorantibus prodeuntes, circa caulum postrema; radices vero
capillis similes; sapore et odore insignificantes, adeoque calore
nimio; Nascentur regionibus calidis xochimilcensibus, et quauhnahuacensibus
placis, et campestribus locis; Radices lusa, et
dragma; unius mensura ex glycyrrhiza decocta, aut alio
simili de uorata mire urinam euocat, emundant, quae
quid illius modis obstruere potest, aut urinam redendi
esse imperamenti. Aliam herbam uidi quauhnahuacensium
eiusdem nominis sed odorant, et tercio ordini calidam,
radice surculosa, folijs salignis, serratis, et flore mo-
dico, et candenti; quae retentam urinam euocat si pu-
gilli mensura folia ex aqua decoquantur.

De chiamozolli seu plantis in
humore intumescente cap. xxxvi

Planta Chiantzoli vocata, herba est folia hederæ profe-
rens; caules quadrangulos et sesquidodranales; flores car-
dentes, exiles, nascens oblongis continctos, in quibus demum
semen generatur, atq; continetur, candens, compressum, p[er]

137

plantae huiusmodi forma; radices vero surculas: olei Rhimum
 nostratem, sed eugragio odor clarescit; ubiq; sata hec planta
 provenit locis precipue cultis, irriguis, et agnatis; folia, et ra-
 dices omnino videntur in expertia caloris, aut cuiusdam ad-
 stringentis, et amaritudinis; semen vero frigidum est, aut
 caloris temperati, non sine quadam lubricitate, et salinis
 natura, et quod denotari ^{sola} matutino aequo extremo vespere aduer-
 sus febres, ac dysenterias, ceterasq; defluxiones ex aqua un-
 ctia unius pondere miro successu. Dum tamen ventribus, aut
 ter applicatur emplastrum constans aranearum telis, oleo
 rosaceo, et aliquot infixis pariter dicitur: parantur ex eo
 sachari, aut melle condito, atq; interdum expurgatis amigda-
 lis, melonum atq; aliarum plantarum seminibus, per grata
 quaedam genera bellariorum, potiusnumq; refrigerantium; qua-
 lis est chianezze zolla tolli vocata, extinguendo febrili calori
 aphissima, ac communis gratumq; praebent alimentum; quia belli
 tempore maxime habebatur: quo si saccum illo plenum secum
 ferrent nihil quod nutriendo esset commodum sibi arbitrantur
 deesse; miscebant vero id semen in farinam rotacum maizio
 correfacto, atq; contrito, ut diutius integrum, atq; immune a
 corruptione servaretur, cumq; exposcebatur occasio potionem pa-
 rabant, cui interdum succum metis ignem expertum uix
 melli nostrati coadentem, et paululum siliquastris solebant
 admiscere: ubiq; sata hec planta provenit, locis precipue cultis,
 irriguis, et agnatis.

De Coltoel cap xxvii

Coltoel herba est caules fundens flauos, ac tenues; folijs re-
 fertis securidaca; ac flores in posserem striptibus proferentes,

capitulum forma, purpurascens ex pallido, radicem pallentem longam, surculosamq. Mexici nascitur, alijsq. montanum et temperatis locis. Calida constat, aut temperata natura, et glycyrrhiza pene odore, ac sapore, quo fit ut si cum acie et lacte et chichic xihuitl tusa dolenti alicui loco obflatum radix apponatur, aut frigus, illum statim a dolore reddat in columen; epplenemq. admodum minuat, perle uero seminata pondere deuorata pecus leniat, et refrigeret, exanthemat is opulenter, appetentiam excitat, atq. euocet urinam.

De Cozicpatli Acaelanensi capxxviii.

Herbula est cozticpatli Acaelanensis adiantho similis, filia pene adianthi ferens; caules teretes; flores pilosi, paruos, exilesq. radices uero fibris similes, uidetur ad ipsoes cozticpatli pertinere: Nascitur iuxta flumina, et loca humentia calidarum regionum, precipue mexicana inferioris. Radix est dulcis, et amaritudinis cuiusdam parci cepi subtiliumq. paruum: Jus decocti radicum epotum urinam euocat, et remouet calorem, ac dolorem mitigat, fluxum uero alui puerorum comitant radices epotae ex aqua seminata mensura: et succus medetur oculis.

De Cruztapacollin seu mdo Sacerum capxxix.

Cruztapacollin herba folia fert mori, terna, purpureos caules, teretes, et interceptos gemiculis; flores rubedi, et paruos, semensq. simile phascolis; radicem uero digiti crassitudine fibratam: Trouenit apud agros etlachmalacacenses: Radix glycyrrhizam saporem imitatur, actinetq. ad temperiem, aut moderatum calorem, cum humiditate, et lenitione: Jus decocti radicum aut ipse radices deuorata conferunt

his quibus uenter tumet, aut aqua intercutem molesta est, quali
bet mensura; illinuntur eadem affectu loco quotidie donec ego
tus restitutus sanitati:

De oceloxochitl cap. xxx

Oceloxochitl ~~herba est~~ quam alij Toyolchipahuac seu
exilarantem cor uocant, herba est tria folia ferens, longa et
angusta, quaterna, quinaue, per caulium interualla ordine
disposita, et in summo flosculos purpureos, et obrotundos, radi
cem uero fibratam; Nasitur Malmanalci frigida regione,
merorem cordis maxime apharmaco dicitur radix remouere
seminantia pondere ex aqua bis die deuorata, aut per se,
aut cum nectamalli:

De Itacanaltic cap. xxxi

Herba est Itacanaltic folia saligna fundens; flores nudi
col, atq; purpureos, radicem longam, sentinq; gracilem scentem,
cui per interualla appendent orbiculi mucibus in glandibus
paues, Nasitur in collibus yacapichtla, et ocoamici nec de
sunt qui Iccanli quilibet nocent, Radix est dulcis, et pauci calo
ris, propinatur ad euocandam urinam, et febres contemperan
das; uetusisq; plagis lenigata et in sperta medetur:

De Italapaltic seu cocoztic seu Italanhuqui
chisyanic seu chichianic rubeo cap. xxxii

Italanhuquichisyanic quam alij Coztic seu pallidam uocant, her
ba est folia fundens oblonga, serrataq; caules insurgentes
eradicibus fibris similibus, multis ceteribusq; atq; pallentibus
et ellebori imitantibus formam, flores uero oblongos, candem
ter, forma canaliculorum, et fructus glandibus oblongis similes

similes

Nasitur Lemnaceis agris, qui ad calorem se decant, vel
non Lepuzculilla mistica inferioris, ubi vocant Alatlá ubi quí
palli ob rubescentem, pallido colorem: bibitur aduersus feb-
mis celus chichino capati temperandi illius caloris gratia, a-
uersus uariolas diuini dragmarum pondere deuoratur: in
flammas in stillatur oculis, Et si nihil calidi est temper-
et tenuis cumis dam natura parci cepi:

De Alal chinolxo chitl cap. xxxiii.

Alal chinolxo chitl, quam alij chianez et zolto uocant. Alij To-
ca macelacelazzin seu medicinam in ore sonantem dicunt,
herba est radici innitens fibrata, equa multos caules fun-
dit, binos do drantes longos; et in eis folia per intervallo
quatuor unciarum oblonga, et parua, acervatim coherencia,
intersecis floribus modicus, oblongis, paruis, et ex albo purpu-
rascentibus, per multas capillamenta luteis hinc inde exorien-
tibus; Nasitur in planis calidisq; locis yacapichela: Adstrin-
genti dulcisq; radix consent natura, atq; ita folia trieta et
epota eliquore aliquo adstringenti alium fluentem cohi-
bent: Radix quae sub aeris est tusa, et duarum dragmarum
pondere deuorata uomitum ciat, medetur tumoribus preter
naturam, ulceribusq; sunt qui cuacilizpalli quod uenerem
exci tet uocant; sunt et qui mecapalli ferunt namq; ius
decocti eius morbo gallio mederi:

De Alallanlacuacui elapilli seu cauda
parui Alacuazzin cap. xxxiv.

Alallanlacuacui elapilli herba est cuius duas reperimus
species, mas nempc, et femina: Mas folia fere solam mulierem
nata,

mucronata, et iuxta cuspide[m] contorta; caules volubiles; radi-
 cem vero longam, tenuem, fibratam, candentemq[ue]; Volubi-
 lis quoq[ue] femina est, sed caule cinereo, etgeniculato; fo-
 liis cordat[is] figura, longi[us] maioribus, atq[ue] latioribus; flore per
 h[uius]em candente, et magno; fructuq[ue] oblongo, et ampliori,
 referto luteo semine, ac obducto candida lanugine, eadem
 constat utraq[ue] natura; Nasitur in calidis Naxosala censibus,
 Ceylon natuscentibus, et Acathe pacentibus, circa humectia loca,
 et fauces montium; Sui odor insigni caret, sed initio dulcedi-
 nem quamdam prestat glycyrrhiza similem, postea vero amari-
 tudinis nonnullum sentiri prebet; Calida utriq[ue] et humida con-
 stat temperie; Semina illius ex aqua deuorata vel per se vel
 adusto siliquaastro urinam retentam pellit, et tergitq[ue] vias renis,
 et uessicae; Jus de cortice radicum febres euocat, et dore finit; ac do-
 lores corporis leuat.

De Azonpeli xihuiet cap: xxxv

Herba est Azonpeli xihuiet folia ferens oamini[s] similia
 forma et magnitudine, bina per caules internalla, sed alijs
 minoribus ex eisdem exortibus prodiuntibus; caules teretes,
 ac tenues, florem candidum, longiusculo pediculo appensum,
 paruis oblongisq[ue] spondylis similem, radices vero capillatas, ac
 tenues, Nasitur in calidis humidisq[ue] locis, montosis, ac planis,
 et iuxta fauces montium pamicensium: huius herbe folia
 adeo dulcia sunt, ut mel ipsum, saccharumq[ue] et quicunq[ue] alia
 dulcedine prestant longe inferiora uideantur, itaq[ue] in hac una
 sola planta uisa est natura periclitari, quantam dulcedinem
 posset rebus naturalibus impartiri: neq[ue] sua caret

utilitati; nam febres sedant folia deuorata ex aqua
tissima ac rarietatem placat potatus succus; et appe-
tentiam excitat.

De xochipalli cap. xxxvi

Xochipalli herba est sex prolixa cubitos, foliaq; fe-
rens sinuosa, magna, et artemisia quadantenus simili-
caules digitum crassos; flores compoalxo chiet, sed par-
et colore ex luteo rubrescentes, radices uero tenues, longi-
Hascitur passim in calidis, et est admodum vulgaris co-
cuis, floris tantum est usus, qui caloris est temperat
grati odoris, ac saporis, corroborant cor, uterinos pelles
affectus, et ulcera ac precipue oris curant, maxima u-
tus tingendi lanas, ac rerum formas luteo colore exprin-
di, sed qui negat in luteum rubrum, cuius grana ex co-
cognitur adiecto nitro, atq; ita demum exprimitur suc-
colaturq; quo ueluti pigmento utuntur pictores, et fullo

De Cacanet haet chullulensi cap. xxxvii

Herba est cacanel haet e radicibus surculosis cauleculis
e dens dodrantem longos, et in eis folia, ac fructum pome-
gallidis; prouenit in locis siccis regionis chullulensi
radix est dulcis, et temperati caloris, eadem tusa re-
luta ex aqua. ac instillata peni dicitur urinam euocare
cuiusq; mearibus tractis etiam lapillis extergere.

De cecopathi acatlanensi, Cap xxxviii

Cecopathi Acatlanensis herba est folia fundens mult
simili

similia rutaceis, sed minora, radices longas, ac tenues, e quibus
emungunt caules, Nasuntur in calidis, campestribusq; lo-
cis, et precipue mistia inferioris, ubi quidam vocant
eam charapuehari, alij xoxoparli. nec desunt qui quorundam
beni appellent, Radix est dulcis, adstringens, et modera-
te calida, et tamen refertur ventris lineas interficere,
mederi dysenteria, scabiei pustula, vulneribus, icterici,
vacuare bilium, et pituitam, ac dolorem ventris sedare un-
cia unius pondere epotata.

De coztic mecapatli Tlancensi. Cap: xxxix.

Coztic mecapatli herba est folia habens oblonga, parua,
legumini, aut numularia similia; caules sesquidranterem lon-
gos, et in summo flores spicatos, purpureos, radicem vero fibra-
tam pallidamq; Nasitur in frigidis quibusq; locis Tlancen-
sibus; humida videtur constare natura, et moderate calenti,
moribus serpentum aliis illita mederi, et quorum vis alio-
rum uenenatorum animalium.

De Illolli maizious de q; potionibus, et pla-
centularum generibus, ex eo parari solitis Cap: xxx

Quid mirum si circa mundi primordia, atq; rudimenta illorum
temporum, non dum excoctis rebus ad uitam commodam tran-
sirenda in seruituri, cerere carentes, mirabili sane in non-
to, et natura omnium parentis boni faciente sanitati appropin-
quanti, confugiebant ad glandes, et ordeum: quibus modo suis

et siqua sunt sordidiora animalia conuerunt saginari, quo
nostra quoque tempestate alij oriza, et maizis, alij siliguis an
rum quadrundam, Iunco alij herba nota radice, alij Iliant
et quajacis et (ut cetera que innumera sunt pretermi
Alj Maolli quod nostri frumentum indicum: Itakini uero
maizium appellant uescuntur toto panis: neq. hoc dictum u
in uilipendium Maolli quod tantum abest ut uituperem, ut
xime laudem, mirerq. hispanos rerum externarum diligen
simos imitatores, atq. trallatores, et alienorum inuentionu
picas suis usibus adhuc non accomodasse, et in suas oras t
tulisse, excohissey frumentaceum genus, ac ualensibus e
le habentibus si decenter eo utamur impense salubre, cultu
cile, uberrimi, et securissimi in quo his fere solo prouen
siccitatibus, et alijs celi, terreq. iniurijs parum obnoxii
siccitatis satii, fortassis afamie et malle que indi emanat
solent malis uindicari posset: sed ne cui miraculo sit g
tes esse que sine tritici usu uitam transigant, et per
nit, ac pene ignotis cibis inuandis, magnas cum uoluptat
uolentes uiuere, et uescantur, quale est Maolli: de qu
miam mexici non solum apud indos in colas sed apud adu
hispanos est maximus creberg. usus, instituitur nobis
uo sermo: Maolli ergo a nobis dictum Maizium Cretior
et uulgation. est hec uox) agnibusdam recentiorum fru
tum turkicum; ab alijs uero consultis Indicium appe
tum, (ut formam silentis toti iam cognitam munda
gam) multas habet differentias. (sy luerre enim ma
seorsim describetur) ac colore, magnitudine, et molliudine

granorum ~~et~~ quibus specie ipse stipantur desumptas; repe-
ries enim quamplurimas granis constantes albis, alias pal-
lentibus, nigris multis, quasdam purpureis, nec paucis fla-
vis, cyaneis, et multorum colorum permixtis demum alijs,
que licet granis candidioribus ut priores constant longe tamen
ea habent maiora teperiora ac triplo maiori specie inheren-
tia, quas omnes differentias ad minimum expressas imaginibus in nostris
hiscu libris reperias: Seritur maris in singulas serbes inter se pas-
sum uicem distantes quaternis quinisue granis coniectis, et repositur
in uentri, b' cembri et Januarii repastinato solo, et si pro uarie
tatis regionum que apud hos Indos ob diem nocturnum pene equali
intervallum et uariis solis sicut modis spagis mirum in modum
euariant tardius, citiusq. solet de messum tritura tumq. recondi; Tem-
peratum est aut ad caliditatem humiditatemq. paulisper declin. sub
stantia mediocri, concochi facile, precipue his qui eo uicti uti consue-
re, non crassa aut uelut quidam opinantur obstructi et uisera; quod
uel Indis ipsis qui ex eo pane in placentalis formati uivunt, nec tamen
obstructi, aut de colores conpiciuntur periclitari licet, idem affirmantibus
nullam in uentericulo gravitatem sentire post epulas; imo post pau-
cas horas rursus ac si nihil ingerissent excurrere, et magna auri-
tati si adsit copia repetere interimentum; nec uel de nomine solo ad
aduentum usq. hippansum lithuam nouisse; quid quod nullus est
apud Mexicanos celebrior egri tudinum acutatum, et cordidior uictus qui
etiam phisana prefertur, quod nulli experienti confirmatum tem-
probaturq. est: celeriter siquidem aiunt coctum descendere cor-
pora quantum sat est mutire, nullum inferni gravitatis sensum,
molliore uentrem, et pectus, calorem febilem demulcere, presertim
si pulvis eius ex aqua permiscatur brumali tempore gelascere;
quo uti solent chimista, urinam euacare, viasq. omnes extergere;
cumq. mille uideatur abundare comedis si apti paretur, nullamq. noxam

in ferro (nisi quis dicat sanguinem, et bilis lapiam generare
augeri,) non est cui consentiamus. dicentibus frumento esse calidum
difficili et concoqui et distribui, viarumque moliri obstructions. in
laudem Mexicanos medicos, qui post habita ordeacea pilana uelut
grata gustui, et egrotantibus inimica, pulvis e Maizis quas Atlat
uocant permixtas preferunt huius genti consuetas, et gratas: et
extra ullam noxam suauem, saluberrimamque alimonia prestent.
ob rem quod modis soleant parari, quia breuitate potero cum sanis
morbo aliquo affectis deinceps sum edocurus: Hodum placentalium
ex eodem frumento parandarum differens in id quod sequitur
puti: Atlat quatuorlibi id est Atlati cui Calx sit permixta ita ut aqua
partes octo, huius frumenti indici sex, et calis pars una, sumen
trum: tunc enim carbonibus pauculis impositum in fictili obstru
emollitur, quo tempore ab igne amouetur linceis cooperiendum
et tandem lapide Maclael uocato pressendum, Mox in fictili deuo
tur, donec cogi in pressariq. incipiat, et eo tempore decima pars in
neil de quo suo loco dicetur permiscetur, tandemque permixtur
re quam diu opus est, ut ad pulvis placentalium hispanica per
uiat modum: Defrigerat hoc humectatq. distemperis calida e
affecta corpora; emollit peccus, plurimum nutrit, corroborat in
guatq. corpus extenuatum, et amissas vires instaurat: atq. in
tuitu extergit quoque, et est egrotantibus conueniens nichil: quod
quid tabidis exhibum pilana ordeacea gerit vires, et agri
simis morbis resurgentibus manus auxiliares prebet: suntq.
adijciant piper indicum modica mensura, sed cum sunt benedicta
tribus prostrinaturi, et his quos calida intemperies non in festa
ita enim gratus palato redditur, et uenerem concitat, utun
eo alimento in quibus uis horis dici, seu ualeant seu egrotant
sed primum modum potum adijciantes: Cepit iam huiusmodi
placere hispanis, sed preiudicat his qui ab hispanis, et in diu, seu

et ethiopia, aut ethiopia et hispania, (Co turpiori in demerere
 mores, atq; is factus est inter nationes tam varias circa vitia
 consensus) nati sunt parentibus: Parant aliud genus Atolli
 quod vocant yztal, siue album eodem quo dictum est modo,
 quando iam confectum et in uasa undi sorbendum est transfusum
 uirenti conpergant chili; et uocatis Tomamx aduata in su-
 per salis debita portuuncula: solent uero tria hec aqua dilui
 et si multis sat esse putetur ingeminis illis humor ut debet in spergi
 queant: quin et audum uocatum Atolli quod xoloatolli medicam
 murepant: solent quoq; parari permixta libra una fermenti,
 seu masse acida libris binis maizij quemadmodum diximus emolli-
 ti, atq; contusi: fermentum autem parabitur si capias maizium nigrum,
 et conficias massam ex illo quemadmodum dictum est, quatuorq; aut
 quinq; diebus seruaueris donec auiscat, et tunc desum per m'sue-
 rit, ut Atolli gratum quandam contrahat aorem, mox in uas trans-
 fusum salis et chili conpergatur, atq; ita desum ab egrotantibus
 matutino sumatur ut corpus extergat, urinam euocet, atq; aluum
 expurger: hoc eodem fermento ex aqua frigida resoluta atq; epo
 co corpus refrigeratur, aut per usque mentem estum, aut cum ex-
 itinere aut labore quippiam aut defatigatur sic aut uelut men-
 tibus concaluerit: aut quando renes ita uruntur, ut lotium uri-
 narios meatus lancinet atq; exulceret: At Album Atolli quod
 mexicani xoloatolli uocant ad hunc modum conficitur: Diu coctum
 maizium ad eum qui dictus est modum sine calee tamen aut
 alterius rei ad mizatione in puluim efformatur, permictitur re-
 frigerare ac liquatur aqua ut bibi comode possit, uelut aceta-
 tum di quo paulo ante sumus loquuti, sitim hoc dicitur extin-
 quere quomodo libet exutatum, atq; precauere nisi plusq; opor-
 teat epoteauerint aquo ledantur: At Chili Atolli, Atolli chili

permixto (ut nomen indicat) paratum ueluti procedit
conficiatur. sed cum semicoctum est permiscetur chili in
eliquabili ea portio quae gratum faciat ei qui eo est usus.
non manu assumitur contra frigoris molestias, corroborat
triculum, firmatq. coctionem, pituitam adherescentem exte-
rit et renes quibus uis euacuandi impediuntur emendat: Pa-
et Rechil Atolli, seu Atolli cui est chili permixtum, et
ueluti reliqua genera sed additis predictis semicocto ca-
ne qua gratum fiat sorbituris, calidum itaq. innatum uigo-
re ac uacuum excitat: Est et aliud Atolli genus Ayo cornu
dictum quod est Atolli cum phaseoli fragmentisq. masser-
dem maizij, quod fit phaseoli integris in coctis, cum i-
tis est confectum et cum semicocto fragmentis masser-
zij chili Atolli permixtis, adiectaq. herba epacotli de qua
suo loco: Nutrimenti. Id optimi est pergrati uicem presta-
epacotli gratia sanguinem acridis humoribus expurga-
potuisset chiamatolli ad caput chian differri sed non
fere idem adhortatur, ut predictis differentijs huius po-
tis nunc primum interseratur: paratur ex semine chi-
torrefacto in patina, seu uocato Cornalli modis crites ac
de leuigato, atq. ita in annos usus recondito, nam cum u-
uere opus est permiscetur puluerem aqua agitantiq. donec
densitatem nanciscatur, quae possit palato placere: Sunt
hauriant hanc potionem simplicissimam: Sunt etiam qui pi-
chilli inspergant, absq. eo calorem febrem exanguit, aut a
ex causa suscitatum, iter agentibus ac praecipue feruentibus
gionibus opitulatur, et quibus uis alijs qui conuulsiuenter uel
libenter: fit et aliud potius generis dictum chian 20620.

C. semine quodam masculo de quo suo loco eodem modo quo pro
 cident parandum et eodem usus prestans, sed semen preparatum
 celerissime vetustati solet penitus incommoda, nam adeo frequenter
 est in usu: paratur quoque Michuanhatolli, id est Atvelli sementi
 ferum ex michuanhatelli de quo etiam dicto loco, torrefacto hoc
 semine et reducto in leuorem, cumque expressit occasio in aquam
 coniecta ea mensura quae nullam afferat spirititudinem et densi
 tatem et ingesto, melli Mithi cocto, (Gria enim melli genera
 ut suo loco dicemus ex eo conficiuntur) extergit renes, et urinæ
 meatus, puerorum scabiem curat epotum abstergenti qua pollet
 uir: et est frequens huius generis cibis: fit insuper ex Maizy
 parua quaedam portio: maiori autem filignastri aridi leuissimæ
 et commixtis addita herba epacothii, quod uocant Clatorut atvelli
 aduersus ignem simul omnibus donec et herba percoquantur, quod bre
 uis ducit ingeriturque, calens, et id potius genus uenerem esse
 citat, euocat urinam et menses, calefacitque uniuersum corpus
 et roborat: sed neque silentio preterire debet Gria Max calatolli
 quod paratur ex Maizy confuso, et efformato in placentalas tres
 digiti latas crassas, in cornalli uicari, his postquam pro hiis de co
 cta sunt cortex diripitur, mica teritur ac rursus in frigidam
 projicitur in pannam reponitur agitaturque donec coqui incipiat
 tunc extracta atque in uascula coleari digesta. Torbitio epo
 tatur quæ defectas vires mirè reficit, ac fouet, quin et effi
 ca ipsa Maizy detracti grani uista atque in cineres reducta
 yollo atvelli uocatum parari consuevit, Teritur etiam hoc parit
 una tribus Maizy partibus permiscetur, rursus uero teruntur
 similiter omnia, atque ex eis ad ignem Atvelli paratur postquam

ad spissitudinem usq; percoctum sit, et potenter densitatem
enim in uasa digestum conpersumq; chit cocti sorberi so-
lud multus his qui nimio sanguine aut flamma redundan-
fit etiam ex maizis et liciuis vulgari percocto quod vocat
quauh nax atoli quoniam ex arborum cinere conficitur, hu-
co extractum ab his expedit (in liciuis enim quamdiu opo-
manere emolliunt expurgaturq; et in solium atq; a ceteris
distantem ita mutatur saporem) teritur postea et ut reliqua
coquitur donec instam adipiscatur spissitudinem, atq; ita de-
deuoratum expurgare dicitur sanguinem, neq; aliud aut me-
menti aut nutrimenti usum prebere: sequitur Izqui Atoli quod
torrido paratur maizis coctisq; sed cum iam deoquendi illi
pus est maizis decocti mox illi adijciunt porcionem et omnia
tant quamdiu opus est, ut instam spissitudinem acquirant, et
tandem inperso potatur ab ijs qui ob cordis imbecillitatem
atra bilis redundanciam metore plerumq; afficiuntur: Est
atoli quod ex blis rabeis fit ingeriturq; inperso melli
terea Michi nauh atoli. quod ex Michi nauheli paratur pi-
mentis blitorum genere quod symphoniam auaricetate
quidam vocant, de potenter vero pulueremq; generibus qu-
usa est antiquitas salsi alibi dictum est ab alijs: nos enim
nouo orbi sunt familiaria, nos dum veteris salsi cognita
perspecta scribenda statuimus.

De Modo parandi panem ex Maizis Cap: xxxxi
Emolliunt eo quo diximus modo maizis grana, mox pinsunt
palmis uerisq; ad motis efformant termes, ac ambitus medio en-
centulas, quas statim ut oportet in cornu carbonibus coquunt

147
inposito, et hic est vulgarior, frequentiorq; parandi panem ex
maizio modus: sunt qui triplo et interdum quadruplo maiz
res efficiant, nec desunt qui et crassiores; sunt qui efformant
globulos peporibus similes et in dolia iuxta focum posita con
jiciant decoquenda permixtis interdum phaseolis, atq; eis non
citra voluptatem vescantur: molles enim admodum sunt, conco
ctu faciles, et grati saporis: Alij hos in duodrantem usq; produ
cunt, et quatuor digitorum crassitudinem admixtis phaseolis
in patinis seu comalibus assantes: At proceribus indorum pla
centuli parari solent ex collato maizio adeo exiles puresq; ut
trans lucida pene sint, et apasym interpolatiore tenuitate
minime uiscantur: Item orbiculi parvi ex collato maizio qui
et si crassi, tamen omnino uidentur translucere, uerum haec ad
diuiter tantum, herbasq; pertinent: nec est insuavis illi panis
qui baibacoa paratur, ac cognitur: Id enim quos chichimeas no
cant, gens fera barbara atq; indomita a Mexicana uoce in septem
triones non plurimum recedens a per montana campesteriaq; pelli
bus tantum quasdam corporis partes ceteri errabunda, ac naga
sijtharum more; aut brutorum, pecorumu; uenatq; et aucupio
et quarundam siluestrium, ac sponte nascentium arborum fructu
ubi fors tulit uiuentes: cum carnes libet coquere serobes in ipsa
terra effodiunt, mox ignitis lapidibus scerunt, medias collo
cant carnes frumenta indici massa obuolutas, ac de mura si
milibus saxis, et terra obruunt tam diu ibi maneri permitten
tes quam diu intelligunt sufficere exquisita decoquendis:
Deiecta extrahunt, eisq; ex pane ad predictum modum parato:

non sine magna voluptate atq. utilitate utantur in cibi: de-
xit iam tunc ad hispanos medici degentes hic mor. ut et huius
sumere possemus experimentum, nec nos aliquid sciret quod a-
litia, et gloriam gratiamque palati spectare posset: quid quod
ipsas correfaciunt apposita panis, aut incognunt carminibus e-
modo granis incunde ut sumamus.

De Xocoli seu Aqua Maizy. Acida: cap. xxx
Solent etiam ex aqua et Maizio iam emollito, ac in Massam
cto per noctem simul manentibus parare xocoli, seu aquam
dam, inde matutino tempore expressam urina ardori exstinguere
ac calori cuius concemperando mirabilem, si diu cum plus minus
unius arum pondere contineamus aliquot diebus ut in uno adhuc ventri
epotetur: cuius rei admonendum lectorem e. re mea fore quod
tanti: nec solum est usus fructus: nam et culmi eius, arundinis
correfacit et redacta in pulverem opthiam egregie modenter
osculi seu refina miscantur.

De Tritico Michuacanensi cap. xxxxi
Vidi apud Michuacanenses rosas triticum, sed tanta natura
ubertate, ut quae vis spica ternas quaternasque alias veluti
gnans producat: quod non indicam indignum hac historia, id
nec linum etiam europaeum apud eandem gentem provenire cu-
non dum usus non erant.

De cui cui tlapilli cap. xxxxi
Non ob aliud herba haec cui cui tlapilli nuncupatur quam quod radi-
fundas parvarum glandium magnitudine et forma, binae, ternae
c. quibus prodeunt fibrae candidae similes. Est enim cui cui tlapilli
candida

cauda. Haec utrinque de fossa terro ergo ex ea radice prodeunt
caules tenues, teretes, purpurei, ac dodranteles, folia per in-
ternalla, oblonga, serrata, ac mediocri magnitudinis, se-
men autem in summa caulium parte hoc est binagranula
conicandri forma, et magnitudine binisq; parvis testiculis
similia; nascitur unaquaeque planta seorsim in collibus ~~in collibus~~
~~hinc~~ agri Tepetlaoztocensis, Radix quae est intus candens, ex-
tra vero nigra propinquatur resoluta ex aqua seminata pondere
aduersus febres: necnon ad splenem conuincendum, tam et si fri-
gida sit, atq; humens, aut saltem spectant ad mediocritatem,
dulcis siquidem percipitur.

De cunganigua cap. xxxv

Volubilis genus est cunganigua, ac herba lentos fundens ra-
mos, et aliqua ex parte purpureos, teretes, leues, ac tenues,
folia longa, et angusta, multis nemini discursibus insignita,
flores purpureos, et siliguas teretes, ac tenues, dodranteles
et quatuor uncias longas, referens semine albo, et orbiculari,
radicem vero crassam, candentem, longam, et capillatam, pro-
uenit apud editiora loca, calidiorq; michuacanensis regionis:
ubi canerosi, maderi, pudendorum ulcibus aiunt, Semen
tricum atq; epotum ex aqua dicitur odium excitare eorum quae
prius summe erant cara; Radix igni caret sapore, et si
in dulcedinem non nullam inclinet, nec non et siliguae, Semenq;
frigida uidetur natura, et ad temperiem aciem.

De quagua hutzontic seu crunco secto cap. xxxvi

Quagua hutzontic quam yztacpachi seu candidam medicinam

hoitzocens es uocant, Alij quaquauhton seu truncum paruum, Alij
uero coatzonti comati ob formam radici rotundam, Alij uero
huc huc licatm, herba est folia pyri ferens, utraq; parci caulis
singula circa nodos orientia; caules cubitum fere longos, et ter-
tes, fructum siliquastro uocato dum adhuc uiridi est perstimu-
sed tamen spiniferum, et argentea lanugine refoctum, ac se-
ne albo confuso, radicem uero obtundam nucis inglandis
gritudine, capillatam; nascitur campestribus locis feruens
regionum: Radix saporem preferi ex amaro et dulci permi-
ae uim non sine partibus quibusdam calidis frigidificam, et
cam, succus radici mactetur oculis inflammatione laborantibus
eadem radix que pepones sapit in leuiorem redacta, potag-
aqua semineis penderi quater quinguius uel furunculos tot
pori innascentes curat; tusa et applicata dolores antiquos capi-
mire sanat; fibres mitigat; urina calorem temperat, uiam
eius ulcusculis mideri solet; et dolores uentris sedat:

De Donalxochitl ocoitucensi cap xxxvi
Donalxochitl ocoitucensis quam alij Donalxochitl seu flo-
cum soli prouementem uocant, herba est duas habens dis-
rentias, prima folia fert ocimi sed longiora, et minime serr-
caules uolubiles, ac per internodia duorum palmarum flores
gnos, longos, intus luteos, extra non nihil candiscentes, ac circa
labra que fissa sunt purpureos, luteis capillamentis intus
cus prodeuntibus, flores capparis uocato olent, atq; dulci sa-
re coalescant; radix uero surculosa est, nascitur quibusq; reg-
nibus ac locis montosis amplexans arbores, et si cultura ad-
pessit

campesina hortensiaq; solet interdum descendere. Semper
nec est michionis, aut in frigus paulisper inclinans, quam ob
rem pugilli mensura ex aqua ordeacea citiusque epota ex
tinguit febres, et herisipellae confert a d. m. s. t. humida enim
quaq; est, et glutinosa natura. Alia uero Ionalxochiet quam yz
tae Ionalxochiet uocant a florum candidiorum colore, qua in res so
la appropinquanti digne cum facultati ac cetera forma ei esse om
nino similis: *Archiapl*

De *Archiapl* cap: xxxviii

Archiapl quam alij *Archiapl* Ionalxochiet seu Ionalxochiet;
alij uero *Archiapl* Ionalxochiet uocant, herba est folia salignis pro
xima ferens, caules aliquantisper purpureos, florem oblongum, et
lacteum, et in uasculari longius cultis semen; radicem uero rapha
ni fibratam; temperari prouenit plagiis qualis est Mexicana, aut
paulo frigidiore qualis est Amaguehuensis, quibus uis in
locis, assurgit cum primis aquis, et flores cum postremis, unde
uocata est *Archiapl* seu *Archiapl* aqua: Radix est paulisper dulcis,
sub amara glutinosaq; natura, ac frigidificans, humectansq;
temperies: folia tuta ex aqua epotaq; pugilli mensura aut
corpori illita febrem dicuntur extinguere: mederi lastitiori
ni, diarrhoeis, uisionibus ulceribus internis, atq; externis, re
num ardorem mitigare, et corpora fulmine contacta fouere.

De *Coen* seu *Coen* cap: xxxix.

Herba *Coen* caules proferre tenues, teretes, et uolubiles, fo
lia per intervallo terna, quorum singula quatuor magnis si
ribus diuisa sunt, siliquas quinq; unctas longas, ac minimum
digiti crassas, repletas granis compressis, lentium forma,
radices

radices sunt oblongae tres, quatuorve fibratae, et veluti furni-
lis appense dulcis et grati saporis, quo xicanam vocatam ui-
dentur imitari, nec omnino improbatum nutrimentum, frigida tem-
perie constat, et medetur febribus, siliqua uero tusa, atq; in-
posita, scabiei, cortex radicum fluxionibus obstat; sunt et
aliae herbae eodem nomine de quibus suis in locis dicitur.

De Matlalysae Neczucana cap. I.

Matlalysae herba est folia crassa plantaginis forma habens
serrata, raras; et circa extoriturum haud dissimilia arundinis
minora, et subalbescentia; caules gemiculis singulis quibus
tiarum spatij intercepti, teretes, hirsuti, digitum crassos ac
duos dostrantes longos. Flores cyanei calycium forma, et praecipue
iuxta caulium extrema; Viorchis uero radices cuius est p-
regina quaedam differentia, sed paruas, et multas. Nascitur
montibus Mexicanis: Radix discutit tumores preter naturam
acausa calida ortus tusa, ac applicata aut diuorata duarum
dragmarum mensura humorum impetus cohercet, sanguinis re-
pulis redundanciam coctumq; refrigerat, contra tegitur crassa
dulcisq; est non sine quadam amaritudine, quo fit ut fla-
uicatio adiuues uenerem.

De Ilalcacamatl seu yztacipali cap. I.

Herba est Ilalcacamatl per terram repens radicibus ap-
ta orbicularibus, aut oblongis, multisq; quibusdam ueluti
miculis ad alligatis, unde prodeunt caules, et in eis folia tri-
na, orbicularia, et parua; flosculi in extremis ramulis
ui, coccinei, et modicis caliculis contecti, proueniunt tem-
peratis regionibus, ubi sunt qui yztacipali uocant, seu
vidant

6

candidam oculorum medicinam, quod illis succus plantae huius
sic utilis. Radix frigida et humida natura constat, dulcis est,
febreque extinguit, unctis unius mensura deuorata, diarrheas
infantium compescit, tussim sedat, et ulceribus in pulucrem re
ducta opitulatur. Succus uero oculis inflammatione aut peritur
lacione tentatis dicitur prodesse.

De Izicazonticomatl seu Capiti formica Cap. lvi.

Herba est Izicazonticomatl folia liri exilia ferens per inter
ualla agminatim exorientis iuxta quaedam uelut uerricilla ad
foliorum eorum prodeuntia, ~~caules tenues~~ florum uici qui lu
tea sunt, caules tenues, radices uero longas, tenues, fuluasq;
ae fibratas, prouenit Malicapani ubi sunt qui Naelpatli uocent.
Radix est dulcis glutinans laciniansq; folia uero frigida et glu
tiosa, hoc leuigata infusaq; in ueteratis medentur plagis, uis
dicoci exhibetur emixta, ac parui lassitudinem corroboracionis gra
tia; talis est indorum mos, sunt qui dicant pediculos illi cum per
dere, ac dysentericis potum mederi.

De Acuitzi huaniracua seu herba aduersa uenenis Cap. lvii.

Plantam quam Michuacanenses apud quos nascitur Acuitzi huanira
cua uocant, alij a frigida temperie, et radicis candore chi pa huayz
cie uocant, solum, alij uero ab ipsa facultate uenenum hostem,
antidum uocant. nec desunt qui uocent huiusmodi catagua. Mirabilis er
go planta hoc herba est folia rumicis ab ipsa statim radice pro
deuntia ferens; caules robustos, sesquipedantem longos, tene
rosq; et in eorum suprema parte flores paruos, ex candido rubi
scentes, et in orbiculos coacervatos, radicem uero orbicularem male
colorem paruius forma, et magnitudine simili, sed candido in eis
colore, extra uero fuluescenti. Regionibus quibus cumque

provenit temperata, aut paulo calidioribus humectisq; ac planis
locis: Radix cuius est, precipuus in medicina usus, equali aut
paulo frigidior et humidior natura constat, sapore grati, et de
sucum eius stillatitium liquor epotus qualibet mensura febri
ardores sedat, cor corroborat, venenorum prorsusimum tutissimum
est Alexipharmacum, venenatum icellum, et maxime scorpio,
resistit veneno: Alexiteriq; presentissimi nicem fuit, subit
presertim si radix quoq; ipsa tusa malagma, aut emplaste
loco imponatur; renum ardorem extinguit, urinam obundant
acrimoniam, excitat appetentiam, tumores faucium, ac pectoris
dolores sedat, et mira quadam ac occulta proprietate morbum
omnium quocumq; morbo ea utari remedium est; Audio alteram
huius herba species nasci apud Michuacanenses bacharis folij
uquiro vocatam ab indigenis: Alijs vero Surcioreram quam
adhuc mihi uideri non contigit.

De Ilalchipillin hocxotzincensi Cap. Liiii

Herba est Ilalchipillin folia origani fundens nonnihil serrata
caules serpi dorales teretes, ac tenues, flores candentes, et
quibus demum nascuntur progignuntur quod hiantur, semen
dum, rotundum, ac exiguum ostendunt, radices uero fibris
miles: provenit in brum tempore circa loca humida regio
hocxotzincensis: Radix est nonnihil calida, et saliosa nat
eadem duarum dragmarum pondere do uorata omnes humores
citius eximit per inferna purgare, estq; huiusmodi pharm
cum apud indigenas habitum in magno pretio:

De Totoyexitl cap. lv.

Totoyexitl vocata herba quod producat folia passantis pedibus
similia.

similia, sinuosa nempe, et in quinque, aut plures cuspides mori quinque folij, aut septa phylli diuisa. At to milceses uero cox clacta pan eandem appellant, quoniam mori ceterarum herbarum huius nominis sese uicinis ramis aduoluat: radicem fundit ouis gallinarum, pirouae forma, et magnitudini similem, lacte affluentem, ex qua caulem proferre teretem lentum, repentem humi, et in eo qualia diximus folia: florem maluae purpureum, sed minorem temperato frigidoque gaudet celo, angustaque aut septembri mense floret. Radix quae calidarum est uirium et grato saporis constat tusa aequa ex aqua unctiua unius ponderis deuorata uiuentis in ferra parte humores citra noxam, aut ullam molestem purgat:

De yztaolotezin chullulensi cap. lvi

Herba est yztaolotezin radici inspersa scamonea simili, ad cuius species fortassis pertinet, ac pariter lacte mananti, unde caules eduntur uolubiles, et in eis folia praedictae herbae haud dissimilia, sed auriculis magis falcatis, flores oblongi ex albo rubrescentes, et in uasculis quibusdam contenti; prouenit circa loca arenosa regionum frigidarum, qualis est chullulensi: Radix dulcem saporem preferri uidetur, et tamen semiunctiua ponderis deuorata bilem ac pituitam euacuat:

De Cocobut Pamucensi cap. lvii

Cocobut pamucensis herba est folia persici ferens, sed latiora, et crassiora, caules uolubiles, ~~flor~~ radicem orbicularem parua pila forma, et magnitudine teneram, dulcem, ac iucundi saporis, florem ac fructum ut referunt nullum; Radix applicata bubones maturat, et rumpit, ceterosque praeter naturam tumores, deuorata uero urinam euocat: pellit capillos, menses immodicos sistit, apposta fronti medetur hemi crancis: pota

aut applicata resistit uenenis, et uenena in moribus, quam ob
maximi habetur apud indigenas: nec facile extorta sunt ab
eius uires:

De Axochiatl altera cap lviij

Axochiatl quam alij Cuatzalxochitl seu florem capitis
dicit, alij uero Texoxolin uocant, herba est folia acro-
dicem teparum narcissi cuius uidetur species funden-
caulem, et flores ~~etiam~~ omni xochitl uere prodeunt, sed
longi maiores, mexicanis prouenit agris, lubricitatem qua-
dam cum amaritudine participat, ac nonnullum calorem, tu-
moribus pedum et ~~hinc~~ hinc autem auxiliari, tumores preter na-
turam pelleret, nomasq; et depascentia ulcera, radix le-
gata, et seminata pondere ex aqua bibita dysenterias
cohercet; succus uero eius si eandem urinam humanam
miscetur et naribus instilletur sanguinem fluentem si
addunt alij aurium dolores sedare, meningumq; fluxum si

De ychcacalonic seu uasi gossypino cap lxi

Ychcacalonic quam alij Ilapan qui patli seu medicinam
fractam uocant, herba est folida obrotunda, ac in orbem
cum aeta proferens undulata, senu sub albidis, preter ali-
quodam minora, et albidiora cauliculos tenues, et breues, et
in summa parui exiles flosculos, radices uero capillis si-
les, quibus saxi adheret, nascitur in montium acclimbu-
humidiorq; calidarum regionum locis, qualis est Bahuat-
nentis, Lychen species est peregrina, frigida, humidaq;
eodem modo natura constans, uerum edulis ac dulcis saporis
febres extinguit, et tumoribus preter naturam repulsu confert:

De yexochitel seu flore yetl cap lxx.

Yexochitel, quam alij eloxochitel seu florem eloti. Alij uero coauhguixochitel seu yexochitel pallidam uocant, herba est magnam agent radicem, in traq; candentem, cui uelut funiculus quibusdam longioribus appendent quinq; aut sex radices alia; porcini renibus haud abimiles, sed aliquando maiores, fibrataq; multos hec fundit caules sarmentosos, quadratos, et geniculis interceptos, seriatos, et quaternis distinctos canaliculis, e nodis oriuntur ramuli folijs blito similibus reperi, flos est oblongus, et luteus, unde nomen, quem proferit per ebrietatem fumo redolentem: provenit regionibus frigidis, et montosis locis qualis est ager Xochitlencensis. Radix est dulcis edulq; ad temperiem pertinet, aut paulo frigidior, succus eius inflammatis oculis dicitur opifulari, ac ius decocti dissentiis rictu patulis ueni inperitus curat. Aliora oris, et reliquorum membrorum potissimum si distemperies calida adungatur.

De quamianatl seu yrica arboris cap lxxi.

Quamianatl quam alij tlamatazypapan seu capillum sacerdotis uocant, herba est radice in mixta capillati, et rubescenti, unde micat caules eius ~~sed~~ sed quod recentiores uermicularem uocant, cui similis esset nisi folia apparerent tenuia, thymalo paralis etiam assimilis est, in cuius (ut coniecto) differentias referenda, quamq; rami eaulibus amari prode uultibus rursus oriuntur, quod in paralis fieri non uideo, cuius gratia et describendam, et depingendam curauimus, et si non dubitem aut eandem ^{cum eo} esse solis natalibus distantem, aut saltem congenerem, nascitur Saxoni montanisq; Lepoztlani locis, et in hortis quog; medicinae cause serui consuevit: Hoc rusa ad motaq; capitis folia

capillorum ubertatem procurant, quod etiam prestant reliquis
corporis partibus a motu in quibus pili solent oriri, omnes humores
res uacuare narrant deuorata herbam ex aqua duarum digi-
tarum mensura, sed plenitiam precipue, atque ita mederi ca-
chicis, hydropicis, morbo gallico, aut arthriticorum doloribus op-
pressis, et obstitis motu, sapore caret insigni, et si uirus quod-
dam spiraret caliditatem ostendens:

Libri Terrij sectio secunda ~~saporis~~ herbas
Acerbum, austerum acidumque prebentes sapo-
res insipidasque continent:

De Leuxochitl seu flore herois cap. i.

Herba Leuxochitl caules fundit multos, tenues, teretes,
lentos, uirides, et interdum flauescences, refertos folijs obo-
voidis, hiscatis, et flores purpureos, et caules paulo ante
estatem emicantes, radicem uero teneram, et tota planta di-
gitis longiorem, lacte manantem, intrinsecus candidam, et ex-
trinsecus fuluam, prouenit gelidis regionibus frigidisq. co-
pulis natura ordini secundo, et ideo critica epocae, ex aqua
quatuor scrupulorum pondere sicim extinguit, lin-
quam humectat, ac lenit, et minimum extinguit calorem
estuantisq. iocinori remedium est, quia etiam aduersus uen-
nera pollet, et eorum perfringit vim:

De Acacoyotl cap. i.

Acacoyotl seu Arundo vulpis herba est caulem prolixum
proferens arundinaceum, pollicis crassitorem, et exaturat
uiciorum nitentem, folia ampla, pingua, longa, et multa

177
caulibusq; internodijs, in obliquum adorso in utramq; partem di-
scurrentibus; flores in corimbis formam compositos iuxta
caulium cacumina, longiusculos, aurei coloris, et pulchros spe-
ctati, e quorum singulis prodeunt semina fusca, dura orbicu-
laria, ponticis nucibus paulo minora, quorum gratia noseri
ad quos iam diu ferre cepit lachrymas. Noti nuncupari so-
lent, nihil uero habet insignis, præter spectandam ampli-
tudinem foliorum, aureos fasciculos et semina uisenda rotundi-
tatis atq; duritiei, prouenit temperatis locis aut paulo cali-
dioribus.

De Acaxaxan seu planta palustri et sexta
que statim comprimentibus cedit digitijs, cap 3

Herba est Acaxaxan iuxta riuos ac lacus proueniens, ac folia
similia potamogeto, cuius uidetur species ferens, postremo rubre-
scentia; caulem gramineum, arundinaceumque, et eodem modo ge-
miculis, internodijsq; distinctum; florem coccineum, et paruum;
radicem uero longam, et circa gemculos fibratam; duas huius
plantæ reperiens differentias, uiribus formaq; persimiles. Pro-
uenit utraq; temperatis regionibus, aut aliquanto calidioribus,
qualis est Mexicana iuxta palustria, et aquosa loca ubi sunt
qui Cochnacaztli seu clafipodis auriculam a foliorum simili-
tudine utramq; nocent: amboq; frigefactoria inuentiq; natu-
ra constant, febres sedant, dysenterias curant, animi deli-
quies subueniunt, uentos timores pellunt, languenti cordi opi-
culantur, Scabiemq; sanant.

De

De Atchimapatli seu herba nascenti
iuxta riuos Cap: iiii

Atchimapatli quam alij Ahuatipatli. et tlatlanhcapatli uocant
herba est folia ferens bina, obrotunda, hirsuta serrata, in-
ne rubra, atq; squalentia, deniq; urtica proxima, papauerq;
rheas sapore imitancia; caules hirsuti, teretes, purpurei
dodrantales, radicem uero teneram, longam, ac capillatam co-
appendent tenui, quodam, iuliu pipenis longi formam imi-
tet emulantes; nascitur quauhchirani, et Copitlani locis ter-
peratis circa saxa: frigida et humida constat natura
sine quadam adstrictione: Radix epota fecunditatem pro-
uat precipue si cum uocato chilacilli sumatur, et abortum
prohibet;

De Atlancanc seu herba aquosis locis
prouenienti Cap: v.

Herba est Atlancanc folia pene saligna proferens, caule
longo, teretes, leues, fului, canis, ac repentes humi, nec
pennis anserum crassiores; flores in posteremis ramulis
oblongos uasculi fuluiscenibus perlimites, radices non
surculosas, que frigida et sicca natura constans: laxa ad-
stringunt dysenterias cohibent, ac ceteras pene de fluxio-
nes eodem modo cohercent;

De Cicimatic seu planta cimatisimili Cap: vi

Cicimatic herba est Nago similis, radice fibrata, e qua prode-
unt caules uolubiles, et rubei, ornati folijs cernis, cordatis, figuris
similibus, ceteris phascolis quorundam esse pphet, ac siliquis mi-
diveres, ex purpureis, ac uelut racematim dispendentibus flo-
ribus: Nascitur in calidis ac temperatis regionibus qualis est
Mexicana: Temperies est frigida et glutinosa: Radix tria
inspersa;

inpersasq; ulcera curat, abstergit enim illa, et cicatrice obducit,
quo fit ut palancapati, seu ulcerum medicina. apleriq; no
centur. oculis tentari inflammationi mirè confert, pubes et
supererogentem carnem disuicit, fluxum alij cohercet, tushi
auxiliatur, et emixas corroborat. Jus vero decocti radicis opitu
latum dysentericis:

De Coatzonit coxochitl cap. vii.

Herba est Coatzonit coxochitl folia fundens inidis sed longiora,
et latiora, caules tenues, uirentes, breues, leuesq; floris capitibus
serpentum similes, unde nomen rubeoq; colore, punctis tamen
interstincto candido et pallidiora, promiscui m. carates, ra
dices uero oblongas, ac precoci ficui adhuc uirescenti ualde
similes, uirentes, striatas, ac contortas, calidis prouenit, et in
terdum etiam temperatis regionibus iuxta ripes, aut arborum
truncis adherescens; licet iam ad hortor cultaq; loca descen
dorit, uiridariq; exornet, in quibus excolitur deliciarum ac
florum gratia, est enim flus forma spectabilis liliacei
odoris, et quem uix quispian possit uerbis exprimere, aut
pennicillo pro dignitate imitari. A Principibusq; indorum ob
elegantiam et miraculum ualde expetit et in magno ha
bitus precio, blanditij et cultura non eget, sed unica radice
feracissimus fit prouentus: ex hisce floribus e quib; alijs pri
uidentium quarundam herbarum congenerum hinc, et rubro mai
zio parabantur principibus indorum placenta, quas debeant con
temperando uentriculi calore, siue is acudisset a solis aestu
sub unius radijs contraxissent moras, siue ab alia qua uis
in terra

interna externae causa, frigida siquidem humentia, constat
temperie:

De Coaxihuet cap. viii

Coaxihuet seu herba colubrina, quam nonnulli chalcuitlat
uocant, folia profert hyperici minora tamen, et minime cribrata,
flos purpureos, oblongos, calyculorum figura iuxta singu-
los foliorum exortu perpetuo tantum procursu: caules m-
bros, tenues, et teretes, duos longos cubitos, radicem uero
crassam, fibratamq: Temperato gaudet celo, locisq: montan-
is et Septembri mense floret; saporis est, et odoris, feni exper-
tissima, et glutinosa natura, huius decocti radicem medetur
dysentericiis apemati opitulatur, dolorem sedat, febres restringit
ac naribus instillatum fluxum sanguinis cohibet:

De coyolxochitel cap. ix

Valutalis herba est coyolxochitel folia habens arundina-
cea, sed breviora, aut minori plantagini similia, eodemq:
modo distincta nervis secundum longitudinem discurrenti-
bus; caulem teretem, tenem, purpureum, et pennam asserina-
crassum; flores extremo caulis aeternam adhaerentes, et
lycum forma spectatu pulchros, et e, rubro in viridem eandem
tes colorem, punctisq: quibusdam nariatis, intra quos late-
semen compressum, ac rotundum, liquor expressus e floribus
qui frigida et humida temperant natura, et lubrica con-
stant natura, et si partes calidas, acresq: nonnullas con-
tinet sanguinem narium sistit: radicem uero succens
extinguit febres, punctis medetur, ac dysenterias cohibet

usus est etiam florum in conlucendis, et ornandis corollis,
provenit sub clementi celo quale est Mexicanum campi
sibus, cultusq; et hortensibus locis ubi solet haberi indelictis

De Cutirigui seu Matlacaca Cap: x:

Quam herbam Cutirigui Michuacanenses vocant, Mexicani
Matlacacam nuncupare consueverunt, hec folia botanica
altilis fere, levia, sed minora, et exiliora, caules leues, pur-
pureos, teretes, ac per intervalla geniculatos, flores luteos
siliquasq; oblongas trigone refertas semine haud ab simili
sinapi, radices vero modicas obrotundas candentes fibra-
tas cepis parvis similes, et nigra quadam membrana obvolutas,
Hascum regionibus frigidis Chimalhuacan, Chalcentis, Sacorisq;
et asperis locis, Radices frigida humidatq; consent natura,
ac xicamarum sapore, crudi coctive dulces sunt coctum di-
cuntur excitare, ac extinguere febris Zehetopiam amovere,
et conciliare coniugum amorem:

De Hoauhquilitl seu olere semine in

cristam compositi Cap: xi:

Species in hac nova hispania plura atripheis agrestis genera,
qua universim hoautli, seu hoa hoautli vocant Mexicenses consue-
verunt, et in hortis suis atq; viridarijs magna cura serere atq;
excolere, qualia sunt Olapalhoauhquilitl seu Olapalhoauhli, in
dix crassa, brevis, et fibrata, unde prodeunt caules rubei, et in eis
folia eiusdem coloris oblonga, et serrata per intervalla, qua
elixa eduntur, suntq; adeo grati saporis, ut cum ~~gratia~~ quadam

gravi infirmitate Mexici laborarem nihil cupidius ac se-
olus assumpserim, eiusque decoctis conditisq; cum oleo, et aceto
canticulos; floribus rubeis, et in Conos compoſitis; preterea nox
ho autli, viridis tota edulisq; et chichit hoauheli quæ ob ama-
ritudinem locum non habet inter olera, folijs c' viridi purpu-
rascentibus, et coccineis floribus, et alijs permulta quorum
nec usus est, nec rationem ullam habendam duxi; pro oleris
magna ex parte eduntur elixa, hascuntur calidior, ac frigidis
locis, campeſtribus et humectis sua sponte, aut in hortis sata,
et culta, frigida et humenti natura constant, alium emolli-
unt, panis apposita discutunt, semen cum aqua multa potum
regium morbum sanat, et uocatos morbillos ad uitam pulso hu-
mori currat: parant Mexicani c' duorum primorum generum
semine globulos, ac portionem michi hoauheli uocatam, qua
utuntur uelut grandissimo cibo: folia trita, et hoilanqui permi-
ta, inſperſa, diſcutiunt ulcera obſtegerunt, carnem generant,
exedentesq; supercreſcentem, et uictricu tandem obducunt:
quin ranam eiſdem in uolutam uolutam atq; ingeſtam prodes-
ſe diſſenterijs ferunt.

De Metl seu Magnæ cap. xii.

Metl planta quam Mexicenses Magnæ appellat, plures
ſunt differentiæ, de quibus ſecim agemus, incipientes ab ea
qua folia aloes fert, ſed longe maiora, et craſſiora, arbo-
ris enim mediocritas interdum æquant longitudinem, utrinq;
epimifera, ac in rigidum, acutumq; deſinentia mucronem cau-
tem duplo maiorem, et in eius parte ſumma flores luteos
oblongos, iuxta caumen ſtellatos, ac pro uideri tempore
semen

semen apphodelino persimile, radicem vero crassam, breuem, et
 fibris scatentem. Seminur ex germinibus qui circum circa matrem
 oriuntur quousq; solo, sed precipue ferili, atq; frigido, non enim in
 tempestatum aut inclementioris celi partes inuirijs, aut per si-
 citatem statim marcescet, & nulla reprobatione est amplior: plan-
 ta hec unica quicquid uitae esse potest necessarium prestare facili
 posset si esset rebus humanis modus; innumeri enim penitus sunt usus
 qui ab ea desumuntur, Nota enim illa lignorum sependorumq; agri-
 rum usum prestat; caules lignorum, folia uero tectategendi mibijs
 cum, lancedum, papyri, filijs, ex quo calcei, linthea et alia uegetius
 genera, qui apud nos lino, canape, pappo, alijue humis mori
 parari solent; & mucronibus fiant clauij, et aculei, quibus perfo-
 randis auribus, macerandi corporis gratia indit utq; mos erat,
 cum demonum uacarent cultui: Item aciculae, acus, tribuli, multi-
 re, et rasilis idonea pectendis subtegrinibus; preterea e succo
 manant qui emulsi germinibus intermis, folijsue teneriori-
 bus cultris ~~et~~ ysthis in mediam cavitatem stillat planta
 unica quinquaginta interdum amphoras (quod dictum est mirabile)
~~affunditur~~ uina, mel. Acetum, ac sacharum parantur, succus namq;
 destillatione fit dulcior, decoctione et dulcior, et gravior, donec tan-
 dem coagetur in sacharum; vinum fit ex eodem succo diluto for-
 tana aqua additis corticibus malorum medicorum, limonumq; et
 alijs quibus facilius inebriantur, quod ea gens maxime affectat,
 quasi per tegea rationalis sua natura, et amida soris brutorum,
 atq; quadrupedum, esacharo quid ex eodem succo (ut diximus)
 cogitur, parant acetum, nempe resolutu ex aqua, et nouem diebus
 in solato: Idem succus mentes ciēt, alium lenit, urinam euocat,

renes, et uesticam emundat, lapides frangit, urinamq; extergit
medus; succus cui in cocta sunt pilezin teexochitl et matlal
xochitl radices referunt puncti mederi: cradici quoq; repte
firmissima ad multas res perq; accommoda, crasiores foliorum
partes, truncusq; de cocta sub terra, (quod genus elixandi barbari
cum uolant chuchi micia) edendo sunt apta sapientq; citrea
sta saccharo condita; quia et uulnera recentia miri conglutinant
fit enim succus assatione glutinosus, qui suapte natura frigidus
ac humens est, folia quoq; assa et affecto loco imposita conu
sionem curant, ac dolores leniunt, precipue si succus ipse cale
bibatur, quamuis ab indica proficiantur huius sensumq; hebet
atq; temporem inducunt.

De Metl coztli cap. xiii

Metl coztli seu Magnesi luteum ab alijs coztli metl, et maloz
tuc metl ab alijs huius metl seu magna ualitati dictum, species
est Metl sed marginibus foliorum luteis, spinis paruis, et nigri
folijs uero modicis, si cum folijs Metl precedenti comparetur,
caule bino cubito alto, digitumq; lato, et rubro, cum floribus
ruleo pallidescens, cacumen eius occupans; et radice surculo
compeseribus locis Mexici nascitur quouis tempore, quamuis
laetate floreat, seritur ex germinibus ortis uix parentem
Ius trium quatuorue foliorum additis siliquiseris termis frigi
des ac crasior humores per seccum, et urinam paulatim uacua
Idem propinari solet ab Indis enixis mulcendis aliquot diebus
apartu corroboracionis gratia, succus expressus ex seminibus
folijs dicitur asthman conferre: frigidus uero constat et luti
natura.

Mexcal metl seu Magnesi aptum ut assum comedatur species est Metl parva, valde spinosa, et virore admodum exaurato tincta, cuius folia eduntur assa, et sunt pri ceteris grata gustui: offenditur ea in montibus Lepo² flarentibus:

De Mexocotl Cap: xv

Mexocotl seu Magnesi prunorum, spinosa etiam planta, et ad Metl genera referenda species est, sed fructu dulci, et acido, multi pluri, ac persimile prunis unde nomen, et in orbem indica pinea quadantenus parem composita quapungitur magnitudine, et interdum amphiori, eduli succo pleno, et grati saporis: folia sunt Metl aut illis potius pinea indica similia spinosa, fulva, ac veluti marcida, caulibus vero brevis, teres, ac crassus: Radix fibrosa, crassaq: pruna sunt oblonga, candida glandibus similia, et ex candido pallescentia, obducta membrana intra quam continetur callus, candens, ac ut diximus dulcis, et acidus, pinearum indicarum sapore referens, semine principio candido, ac postea nigro, obrotundo et duriusculo: nascitur in saxosis regionum calidarum Lepo² maculei: Temperies est frigida, et sicca medetur oris ulcusculis, e calore othi, fructus non mansus, ac gesta tus ore:

De Nequametl Cap: xvi

Nequametl, seu Mellis potatrix species est Metl alijs congeneribus plantis facultati similis, rara est forma, folia namq: diffotrans verso paulo crassiora proferre, aspera iuxta latem, ac impenitus acuminata ^{circa} ~~inter~~ eundem, caulem brachij ~~con~~ crassitudine, cuius cacumen fructus occupat oblongus, pyrorum parvorum forma, undiq:

undiq; sepiens caulem; nascitur in calidis; ~~quarta~~ sunt alia; quam
plures species, quarum quoniam facultates similes sunt et for
ma parum differentes nomina, ac nonnullarum parum differen
tias subiiciam. prior omnium uocatur Mexocactli seu Metl virid
altera acinero colore Hex Metl reliquis etiam similis; Tertia q
metl, seu Magnesi montanum, squalenti colore fibrata radice et
go crassosq; in ligni suaculo; quarta Huitziezilm etl aculeis lon
gissimisq; radicibus, et spinis; quinta Tapayaxmetl, seu Mag
Tapayaxin precedens fere similis; sexta dicitur Acarnetl
Magnesi arundineum albidioribus iuxta radicem folijs, et rubesce
ntibus spinis, atq; radicibus; septima dicitur Magnesi nigrum ob co
rem atrum, quamq; spinas radicesq; ex nigro fulgescant; octava
Xihmetl seu Metl pilosum, rubris spinis, et radicibus quae raris
precedentibus quidamtenus videri possunt.

De Lepemexcalli cap. xvii

Lepemexcalli, seu Magnesi Montanum aliud forma metl constat,
tenuibus spinulis, contusa, aut deuorata, illitum curat eos qui
artus motu priuati sunt ob nervorum conuulsionem, montanis
siqu; locus gaudet calidarum regionum, qualis est Lepoztlas

De Ilacametl cap. xviii

Ilacametl seu Magnesi luteum hec etiam est species metl eade
pene forma, et viribus quibus ceteri, et eisdem quoq; uiribus
inter reliquas uigorem ac robur addit feminis imbecillibus, a
synopsi tentatis: nomen habet a magnitudine.

De Theometl cap. xix.

Theometl seu Magnesi diminutum, species Magnesi inter nume
alias

157
alias qui reperientur, eadem pene facultate, et forma longa radi-
ce fibrataq; et exilibus spinis, duas speciemus longa sunt tamen
folia: succus uero eorum, aut illius febres extinguit, statim
in frigidis, et calidis locis, ceteris atq; campestribus.

De Pati, seu Meti Lemissima cap. xx.

Pati seu Meti, ex quo fiunt Lemissima fila simili est Meti seu
folijs angustioribus, minoribus, et tenuioribus, magnaq; ex parti pur-
purascentibus, et radice fibrata, crassaq; species est uocata pita
paratur ex ea fila tenuissima, in magno habita precii, pannisq;
lineis preciosis texendis aptissima.

De quetzalycheli cap. xxi.

Quetzalycheli, quam alij Meti pita uocant, ad species Meti uide-
tur posse referre: affurgit in arboream altitudinem, radicem for-
dit crassam, fibratamq; et sensim gracilescentem: folia uero spi-
nifera, et Meti similia: fit ex ea quicquid ex Meti fieri con-
suevit: sed ea eius filis delicatiora et maiori in pretio habita pa-
rantur uestes; prouenit in calidis quahuichulaz et Mechatlanj.

De xolometl cap. xxii.

Xolometl seu Magneti serui, species est Meti. Tribus uelut or-
biculis aggregatis, radice constat firmata, et fibris aucta rubre-
scentibus, unde proferuntur folia coccineis horrida aculeis ra-
ris, et amara atq; mucronem praecedentibus succus foliorum
expressus ac bibulis decem unciarum mensura uniuersi corporis
dolores, et praecipue articulorum tollit, ac motum impetum resti-
tuit; uerum quo bibitur tempore corpus est magna cura operiendum
nasum fluxorocini iuxta fauces fluminum.

De ocoloxochiel seu flore Nigris cap. xxiii

Herba est ocoloxochiel folia fundens gladioli, nervi dei
sibus densis, et secundum longitudinem procedentibus; florem
rubrum, magnum, ternis constantem folijs, sed circa medium per
lentem, album, et nigra pelles more maculatum, unde nomen
additur in corollas, floridosq; manipulos, ob floris prestantiam. Re
dix vero porracea est, que frigefacit ac febrem extinguit unde
urinis pondere ex aqua deuorata, et punctis aduersatur qu
ardentes febres sequi solent, sunt qui dicant deuoratam esse
cere frauditatem, edulis etiam est, frigensq; nec ~~non~~ omni
in uicinis nostris meng, lubrica, et pectori conferens. Nasci tu
clementi celo quali soletur urbi mexicana, hortensibus pro
cipue humidisq; et calidis locis.

De omimezli seu osse femoris cap. xxiv.

Omimezli herba est folia habens ocimi pene figura, et non
undulata ex viridi purpurascencia, caules purpureos, tenu
ac uolubiles, flores in supremis ramis ex candido pallentes o
ciles, ex quibus uariola obrotunda semine referta; radice
uero teneram, crassam, longam, candentem, et fibratam, sapor
atq; odoris exasperem, glutinosam, frigideq; et humens temp
rei; sunt qui uocant eandem plantam Osmia turquiyeli, alij
pozto opacy, alij Hlatinopacy, prouenit edicis locis montanis.
Nometzincini, ac paxo canu. oapari, et Iatepeci non nihil uari
ti forma: Radix ossa luxata reducit, fracta consolidat; locis
poris casu, aut icu concussis, applicata fert opem; confert larnie
meuentibus, dolores tollit, ac repellit preternaturam cumor

De omizochiel seu flore osseo cap. xxv

Herba est omizochiel folia ferens porracea, uirentia, circa ra
cem tamen rubeo tincta coloris: flores in summo caule
oblongo

oblongos, nostrisq; lilijs odore similes, quam obrem indica lilia quidam
vocant et in foliata scellarum in sear extrema parte dimissos, ac
circa medium nescio quid sublateri preterferentes; caules virides,
rotundos, et leues, radicem vero bulbosam, obrotundamq; prouenit
in frigidis, et temperatis regionibus, floresq; adunus in corollas et
odores; Radix frigida est humidag, et salinosa: cuiusdam, libri
caus natura particeps, species uidetur nasci ueteri in cognita
mundo, radix tumores preter naturam apposita repellit, febres ex
tinguit, et fluxus acuta calida oris rekinet demorata.

De quibz Amolli seu herba Amolli Cap: xxvi

Quint amolli herba est folia mittens cordis figura, medicinis magni
rudinis, caules uolubiles flores candentes, et prelongos, oymali forma,
radicem uero tenuem, ac longam; nascitur in calidis collibus yz flori.
sapore, et odore insigni caret, frigidaq, et humida natura constat,
folia resoluta ex aqua illitaq, medentur inflammationibus, dolorem
capitis applicata sedant, euocant urinam, calorem nimium pellunt,
et oculis puerorum inflammatione tentatis prosunt: Est et alia
herba eiusdem nominis, et facultatis, hincq; ut coniectari potest
congener, sed folijs circa exortum apediculo minime bifidis, de
qua hec pauca dixisti sufficiat: quin et triomam rostram chichui
amolli vocant indi aintq; in decocto infusum mude puritatem
purgare, et gallico morbo alijsq; egritudinibus in quibus impedi
tur motus antiquis ac rebellibus mederi:

~~De Lepitizeximut~~
De Lepitizeximut seu herba firma Cap: xxvii

Herba Lepitizeximut caules mittit purpureos, et tenues, et in eis
folia parua serrata, et obrotunda, forma illis adiantis, quada
tenus similia, quam uis minora, florem epallido rubrescentem.
oblongum

oblongum, et uasculo rosaceo penè simili contentum, radicem uero digitaliter
montani, ac campestribus prueniis locis regionis mexicanae. Radix
septembri mense solet ad usum euelli, atq; recendi; huius est pre
cipuus in medicina usus, deuorata uirum elicit quatuorq; rebent
ex causa, frigida uero humentisq; natura constat, atq; ideo simili mo
dura febris exinguit.

De Alapael cap. xxviii.

Alapael herba folia fert uitis lata, et sinibus, aut profundiori
saciniata crenis, caules uirentes. florem candentem, ac longu
uasculorum figura; fructum obtruncum, similem ericae cili
cem surculisam, et candentem. Nascent in quibusq; locis precipui
pi'cuaculci, et Mexici, frigida temperie constat, ac sapore, odore
insigni caret: uis decocti foliorum aduersus febres et qu
tandam precipue illi solet, aut lichnij modo obdi; fructus uero
foliorum aduersus pectoris dolorem, eadem aurium surditali exa
instillata conferunt: cervicali impetui somnum conciliant per
libat, et si paulo liberalius diuidentur insaniam.

De Alaguilin cap. xxix.

Planta Alaguilin a mexicanis nuncupata ab alijs Deo Alaguilin
a nonnullis Hachalindi dicitur, in hac uilla Madritij hispania Mad
billas de Indias, ob florum admirabilem in eadem planta uarietate
appellatur, ab alijs Mexicanam Jarami ob suauem florum odorem
apleniq; solam odoriferum a foliorum cum solam folijs sin
tindunt, et florum odoris gratia uocatur. Herba est solam folijs
ferens, sed maiora, uindia, satis carnosae, et succulentae, erica
basum ampla, per extremum mucronata, in singulorum ram
gemulis hinc ex aduerso ordine disposita, quae erica grauem o
rem, gustata uero in gratum saporem referunt; Caulem diuis
ulbicos prolium, aut amphorem, pollicari crassitudine, succulen
firmum

firmissimum, et ex viridi flavescentem, multis alis concavum, ac gemicu-
 latum, et in frequentes ramulos pariter molles diuisum: flores in ex-
 tremorum alis ramulorum singulos, oblongos, concavos, ~~longius~~ ^{similes}
 sinus antea, apertissimi complicatos; at ubi explicati sunt, pyraeae flo-
 ribus fere similes, non in mucronatos sed obtusos angulos conuoluti
 florum, insensu desinenter, uariis micantes coloribus, nonnumquam satura-
 ta purpura nitentes, interdum obsolete rubentes, aut flavescentes, ali-
 quando flauos, aut pallentes, quandoque purpureos, interdum uero ex
 pallido candicantes, septissime hinc coloribus simul elucescentibus, uel
 purpureo mediam floris partem occupante uel uirgata totum florem
 intercurrenter, uel raris alternis, modo flauis, modo purpureis totum
 distinguuntibus, aut interdum magnis purpurantibus maculis, nonnumquam
 equis, uario sim, et mixtura totius floris uel flavescente palliscente,
 ut, aut exalbescente: odoris suauis narcissum referenti, sex oblongis
 seminibus, stilog, paulo longiore, e medio floris emergentibus, hi enim
 flores et si ephemeri sunt, noctu tamen explicantur, postidit autem me-
 ridiem per estum praesertim se contrahere incipiunt, et sub noctem tan-
 tum contrahuntur, nec ultra diem perdurant, singulis tamen diebus
 recentes explicantur, qui cum pridie decerpatis, (quod uisum mirabile
 esse) atque inter chartas repositis collati eadem quidem coloribus con-
 stare quibus illi deprehenduntur: at eorumdem sim et mixtione ab-
 is variari quicquid diligenter obseruauerit animaduertet: tertio
 item die et sequentibus similiter, diuisione uiret, et ab julio ad octo-
 brem usque mensem primasque primas numerosissimum sobole luxu-
 riaris solet: semina fere singula, nulla membrana seu pericarpio
 inclusa, mucroni cui flor insedit obtuso infima uero qua calyculo
 adheret parui tamquam exigua corona ornantur. pentagona ^{bacca}
 myrtili

myrti tero magnitudine initio viridior, postea ubi maturuerit fusca
nigrescente, et quibusdam uelut enberculis oblitatis sponte uel
firma agitatione excidentibus nucleum, continet album qui erit
in candidissimam, et amyli instar in uenam friabilem, pulsam
soluunt: Radix crassa, fibrataque est, foris nigra, intus alba, gustu
aliquantisper acris, cui admixta sit superficialis quaedam dulcedo:
planta annua appareat, uinax tamen est, uarietas illa colorum
in floribus eorumque pediculis, ac caulibus, seminibus, emittit, et b
tate usitatur licet sit animaduertere origina, nullam tamen specia
cam facit differentiam: prouenit Mexici parum, et in horti
et deliciarum gratia colitur solet: Radix frigida constans humida
lubrica natura, quam ossem deuorari refrigerij gratia illius
et si ut diximus tantillum quid acreoris cum parua superficia
dulcedine respicit, nec desunt qui dicant radicem eius quod u
est flore duarum dragmarum pondere deuoratum egregie aqua
ceret.

De Valcaca huatl chimahua canichalcensi Cap. 3
Herba est Valcaca huatl duos longa doctantes, oblongis ornata
oculis, sed crassiusculis, nervosis, serratis, hinc per intervalle et aff
caulibus ceteribus, tenuibus, et nihil pur purascenibus, et en
mos, caules floribus cyaneis, paruis, et in oblonga capitula stec
similia compositis, et radicibus orbicularibus paruis mucibus for
et magnitudine haud dissimilibus, unde nomen non sine alijs ca
mentis hinc radi tum ab ipis radicibus, tum ab inferiori caulib
et prodeuntibus: Nascitur in frigidis sacrisq locis iuxta aquas
dites sunt frigida atq humentes, deuorantur, quaternis illar
aduersus febrium ardore, eisdem addito Leporo nacti a hum
si sunt.

Allantelaca cui clapilli herba est folijs munia omni terra, qua
 ternant; caulis tres longis spithamis, lignosis, et leuibus, partim
 rubris, fructu glandium formam, plicato, ac parum lacinioso, pleno mo-
 dico semine, et floribus rubris, ac stellatis, in signi sapore caret, et
 lubricitatem quandam lancinantem praefert, mure earum plan-
 tarum quas quexquit uocant; radix uero fibrata, surculosa et
 crassa est: nascitur in quibusque locis praecipue Iopetuanis
 et ~~et~~ in calidis tepozelanensibus; frigida et humida est
 natura; tussi medetur, alijsq; pectoris morbis; referuntq; emixas
 et lassitudinem passos roborare, et sedare dolores, Imaga cantu
 gummi gustatum credas mandere.

De Ioz cui clapil xochitl cap: 32

Herba est Ioz cui clapil xochitl quam alij Iopetzin uocant, trans-
 lata quam diu in hispanias, uocaturq; ~~ibj~~ quod folia ferat orundi-
 nis, fructum uero initio candidum, ac gemmantem, ac demum ri-
 gram, et micidum, et mearijs uocant globulis per similem, licet
 spermum arundinaceum: et quamuis in calidis magna ex parte
 nascatur, frigida tamen et temperata loca non refugit, repet-
 lie preter naturam tumores, frigida siquidem radix humiditas
 consent temperie grati etiam et glutinosi saporis.

De Izautli cap: xxxiii

Izautli seu gluten herba est folia porracea mictent lineis disson-
 rentibus secundum longitudinem, caules recti, et geniculati in
 eisq; flores cluseo purpurascentes, ymnis forma qua clantemus
 similes, sed longe minores, radices uero apphodelo similes, conden-
 tes, et fibratae, quibuscumq; locis inuit editis, ac planis, sed praecipue

calidioribus. Radix est frigida, humidaq. et glutinosa, ex ea con-
ratur prestantissimum gluten, et valde tenax quo utuntur Indi
principi piceos, ut pigmenta tenuius adherant ne rerum rep-
sentata imaginari facilius adhaerant delectantur: secatur hec in
sta parua, et siccata soli, leuigatur, atq. ita demum nobile illud
tunc paratur genus, quibus ~~hinc~~ auneq. radicem hanc
in unia pondere deuorant moderi dysenteris, uorum cetero
opitulation morbis, qui e. defluxione nimiaq. laxitate oriri sol-

De yzta cacah senherba glutinosa et candens
Volubilis genus est herba yzta cacah nomen aradia impens-
tiosa habens, que intena candida extenu uero rubra est, m-
sapore caret, caulesq. micat longi, tenues, non uoluentes se
in eis folia alliania, tushlaginisue, leuiter serrata, ac florent
aunt nullum; fructum uero racemosum uini acerbi forma, et
gritudine similes: et capreolos hinc inde exorientes: montan-
sioniq. locis regionum temperatarum qualis est mexicana pro-
nre solet: radicem eius decoctam in modum dyarrheis; radix
epota unia uini mensura cinere longo defangatis succum
modetur fracturis cum rochinacoe, urinam euocat unia
ut pondere deuorata: exhibetur ducendis in balneum post egritu-
ner. partumq. corroboracionis ut aune causa; applicata uero do-
lenis, repellit inflammationes, et exinguit febres, frigida enim
humiditas et glutinosa natura.

De cacah coapitlanensi cap: xxxv

Herba est cacah coapitlanensis, folia tenens amygdali, ter-
per internalla; caules lignosos, et tenues, flores uocineos, po-
in corimborum formam compositos: et in summis ramulis qu-
uelut spicas paruas, pallentes, nec non exiguas quasdam filig-
qua

qua concinnatur ex floribus, semine parvo referta, radicem vero
 fibratam, tenuem, ac longam. Hasciunt in calidis, frigida est et glu-
 tinosa, uominum dyarrhoeas, dysenterias et sanguinas excretaiones
 sistit: abortum cohibet: tenesimum compescit, excoit carnem excreta
 tem in oculis: et argemata distigat, inflammationes repellit, et membra
 quocumque ob calidam intemperiem debilia format, atq; corroborat.
 reperit aliam eodem nomine plantam in flammis faucibusq; martium
 cuahuahmacensium, et yacapichelenium, nec non occitui eisdem fo-
 cultatibus, et forma circiter predictam, sed ob suum fortasse aut eta-
 tem, radicem forma, foliorum latitudinem, et summi speciei paulis-
 per differentem.

De Apitzalpatli Cap. xxxvi

Apitzalpatli quam nonnulli Hlaelpatli seu dysenteria medicamen-
 tum uocant, herba est dodrantalis, folia bina, parua, serrata, atq; obro-
 tunda per longa internodia mittent; caules dodrantis paulo maiores,
 teretes, tenues, et subalbidos, et in pueris ramis caulem purpureum,
 atq; eadem, radicem uero orbicularem, et fibratam; Hasciunt, apud Xa-
 latlantheasens regionibus frigidis et locis campestribus, Radices sapo-
 ri in ignem careant, nec gustatae effatu dignam adstringentem praesentent,
 et tamen duodeni earum trita tusa, atq; ex aqua deuorata dyar-
 rhoeas, dysenteriasq; diuinitu cohibere. Ictum extinguere, et laxa
 membra corroborare.

De Athlan circinata Cap. xxxvii

Herba Athlan circinata ab alijs Apachi quasi medicamentum nascent
 iuxta aquas dicta, folia fere salua similia, sed maiora, et asperio-
 ra, artijue quod buglossum quidam uocant: caules obrotundos, his-
 sutos, ~~rubros~~ rubescentes, et quatuor cubitos longos, flores toto cau-
 lium proceru epallido rubrescentes, oblongos, et loculis haud ab similes

unde folliculus prodit sui figura, plexus semine, gracili et
radices vero capillis similes, nascitur in calidis quale est Hoa
peccenti oppidum in planis ac campestribus locis, Radix ac folia tri
et in farinam redacta ulceribus putridis si illi inspergas medi
frigida enim arcaq; et adstringenti constat temperie: quin dy
reas sistunt, dysenterias colubent, ceteraq; dofluxiones ma
ni si ex calida causa vultum ducant coherescunt.

De Holicpathi seu suavi medicina cap xxxviii
Herba est Holicpathi duos dodranes longa, folijs ruta, aut le
tis nit, floribus coccineis, modicis; siliquis parvis et multis
rebusq; nascitur in montibus frigida regione horizilaensis: s
dix est frigida glutinosa atq; adstringens: sistit dysenterias
ac lumborum dolores unia unius mensura deuorata placat, com
qui longo itinere, aut laboribus improbis defatigati sunt.

De Hohoetroni comati cap xxxix
Hohoetroni comati seu caput semis quam alij yacanaxochitl; (L
tincenses vero yacanexon seu cuspidem cineream vocant; H
est visibilis, folia mitens ampla, cordis figura, florem coccineu
gum, et fistularem acervatam dependente, radices vero mures
articulares, mediocres, et funiculis per intervalla appensas, mu
traz, asperas, et fuscas; Lecompati similes: nascitur in plani
campestribus locis Tehortztl; Radix frigida humidaq; constat
lura, edunt elixa, refrigerat, vero atq; roborat: olee liquorem
lactium mali ~~mali~~ florum mali medi cit, sapitq; illud
tumoris preter naturam, insignis planta est, et grate
seu exhibetur febrientibus, atq; ita febrilem calorem impo
mali erat olim mos imparienti illam natu, sed ea leg
ut totam non absumerent; sed portionem aliquam in
relinquere

relinquerent, persuasum habentes eos, qui illam ingerere
rent totam obituros, non dum assequutos senectutem; qua
obrem impositum est illi nomen huius et zontli comatl, quam
uis alij (ut diximus) caca naxochitl dicta est.

De Huemberequa Cap. xl

Herba est Huemberequa folia ^{multa} undulata, et terrena, sed
medium longi, manus ceteris, atq; obrotundius, caules prolixos,
fructum parvum, et ramosum, toto caule discursum ab exor-
tu foliorum procedentem, radicem vero longam, sensim gracile-
scentem, surculosamq; nascitur in frigidis, et montosis in-
clinacarentibus locis, frigida, et asstringenti natura constat,
qua febriantibus quoq; conferre solet, ius de cochi cornicis
radicum, foliorumq; dentium si eo colluantur dolorem tollit,
et quemvis alium, quin idem in spissatam illitumq; ulceribus
miram fert operam egallia hinc ortis, pruritus et exanthema-
ta excitat desuper meientibus, colligentibusq;

De Micapathi seu zarza parilla Cap. 41

Micapathi vocant Mexicenses nobile illud medicamentum
quod nostri zarzam parillam nuncupant, cuius reperi apud
hanc novam hispaniam non paucas differentias, referendas, a
nobis ordine, seorsimq; maioris distinctionis gratia: Priorem
omnium describendam mihi proposui eam speciem qua
apud hispanos, ac principatim apud hispanenses in vallibus
agenibusq; passim nascitur, refereturq; arborescentis et her-
barys periculis in smilacem asperam, descriptam adioscoride
reperitam ante non longe ab urbe Mexicana in beati
fidei

fidei oppido locus frigidus, et aquosus, iuxta fontem aquae
dulcissima, ac saluberrima, quae aqueductibus ducitur in
urbem; nascitur etiam optima apud Teomanum, et vocatur
Stonduras: De forma eius nihil dicam quoniam illam
brevis descripsit Dioscorides, quod spectat ad vires et de-
proprus sunt quae ceterarum specierum, et si Dioscori
nihil de temperie protulerit, aut de vi quae sudores pro-
eliciuntur, dolores articuloꝝ, ceterarumq; partium
sedantur, rebellesq; et insanabiles profligantur et euen-
tum morbi, sed solum explicuerit facultatem qua venen-
aduersatur, et alexopharma vires subeat: Ceterum
Tapanilla speciem esse (quamq; huiusmodi qui ad has mor-
non perueniunt nix in sibi persuadent) nullo modo
giuersabuntur qui eam cum ceteris huius orbis Tapan-
parilla speciebus contulerit; et si in diuina semine
sed mor est hominum ita admirari extera, ut nihil putent
apud se nasci quod longius deuectum in maximo ha-
tur precio; vis est frigida siccaq; et si partes habet
dat, atq; subiles, permixtas, quarum gratia sudores el-
cit, ventriculi calorem roborat (scilicet contrarium senti-
alit) renes, et urinae meatus expurgat, et lachrymae
ut dicunt articuloꝝ ceterarumq; partium dolores sedat
profligat, diuturnosq; et rebelles morbos curat.

De quauhucatl. cap. 42.

Quauhucatl quam yanguiclanenses cozicuitzi palan-
patli vocant, michuacanenses vero yehuamitzoz appo-
spek

species est Zaria parilla radicibus punculosis imixta, un-
 de profert caules nobilibus, et spinis horridos, capreolos
 multos, ac semen nullum; folia vero oxim, acumina-
 ta, et nonnullis secta eremis, nervis vero discurribus
 secundum longitudinem discurreribus, vis eadem qua
 ceteris: inveni aliam speciem in radicibus Aethra non lon-
 ge ab oppido statatato per omnia quatuor micaxochitl simi-
 lem, sed radicibus tenuibus, nec fibris crassioribus, cuius
 etiam vis eadem, nec tamen curam deprimendam, sunt
 qui contendunt has omnes ad china genera pertinere: sed
 quoniam radicibus longe differunt sui generis potius esse
 plantas existimandum est: quamvis foliorum figura, nobi-
 libus caulis, capreolisq; videantur esse similes: ne non
 frigida siccat, quae sunt praedita natura; et si non ita adstrin-
 genti; placandi doloribus articulorum alijs ut agallica lue
 profectis sunt omnes utiles; sudoribus euocant, curant
 ut mali moris ulceribus, moribus inueteratis, et in sanabilibus,
 et qui e crassis leni q; humoribus habent ortum, aut ad nervos
 pertinent, et tumoribus, praeter naturam qui rebelles sunt
 discutiendis, curandis ulceribus, et alijs ad hunc modum per
 sanandis, qui toti perit mundo innotuere, nam iure decocti
 per aliquot dies propinati, ea mentura quae a multis iam
 in ~~dicta~~ est prescripta est, cum nota quosq; victus in
 solutione, ceterarumq; rerum quas non naturales vocant,
 aut pulveri radicum quarum oragmarum pondere ex vino
 aut:

aut aqua demarato, euacato sudore, aut insecabili quodam
spiratu agnoscantur restituantur: siut id contingat ob par-
tam temes, et calida permixtas frigidioribus, et crassiori-
bus, ob siccitatem. seu ob occultam quampiam uim, s.
predictarum rerum commodam insurrectionem; sed huius
quisicio non est nostro instituto admodum necessaria, si-
cut inpersum puluerem ulceribus mederi:

De quauh mecapatli Altera Cap: 43

Quauh mecapatli seu quamecatl, hoc est illa species
et panilla, cuius radices in nostrum orbem deferuntur
sunt magnis cordis figura, caulibus uolubilibus, et spinosis
radice surculosa, fructu nullo, et capreolis hinc ma-
riantibus, nascitur toto tepescens agris, metziti-
sibus, et cuauhchinacensibus: sed omnium melior in ca-
gioni quae a profunditate nomen accepit.

De Poztecpatli mecatlanica seu
fracturarum medicina Cap 44

Herba est Poztecpatli mecatlanica folia mali perhica si-
lia ferens, bina per singulos caulis nouo ordine disposi-
ta, ferre cocum caules originum crassos, gemculis interceptos, teretesq.
res quinque constantes folijs, rubrescentibus, eadem for-
sa longe minoribus, ac orbiculis circa medium pallescenti-
bus, et odore insigni caret; nascitur mecatlanica agra-
rida siccaq. et adstringenti non sine quadam asperitate
tura consistat; caules, foliaq. trusa, et recto loco imposi-
ta, tumores arcent, nec minus bibita conferuat, et ut m-
indicat laxatis prefractisque ossibus medetur:

De Iauhquilitlic seu hecoba principis cap 45

Iauhquilitlic herba est folia mali purica proxima mittens
aspera, terrea equanis caulibus, roridis exorientia; caules mul-
tos, coccineos, teretes, tenues et lignosos, flores circa ramo-
rum cacumina in corymborum formam compositos, quibus
tenues coccineos, unde ~~his~~ siliquis generari solent par-
tibus, includentes granula primo candida, et post matu-
ritatem nigra; radicem uero tenuem ac proliam, extra
luteam, intus uero palliscentem ex albo. optata radix
ea aqua etiam dragmarum plus minusue pondere febrilem
calorem sedat; frigida siquidem est sed sic ut atq;
adstringentis naturae, quo fit ut fluentem quoq; aluum
cohibeat, et uentriculum obnitium calorem inbecillum
instaurat, atq; confirmet.

De Alachichinoia patlahoae seu
herba usta latifolia cap: 46

Alachichinoia quam alij texixiuhli seu herbam saxo-
rum uocant, herba est folia limonia mali similia pro-
ferent, interdum paulo minora, caules caeterum longos,
et in eorum posterem ramis appensis flores scorpiuro
similes, radicem uero crassam, fibratamq; sulcem et me-
dio cris temperiei, aut cum frigidi tate nonnihil frigida
cicent; nascitur opayocani, xauh tepo gucci, Alach mala-
caci, et in alijs ~~humidioribus~~ ~~calidioribus~~ ~~humidioribus~~ calidis re-
gionibus, uniuersam plantam uisibus auium mederi-
dentium dolores tollere, ulnusa scula oris cicatrici ob-
ducere, tumores praeter naturam repellere, febres so-
dare, delere scabiem praecipue salis, et fuliginis admixtis,
ophasin q₃.

De Alaelpatli seu medicina Syntericonum
Cap. 47

Herba est Alaelpatli multos mittere caules
mues, spithamam fere longos, referos uerom ca-
lis, obtundis, serratis, ac paruis, et fructu piperi-
go simili, sed origa transversa crassitudine, radix
ga est, digitalis crassitudine, nascitur iuxta flumina,
lentibus in locis, mistica inferioris. Radix est frig-
ida, et impense adstringens, eadem semine
dura, trita atq, diuorata cohercet dysenterias, et
quid nimium fluxile est, et egens adstrictione,

De Atlatlauhcapatli Cap. 48

Atlatlauhcapatli species est Leranei, sed raphani-
ce, ex rubeo candescens, nigripes folijs, floribus
ciperis, ac rostris ciconiae similibus; duo sunt eius sp-
radicis tantum color distantes, quarum altera in cano-
altera uero magis in rubrum decit, ^{sed eadem uirtus} nascuntur utraq,
frigidis ac calidis regionibus, qualis est mexicana, et
nahualensis, montana, ac campestribus locis, frigida
et adstringenti utrinq, constat naturaradix, cuius
principium in medicina usus et auro aliquantisper-
re, mcedat dysenterijs, alijsq, fluxibus, oculorum
mationi, et satietati, deniq, medicamentis omnibus
mul refrigerat, et adstringat apta commiscetur,
vitati cuius fert opem, febres refrigerat, et calori
precipui cum humore coniuncto aduersatur, forma-
tes ginginal comprimit, ac roborat, trahit pituita
sedatq,

sed et dolor si aqua cui interita sit locus, tollatur
tumores preter naturam maturat et rumpit, et conceptionem
procurat: ulceribusq; oris et quibusvis alijs maledictis, sunt
qui afferant cum chili tusti conferre, et unius eliere bi-
lem uero per se purgare: quod nisi compressione contingat
qui fieri possit non uideo cum uiribus constet ualde adhiben-
dum.

De Almatzalin Hocxotzinensis Cap: 49

Herba est Almatzalin folia mittens amigdal, longa, et
angusta, serrataq; unde nomen, caules tenues, quadratos,
dragantem plus minusui longos, flores uero per intervallo
exiles, atq; purpureos, radices uero paruas raris similes. Na-
scitur humectis locis, ac mortuum faucibus regionis hocxot-
zinensis: folia sunt olera, et nonnulla calida, uerum ra-
dix frigida siccaq; natura constat, odoris et saporis fere
expers, eadem trium dragmarum pondere tusa, et cum qua-
tuor granis cacahoatl resoluta, et aqua atq; epotata tri-
tur corpus leniter purgare, mundare uias urina, nimiumq;
contemperare calorem:

De Tomatl seu planta acinosa. 50.

Tomatl seu planta acinosa inter solam species commune
rari potest, et si anoseri orbis solam generibus differre,
reperiuntur namq; in nouo orbe alia species quarum huc
est quoniam orbiculares, sunt uocati tomatl, membrana
includuntur, sicca frigidaq; ordinis primo constant natura

nomine lumbi participant aetatem, uerum maiores ex his
magna nuncupantur, quod est tomama: uicariae formae
gostaeq; minores uero multotomama: id est sementini qui
tlaolli seu frumento indico seri consueuerunt: ex prioribus
dam incundi sunt aspectus, et micibus inglandibus pau-
iores: cumq; uirides primo appareant, in pallidum eade-
lorem degenerant, dicunturq; Coatomane quod est angu-
Alij eadem forma, et magnitudinis constant, sed in ruber-
eternum mutantur colorem, alij euiridibus fiunt lutei, e-
li aurantij uocati circiter equant magnitudinem, utro-
tere leuiter compresso, et aparte qua pediculo adherent
mediam usq; orbitam in conditi rugoso. Alij rubri sunt
exacti maturuerunt, atq; in eum quoq; colorem euiridi ab-
postq; pallidum ac rubrescentem prius induerint eadem
magnitudinis constant, atq; figura, et si rugatis quibusdam
nentis in conditi exuberantibus non modo uirili pudore
referunt, sed hemorrhoidas quoq; et quicquid in feminis
dum, et obscenum potest uideri, ex minoribus quidam in
inglandes equant magnitudinis et colore uirescunt. Alij
yztomatat dicitur pontibus micibus sunt maiores minores
uero inglandibus membranula uessicae instar inclusi u-
nomen, qui euiridi pallidescunt, aut purpureasunt, minore
ro dicti multotomamae predictis micibus pares sunt, et eodem
precedentes calore: tales habentur Coztomata, et Tomama
quem xalatlacensem uocamus anatali loco referunt se-
bus paleis exilibus paribus, quae in medicamenta caloris
ta potissimum referuntur, sunt et aliae species de quibus se-
loquimur

loquimur, quoniam nomina sibi uenditant certa statimq; sortitur
 tur naturas: quod autem actin et ad prenarratas, ad unum
 omnes solano similes uideantur, imo eius species: at quae ma
 iorem ferunt fructum maiores sunt, et folijs serratis con
 stant: qui uero minorem vulgari etiam sunt magnitudine,
 europaei rizoetum quos ex his norant fructus poma amoris uo
 cari consueuerunt, fortassis ob ueneream, et lasciuientem quan
 diximus formam, demum adeo planis figura, uires, fructus, pel
 licle, et poma quaedam solani speciesus respondent ut improbi ho
 mines fuerit manibus peccibulq; in illorum non irre sententiam,
 qui comales omnes in solam differentias referunt: quibus
 ut lusi proueniunt sed precipui calidis, spongi aut indulgen
 tia, et cultura: ex his interitis ac permixtis chelli in hunc
 in anctus gratissimus paratur, et qui omnium fore ferculorum
 et nutrimentorum saporem comendet, et emortuam orexim
 exuscitet: uis eius frigida et sicca et nonnihil abscondens:
 tam folia quam fructus ignibus sacris conuenientissime illi
 minuntur, agilopia capitis, dolores tusa atq; imposita sanant,
 estuanti uentriculo auxiliantur, et paronias cum sale illita
 discutiant: ualces eorum succus aduersus quatuor inflam
 mationes, et quae serpunt ulcera cum ceruisa rosaceo et lychar
 giro, ad agilopas cum pane, infantiū adustioni quam syri
 alim uocant cum rosaceo: perfusus proficit in colligij
 aqua uel ovi uicem exhibet: contra acutas fluxiones
 illitus, aurium otori instillatus prodest, mentium in uellent
 subdia^{ta} sistit abundantiam, idem gallinarum corticium
 fimo subactis et linceolo appositus agilopij presentaneo
 est remedi

De Xalomatli seu Iomatli arenoso cap: 51.

Xalomatli species est solari peregrina radice batata
agphodeline, caulibus multis folijs limonic mali sed mu-
ribus, fructus hortensis solari ubiq; provenit neq; ubi
refugit celum aut solum: frigida siccaq; constat natura
isdem quibus hortense solarium viribus, quo fit ut tra-
tusa resolutaq; ex aqua ad febrilem calorem propin-
quante secundum propinari soleat, amaritudinis tamen
caloris non nihil participat, quam ob rem ferunt seque-
tia pondere deustrata flatum discutere, in astinaq; ex-
gare apostibus, que ab altero quopiam assumpta phar-
macicata sunt, non dum tamen uacuata, gravitatem uen-
culi dissolvere, atq; ita demum dysenteriji prodesse.

De Alahmacapath leptophyllo seu lubrico et
tenuifolio medicamento Cap: 52

Herba est Alahmacapath folia fundens tenuia lini similia,
minora, flores candentes, radicem uero albam, pellucidam, fi-
tam, atq; contortam, nascitur regionibus frigidis yannahua
iuxta declivia montium loca: Radix erita, et seminata mo-
ra est aqua buglossi, aut fontana deustrata humores omnes
ciat, est et alia alahmacapath graminifera qui ad tuxarum
hies est referenda de qua suo loco tractabitur.

De Alaragua Cap: 53

Alaragua herba est radice in sistens longa, lene, ac per inter-
la ciberosa unde prodeunt caules multi hominis equantes
tudinem, et propinquas arbores scandentes, folijs ornati uir-
gati mali medic

162
mali medicae folijs non plurimum dissimilibus, candentes, ac mo-
dici flores; et fructus nullus. Jus de roci radicum epotatum me-
detur doloribus & gallica lue profectis, bubonibusq; ac vitia tri-
mochioni fert opem, nascitur in calidis, et arenisbus Huacanae
locis

De Cacamoac Ilanoguiloni seu
batata purgativa Cap: 54:

Herba quam Cacamoac Ilanoguiloni quidam uocant, alij Cox
et elapan. Alij uero Apitzalpatli solent nuncupare, folia fere
appellata amazonica forma, hederant; sed angulis quibusdam
in signia; caules exiles, teretes, et uolubiles, flores maluaceos,
purpureos, calyculorum figura cimbalarum ut; radicem uero osso
tundam candentem et teneram, nascitur regionibus calidis tem-
peratisq; sponci sua, ac etiam culta per hinc quadam in uacu-
te, quales sunt pahuatlanenses et Mexicenses: possetq; in non
nulla stippania transferri loca; Radices duarum utiliarum
mensura deuorata culicium tendent alium mira lenitate et
securitate expurgant, crassa etiam e uenis bili, ac reliquis
humoribus, quid quod dulci sapore, et grate constat, nec maui-
am pynsic nostratibus cedente: Clam et modo improba, et
semper querula mortalitas, nulli passim pharacis ex car-
nificari in tanta medicamentorum blandissimorum facundita-
te, et benignitate natura:

De Coapatli asphodelina Cap: 55

Coapatli Asphodelina herba est radice longas fundens, candidas,
asphodelinis non absimiles, unde indium est cognomen, aut matla
lytzic, et ex eis folia proluxa, et paraceis paria, flores in postremis
caulibus

caulis uelut spicatus, et stachadis capitibus persimiles, statim
quauitla hori zilaensi, Radices sunt molles, et referte succo
gni odore, et sapore carentes, frigidaq; et humentis temperie
sa et animata auxiliantur ictibus serpentum, Idemq; prestant co
buglossa epota

De Coapatli yancuitlanensi Cap. 56

Herba est Coapatli yancuitlanensis ramulos frequentes
dens folijs ornatos longis angustis hirsutisq; et inferius
dis. luteisq; flores, radicem uero longam tenuemq; nascitur in
bus frigidis Mistica superioris; Frigida uidetur et lubrica na
ra; medetur uenerariis pthoribus, ictibus serpentum ter aut
ter per singulos dies animata uulneri; aut seminata mensura e
ri congruenti resoluta, atq; epota.

De Coacimzpatli seu medicina doloris Cap. 57

Coacimzpatli herba est folia buglossi statim ab ipsa radice
dens, caules folijs paulo altiores, tres, quatuorq; leues, teretes
tenuis, ac ruber, flores in summis eorum paribus e viridi rub
scentes, radicem uero minimum digitem crassam, fibratamq;
scitur in calidioribus regionibus. papalo hepaci, inter saxa prerup
tioribus locis, adeo autem est mirabile sanandi coloribus medici
mentum, ut inde inueniatur nomen; insigni sapore caret, et tan
nonnullum calorem participat; Aiunt illius decoctum ius mirabile esse
aduersus gallicam luem, mensura foliorum esto manipuli tres, et
aqua eodem libra decoquenda autem sunt ad tertias, et sorsim
singulis diebus decem annis matutinis, uelut ius decocti quatuor
affundum solet quin etiam interdum potandum est, atq; ita quo
ius dolores ac precipui articulorum placat.

Coanonepillis quam alij yztac coanonepilli, Alij Coapatli
aut Coatli xochitlanensem vocant, herba est folia ferens
hinc crescentis in modum, aut solearum quibus caliceantur
inmenta, signata quoq; clavis luteo colore, caules usulubiles
teretes exiles, ac ornatos per intervalla pre narratis folijs,
Item caprolis, et flores multi colores hectorica ferè forma
sed longe minores, radicem vero prolixam et convolutam mi
nimè digium crassam fibratamq; cuius est usus in medi
cina, nascitur multis in locis Agri Mexicani, sed precipuè
xochitlani ubi eius vires sunt primo explorata atq; reper
ta. Radix namq; est mormis dulcis, calidaq; et sicca ordine
fore secundo, et odora, quam insam atq; denorata trium uni
arum pondere aune mederi sperni, restaurare motum impedi
tum, sedare dolores, appetentiam excitare, evocare urinam, calo
rem temperare, ventris dolorem lenire, semen retentum pellere,
aper somnos insomnare, apus iam pene sedibus diuulsam in
perarum obistere icibus, uenenis potioribus, uenenisq; alijs
uim omnem adimere adimere, expurgari statim per inferna,
preservare etiam amoreticum manifestis ueneficijs in si
dijs, nocuisq; cibarijs qua diu fuerit denorata, semum uene
rorum omnium perniciiosam uim hebetare sunt qui flores idem
prestare existiment.

De planta quam Coca peruinam uocant Cap: 59

Herba est Coca peruina ut audio quatuor spithamas plus mi
nusve longa, folijs mirthi, sed paulo maioribus, mollioribusq;
dilatatis uiridis, et in quibus alterius minoris folij imago est expres
sa, semine uero racemam dependente, et mirthi instar cum
naturascere.

maturescenti in cepit uergenti in rubrum colorem, et tandem nigrescenti; quo tempore folia colliguntur, in craticulis exsiccantur, ac reseruantur in usus; quod spectat ad culturam imprimis semen serendum est in seminario, deinde transferendum atq. ordine uelut fabae aut uiceres disponendum, repaginato, et cultu solo: miscent folia dentibus commansa pulueri tellinorum ustorum in cataplasma conformant, exsiccant, atq. ita illis sunt usui: ori si quidem gata, atq. hinc inde conuoluta sicim dicuntur exingueri, egregie mitrare corpus, famem sedare, ubi ubi et potus copia non est et tollere per longa itinera lassitudines, quia eisdem cataplasis uti solent per mixto delictiam gratia y est in oppidum, micihiq. suis manentes ad somnum conciliandum, ebrietate inducendam, et laborum curarumq. omnium obliuionem, atq. quietem, est etiam illis pro muno, et eius planta comestione uene emporia:

De Cozke xihuitl bo

Herba est Cozke xihuitl folia liri ferens longiuscula, angusta, caules teretes, do drantales. Semen orbiculare in mis ramis, radicem longam, tenuem, et fibratam. Nasciitur in frigidis locis ac collibus. Radix tusa et deuorata co aqua seminatia mensura uacuat omnes humores:

De Huacuiqua seu somno animalis

huacuiqui nomini Cap. bi

Huacuiqua uolubilis herba est folia mitens rara, dera figura, sed angusta, et longa, ac floret, co cuneo caules

caules exiles, teretes, hispidosq; radicem uero tenuem,
 Nasutum temperatis locis, planisq; et humectis, uinapa,
 ubi in magno habetur pretio: insigni uidetur sappi cari
 re, et tamen ius di'cocti eius in futurum aluum lenit aut
 pulvis eius duarum dragmarum pondere deuoratus, eiusq;
 dolorem contrachum precipue ex algore leniat

De Micapathli Micatlanceni cap: 62

Herba est Micapathli folia habent cordis figura, can
 les uolubiles, luteos, unde nomen; florem purpureum, cal
 ylla clapan similem, in calycibus luteis contentum; radicem
 uero longam, ac tenuem, prouenit in calidis Micatlanc
 sib; syluosis locis, ius di'cocti eius humores crassos, ac
 frigidos purgat, ac uentris noxia pellit animalia: deo
 quenda est adhuc uiuens, et matutino potio propinanda;
 sicca enim inuialis est:

De Motinensi herba expurganti cap: 63

Motinensis herba folia parua cordis figura fere, caules ru
 bros, atq; uolubiles, flores rubros, calycibus similes, uasculaq;
 obtruncata, ubi includitur semen; radicem uero fibratam: Nasu
 tur xiquilpa et Iharimbani prouincia Michuacacensis; se
 men triam atq; ex aqua deuoratum dragma unius pondere
 omnes humores citra noxam ullam expurgat:

De qualancapathli seu irati hominis
medicina cap: 64

Herba est qualancapathli folia saligna proferens, cau-
tentos, teretes, tenuesq; nascitur huicthalpa; frigida est
humidatq; de saporis et odoris prope nullius: propter
folia trita, atq; resoluta ex aqua homini qui ob iram
acceptam inueni inuiriā mali habet unde nomen:

De Demucath expurganti cap: 65

Demucath expurgans herba est folia rara, tricuspidia
et modica mictens, caules teretes, lenes, repentes per
terram; flores orbiculares, modicos, luteosq; iuxta singu-
los foliorum exortus, tato caulis procurrunt; et tandem na-
la referta semine inferni hirsuta, et subalbida; radice
cem uero raphano similem, sed tenuiorem: nascitur
in mari ubiq; Radices seminata ponderis pota ex
aqua per superna atq; inferna bilem, et pituitam
nacuare:

De Ilacochichie ocapetlayucc cap: 66

Herba est Ilacochichie surculosa radice inuiriā, unde pro-
fertur scipiter tres cubitos longos, teretes, et purpureos, folia
serrata, salvia similia, sed aliquantisper latiora, inferni
subalbida, ac uirescentia superne: et flores in superne
caulibus candidos, et in pappos abeantes, succum unius

radicum potatum ex aqua aures pruritum per inferna u-
curat, mideritq; uentris dolori, ac scabi ei, splenemq; mi-
nuere.

De Alacim + lax colli seu uisceribus terræ cap: 67

Alacim + lax colli ab alijs yanhucapath dicta herba est folia
habens origani, sed longiora, et angustiora, circinnataq; et
fructum rotundum toto caulis procursu utrinq; iuxta folio-
rum exortum, radices uero albas, tenues, et longas: prom-
ptè Atlapulci ubi utuntur succo eius instillato naribus ad
pruritum ecapiet euocandam, et lenandum eius dolor em-
tumesq; faciei dissiuendos, et in magno habent pretio
radices namq; duarum dragmarum mensura epota omnes
humores purgant, citato uomitu, et aluo soluta si curru-
est, atq; innoxium pharmacum, et si anxietatem aliquam
noxmumq; ex utero matris est arene uiridi atq; e calida
aqua de uoratum.

De Alalamatl morbi gallici
sedanti dolores cap: 68.

Herba est Alalamatl ab alijs nuncupata Alacimatl seu
cimatl humilis ab alijs herba Joannis infantis, a Michua
canensibus yuriripitaguam, ab alijs uero curici, quæ folia
fert obrotunda, terrena nummularia similia, caules pur-
pureos per terram serpentes, purpureos spicatosq; flores
semenq;

Semenq; p^{er} album, et rotundum, radicem uero longam et
nucem, et fibratam; Nasitur temperatis locis, aut paulu
gidioribus, quales sunt Mexicani, ac non ex Michuacan
sibus: frigida siccaq; natura constat et adstringenti: me
tur uetustis ac recentibus plagis, diuinaq; maturari ac ru
peri preter naturam tumores, et abortum coherere cere
tusa ac duarum dragmarum pondere deuorata dolores em
bo gallico ortos sedare, et uacuare humores omnes: illita
ro oculis eorum inflammationi mideri ac pediculos inter
cere;

De Izaguanguenij Caput 69

Izaguangueni quam alij anatali loco, et a qualisense p
tam uocant, alij Aotol exilis, alij comalguiliet, et Michua
nenses xerezi, herba est folia habens angusta, et proli
magna, ex parte quina, et similia yztauhjat seu in
co absinthio: caules sex digitos longos, coctinesq; flori
radicem uero fibratam, prouincit quauis nahuaci campe
bus, uidiq; locis, admodum hec hemorrhoidibus aut brachio
pensa eas euacuat, atq; corrugat:

De yztuinpatli seu camis inderfecore Cap. 70

yztuinpatli quam alij molipati uocant hispani nep
oreolum herba est folia ferens oblonga et angusta
neis secundum longitudinem procurrentibus, in qua
dicibus fibrarum emulis, caulem uero tres digitos
lium, ac minimum digiti erasum, cui ferent gr
nula oreacei similia speciem composita unde non

De yezuinipathi seu canis interfectori cap: 70

yezuinipathi quam alij quineipathi uocant hispani uero
 ordeolum, herba est cuius etiam reperiuntur genera, primum
 folia fert oblonga, et angusta lineisq; secundum longitudinem
 procurrentibus magna, et radicibus fibrarum emulis, caulem
 uero tres didrantes prolixum, ac minimum digitum crassum
 cui herens granula ordeaceis similia, spicatum composita, un-
 di nomen: nascitur in regionibus frigoris, semen uermes ex-
 tinguit, ulcibus quorum uis animalium carnibus ingent-
 ratos secundatur et redigatur in puluerem: ulcera putrior-
 et mali moris egregie curat, carnem supercrescentem
 absorbit, pisces in spensum necat, muresq; undi quidam
 quineipathi uocauerunt et carnibus permixta canes un-
 di nomen, quia si puluis idem aqua commiscatur linteo-
 lum, ex humore madent articulis dolentibus applicetur mi-
 rum prestat auxilium, eadem aqua ulcera omnia sanantur
 colluta pediculi necantur, grauis anhalitus emendatur, et
 ius de uchi spicarum ad ignem aluminis firmat magnopere den-
 tes, secundum genus apud michuacenses nascitur ei-
 dem uiribus, sed radice cepis fibratis per similes, est et Ber-
 tium apud eosdem folijs angustioribus, et biculani radice sape-
 re fieri multo, et cetera similes:

De tatatzin seu parua tatatz cap: 71

Herba est tatatzin folia mali pomei proferens, sed longe
 maiora, caules purpureos, ac fructus orbicularem cicere
 maiorem, radicem uero fibratam, nascitur in iugis
 arborum

arborum exaribus, regionum frigidarum, quali est op-
dum. Hylsuquit pect. Hyls calte carum, ubi in maxime
habetur ab indigenis precio, putantibus in columas ab-
nium morborum in iurijs degere, ob eius herba copiam
Cortex namq, radices redactis in puluerem ac duarum
dragmarum pondere de uocatis alium leniter ac citra
xam ullam subducit.

De ychthaximutl seu gossypio Cap 72

Herba est ychthaximutl gossypium nostris muncup-
que est hinc noua huppamia frequentissima, et cui
per singulos annos messis fit uberrima, Hasciam
calidis humidisq, cultis praeipui locis, germina tusa
epota ex aqua aunt miri resistere putoris scorp-
tiperarum, ceterorumu animalium uenenarum, cau-
tudetur frigidus siccusq, et adstringens, et ulceribus
detur lenigatus, et admodum, folia uero glutinosa
tura.

De Aethychipica seu aqua guta cap 73

Aethychipica herba est parvula, folia pendens solam
perisue, nervis secundum longitudinem providentibus, mi-
ra tamen, et magis acuminata, caulem breuem, tenuem
tenuem, radices uero capillis similes, sapore, et odo-
r insigni caret, provenit in calidis pahuatlantibus
ca loca humentia, amplexa cautes. frigidat, et hu-

consta

constat natura, propinatur unciali unius mensura ex aqua
fontana, buglossitica aduersus cordis affectus, quos nichementi
ardore laborantes pati solent; sedat enim calorem, ardet
animi deliquium, omnemq; angustiam, atq; anxietatem fu-
gat:

De xicama cap. 74

Herba est xicama uocata, uolubilis, quam mexicanes catzotl
seu radicem succo manantem uocant, radicis crassa in orbicu-
lare formam magna ex parte uergenti, candida, grati
nutrimenti, et impense refrigerandi temperiei, unde pro-
deunt rami tenues, teretes, longi, et per terram sparsi et
quorum singulis per longa intervalla terna oriuntur folia
composita in crucis modum, ac ueluti per medium orbicula-
riter secta, siliqua etiam in discretis quibusdam infarctis len-
tibus, ubiq; prouenit sed precipue hortensibus locis sata, atq;
ex culta: usus est radicem ut quae in mensas postremas
subinde ueniant, gratamq; et frigentem (et flatui genera-
do aptam) praebant esuriantibus alimoniam, neq; admodum
malam, si prius aliquandiu pendeat per flabile loco, ac per-
mittantur ibi emarescere, sicut eodem ex lingua, lingue
calori et siccitati aduersantur, febri uentris, peropportunitatem
alimeneum prestant corporaq; refrigerant, humectant, et alunt,
sacharo conditis aliquando auro radices aut arena obrutas
delatas fuisse in hispanias, ne priusq; eo peruenirent initium
aliquid concorsisse:

De Cozamalo xihuitl seu herba iris cap 75

Cozamalo xihuitl herba est. radici tenui, et longius
innata, unde profert caules, et in eis folia rutacea, sp
pantia utrinque, caulem ordini quoddam, floresq
bor, et candentes forma hoaxim, nascitur in calidis ter
peratisq, collibus Mexica inferiori: frigida est si
et adstringens, extergit dentes, gingivas carni explet,
ac putredinem omnem dissipat, qua in re prestanda
mirabili est medicamentum, si tura ipsa comansu
aut eius succus applicetur, ulceribus etiam pudendo
succurrit.

De Leyz qui xochitl seu yzqui xochitl saxon cap 76

Herbula est Leyz qui xochitl folia mictens lim, cau
teneros, teretes, purpureos, et lignosos, florem chama
meli in summis caulis, sed candentis ambitus, umbilicu
nero lutei, qui aliquando in purpureum uergit; radi
nero surculosa, nec omnino uidetur distari anagrate
minori belli uocata, provenit in saxis Saxoniis locis
radix frigida est, et adstringens, caibetur hemoptici
cum maxima humiditate quavis mensura, seruatur
vero radix in annuos usus.

De yolopathi yrina cap 77

Yolopathi yrina sic dicta a facultate cordi opem ferenti
et

a foliorum figura iudicis folijs simili, herba est cuius duc
 reperiantur species, prima folia sunt iudicis minora,
 angustioraq, flores similes omixochet, radices vero pyri
 parvis similes, subrescentes subrubrescentes, oblongiores,
 fibratasq, posset in narcissi species referri: nascitur quatuor
 chianensi calida regione iuxta montium fauces: Radices un-
 cia unius mensura diuorata cordis dolorem, aliosq, cui affec-
 tus curare diuinit, febres extinguere, ichthq, et ijs qui
 ex loco quodam ex celso ceciderit, aut uerberati sunt opitula-
 ri: sunt qui afferant syncopi mederi, morori ac pectoris
 morbis cubitum iam eunibus diuorata, frigida emittitur
 mentiq, constat natura, caloris ovisq, expectat: Alia
 yoloopathi ~~picea~~ nuncupata herba est carens cauli flo-
 ri, et fructu folia uero fere plantaginis similia, sed te-
 naciora, crassioraq, et angustiora, ex unica radice singula,
 binari prodeuntia, hoc in calenti predicta nascitur regione
 saxo sit locis: trita ac deuorata febres extinguunt, frige
 facit enim quoque mori corpori admoveatur

De Matzathi seu pinea indica 78.

Matzathi seu pinea indica, dicta sic ab hispanis huius col-
 isolis ob fructum similitudinem pinedam habentem, Plan-
 ta est folia iudicis mictens, sed spinosa, radicem fibra-
 tam, crassamq, et unicum pomum germinibus circum-
 circa exorientibus, ac altero in culmine ipsius pomi
 detractis

de trachis his, satisq; ac satis radices statim ag-
itur, alterumq; productum pomum pines rustrabus m-
gnopere (ut dictum) similem, similibus seipsum germi-
nibus, initio hoc apparet rubrum, sed providenti tempore
ac rubrescenti adhuc germine pallidum, Almona est
haecina insula, huiusq; noua hispania aliorumq; cali-
dorum regionum, montibusq; in locis incolis, sapor est
dulcis, acidusq; temperies frigida, atq; sicca, ac succo mo-
nans natura; exhibetur fibrientibus refrigerij gratia,
et ad excitandam appetentiam, retinendq; ut si hinc
mitiget, et linguam humectet, quamq; in bilem faci-
li conuertere dicitur, sapor est eius fructus quem mul-
tus malolotonum uocat, non sine quodam (ut dictum
est) acore, condita aliquando saccharo, atq; ita dela-
ta in hispanias grauiissimo succo placere: at recentius
secantur in frusta, ac muria permiscuntur immatrescent
ut pari in bilem apta nata conuertere exerceatur, ac ut
lute enanescent.

De Lepari seu crassa planta cap 79

Lepari herba est folia ferens lata, serrata, oblonga,
et mucronibus hastarum ferreis similia, spinifera, et
pungenti lammigine lammigine insignia, ueluti illa urti-
ca ~~anida huiusmodi~~ Caules longos, teretes, canos, ge-
miculis per singula quatuor unciarum spatia intercep-

171.
radicem vero sensim graulescentem fibratamq; Nasutum
pazuan^{inimida est} odore carens frigidaq; ~~et~~ temperies, folia
arida, insag, mederi dicuntur ulcibus, hanc aliter ac ius
de cocci radicem eius, quod epotum dolores quoq; sedat febres
placet, et anarthriticis medetur cum adipi applicita:
ota quod in fine huius libri scribendum est caput de Sabacis. fol. 190.

Lib. ex quartus de Materia

medica noua hispania

Trius ante libri studiosissimi sector tradidimus de Aromati-
bus, Arboribus, et nascentibus ex eis succis, lachrymis, a se-
mibus, tum etiam de fructibus, suffrutibus, herbis acris,
amaris, salis dulcis, saporis medicis, ac de ceteris aliorum co-
gratione saporum coniunctis, nec non de insipidis: Hunc au-
tem quartum induas secantes sectiones, in prima de anima-
libus, ut post plantarum icones animalium successum sequen-
teretur, in Altera de mineralibus disseremus.

Secundo prima ^{in lingua} animalium partibus

utrum medico oportunitas disserimus

De Ayotochli seu Dasypodi cucurbitano cap: 1.

Ayotochli seu Dasypodis cucurbitanus animal est non
terrificum et inapte natura duris armatum laminis, ca-
pit molitens in agnitudine, sed cauda ualde longiori,
pedes sunt eum tres, rostrumq; sed gracile, et
oblongum, armatur unequaq; crusta beluio eorum
tegumento persimili, in laminas connexas, atq; mobiles
diuisa

divisa, qua se convolvit, et undiquaque tegit ubi opus
est: quare ab hispanis Armadillo, quasi cataphractum,
aut armatum, a lusitanis Encobertado appellatur: au-
riculae sunt murinae, sed longiores, nimirum, graciles, can-
da longa, teres, ac gemiculata, eodemque modo lammis
circumvallata crustatis, venter candet ac pelles operium
molli humanae haud absimili, longiusculis coxilibus ac raris
pilis uestita, formicas venatur cubans supra dorsum, et can-
da ori ad mota, quae recte proci'denter in cident in insidi-
as, et cibum deludenti suggerunt monstro: (vix enim est ul-
lum animal qua se tueatur alataque arte et industria desi-
tutum) cum fugit in praecipit, adque candam, ventriculo
applicat, ac tuctur crusta, ac sese in sphaeram convolvens
notatur: quod si perstinacius quispiam insectari persequeret
sese in hominem contorquet, et interdum ictu utrimque
torso suo, pectore, exanimat: versatur in uliginosis lacubus,
lumbicis, pisibusque, ac vermiculis uestitur, nec non et qui-
busdam arborum bacis, ac pomis, et formicis ut diximus: Ca-
ro est impense pinguis, salcis, et pinguiculis alimentis, et ex ore
mentis redundans: utebantur antiqui cauda ad ear quas re-
bretanas vocant (quarum erat apud illos usus frequens)
roborandas, et muricandas: crusta vero ad mulierum, quae
tam ad belliorum tumultus, tum etiam ad pacem tranquillam
spectarent: sicut crustam illius tritam, ac dragma unius pon-
deris deodoratam ex iure deocho salviae evocato sudori magno
periculi morbo gallico curando conferre: versatur in locis
calentibus.

calentibus qualis est yauhtpeccensis, lacustribus, ut diximus,
et uliginosis.

De Acalte'tipor seu monoxillo mucronato
quod prinacim Lemaculcaluya vocant. cap 2

Versatur in quauhnahuacenibus agris, alijsq; feruentibus
huius novae hispaniae locis, lacerti terrificum quoddam
genus coloto nostraeq; haud ab simili nuncupatum ab in-
digenis hispanis, scorpions, duas longum spithamas, pro-
terea cauda, trecentibus annis, lingua quam interdum ver-
sat rubra, lata, ac bifida, cornu capiti, inestru graui, tri-
doq; et crusta interitum dura, fulvis candidisq; pun-
ctis parvulas margaritas imitantibus, aut lithosper-
mi semina variata quae acutius posterioribus usq; ad
extremum caput in varias digeruntur formas, ab eisdem
vero ad extremum cauda in lineas amulis similis cingen-
tes transversim corpus per intervallo, et si fulvis longi-
tudo sunt numerosiores: huius animalis morsus noxius est, sed mi-
nime letalis, quo fit ut visu quam ictu sit horridius, nec
quoniam impetat risilesum, et torcitatum, lumborum caro in
gesta duorum obolorum pondere venerem mirum in modum
diciatur excitare, neq; ea in re seincis cedere, crustam ve-
ro scorpionum adversari moribus: Nec desunt gentes
quae arcus suos eadem operiant muriantq; putantes
ita venenatum animalium noxiam naturam habere
ri, atq; cohercere:

De Aquetzpalin seu crocodiliis quos
alij Caimanes vocant. cap: 3.

Vivunt in quam plurimis paludibus huius novae hispaniae
alij ut agnis stagnantibus crocodili miranda corporis
magnitudine rostris prolixis, ac dentato, corpori crusta pro-
dura, ac velut in tonchas assurgente contexto, ac for-
ma coloris nostratibus simili; mira eorum natura tru-
culenti mores, feritas in amidos fugientesq; et formi-
do namq; fugiunt audentes, iam diu ab alij authoribus
sunt enarrata. Hos nonnulla alia experimento et per-
grinatione comperta adijciemus: Illud imprimis admi-
ra ti adeo immaturis usq; bestia usq; sex septemve passu-
um longitudinem excedat aperis in dorum collum alliga-
ri, atq; ita pertrahi ad litora non valent (ut inquirunt)
monstro alioqui tanto ac segni caput nocendi gratia con-
torqueri; si non e contrario sed lateribus, et transverso oc-
cupa innadatur. Nec minus mirabile est per famem ac alter-
nus alimentum inopiam lapidibus vesci, et hos ipsos in illo-
rum ventriculis corroso, et peni assumptis reperiri; red-
ductusq; in pulverem, ac deutorator conferri lithiasi, pro-
terq; offendi iuxta crocodiliorum fauces glandulas quas-
dam fabis peni pares suavisimum molu spirantes oorem.
et has ipsas febres egregie sedari ac prorsus extinguere.
quin eorundem ventriculus ablatus emundatusq; probe
sole siccatus et cum ocellatio offertur trius, et denora-
tus lapidem renum ac vesicae frangit, ac pellit, et uni-
nam prorsus cussat.

De Axolotl seu lutra aquarum cap: 4.
Genus est quoddam piscium lacustrium molli cuti

172.
intectum, ac sacroctarum more quadrupes: dorsoque longitudine,
pollicem, crassum, et si interdum cubitum excedit: vulvam habet
muliebris simillimam: ac venter maculis fuscis distinguitur, a
corpore medio ad caudam usq[ue] ~~pubem~~ nemp[er] prolixam, et quod iux-
ta finem tenuissima sit, paulatim ac sensim grauior sit: pro lin-
gua est cartilago breuis, ac lata, quaternis natat pedibus ~~toto~~
~~idem~~ in totidem digitis, persimiles illis ranarum deuenientibus: Caput
depressum est, et reliquis corporis proportioni magnus: Inscinditibus
atq[ue] color: hunc menstrua singulis quibusq[ue] mensibus fluunt ob-
seruatum sepi sepius est, haud aliter ac mulieribus, et ingestum
uenerem excitat, haud secus ac scini facere solent, quos res
reptiles crocodilos quidam uocant: ad ~~quorum~~ quorum fortasse genus
pertinent: salubre ac gratum pro- bet alimentum, nec dissimile an-
guitarum carni, multis parari modis solent: fixi, nemp[er] ashi,
et lixiq[ue] uerum ab hispanis magna ex parte ex aceto multo ad-
dito piperi, caryophyllis, atq[ue] siliguastro indico: americanis ne-
ro siliguastro solo, seu intecto seu integro familiarissimo illis et
ac pro grati condimento: Nomen accepit arara ludicrag, qua
premitur est forma:

De Axia seu uermium quorundam pinguedine Cap. 5.
Hascuntur in arboribus quagatli aut alijs, quas nostri ob simili-
tudinem prunos uocant, cum tamen ad mirabolanorum arabicoru
pertinet genus alicui fortassis uideri poterit uermes qui-
dam hispani Axocutellu seu ferentes axia pallentes: ut lon-
gi binos, latus digitis, ac pennam crassi anserinam: hos indige-
na ab arboribus dehumidatis permittunt ad ignem ex aqua eli-
xari, aut disuqui donec coarctentur, et adeps eiusdem
coloris

coloris axin nomine super nates atq. eminent, colligunt hinc
ad usus multiplices in cola, et conformant in globulos. Ex his na-
cino parari solent haud abhimites: olei odore, et lenitate: et ad
omnia quibus oleum conferre solet prestantissimi: non tamen in
nutrimenti usum adhuc uenerunt, dolores quaecumq. partem corpo-
ris obdentes sedant, nervos tenos laxant, emolliuntq.: dissen-
tiant tumores, aut si natura ad id potius propensitas naturam
heripelatis desinentibus conferunt, ulcibus ferunt, suppetas
convulsisq. nec non enterocelis addita resina, ac picis et colle-
ctionesq. cuius vis generis breui admodum minuunt, atq. dissi-
pant.

De Aue paradisea cap. 6.

Offendit tandem ueras apodes uita, et qua per tot secula
homines latuerant, nauigatio in Malueat deprehendit, nempe
aues non solum tantum usu, quales multo antea tempore
innouerant orbi: sed pedibus ipsi omnino carentes, et eorum
loco pennas fuluas hispidas, tenues, duas spithamas, et qua-
tuor unctias longas, amedio circiter corpori prodiunt, crinium
crathorum instar sortitas: quorum usus est (si usq. uolatu
cessant) arboribus appendere, quando consedenti sunt im-
petes, et alligari inter se se marem, et feminam cum fouet
vossi maris impolita oua caritati anxia femina incubat,
fouet, et amplectitur: sunt enim qui affirmant perpetuos
uolatus edere, ac sublimi semper penderi celo, et si in so-
lum deturbari carnaliquis coniungat agueris facili opera
deprehendi: Neq. enim difficile est intanta corporis paruitate

ac pennarum amplitudine in aere ipso ueluti in arborum ramulis, aut
in trifido collocati solo, ac ueluti tacerent; uix enim carduellem,
ac anthusdam uincunt magnitudine, cum pennarum ambitu
quasi duas spithamas et unctas quinque prolixae sunt aquilae non
cedant: sunt haec magna ex parte tenebris rufescentes ex albo
et ex scapulis ac reliquo corpore non ab humeris, brachijs uel cum
eis careant praecedentes; inferum est nigrum bixas fere prolixum
uinctas, ac medio crure in curruum; columbinum caput collumq;
sed caput parum aureo, et parum paucissimo colore praeditum, collum
uero inferum paucissimo; aures uero superne; pectus ac dorso pars
quidam aurea est, sed fulvis emicet ueluti undulata; brachia
uero ad extremum usq; candida quae ad modum breuis est si cum
reliquarum pennarum prolixitate comparatur, fuluum sed uer-
gens in fuluum; ror uinit, uaporibusq; et fortassis animalibus
paruis, ac pene nullis, si quas forte sunt in aeri parte ex cellu-
siori promittenti natura, ut quae non nisi in aere pendere poterat
nullo aut ibidem tantum parato uteretur alimento; et cum per
pene ieiuna intestina sint carnesum, et quantum satis est, et
pinguedine redundans corpusculum reperiri: ornant in ore
nae haec autem delicata capite, nisi ea crassius loco ob pennarum
pulchritudinem, colores uarios, et eiusdem aui raritatem ac
formam spectandas.

De Ciconiis Cap. 7.

Offenduntur iuxta calidiora montis hypania loca Ciconitae,
quos Mexicenses Ocumtli uocant, uaria magnitudine atq;
color: reperies namq; nigros, pallentes, fulvosq; magnos mira
paruitate, atq; medio crebre, alios capitis carinis, ac omnes
peni

peni filiorum amplexu graves. Mirabile est arborum rami
quos conscenderunt in viatores torquent, et iaculari; transilire
flumina quod in vicem apprehensor; et ab arboribus fluvij
vicinis vibrati; ac super omnia sagitta alioculo telo vulnera
quantam possunt ne dicam quantam solent homines hominibus
open ferre, ad montes folijs aut arborum musco. vulnere sangui-
nem fluentem sistere, atq; ita vitam si fieri possit tueri. con-
cant filios singulos partemq; et circum ferunt amplexu teno-
ci adherentes; mira pietati et amoris erga prolem atq; id
iuxta montium verrucas, et summa cacumina; ubi venatores
pyram construunt macis circumdatam adiecto lapide cacalo
petl seu coruino cuius est natura igni califacem torquent
ebere, atq; de hirc. concurrunt cercopiteci ac iuxta incumbunt
ebentes sparsum cacopetl sed pertemefacienti eam gentem
subito lapide oblii filiorum ac veluti expertes luminis
aufugiunt, deserentes sobolem carissimam, relinquen-
tesq; in predam venatorum. Ceteraq; ad eorum naturam
spectantia adeo cunctis nota sunt, ut ante rursus hae-
in parte referri fuerit superuacaneum; Illud non est
pretermittendum cercopitecorum ossa tusa, atq; deuora-
ta dolores agallia huius oros sudore euocato tollere atq;
sedare.

De Cozcaquauhtli cap. 8^m

Reginam amant esse cozcaquauhtli amant quos
Mexienses aurras vocant, ~~serpentes~~ ^{serpentes} quos
sianum aquilarum equat magnitudinem corpus unum
preter collum, et eas partes qui sunt iuxta pectus ex
nigro nempe purpurascens, fulvum est, ac pulchrum.

ala

Ala subhis uirca exoritur nigra, cetera cinerea; de super
 uero mixtam fulua, nigra, et uergentes non nihil in pur-
 pureum, crura rubra sunt, et unci ungues, rostri ex tri-
 na, quae praeterea esse iudices (tam est in distincta similitudo)
 alba sunt, cetera sanguineo colore tincta, amplum est
 narium foramen, oculi nigri, Iris fulua, rubra palpi bra, san-
 guineo colore perfusa: frons, et plicatilibus rugis corna, quas
 tamen non nunquam explicat, qua in re uocatos galli pavos ui-
 deam emulati, et pilis quibusdam ueluti retortidis, rarisq;
 et aethiopium pilis haud absimilibus, cauda est aquila in
 fenne cinerea, foris uero nigra, anguibus, muribus et laceris
 quos rapit uelitat; sed morticinis maxime humanis, cum
 foras paratur illud offendit stercore: sublimipeta avis est,
 et nimium extensis sparsiq; uolat alis, uix uolatum in-
 termittens: Indigena est huius prouincia; ueris edueat tem-
 pore: obstat in incredibili uentis contrarietatibus, aduersanti-
 bus eisdem sedibus perstans immobilis; caro est inutilis et
 nutrimento animum (quod adhuc compereuimus) nisi medici-
 nae gratia degustato, fertur huius auis pluma ad morbi me-
 dendi inchois uisceribus, carnibusq; elixir alimonia loco duran-
 ti afflicti deuorari, quas aiunt etiam morbo gallico pro-
 sentaneo quodam remedio mederi:

De Coyayahoal Cap. 9^a

Vermis est genus praedictum Coyayahoal ab alijs Izini hui-
 us, et ab alijs iohannata nuncupatum, superne fuluum, pedi-
 bus autem ex albo purpura centibus, numerosisq; quorum
 gratia fortassis posset in scolopendriae differentias referri;
 ante factus

arcifacit hic tritus et ex aqua resolutus illiusq; maxill
his quibus vis singulis diebus dolores dentium sedat:

De Hoatzin seu auc similem

nomini edentis uocem cap. x.

Avis est gallina indiae penè magnitudinè incuruo rostro, petu
re. c. candido in luteum inclinante; alis caudag maculatis pe
interualla pollicis; colore candente, pallidog. Dors. fuluo, de su
prema parte colli; sed utrisq; in fuscum colorem inclinantibus;
preterea etiam et temporibus usq; ad rostrum, et oculos; ungui
bus nigris, ac fuscis cruribus, cristam gestat constantem plu
mis. c. candido in pallidum colorem uergentibus, sed dorso earum
nigro; uescitur anguibus; uox est magna et ululatum quendam
representans, apparet autumnis, inauspicati habetur ab inco
lis: ossa eius dolorem cuius uis particula humani corporis loco
cinatione sedare; sufficiens quoq; plumarum mentem restitui
his qui e. morbo aliquo ea parum constanti euaserunt; pe
narum eius deuoratus medicetur morbo gallico affectis op
mirabili, uinit in calidis regionibus qualis est yaucepe cen
sis; magnag; ex parte arboribus iuxta flumina consitis in
sides ubi nos eam auem conspicati capiendam ac deliniam
dam curauimus.

De Hoitzitzil seu auc uaria cap. xi.

Amicula est minima plumi uariorum picta colorum, quibus
intextis mira quadam intersc. subtilitate compositis, ac archi
cis industria coherentibus dinorum formas; et quarum uis ali
arum rerum indistincta similitudine indi. archifiles exprimunt
imagines: ea est ei natura ut non diutius uiuant, quam flo
res herbarum quarum aliter intelligenti durent. Superstities
postq; uero

postq[ue] uero marcuerit alpinus aliasq[ue] arbores se se quadam natu-
ra providentia conferat, (quod est fide dignissimum hominum
testimonio conperitur, et scribarum fide non uero comprobatur
in loco) eis rostrum affixo se seruet appensam, donec sex plus mi-
nute transactis mensibus, ac diuidentibus iam plurij's agris ne-
nantibus, ac gratis herbis rursus orbi atq[ue] florentibus de nouo reni-
scescant, similes uices sapimus subitura, nec nugā sunt aut cuiq[ue]
debet esse dubitatum: seruata quippe est non semel aut stipiti affi-
xa intra cubiculum, et cum sex menses exanimis pependisset, quo
tempore sibi natura comparatum est renixit ac demissa in uiseros
agros uoluitate; uiuit præterea eius puluerem deuoratum mederi
contempticiis: Plures sunt harum articularum differentia colorum ua-
rietate, ac corporum distantes magnitudinis; quales sunt quetzal
hoitzitziillin, xochihotziitziillin, xiuhhotziitziillin, et totca
cozhoitzitziillin: yztahotziitziillin, denocohotziitziillin et
hoitzitziillin:

De Floitztlacuatzin seu Ilacuatzin sp[eci]es cap. xii
Animal est floitztlacuatzin canis mediocris magnitudinem
equans colore nigrum Mohi, aut Ilacuatzin forma aquo tra-
hit nomen, tegitur idem sp[eci]is canis acuminatis tres unctis
longis, et hystrix spinis, aculeisque perq[ue] similibus, pilis tamen
quibusdam mollibus, si caput excipiat intersecis, atrante lame-
gine sed circa exortum candenti, iaculatur eis in canes insec-
tantes nulla eorum industria aut conatibus excutiendas, nam
sensim magis magisq[ue] iaculatione designatur donec viscera perfo-
rent, quādam naturali vi, trahantq[ue] corporis innatum humo-
rem atq[ue] ita transfixum confossung[ue] canem tabefaciant:
seruant in hoc aculeos ~~inter se capiti seruant~~ ~~seruant~~

autemq[ue]

aiuntq; nonem horum si leui igni calefiant, ac exsistent
ita ut eorum vis non euascat, in tremens puluerem et dige
tur, ac ex uino, aut aqua propinentur lapides rerum frange
cremudares, urinaq; uias, ac uellicam, appetitusq; uenereas ex
re tam etiam dolori capias sedant opem ferro esse q;
~~re tam etiam dolori capias sedant opem ferro esse q;~~
et sua adherent, figuntur, nec prius decidunt quam huius
num more cavitatis sanguine referta, uacuataq; causa ex
tatei dolorem egri fiant incolumes, liberenturq; a morbo: u
sendum animal, ac non minus miranda aculeorum vis, et suo
mis laudibus extollenda sapientia atq; potentia opificis sum
qui tanta rerum uarietate tamq; uariis naturas omnis huius
ornauerit mundum; sunt uero aculei candentes, luteis et
nues, ac tres uncias longi, sed mucronibus nigricantibus, et
peracutis: cauda breuior illa uacuatazin, paulo tamen cra
rior, et aculeorum a media parte usq; ad extremum exsertit;
des sunt quales quam pectoli, sed latiores, rostrum canis
simile, sed resimul: dentes supra infrag; bini, uelut illi no
cata tulla, uenter spinarum caperit est ac tectum pilis =
quem ad modum et externa parietis crura, atq; brachia ciura
ri potest, uinitq; calidis yonocla et Iezozocoli: uinereq;
quantum coniectura assequi possum, apud hippalenses, calidi
usui aliud Betica opidum si eo deportarentur; uel citius fru
cibus frugibus, ac montis gaudet locis:

De Manati Cap. XIII.

Bducatur utiq; oceanus, stagnaq; piscem uocatum ab Itali
nis Manati, bestiam penè informem, uiculis parem, et ca
prino cornu tumentem, cum anterioribus brachijs, forma fu
scum, et pilis tectum raris, et quamq; furiosum nullo ta
men noxiu morsu: uitaq; et mans et libere (ita tamen
ut nunq; deserat aquas) agentem, et herbis litoralibus
ac phitiorum marinarum uiscientem genere: cauda est
illi

illi obrotunda ac transversim sita, Caput et os utiulimum, magna nares, mammaeque, auriculae parvae, nec non et oculi, parvi dentes, aspera labra, et corium taurino crassius, ac firmius, ut brachia bina anteriori parti sita, quibus distincta unguitibus humanis similibus: ac pinnarum formam referentibus, umbilicus patulus est, amittitque; uulva multibos: penis equinus, et caro pinguedoque, ueluti saginatae foetis in cundi gressus seu reclus comedatur, seu salita; et gallica laborantibus hic maximè noxia, coctae uiscerae respondent taurinis, et monstrificam praesferunt mollem: humano mori coit: femina supina in litore fert tota procumbens, ac celeritate quadam superuenientem maris: unicus uero generatur foetus; prestandis enim est ille, et ea magnitudine qua non soleant plures nisi monstrifici generari: offenduntur in huius animalis capite bini lapilli; quos leuigatos ac deusorator ex aqua aut alio liquore aperientes fama est urinam retentam euocari: adeoque quicquid uis illas quae urinae per uia esse solent obstruit, recludit: Capillus in mare reperiens albus est et confert maribus, sed quis in feminis sublatens, et feminis utilis.

De Matame seu ceruis cap. xiiii

Inter ceruorum genera quae apud nos hanc hippariam ad huc mihi uideri licuit. Praeter candidos totos quos Reges ceruorum esse sibi persuasere, nuncupantes a colore. Istae matame, et uocantur Clamaco quae matate pinni sunt quos uocant Aculhiam. Hippariis omnino similes forma, magnitudine ac reliqua natura: Minores his apparent quae uel Clamame sed usque adeo ac ceterorum timiditate alieni ut

ut vulnerati homines ipsos alto adoriantur, ac septem muneribus
interimant; hos sequitur magnitudine thalhui carnarum quae
forma et moribus essent eis omnino similes, ni timidiores ui-
derentur: Nimirum omnium temamaram sunt: sed huius reliqua
genera inter quae numerantur teukthalamaram, temamaram
et huiusmodi alia permulta; ego potius computauerim inter cap-
ros: Nunc qui nam ceruorum dorcadum lapidem uocant
betoar, aut dominum ueneri generent inter se erit ut opinor
narrare oportuum: Accipimus ergo ab expertis uenatoribus et
qui in diffectis huius animalibus predictos lapides non semel
inueniunt, reperiri in ouibus istis peruinis cornuum exper-
tis quas bitinas uocant: (sunt enim alia cornuta tarua
uocata, et alia quas dicunt quacaras) Preterea in teukthala-
maram, quae caprarum medicorum paulorum maiori constant
magnitudine, pila teguntur caro, et qui facili auellatur ful-
uus, sed lateribus, et uentri candentibus, unde berrendos indi-
gena hispani uocare solent: cornua gestant iuxta exorae
ta, ac in paucos, paruosque, teretes, et praecutis ramos diuisa:
sub eis oculos quorum imaginem exhibemus: deinde in quodam
damarum genere quas macatlichichilae aut temamaram ap-
pellant breuissimis cornibus, acutissimisque; coloris fului fuso
et inferni albi quarum quoque praestita est imago; nec non in
ibilibus quorum hic reuoluat copia; ut hispanos et apud ha-
regionem frequentes cernos talem, in quibus quoque est lapi-
dem de quo praesens institutus est sermo reperire: Capreas
etiam cornuum expertes quas audio passim reperiri quod
uinos, et ut summatim dicam uix est ceruorum, caprearum
genus

genus ullum in cuius uentriculo aliud interna pars sua sponte
 ex ipsi alimuntur excrementis Lapis hic ^{qui} etiam in canis uac-
 cisq; solet offendi non paulatim concreseat, et generetur multis
 sensim additis, et coherescentibus membranulis, quales sunt ce-
 parum: ideo nonnulli in uetustissimis, et senio pene confectis
 lapides hi reperiuntur, neq; ubiq; sed corni scilicet locis ubi ea
 suppetat materia; qua ratione fieri posset ut apud hispanos,
 gentesue alias non ita facile offendantur: uerum non om-
 nes hi lapides salubres sunt, eueniuntq; sanitati aut morbis pro-
 fligandis apti: sed soli illi qui depagis herbis saluberrimis
 producantur: unde non solum difficulte sit censere an ille fauor
 tates mirabiles quae ex eo lapide nostra tempestate iactantur
 narrariq; et probari ceperint uere sint: sed etiam qui nam sint
 eligendi, aut qui uiles, aut inuites offendantur: quibus certo quid
 quid affirmari nequit; et si fama est ueritas, uenenatisq; bonat-
 ribus subuenire, synocem, et epilepticas inuisiones arcerem
 digiti applicatos fomtum conciliare, dargere uires, excitare ue-
 nerem, facultates omnes roborare, sedare dolorem, renum lapi-
 des uentriculq; non solum parua quadam portione diuoratos,
 sed manibus tantum retentos frangere, ac pellere: urinam de-
 stillationi ferre opem, partum inuadere, et procurare concep-
 tionem; deniq; nulli fere non auxiliari morbo; adeo ut sint qui
 solius huius lapidis presidio medici sententia sua euaserint;
 consumari, pro talibusq; sese impudentes uenditent: uarijs
 eos regeries formis, et coloribus; alios nempe candidoscentes
 fuscis

fuscos alios, alios luteos, quosdam cinereos, nigrosq., et uirescentes
aut obsidiani lapidis modo micantes: hos omnes illos rotundam
figura, et alios triangulari: quid quod nonnulli eorum basi
centricae loco glandem habent, et conculsi sonant, nucleos in
tra crustam arecentes; coactos, haud aliter Achi quos Achi
tites vocare solent; aut ipsi achi tes sunt quos Achi tes for
sassis rapiant, et in suos transferant nidos: Alij puluerem,
alii lapillum, tot uero reperies apud nonnullos hyspani
am ut iam uili uencare pretio, ac uel umis aureis singu
li, et interdum etiam binj emi, et commutari soleant: cum
non paucis ante annis timius, et medio eris ducentis, aut
amplius aureis extorqueri non posset a mercatoribus: Idem
tum est amu, atq. admodum sic deinceps reliquissit locus
istis impostoribus, ea raptu uiuentibus, usq. donec dum rei
familiari student quomodolibet augendo, atq. cumulanda
uis laetibus; quibus opus non est in tanta copia, et numero
sa redundantia arte illos, aut adulterio parare: quamq. et
ad hunc modum non pauci conflari reperiantur: uenit la
pides illi fossij quos quidam arabum abinfringenda uene
rorum in eodem nomine appellat: reperiuntur, per hoc tem
pora apud nos ac precipue in flumine toz huanclany ripis uarij
multiformesq. in fluentibus undis c' manibus redundantibus
bols armeno: sed minime quos ferunt iidem in angulis ou
lorum predictorum animalium concretescenti, cum remedijs gratio
postq. deuorauerunt serpentes ab antris in habitis, aut ex
culca alia facultate tractos se mergunt in flumina: Non
serati sunt nobis etiam lapilli quos aiunt deuorari a feminea

cenorum

ceruorum seau, ut facilius enixus contingat, et in eius uentri-
culis reperiri dicitur; quibus omnibus suis locis des danti sermo ha-
betur.

De Pollin Cap. xv

Animal quoddam est paruum, in sectione, centipedis forma
minus tamen; quod tritum, atq; impositum in fixos auleos,
atq; sagittas mira uelocitate extrahit.

De Tapaxacin Cap. xvi

Ad Lacerta differentias uidetur pertinere Tapaxacin, quam
quam orbiculari pene, planoq; constat corpore, ac raris uo-
catu quadamtenus forma, in longum minor esset; nec unius
quatuor longitudine, aut latitudine equans; Carthagineum
autem est et multis uariatum coloribus, gelidum semper tunc
in reperiunt, tardi incessus, ac raro mutans locum etiam
contrectatum, atq; apprehensum; sed caput est durissimum
et quibusdam eleuatum horrensque, aculeis corollae modo dispo-
sitis: gaudet ab hominibus apprehendi, manibus gestari, con-
trectariq; placida quadam securitate, ac tranquillitate in-
mobili; quam ob rem amicus hominis ab indigenis nuncupa-
ri solet: Illud est in eo mirabile, et nulli alio quod sciam co-
mune, compressi uicariis oculis, aut capiti, aut parum in-
dulgenter tractatis sanguine guttas per eos effundere, ac
longius iaculari, qualis detrahi solet ab homine temperatissimo,
et

et sana fructu ualitudinis tanto interdum impetu, ut ad
passuum distantiam contingat reiectas: siccatum hoc ad ignem
reductum in leuorem, deuoratumq; ex uino, aut aqua dragma
unius mensura morbo gallico, et doloribus ab eo euidentibus
gruere auxiliari solet; quod multis certissimisq; experimentis
est comprobatum, uacuata morbi causa per superna, inferna
ac demum euacuata urina permixta pimenta, alijsq; longis
sive, filamentis; uiuit in moribus frigidarum regionum
passim offenditur:

De Leuhtlacotzanhqui seu domina
serpentum cap: xvii

Serpens est atrocissimus Leuhtlacotzanhqui, quem indigenae
hispani uiperam ob lethalis morbus immanitatem, atq;
etiam uocant: quaternos pedes aut amplius longus, et humi
ubi medicriter crassus est, latus: dorso eminenti uiperi
pro, uentre ex albo pallidescens: lateribus operis candens
squamis: fascijs tamen pullis, per interualla intersino
dorsum fuscum est, luteis tamen lineis sese in ipsa
secantibus insigni: multa sunt eius serpenti differen
tiae plurimum inter se distantes, et ictu mortem inferre
nisi celeriter preidijs occurratur: consuevit in spolijs
irritatus, aut conterritus, ac inaequaliter caput contorq;
sed ita sibi undiq; cauet, ut nulla non pertesa uindicta
iuriat: exortentum est ita humore membra, terraq; obruit
et ita sinere donec omnino cesset dolor, aut morbus sit
curatus

curatus prospero (ut audia) magna ex parte euentu: per
saxa fertur celeri cursu, ac per terrestria plana q;
(quod mirum uidebit) non aues, ob quam Mediam qu
tam auento nomen indiderit uocantis i' ca coet, quot an
ni natus est, tot accedunt caudi persstrepentia sonalia
postrema in parte cauda, uertebrarum instar connexa:
oculi sunt nigri, moeroris magnitudinis: binas habet super
na maxilla dentes carinos in curuos, quibus iaculatur ut
nerum: utroq; autem lateri oris quinq; paria dentes
superne maxilla insunt: sed qui facili' conspici aequalibet
aperto ore queant: et si rursu' graditur: ictus toto corpo
re hiantebus rimis facit: et uiginti quatuor horis trans
actis amorem animam dicitur agere: apprehensus cauda indi
qui eos uenantur tuto tenent appensentes: sed tamen
torquentes collum persstrepentet sonantibus, corpus hinc atq;
illuc iactantes, ac nihil non molientes ut penas de uena
toris sumant: Audio amulh' qui eam cum serpente
domi alere solent, atq; educare, annum integrum durare:
absq; cibo ullo, potuq; abscessumq; caput docem aut am
plius dies ferunt apud Pannenses in femoris crassi
tudinem, et longitudinem incredibilem adolescere: Horum
ei curari possi, permulti qui domi alentes habent in de
ligis: uenerum iaculatur carinorum tubulis, caui enim
sunt

sunt, nec desunt qui affirmant nimis parere: et si falsum
quemadmodum ex aliorum ueriori narratione percipi. A
desus irascitur sonalibus concussis uel humenter perstrep
origieq; collum non sine astantium timore: nite tamen
det nra compressus, et irritatus: carnis in usus medici co
seruans pungunt Mexicani medici collum, cervicem uel
loris carnis placandi gratia; pinguedineq; animalis fer
omnium nocentissimj lumbos ~~pungunt~~ perungunt sedand
illorum dolori, aliasq; corporis partes dolore infestatas, a
oriscuntur preter naturam tumores: edunt indi eorum can
ae uerissimum esse statuunt cohortaliam carnis esse pro
tiores, ac gustu gratiores: linteo conuoluta quantum uel
temi, raroq; ita torpescit illa feritar, ut apuero deferriq;
libet ultra formidinem, aut raxam ullam possit: Rursum la
put huius serpentis alligatum collo instar uiperini guttu
morbo ferro suspectat, febrientibusq; medentur putant
serpentum omnium, quibus natura appendent sonalia; h
mano stercore duarum uariarum pondere ex aqua con
enti propinato, aut commanso piciet, et admo ualnes
item ~~conuoluta arboris~~ arboris folijs Arboris stoeze
maxilli huius orbi vulgaris turis atq; applicis de qua dict
est inter arbores: est etiam huius malo conuenientissima
non ab alijs Acut² huariracua appellata de qua inter her
uerba fecimus: Prouenit in calidis locis huius montis
pania:

Animal est Laguatzin canis parvi forma, et magnitudinis, binos odrautes longum; rostro tenui, pedu prolixo atq; de pili: cauli capiti: tenuissimis, mollissimisq; auriculis, ac pene erant luteantibus; pilo longo, et candido: sed circa extremita fusco, aut nigro: cauda tereti duo odrautes longa: ac persimili colubrina fusca, sed proterea candida, qua mordicus firmiterq; quicquid apprehendit retinet: corpore vero, ac pedibus melis, quaternos quinosui parit catulos, quos utero conceptis, editosq; in lucem a tui cavitati qua dum adhuc parvuli sunt claudit ac servat intra se: licet locum anatura huius rei gratia fabricatum; dilatatum ac sponti natura velut excoxiata iuxta mammarum sedem externa pelli tanta equalitati ac vi ut coalescere, et omnino putres misq; visendo naturae artificis, et quod in nullo animali quod eadem generaverit usquam sit conspicere: oculi sunt nigri, parvi, vividi, atq; exerti: scan sit arbores incredibili pernicitati, diu in caavernis latitat: nescimus cohortilibus quas vulpecularum mustella rumul silvestrium more ingulat, illarum sanguinem ab sorbeas: cetera innoxium, ac simplicissimum animal, quoniam versutia quadam congenita si interdum mortuum simul et: cum scilicet non est aliter hominum manus effugere; aut cum oculus apprehensores mordere est animus: trita enim animalis egregium est medicamentum: trita enim dragma unius mensura, atq; ex aqua aliquones devorato nullo preassumpto alimento eo ore quo hauritum urinae meatus

mutatur mure abstergit eadem evanescit & uocata trachis
lapillis, et quacumque alia re meatu obstructa: ut poro
cacitas, generat lac, et melius prefractis, ac coctis: p
tum accelerat, menses elicit, catarrhique tusa, et inpos
a culos, qui sunt infixi: ac ventrem emollit: et fortasse
nullum extat medicamentum ad has res omnes perag
das praestantius: inuit in calidis, ac pascitur carne fru
tus, panis, oleis, frumentaceis, alijsque generibus, nec
nisi experimento cognovimus a leniter illud domi, ac in
tjs habentes:

De Izopilotl sine aura: Cap. xix

Quam Mexicanj Izopilotl vocant, auram alij vocant
consueverunt: Auri est magna, tota nigra, Aquila m
cris, aut cornu cuius videtur species magnitudinis: unguis
unui, atque crura fusca: rostrum psittaci, eodem fuscum modo
frons de glumis plantali cute oblecta, nec dissimili quauhtli
cotli, aut cozquauhtli quem pili vari nigri illi sunt
pium capitibus in nasci solent per similes circumstant: m
cuius tantum carnibus videtur, stercoreq; humano: non
tis congesta ubi ea auri in dicitur, aut educt filios, tam su
versa: prope nona hispania frequentissima: sublimi pete
gravem ingratumq; odorem spirat cornorum odori per sim
gregatim considet arboribus, et cadaveribus permulta ut
tur in simul: Audio pennas eius ustas, et in cineres reda
pilos renasci prohibere, non minus ac steruus fornicarum
Sanguis

sanguis uespertilionum, et semiambusta cutis, ulncribus me-
dici adnotat si pariter eadem caro, quæ etiam galliæ morbo
opitulari solet: cor soli siccatum impensè esse odorum: ster-
cus uero dragma uini mensura bibitum Melancolicis con-
ferre

De yzquiepatl, seu uulpicula qua
Mazium torrefactum emulatur colore cap: xx.

Echmi aribusq; uulpicula nostrati est similis, at yzquie-
epatl, atq; adeo illi congener: duas pedes dodrantis longa: hu-
milisq; tenui rostro, paruis auriculis, piloso et nigro corpore, ac
præcipue iuxta caudam, quæ longa est, et nigro, candi dōq; pilo-
uolūt et dorsum uniuersum uestita; breuib; cruribus nigrisq;
et uncis unguibus: uiuit in antris inter saxa ubi prolem edu-
cat: uisetur scarabeis, atq; uermiculis: cohortales inquilat
solag; earum deuorat capita: fundit cum uentris Ereptim
halitum foetidissimum: pedit autem cum quis eam insecta-
tur, his se muniens abmis: quia ipsa tota teterrimum exa-
lat odorem: et urina steriusq; est foetidissimum, atq; adeo
pestilens, ut nihil sit reperitū in nostro cui in hac re possit
comparari: quo fit ut in extremo constituta periculo red-
dita urina, aut fecibus deiectis ad octo plurimumq; passuum
in terra illius (tanta uis est huius excrementi) sese ab omni
iudicet iniuria; ac uester inficiat indelebilibus luteisue
maculis, et nunq; satis perspirante putore: alias in noxi-
um animal, eouitq; et hac sola ratione horrendissimum
est: huc

editur eius caro, stercusq; saluberrimo euentu ab his qui hu-
parica luc, aut in eia potius (unde ultra dubium in alias
rationes irrepsit) sunt affecti; et contra articulorum doli-
res: fit ex ea oleum vulgimum non minus efficace eo quo
ex nostrati vulpi parari consuevit apud hispanos: sunt et
alia duo huius vulpicula genera eadem pene forma et
natura, quorum alterum yz quiepatl uocatum fascijs mu-
tis candentibus distinguitur: alterum uero coneapatl seu
vulpicula puerilis unica tantum utringq; ducta, perq; cau-
dam ipsam eodem modo delata:
hic respondendum est caput de vulpi tamq; omnium: fol. 190.
Secundo Secunda libri quarta Materia
Medica noua hispania, miraalia usui
medico opportuna continens

De Apozonalli Cap. i.

Ita uocant succinum nostrum cuius duas indicant spe-
ties: Alteram qua in flavum colorem magis inclinat
uocatam Iletic seu flammum apozonalli; Alteram
uero dilutiorem, quam quetzal apozonalli seu plum-
succinum uocare solent: Ad huius genera uidetur perti-
nere xochipaliztli uocatus lapillus luteus, et obscur-
quamq; ad succinum potius qdem uocant coagulatum,
aut calidoniā gemmam pertinere quāpiam putari
possit, eadem cum succino vires habere censeatur:

De Chapopotli cap 2

187.

Minerali quodam est chapopotli ex atro fuluiscens, ab antiquis bictumen Iudaeicum nuncupatum; purpureo si quidem colore splendet, ac triplici asphaltidis rutae gypsi nem quendam odorem spirat; et eisdem facultatibus potest septentrionali scaturit oceano, et liquidum fluens statim in huius nona hispaniae litora decurrit; in laminas cogitur bi na passuum miliaria quandoque longas, crassas uero duas, tres uel (ubi sors eulit) quatuor. uili tanta est eius in his regionibus copia uenditur pretio: utuntur eo mulieres mexicana commanso, ac passim non sine uoluptate qua dam ore retento ad extergendos, et mitiori antiquo restituer dos dentes.

De chimaltozatl seu lapidi speculati Cap 3
Species est chimaltozatl lapidis diaphani, et candescentis, qui in laminas tenuissimas, numerosasque, plurimas fa cili opera dirimitur, unde nomen. Est enim chimaltozatl minerali candicans, et in laminas secato quodantiqui no caueri speculari: combustum speciem gypsi praestat pigmenti candidi tingentis coloris: est et alius lapis huic non dissimilis a mexicanis moztuitatl seu stercus lina uocatus, qui in pre tennes quoque secari consuevit laminulas ex aureo colore purpurascentes: quae quantumuis in igni commorentur neque cauruntur, neque (quod dictum mirabilius est) incallescunt, uerum de hoc fortasse alibi latius.

Ista vocant, quas nostri cornuinas appellare solent seu lapides luteos, auiatq cordis affectionibus sanandis magnopere inservire: quam facultatem, et ceteras omnes aliorum lapidum auiat Mexicani ab Hispanis accepisse: cum ante aduentum eorum solum essent ei ornamenti et lusu gratia haud aliter ac aurum, aut argentum (Siquis eo tempore erutum erat) coctea, et penna:

De Eztecpatli cap vi

Ostendunt et aliam gemmam rubram, et obscuram: sed viridi colore maculatam, eamq vocant Eztecpatli, affirmantes sanguinis obistere fluxum, quem ego in eos Jaspide collocarem genera: et si calidiora quadaatenus videantur similis. Illa vero, quam Eztecl vocant et eiusdem usus esse asseruat viridior est et minus rubra, de qua in sequenti capiti dicemus, huc vero magis rubra est ac minus viridis

De Eztecl seu lapidi sanguinis cap vii.

Virentis Jaspidis videtur species sanguineis tamen guttis respersus, lapis illi Eztecl a Mexicanis nuncupatus: et auiatq alligatum metacarpo dysenteriam compescere ab aq sanguinis fluxiones: sunt qui alligant collo, et puluerem naribus inpergant fluenti inde sanguini aut cuius alteri, cui effluuium contingere: Est et alia Jaspidis viridis species huius generis frequens et vulgaris sed albis uerecisi distincta punctis quam ythibayoteam quereza hitecl vocant seu obscuram smetragum (ad genus Jaspidis)

De ythibayotes

De ythibayotea quetzalizeli id est obscura
smeragdo, ac nephritico nuncupato lapide cap: vii

Est alia Jaspidis uirentis species huic plagae frequens, et
vulgaris sed albis cinereisue distincta punctis quam
ythibayoteam quetzalizeli uocant, seu obscuram smerag-
dum. Ad genus siquidem smeragdorū ipsi referunt. Aun-
guis brachio appensam aut dolenti reni ^{ad} admotam nephritico
ut mederi doloribus, renūq; lapides frangere uirum euo-
care. Cunctaq; excrementa urinae remouenda expellere, hac
tamen lege ut dolore instanti dolenti loco admoventur, quo
sublato metacarpis appendatur edirepto renis affecti, sic enim
urinae vias emundando, lapidem conflare non prohibet, are-
nae ^{urinae} tenacis compactum ^{urinae} flegmatū dissoluit, ac disgregat, atq;
per urinas expellit. Hic uarij effigiatū formi reperiuntur
nempe piscium forma, auium ^{capitibus}, similes, pectusq; rostris
ac pleriq; rotundi ut observantur spherularum spherularum instar
perforatūq; indi namq; hos appento gestare consueuerant.
praefertur uindior magisq; splendidus lacteisq; punctis con-
spersus.

De ythibayotea coli gloriūq; dolores sedant cap: viii
Et si non admodum a thimiki apud cetera specie reperiatur alia
species uirentis jaspidis uocata ab indigenis ythibayotea
differt tamen pondere, colore, maculis, figuris ac uiribus.
Hic namq; lapis grauior est, obscuriorq; uiridi colore praeditus.
maculis (et non punctis uelut prior) cinereis conspersus. Ma-
rijs etiam effigiatū figuris, nempe humana effigij i dolue-
ret non longa, et rotunda columnarum modo, tum etiam
plana

Plana, rotunda, et quadrata, interdum rotunda sphaerularum
instar, qui salina conpersus humana ac aliquantisper man-
bus confricatus umbilico dolentium loco appositus coli, glori-
dolor et flantibus expulsi per superna, atq. inferna curat: eius
etiam metacarpo alligatus, ac gestatus hosce affectus fieri
prohibet; sunt et alij lantes subalbidi quos ytee paragon
salizeli vocant ad patiorum smeragdorū differentias referen-
colicis quos, et iliacis utiles, alius quine etiam circumfector
his predictis meo uideri congener sed uiride longe diuturnius aut
nereis, ac pauci uiridibus distachis maculis ad jaspidem uiride
pertinent, aut smeragdas uiliores quem iuxta uigui tepat
seu uiridem Capillur vocant: huius non dum insignis aliqui
dignoscitur faculeas, his etiam uenit annum granibus lapis
tueas, et ad predictorū pertineas differentias sed maculis
obscurioribus respersus quem uocant Cuicuitic tepat
seu depictum lapidem, quamq. in quibusdam partibus magni
trans lucidus cuius nihil narrant insignis.

De lapide philippicarum Cap. 9.
Mittunt iam ad nos Philippica insula mira an ficum opo-
ra, et spectanda alia q. ha. sponte sua profere natura: de
quibus pro dignitati dicere aliud opus: uerum preter cete-
ras omnium generum gemmas ostendit nobis inter alias
naulerus quandam casu ut opinor repositam crystallina
forma candida et translucida, sed in cuius medio agnus cy-
nei coloris crucem gestans humeris mirando natura opifien-
nisi huius euenit presagire iam fas est celestis euangelij
precomium penetrabrum meas oras ac fortassis eius ref-
o clationi

occasione eam adeo immensam orbis plagam subiiciendam imperio
philippi secundi regis iurichismi cuius iussa hec scribuntur

De quetzalcoquiac seu pluma foetida cap. x.
Smeragdi genus est ualde uirens quetzalcoquiac uili tamen,
et nimis trane lucidum, cuius puluerem ceptantur mēderi
uictusis plagis, ac precipue pudendorum: nomen inuenit, a
foetido odore quem dum interpollatur spirare solet.

De Hlaucyloltepatl seu lapide picto cap. xi.
Candido lapillo similis est Hlaucyloltepatl, sed purpureis
maculis, tocinis, ac uirentibus, translucent, quem refe-
runt augere lac uberibus appositum gestatum, ac sui
generis essi autumo.

De Hlapaler huilatl cap. xii.
Ita uocant Amethystum nostram ac conferrunt renum, et
urinae ardoribus si rembus alligetur.

De Ioltecoyztli cap. i3.
Ioltecoyztli seu lapis nouaculosis uariis, species habe-
tur yzeli de quo sequenti capite uariata nigro ac minij co-
lore, cuius puluerem admixtum chrysollo ferunt argemo-
ta diuiter, ac uere usum, et carnem eisdem super ere-
scentem absorbere.

De yztli ~~capite~~ lapidi cap. i4.
Cultra quibus indiuntur, nouacula, enes, pugiones,

quam plurimae aliae huiusmodi ad sciendum apta instru-
ta, quibus quondam nondum ferri usu reperto uti mos erat
e lapide, patera lingua yzeti vocato solebant parari: trip-
ci in colore distinguuntur, cyaneo scilicet, candenti, ac nigro
et si translucidi omnes: fiunt ex eis apud hispanos auro or-
natis atq; argento. ara maximo in pretio habita, referen-
tes (ades sunt terri ac lucidi si semel ex polientur inter
pollenturq;) rerum oppositarum formas mira perspicui-
tate effosks ergo, huiusmodi quatuor multas apud mexicanos
reperiunt. Secantur in frusta mediocre, et suapte sponte
angulosa, conficanturq; alijs apperioribus capitulis, ut maxime
nenti ligni cuiusdam raris, pixidi vocati arcabuzij huiusmodi
simili lapidi utriusq; pedis digiti manusculi (in curnatis in
tera erantibus comprehenso artifices quadam industria ac
impulsi mirabili laminas crassiusculas exueant: utriusq;
quadam eminentiori planitie binis doris ancipitiq; insignes
acic, ac spithamas plus minusve longas, gladijs nostris
paulo crassiores, et paulo ampliores lato digito, adeoq; peni-
trabili acie ut nihil acutius excogitari possit, sed fra-
giles et qui vel facile habet seant, dehiscantq; ictu ac mi-
nimum conterantur, ea his cultris ligno quatuor lato digi-
to vulgarisq; entis longitudini affixis: et gummi illece-
nere quod indigena *tzinacancuitlatl* vocant ferruina
ter efformant enses, adeo immanes, et atroces ut vel uno ictu
homo

homo integer in duas partes secari contingat, modo primus ille sit, reliqui enim casti poeni sunt atq; inanes ea est huius telij acies, atq; fragilitas, qua tempore prius fractos gladiolos detrahentes atq; acuentes rursus addunt. prefiguntq; sagitte, quibus exculsi arcuum flexu, ac in transfigant hostes cernunt pugnantis ad eam examinent, neq; enim est harum in bello indit minor usus, quam entium nostratibus, aut in iaculandis inferior dexteritas: huius lapidis pulvis admixtus chrysolito eodem modo in leuorem redacto mire extergit oculos, et leucomata argemataq; dissipat, exacuitq; usum, quod ut promptius alectore perciperentur con cinnam hinc dictatis aptauimus imaginem:

De ychcatetl seu lapide gosippij cap. 15

Terra est genus candentis ychcatetl quod febrientibus mirabili successe solet deuorandum propinari ex aqua, aut liquore alio frigido: generatur hoc in saxorum cavitatibus xonotla, in atq; flumen ab excelso loco datum in preceptis sunt huius complura certissimaq; testimonia: nec est difficile deuorari, aut si non profuit, nocuit unquam absumenti.

De yztacalli cap. 16

Arenę genus est yztacalli hinc tlalpa proueniens ubi aqua ex edito quodam precipitatur loco, quod febrientibus egregiam

gregiam ac propriam diuinam fere opem si dragma unius mo-
tura aliquoties deuoretur: est autem yzaxalli arena cande-
re yzli huiusmodi et lapidei chrystallino. Cap: 17

Est autem apud nos lapis quidam delatus amictica superior
quem yzeimutost uocant ad yzli differentias citra du-
bium referendus, nigerimus, ac nitenti colore nec alia ratio-
ne (quod ad huc consererim) commendabilis: nec non aliis chry-
stallo simillimus cuius nomen ad huc non accipi facultate
(si uera narrant) mirabili predictis ut qui demones fuger
serpentes et quiduis uenenatum arceat, et principum pro-
bitum gestandi so leat conciliare.

De ytoizitititit cap: 18:

Lapillos hos aut si manu gemmas quas ytoizitititit
indi uocant, alij uero cluri oculum, heliotropias nostrates
esse autumo. harum magnam copiam reperies apud toto
tepccenset sed parum sunt: et quantum non admodum
utilis poterit esse prouentus: quarum uires tanquam ad
magicas super hi honet potius quam ad medicos usus
spectantes omittimus.

De Papacpathi seu epatis medicina cap: 19
Minerali quodam est Papacpathi atricoloris inter duo saxa
Papozolani proueniens oppidi hucitlalpa nec alibi scaturit:
etgo quo altissimas locis, ac cogitur iuxta fauces unde colligi
solet

solet ab indis ac deuorandum preberi duarum dragmarum
mensura eritum ac resolutum ex aqua tulin antiqua, atq;
difficilem patris bis terue aut quater amplius expedietur:
in formis uero quiddam res est ac epaci contuso perhimalis:

De Iecocahuitl cap: 20

Emittitur ochra terreus pallens quodam genus Iecocahuitl
uocatum quo pictores luteum colorem imitantur; cui hoc
frigori ~~et~~ dehiscenti opitulanti consuevit: sunt ex hisce
mulieribus quæ faciem ex illo facient, uiri autem corpori
universum eodem inficere consuecebant cum olim essent
in hostes impetum facuri, aut adiuri bellum ita enim illis
fore terrori habebant persuasum

De Chicatlalli seu terra alba cap: 21

Effodiam etiam cœna lacustri Chicatlalli seu terra alba
luteiq; in modum subigium, ac conformatum in globulos, igniq; ad
notam sensim candentem contrahit colorem; estq; cerussa no
strati adeo similis, ut minerali cerusam eam appellare me
rito possis, nam tametsi illa ex plumbo aceto desuper per
dentis parari solet, hæc tamen quibusdam huius noua hippa
ria locis sponte quoq; candidissima prouenit; frigida est et
exiccanti ac citra morsum extergenti natura, et quæ puero
rum in febrim trahit, non minus quam illa inspersa meliatur, quia
quod ulceribus putendorum minus in modum confert, et quibus uis
rebus candido tingendi coloris ex usu est, tantamq; præfert leni
tatem, ut Mexicana mulieres inspersis ea digunt cum conciliant
lenorem qui gossippo facilius nendo sit aptissimus:

De Vancixillo Cap: 22

Vancixillum gummi lutei genus est molliſſimi, ac lubrici
quod ſaxis inuenitur adheſcens ab inſilena ſepi uen
beratis unda; pectoris appetenti, eſſiq; ualiſſimum, nec
diſſimile ab eo quod e poterio ſillari ſolet; ſunt qui
eiusdem rei cauſa adant Lapachpati prouenit ttoatlalpa

De Ithaljæ ſeu terra foetida cap: 23

~~Emittuntur~~ apud nouam Hiſpaniam myſcos quod idem
thaljæ uolant, noſtri uero ac Arabes Zeg et Zagi
duâ differentia; altera forma terra ſed Laminulis
argenteis, aut aureis interſtineta: Altera ad lapidis
naturam magis accedens, in grag; amba ſunt calida;
ſicca, et ad ſtringentiſ naturâ et acris guſtus; conſici
unt ex eis indigera aramentum quamq; idem e. Theda
rum fumo in fictilia excepto uata, ac poſtq; in glâbulas
coactum eſt derato ueluti antiquos etiam friſſi conſtat
ſolent interdum parari; quamq; etiam eo medicamen
braſilij colorem ~~exerant~~; eſt enim extra dubium antiquo
rum myſi aut illi ueluti chalcitis et pſori congener.

De Ithalxocotl ſeu Terra acida cap: 23

Nec uenis aluminis noua caret Hiſpania, cumq; orbi noſter
ſciſſiti rupeum, et ſquamoſum cognita ſint, item e, uini ſeco
bus, et herba ~~hæli~~ Kali uocata ab Arabibus conſecta, cuius
herba quinq; in nouo hoc orbe conſpici ſunt multiſſeſpecies; e
quod deſcripta ob ſimilitudinem uſcant, ſi modo id uerum eſt
alumen: et antiqui meminerint ſciſſiti, nobis cogniti, rotundi
item

item, et liquidi nobis ignotorum: merito dubitare aliquis pos-
set ad quod aluminis genus Mexicanum debeat referri:
At ego liquidi potius, ac stillatici, quam alteri cupiam generi
putareri annumerandum, atq; adscribendum, persuasus apa-
randi modo: Terunt siquidem imprimis aluminosam terram,
ac in magna quedam, ac rostrata fitchia profundunt; mox aqua
effusa liquant, quod stillat utile est, loquunt hoc quantum
~~videtur~~ expedire, sed priusq; in debitam duritiem perloqua-
tur ~~in frustis~~ parva dividatur, disindaturq; et ex quibus
coactum urrundatur in exponis candens, lucidum, diaphanum, et
aeri, adstringentiq; uelut nostrum sapore: Temperant illo pigmen-
ta sua artifices et cocineis adiungunt coloribus: dentes adstrin-
git, siccant, atq; extergit ulcera, et excrecentem carnem excidit,
abraditq; utile est tinctibus, et fullonibus, ac demum tridem
utibus quot nostrum accommodari potest:

De yztatl seu sali cap 24

Reperies apud novam hispaniam omnia circiter salis gene-
ra quae in reliquo proueniunt orbe; nam nec maximum yz-
tatlalli nuncupatum, cum suo flore, et spuma, fluxillante
lacustre, fontanum, aut puteale desit; neq; in generando
fossili fuit alibi liberalior natura, quid: quod aliud in super
genus non paucis in locis e terra percolatur limphis paratur,
inferior reliquis, formatumq; in crassiores placentas, nuncupa-
tum patrio nomine yztayahalli, quid dicam de sale
uocato

inocato indo: quod sacharum antiquorum esse constat, aut
de muria, Alatrone, et Alaxatro vocati: qui sales sunt
sachaj et familiarissimi omnes huic orbi: Naphthio ta
men ammoniac quod etiam compasti vocant, et similibus
salis uenis (nostra ut opinor incuria non plaga huius
omnium fere rerum feracissima culpa) non dum in hunc
usq; diem adiuuentis, ommissisq; ceteris ad narrata salia
neta actinacibus, de fontem ~~boni~~ gignendi modo nonnulli
adijciendum putant: generatur ergo e quibusdam salis
fontium aquis multis erumpentium locis, coniectis in cau
itates quasdam arei paratas salis genus optimum: huius
diutius paribus a solis calore consumptis, reliquis uero
qua ad naturam terrenam potius accedunt cum nonnullis
aqua portione coactis, sal uero aut nitrum quod collu
gitur de radiaturus ex alueo palustri pluujs cessantibus
arescenti ut a terrestri portione separatur: maturatur
imprimis ex aqua ac residenti terra liquata tenuior
pars cum lymp ha fluit per canales ad hydrias e qu
bus desumpta in cauitates predictas dissipatur ubi in
solis in saltem coit:

De Aequiquilibet seu nitro Cap: 21
Nitri uenissimi prouentu haurae Arabibus vocati. Indis
uero

14.
vero et quicquid haud ulli terrarum noua addit hispa
nia: uerunt Id e terra ariscenti lacu aut e muris der
radunt antriue roseum ac candidum, plerumq, leui figh
losum et fragile, percolatumq, formam et splendorem nostra
ty representans: quo fit ut mirari subeat illorum senten
tiam, qui uulgare nitrum quod distilendis liquandisue me
tallis inseruit, ac fert opera torquentq, bellis plumbeas pilas
excussuris ab antiquiora nitro differre eui enixius contendunt
dunt, aut spumam nitri quam in antris possimum in spuma
formam raram, et mirum in modum candescentem, et in spe
cubus alijs ne subterraneis micatibus conspicias, ne sciunt ab
aphronitro quod mediam quandam nitri et spuma nitri na
turam participet distinguere atq, separare: Contra ab
aphro nitro Aphrolitum diuersum esse contendentes: ~~ita~~
Noua ergo hinc hispania e lacubus efficit arefactis ueritur
sopis, aut colligitur manibus nitri uerissimi, et candidissi
mi aphronitri in granula uelut uulgaris salis coacti co
pia non mediocri, ac in usus reconditur: Abundat eo totus
mexicanus lacus: Paulo acrior uulgaris salis est nitri na
tura, sed adeo ei uicina ut si crassiores particulas sepius
percolando separet uerissimum sal sit e nitro ex templo
habiturus: Additur quibusdam feruulis, et oblongis incun
ditur, atq, comodius ipso sale: nec tamen omnino similem
prestat

prestatur effectum siquidem nonnulli adijcit gratius, et ex
ex aqua aut uino caput, amouetq. furfures, et alias
des, ei in nasu solitas, raboratq. et exilcat: eleuat amp
lissimasq. non minus ipso smegmati uocato u. sapore: pr
natur ab indis medicis permixtum alijs medicinis quā
ijdem patli uocant: frigidumq. esse aiunt: quo minus m
capturam adeo mordentem et quam celeriter abeuntes
flammas frigefactoria esse natural, asserunt a multis
trumq. in uinum, aut lympham inieciunt mirum in m
eos refrigerare liquores: ipsumq. grandinem gelu, ac niue
in hac re prestanda uincere: emollit preterea maiz
spicas aqua cui miscuntur additum, gratiamq. addit
medicinem, abluuntur eodem aqua: insperso et perq
accomodi exterguntur crura, ac pedes et tunc ea a
gore, et fixuris ab eo consuevis profusis corroborantur
et ad sericione quadam: lineas, ophyasim ne mir
rare accepi a medicis mulieribus si caput rubrata u
na uehementer abluatur, extergaturq. et mox mens
primipara ad eam rem reservato sanguine perungatur

finis

Laus Deo,

lota hoc caput est reponendum in fine tertij libri absolute tra-
ctum de plantis. fol. 171.

190.

De Tabacis Haitianorum quos mexicani
uocant poyelt:

Tabacos uocant arundinum caula perforataq; fragmen-
ta sesquidradantea longa, pulueri carbonum ex-
trinsecus jllita, inuoluitus uero yell. liquidam
bra, xochiologet et interdum alijs quibusdam calen-
tib; plantis atq; odoribus referta. horum in censo-
rum ea parti qua pleni sunt fumo ex altera tra-
cto deuoratisq; uelut quidam suffimento somnus indu-
citur et omnis laboris atq; lassitudinis h'betatur
sensus, quin etiam dolores omnes ac precipui capi-
tis sedantur. pituita fluens ad pectus expuitur in-
uatur asthmatis et corroboratur uentericulus: cauen-
dus tamen nimis eorum usus aliqui uiciorum dissem-
periem calidam contrahit in cachexiaq; et alias af-
fectiones inciditur incurabiles.

caput hoc de apibus q; de apum mellisq; indi. a generibus
multa mellis genera in noua hispania mihi adhuc obseruari
liuit non loco solum uelut ueteri orbi uerum ipsa materia
et apum diuersis generibus distantijs: Primum est hispanica
si per omnia sitit. Idemq; et quod ab apibus hispanis conge-
neribus sponti in cauitatibus arborum. quas indi. secta in apia-
ria reponunt ac congerunt fabri ceos: Secundum est quod
parari ex arundinibus contineat unde et saccharum quoq; pa-
ratur cuius conficiendi traditus est arabis modus primo huius
operis libo cum reliqua sacchari omnium generum parandi

ratione. Tertium fit ex melle unius etiam opifitium in
huius plantae capite proditum est, quatum fit in Regionibus
temperatis aut feruidiorebus aquidam apum minimi aculeo-
tarum generi simili formicis alatis mirumq; nostrati. Suspe-
dentur in saxis et arboribus sed maxime quercuum generibus
aluearia globulorum quosdam vocatos micatonte camini-
similes saccarini interdum hominis equantes altitudinem
pluritudinem constantes, c. corij permulit, repleti vasculis m-
noribus densioribusq; nostrati. colore fusco, ac permulto optimo
melle affluentes nulli et numerosa soboli atq; feruora can-
et margaritifera. qua assa et sale confecta nec ab acigalio
abus distanti sapore quod et occurrit id genus examini a-
da. nascuntur indigena, nec tamen castrantes aluearia.
ut sugentes dum vero edunt mel non adheret cura denat
sed quidpiam paleis simili. conficiunt huiusmodi apes Mel
ut aliter de nostrati pariterq; floribus ac rore uiuunt septem
mense impense fecunda et omnia mellifica recipiuntur. q-
tum genus predicti paulipper uidens fit ab apibus quibusdam
leatis nostratis longe minoribus fulvisq; haec enim oblonga
fabricata quem aemulatores uocant mellificari consuevit
inuestigare uix potui an regem habeant. Seruantq; in opere
in administrandis rebus cunctis ordinem. Sed ueniamuli est haec
nostrati apes imitari, quamq; ad hac ab hac nostra genti et im-
rita obseruatum non sit. mihi salius est putari naturae mo-
arripisse barbaras quoq; et situeseres exarari apes uelut et
inter

homines ipsos quos eadem intellectus illustravit lumine gentes in
 cultas et ab omni civitate, et apte instituta republica propterea
 alienas: et ut predicti nonnulla apum uesparrumq; ac pseudo mellis
 sarum genera adijciam amē in hac noua hispania observata
 non est pretereundum silentio genus aliud parnarum apum ea
 per aculei subterraneis locis mellificans, et fauos construens
 orbiculares vocatum tlal mueli sed non adeo in eundem opere aut
 gravi mellificatio, est enim acidum mel et aliquantisper amarum
 et si in probatorum generum penuria solet substitui condimentisq;
 immisceri: mellificat quoq; in foraminibus parietum riparumq;
 uesparrum quidam differentia vocatarum xicotli quae aculeati
 sunt nigrae sed pallidiores dolo: quid memorem pseudo mellis
 sas aculeatas tetras, et cavitates lignorum quas eadem effro-
 unt insolentes quauhxicotli a Mexicenis vocatas: aut fulvas
 alias noxas ueneratasq; armatas aculeo? aut tlal pipili inermes
 apum genus noxeratium magnitudine nigroq; et luteo colore
 tharivm: aut cuical miahual computandam inter uespas no-
 xij ac uenerati aculei: alia et eundem generis minores aut
 quauhxicotli pseudo mellissam quae tota nigra est alas si ex i-
 prias, quae rubrae sunt ueneratissimi et pro longi aculei et
 saccharinas arundines adeoq; ligna ipsa punctura asumo ad-
 imum usq; (quod est a nobis perspectum atq; observatum) fin-
 deatis, uerum ulli naturae singularia mirandaq; nomina
 tam parca censeri opera fuerit intoleranda in diem stupidi-
 tati uel memora adscribendum!

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is written on aged, yellowed paper and is partially obscured by a large, dark, scribbled-out area in the center. The visible text is arranged in approximately 15 lines, with some lines being more legible than others due to the ink and the state of the paper. The script is dense and flowing, characteristic of 17th or 18th-century handwriting.

omnia qui dulci sapore constant

omnia qui dulci sapore constant Azapotlat
 pellantur velut xacotl qui auro
 Nomina plantarum quorum obiter fit mentio in mixtione aliorum
 medicamentorum in hoc opere continentur
 xacocacahuatl
 Texochitl

Yztac id est album
 Patli id est medicina
 Xihuitl id est herba
 Xochitl id est flos
 Salacapatli mulierum medicina
 Texotl id est Radix

1811

Received of the Honble the Secy of the Navy
the sum of £1000 for the purchase of
the ship "HMS" "HMS" "HMS" "HMS" "HMS"
and the sum of £1000 for the purchase of
the ship "HMS" "HMS" "HMS" "HMS" "HMS"

£1000
£1000
£1000
£1000
£1000
£1000
£1000
£1000
£1000
£1000

libri primi

see^d p.^a De' ~~... ..~~ Atomabg

vic. x + Capatlis

с. і. с. х. і. 7 (с. а. р. а. т. і. в. і. т. і. з. т. і. в.)

Sept 17 ~~Maxwell~~

si cap 23 + Mexaxaputla

si cap 30° Dochiapasa? Ho

5-1 cap 31 + 2000 rochiel + newell's quaternaries 66-1-52 cap 1

12 cap 2° t. Астро

5.2 cap 2 + 1
5.2 cap 3 + 1 Apuyomasli

52 cap 4 + 18602 apachis (18602) 385.c-184

1-2 cap: 8+ Caryophyllus + *Arbor caminga* + 2 g. 30-
in the center for 194 & 199

S-2 cap 9 + *Cassia lignea* + YZ di mayi patu for 5/9 & 18/9
figura bima 8 for 20/8/9

160 apathis supphra figura como o 160 160 83

17 cap 19 + 100 partii quatuordecim

12 cap 32 + Curriculi etc.

12 cap 4th Hist. Iloxitl.

is 2 cap. 66 + 2 Lilxochitl

3 + Dixit lacotl

53 cap 7 Houtz 20 cm

ss cap iitchinipatus

с.с. Cap: 22 Нукито

S.S. Cap 42

SS cap 44 Zacaticla cop

S.S. cap 4 ~~to~~ to the

2. s. b. cap ~~stone~~
~~black~~

254 Cap 20 8th Dec 1866

~~Is Cap...~~

Arbores

- + waca machalli seu maxilla colubini tom^o p^o fo 234 ca 1
 + Olapatl ex patlis tom^o p^o fo 243 cap. lvi
 + tchichic elapaller quauhtitl. tom^o p^o fo 243 cap. lvi
 + calamauum tom^o 2 fo 386 cap. lvi
 + lous quauhtl noxalconis tom^o 2 fo 411 412 cap. lvi
 + lous tom^o 2 fo 416 cap. 87
 + Inguamba tom^o 2 fo 438 cap. 89
 + Depey^o qui rochitl tom^o 2 ^{lib^o 13 cap. 7} fo 517 cap. 81
 + y hui rochitl. tom^o 3 fo 534 cap. 45
 + ~~tipetagua~~ tom^o 3 fo 540 cap. 80
 + Tetlatia subu urens tom^o 3 fo 683 cap. 79
 + ~~latz can~~ tom^o 3 fo 712 cap. 61
 + Xurnest seu sambucus tom^o 3 fo 768 cap. 45
 + Acapatlis tom^o 4 fo 774 cap. xi.

sec^o 2^a de Arboribus lachri-
mas resinasque ferentibus

[illegible]

sec^o 2^a de arboribus
fructuum ferentibus

- lib 1.5.2 cap. 4 + Chatal hui
lib 1.5.6 cap. 21 + Foccus Kuxindica
lib 2.5.1 cap. 2 + Achiotti teoyotli palma baher tom^o p^o f° 199 cap. 1
lib 2.5.1 cap. 37 + Noctelis ~~lib 2.5.1 cap. 37~~ tom^o p^o f° 200 cap. 20
lib 2.5.1 cap. 6 + Cacaua quauhual + Utopal mouchetli seu wclm ma
lib 2.5.2 cap. 3 + Amaco ~~lib 2.5.2 cap. 3~~ tom^o p^o f° 368 cap. 127
lib 2.5.3 cap. 7 + Copal xocotl
lib 2.5.3 cap. 8 + Copal xocotl altera + Matzactli tom. 3 f° 367. c. 5
lib 2.5.3 cap. 24 + Tamarindus + Dapaya tom. 3 f° 364 cap. 7
lib 2.5.3 cap. 34 + Xal xocotl
lib 2.5.4 cap. 5 + Cachos
lib 2.5.4 cap. 17 + Uvitz mamaxalli
lib 2.5.4 cap. 24 + Quauh yohuatli
lib 2.5.4 cap. 25 + Quauh yohuatli ~~lib 2.5.4 cap. 25~~
lib 2.5.4 cap. 26 + Quauh yohuatli 3.
lib 2.5.4 cap. 28 + Quauh yohuatli
+ Almaca quauhuel seu arbor quercui similis.
unif^o fructus apparet tom^o p^o f° 51 cap. 122
+ Cochit zapotl seu + zapotl sumero tom^o p^o lib 2.
f° 115 cap. 142
+ Quah zapotl seu anona tom^o p^o f° 116 cap. 143
+ Quauh xocotl ~~lib 2.5.4 cap. 28~~ tom^o p^o f° 171 cap. 172
+ Quauh xocotl altera tom^o p^o f° 171 cap. 173
+ Quamuchitl tom^o 2 f° 301 cap. 143.
+ Cacaw xocotl tom^o 2 f° 308 cap. 153.
+ Cacaw quauhuel tom^o 2 f° 351 cap. 77
+ Zapollin ceraus humilij tom^o 2 f° 353 cap. 83

fructus et suffraganeos
Nintintzin com 4 pro 832 cap. 1.

+

196

Libri 2
secunda de herbis Acrimonia
predictis

s. p. c. s. + Ahuapathis
s. p. c. 2 + Acxoyatic
s. i. c. 6 + Chilli
s. i. cap. 5 + Chichimecapathis
s. i. c. 7 + Chulpathis
sec. i. c. 8 + Chulpanlacolli
sec. i. cap. 9 + Chulmucatl
s. i. c. 12 + Cococemucatl
s. i. c. 13 + Cococemucatl
s. i. cap. 14 + Cococemucatl
s. i. cap. 15 + Cococemucatl
s. i. cap. 16 + Cococemucatl
s. i. cap. 17 + Cococemucatl
s. i. cap. 18 + Cococemucatl
s. i. cap. 19 + Cococemucatl
s. i. cap. 20 + Cococemucatl
s. i. cap. 21 + Cococemucatl
s. i. cap. 22 + Cococemucatl
s. i. cap. 23 + Cococemucatl
s. i. cap. 24 + Cococemucatl
s. i. cap. 25 + Cococemucatl
s. i. cap. 26 + Cococemucatl
s. i. cap. 27 + Cococemucatl
s. i. cap. 28 + Cococemucatl
s. i. cap. 29 + Cococemucatl
s. i. cap. 30 + Cococemucatl
s. i. cap. 31 + Cococemucatl
s. i. cap. 32 + Cococemucatl
s. i. cap. 33 + Cococemucatl
s. i. cap. 34 + Cococemucatl
s. i. cap. 35 + Cococemucatl

lib. i. s. i. cap. 36 + Cococemucatl
lib. i. s. i. cap. 37 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 7 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 11 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 16 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 21 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 33 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 34 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 42 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 46 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 48 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 49 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 51 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 55 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 65 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 74 + Cococemucatl
lib. i. s. 2 cap. 79 + Cococemucatl
lib. i. s. 3 cap. 4 + Cococemucatl
lib. i. s. 3 cap. 22 + Cococemucatl
lib. i. s. 4 cap. 1 + Cococemucatl
lib. i. s. 4 cap. 4 + Cococemucatl
lib. i. s. 5 cap. 12 + Cococemucatl
lib. i. s. 5 cap. 16 + Cococemucatl
lib. i. s. 6 cap. 8 + Cococemucatl
lib. 2 s. 4 cap. 7 + Cococemucatl
lib. 2 s. 4 cap. 21 + Cococemucatl
lib. 2 s. 4 cap. 31 + Cococemucatl
lib. 2 s. 4 cap. 36 + Cococemucatl

lib 254 cap 20 *teloxetale*

lib 254 cap 38 *hurbin*

~~Tempud~~ *Tempud* *herba* *in* *for* 153 cap: 19
+ *Macatuzquit* *com* 3 *for* 562 cap: 28
+ *Mia akwapatis* *com* 3 *for* 563 cap: 33

lib 1 56 cap 9 + 1 la e lpar li
 lib 1 56 cap 14 + 1 la no qui lpar li
 lib 2 52 cap 7 + 1 chulpan xochitl
 lib 2 52 cap 15 + 1 to q cultic
 lib 2 52 cap 33 + 1 tep chola cap 2 xochitl
 lib 2 53 cap 2 + 1 Ahoatan
 lib 2 53 cap 20 + 1 leacat zan china xpo mexicent
 lib 2 53 cap 5 + 1 china michuacarentis
 lib 2 54 cap 13 + 1 col mi catl chini mexicent
 lib 2 53 cap 14 + 1 china michuacarentis
 lib 2 53 cap 24 + 1 Alat Cayah
 lib 2 53 cap 31 + 1 co xacuit laxoelli
 lib 2 54 cap 6 + 1 hillacuel
 lib 2 54 cap 2 + 1 Hnahucuel

+ 1 Caquitzli feno po fvo bi cap 15

+ 1 Amapala capungzi chubon monty fvo po fvo 173

+ 1 70 xochitl 502 + 484 cap 5

+ 1 Alaly xomium seny xomium fvo fvo 481 cap 6

+ 1 xoxi waki vail tinora fvo fvo 487 cap 10

+ 1 Tarazona herba am 3 fvo 641 cap 101

lib. i. s. 6 cap. i. + xxix ac li

lib. i. s. 6. cap. 2 + c. 3

Lib 136, cap 3 + collect

lib. i. 5. 6. cap. 4. + conseruato
lib. i. 5. 6. cap. 8. + conseruato

1. 6. i. 5. 6. cấp 5 + cấp 5
 1. 6. i. 5. 6. cấp 6 + cấp 6

lib. i. s. 6. cap. 6 + old world
lib. i. s. 6. cap. 6 + Data analysis

lib. i. s. 6 cap. 10 + Nalapahtic

Lib. 1-56 cap ii + Plut. hi xola

lib. i. 56 caps iz + Hullanilocu

lib. i. f. 6. cap. 13 + Gallantiacum
16 + Azon peli xi

lib. c. 16 cap 16 ~~et~~ on perit de
+ deo e ha pallo

lib. i. 56 cap. 17. *Exce*

lib. i. 56 cap. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200.

Lib. i. s. v. cap. 197 de de parat.
lib. i. s. v. cap. 198 de hi m' cap.

lib. i. s. b. cap 20 + 203 h. m. l. a. p.

lib. i. 56 cap. 22 + *Quod sit semper*
lib. i. 56 cap. 23 + *Quod sit semper*

libix-56 cap 24 + Xocoat aqua

lib.-i.s.b. cap 25 - *Trichium Mich.*

Lib. 3. s. i. cap. 8 + cui cui tlopiⁿ

lib. 2. sicar. 9 + Cunganique

lib. 2. si cap. 10 + quinquaginta

66.2.5.i cap ii + Donald Xavier

lib 252 cap 6 + Axochiatl

662 32 cap iz + cocaine

Lib 252 cap 17 + Matlitz
Lib 253 cap 28/1/1

lib 252 cap 35 Alcala

lib 2 12 cap 42 Azicazcan Comael

lib 2 13 cap 43 Acmetz huatiracua

lib 2 14 cap 314 Alalchichi pillin

lib 2 14 cap 37 Aboluyxet

lib 2 14 cap 41 Itat olozin

lib 2 14 cap 43 Acobut

+ Axochiatl quam alij masclal xochitl seu flore
capiti cardenis Alij vero exexolia uocant com
fo 41 cap 108

+ ychcacalwih com 2 fo 310 cap 159

+ yexochitl seu flore yelo com 2 fo 328 cap 2

+ chatarkia uanaxuani radix com 2 fo 329 cap 3

quamianabl seu ppia arbuti com 2 fo 411 cap 70

lib 3^a

Sec^o 2^a de sterbis Acerbum, Au

sterum^{an} acidum^{sen}, in hydum^q sap^o probentibus

habentibus

1. cap 4 + Newxochitl

2. cap 1 + Acaloyotl

3. cap 2 + Acaxaxan

4. cap 4 + Alchunapathis

5. cap 5 + Atlancaes

6. cap 8 + Cicimari

7. cap 9 + Coatzona^o xochitl

8. cap 10 + Coaxihuitl

9. cap 13 + Coyolxochitl

10. cap 14 + Culiriqui

11. cap 16 + Huauquilil

12. cap 18 + Metl seu magnus

13. cap 19 + Metl coztli

14. cap 20 + Mexcalmetl

15. cap 21 + Mexcoatl

16. cap 22 + Heyuamatl

17. cap 23 + Lepi maxeallil

18. cap 24 + Alacometl

19. cap 25 + Theometl

20. cap 26 + Dahi

21. cap 27 + Quezal yztlis

22. cap 28 + Xolometl

23. cap 29 + Ocoloxochitl

24. cap 30 + Omimexclil

25. cap 31 + Omixochitl

lib 2 52 cap 32 + quil amollis

lib 2 52 cap 34 + Lepetzi xihuitl

lib 2 52 cap 36 + Nlapatl

lib 2 52 cap 37 + Nlaquihia

lib 2 52 cap 38 + Nalcacahuatl

lib 2 52 cap 39 + Nallun^o lo-ca cin

lib 2 52 cap 40 + Nozmitlap^o xochitl

lib 2 52 cap 41 + Nauh^o xihuitl

lib 2 52 cap 44 + Yzta xaxahie

lib 2 52 cap 45 + Cacahe

lib 2 53 cap 1 + Apitzalpathis

lib 2 53 cap 3 + Athina^o cir^o cin

lib 2 53 cap 5 + China michuan

lib 2 53 cap 6 + Huachi pathis

lib 2 53 cap 12 + Huchoet^o zont^o co

lib 2 53 cap 13 + Huemberequa

lib 2 53 cap 14 + Huicapathis

lib 2 53 cap 15 + Huau^o metl

lib 2 53 cap 16 + Huau^o metl

lib 2 53 cap 21 + Poztecapathis

lib 2 53 cap 25 + Neuhquilitic

lib 2 53 cap 26 + Nalcichinon

lib 2 53 cap 27 + Nalcipathis

lib 2 53 cap 28 + Nalcipathis

lib 2 53 cap 30 + Nalcipathis

lib 2 53 cap 31 + Ometl

Polopachis yriana tom 3 f 528
Lepanichthys tom 3 f 718 cap.
Matzalis tom 3 f 567 cap.

lib 2 53 cap 33 ~~2~~ altopactl
lib 2 54 cap 21 Alahuacapac h
lib 2 54 cap 31 Hparc q da
lib 2 54 cap 41 Cacamotitlanoglu
lib 2 54 cap 51 Coapactli xphodlin
lib 2 54 cap 61 Coapactli xapcutlan
lib 2 54 cap 71 Kocicimipactli
lib 2 54 cap 81 Coan xipactli
lib 2 54 cap 91 Koca peruna
lib 2 54 cap 101 Kocic xihuitl
lib 2 54 cap 111 Hrauciqua
lib 2 54 cap 121 Ali capactli
lib 2 54 cap 131 Motineahi herba
lib 2 54 cap 141 ~~9~~ qualancupactli
lib 2 54 cap 23 ~~1~~ Aemecat
lib 2 54 cap 29 ~~1~~ Aemecat
lib 2 54 cap 30 Alawchichin
lib 2 54 cap 31 Alalmitloxolli
lib 2 54 cap 32 Alamaal
lib 2 54 cap 33 ~~1~~
lib 2 54 cap 34 ~~1~~ Agnengueni
lib 2 54 cap 40 ~~1~~ 56 cuminipactli
lib 2 54 cap 42 ~~1~~ 57 a cat fin
lib 2 54 cap 45 ~~1~~ ychca xihuitl
lib 2 54 cap 46 ~~1~~ ychichinca seu a

Athyris *chirica* seu aquicguta folio p^o for 46 cap
 + *xicama* com p^o for 203 cap 24
 + *euromab* ximul seu herba Jris to p^o f 249 cap
 y = *quirochitl* to 2 f^o sib cap 175
 + *ey = quirochitl* to 2 for sib cap 177

lib 2 sec^{us}De herbis facultate purgantis in
predictiscap^{is} chelidonium

lib. 4

scilicet per de Animalibus

13. c. 9 Apes et mellis grā

Lib. II 4
Secunda de animalibus

Yhus

simplicium medicamentum in hys operi^o contentum
Jauileatum secundum locos Index

Capitis

Ad capitis dolores ex frigida causa ortos
De xarapolla nari bus adquea eiusq; uapores inspirato
De capatlis folia pugilli unius mensura de uorata ex aqua
Capatlis quamuis gummi seu arboris stipes seu radix sufficit
Yanpallis de uorata
Hap y tepetz radices dragmi unius mensura de uorata
Xochitl cocto quamuis resinatibaiis addita ad uorata coronali et temporib; appo
Yzachi radix duarum dragmarum ponderis de uorata
Haitz xochitl nucleis et fructus resoluti ex aqua et nari bus in colla
Ecapatlis folia tusa et admota
Cozol micatl folia admota

Ad diurnos capitis dolores

Chil micatl radix fronti admota
Copatlis montane gummi sufficiens
Yanpallis de uorata
Phehuame radicem Jus de cocto sumptum
Yzachi radix duarum dragmarum ponderis de uorata
Haitz xochitl nucleis et fructus resoluti ex aqua et nari bus in colla
Ecapatlis folia tusa et admota
Quaquahzencatle confusa et admota
Quauh micatl Jus de cocto radicem aliquot diebus sumptum
Olcacatzar Jus de cocto radicem aliquot diebus epotum
Quauhilepatlis Jus de cocto quinquaginta diebus sumptum
Cozol micatl admota folia
Dicyela foliorum fumus nari bus exceptus
Quil amolli folia resoluta ex aqua et applicata
Somama foliorum et fructuum succus illitus
Cozol micatl admota folia
Haitz tlacuat in aculei fronti aut temporibus admota

Capitis

Ad Emolliendum

Isomipachis alteri Jus decocti naribus instillatum
 Quatuor diuorata put incusa et adnota
 Colos me cael folia adnota
 Co lobut radix frontis appositae

Ad expurgandum caput

De xaxapolla naribus adnota cuius vapor inspirato
 Yz pachis radix duarum dragmarum ponderi diuorata
 quatuor yae succus naribus instillatur
 Alaluitlax collis radicum succus naribus instillatur

Ad capitis dolores

Isomipachis folia pili unq mensura ex aqua diuorata
 Nanytepetez radices dragmarum unius mensura diuorata
 Yz pachis radix duarum dragmarum mensura diuorata
 Isomipachis folia tusa et applicata
 Cololauitlax adnota folia

Alaluitlax collis radicum succus naribus instillatur
 Stoititlaxuat in nucei frontis aut temporibus adnoti
 Deuktlaxuuhqui caninis dentibus collo ac cornici punctio adhibita

Ad caput conciliandum

Xochicote quatuor folia decoctae ac naribus appositae
 Alapach folia et fructus cervicali impolitae
 Coca per uina folia commansa et ore gestata
 Colos me cael folia capiti impolitae
 Picijelt sphiorum folium naribus exceptis
 Pinahui miztlit radices succus prout aut folia adnota
 Lapis Bezoar septem granorum ponderi ex aqua decoctae aut bullitae

Ad emolliendum

Cocayate radix contrita et naribus adnota
 De xaxapolla adnota naribus cuius vapor inspiratus

Ad comitialis

Alatlanuayc Jus decocti sufficium
 Chilpan xochitl radix contrita et naribus illita ac adnota
 Stoititlaxuat pulvis decoctus
 Lapis Bezoar decoctus septem granorum ponderi ex aqua bectemil aut erg
 applica

Sulmiunt per cernit

Yauhetlis deuorata

Atachiel folia tusa et pugilli mensura ex aqua epota,

Ad Melancoliam

Scopallis quauhetis gumi formiceas et pueroris stercorei permixtam unti^{us}
utius ponderi bis terui epotum

Hanahuapallis tusa et pugilli unius mensura ex aqua sumpta

Alcalamixiochiel radix seminaria ponderi deuorata

Ataxaxan deuorata seu succo aut Jus de cocto potum,

Hontzin Plumarum sufficit

Lapis Bezoar septem granis ponderi exag^{is} scurzonis buglossi aut mellisse sum

Cto pilos stercorei dragmi unius mensura bibulum,

1 pars

Ad capitis fluxiones

Cto mahaca emplasteri modo sutura^{is} coronali adhibita

Hacopallis radice in globulo septa et collo circumdata

Hucis indica succus igne in spissatus ac sumptus

Coenae cortex radicum deuoratus aut capiti ad motus

quauhetis caeli radicum Jus de cocto ~~sumptum~~ aliquot diebus sumptum

oleacatzan radicum Jus de cocto sumptum

quauhetis patlis Jus de cocto quindecim diebus potum

Dicyele foliorum fumus naribus exceptus

Ad cerebrum roborandum

Cto mahaca emplasteri modo sutura^{is} coronali adhibita

Comahuecatl patlis radice deuorata

Hucis indica succo igne in spissatus ac sumptus

Ozoncollis radix deuorata

Dicyele foliorum fumus naribus exceptus

Ad capitis ulcera manata a

chichic patlis foliorum Jus de cocto perfrusum

Xochipallis flores tusi et ad motu

Noctilis radices contusa et ad motu

Somamo foliorum aut fructuum succo illitus

quauhetis patlis lac illitum.

Hemorum
Ad Convulsionem

Pizocpatlis folia trusa et dragma unius pondere deuorata
 Olatlacuaya Jus decocti sumptum et sumptum,
 Cepeuntelaoel radix deuorata
 Azahengueni radix duarum dragmarum ex aqua deuorata.
 Cempalxochitl florum folia ex uino quauis pota.
 Cimpatlif yacapichelenis Jus decocti epotum admotum
 Yzatal amale Jus decocti exhibitum
 Stueis indur oleum ex frustulis paratum atqz illitum
 Metl folia assata et apposita
 Cepe mexcalli concusa deuorata aut adnota
 Chupiri radicum Jus decocti sumptum seminiuntia quohidit potum
 Quauh mecatl radicum Jus decocti sumptum
 Olacatzan radicum Jus decocti potum
 Quauhtlepatlis Jus decocti quindecim diebus sumptum
 Axin pinguedo illita,

Ad stuporem

Izo cimpatlif radices Jus decocti semel bibitum
 Cimpatlif yacapichelenis Jus decocti epotum admotum
 Ico manaca emplastri modo adhibita
 Tragorigari Jus decocti sumptum
 Cepe mexcalli deuorata aut concusa et adnota
 Xolometl foliorum succus decem unitatibus ponderis sumptus
 Chupiri radicum Jus decocti seminiuntia ponderis quohidit potum
 Quauh mecatl radicum Jus decocti sumptum
 Olacatzan radicum Jus decocti sumptum aliquot diebus postea sumptum
 Quauhtlepatlis Jus decocti quindecim diebus sumptum.

Ad Paraly sin

Cocoxihuitl teukatezincensis quous modo sumpta
 Pizocpatlis folia trusa et dragma unius pondere deuorata
 Olatlacuaya Jus decocti sumptum aut per fusum
 Cepeuntelaoel radix deuorata
 Izo cimpatlif radices Jus decocti semel bibitum
 Tatanaca radices succus potus
 Cimpatlif yacapichelenis Jus decocti epotum per fusum
 Balsamus micha illitus ac resolutus parti appositus

Ad Paralyzin

Scromahaca emplastri modo resoluta loco adhibita
 Inguirigani ius decocti sumptum
 Yohual rochiel pulvis decoctus
 chi pe qua tusa et resoluta ex aqua atq. epota
 Yteahyael ad motum aut ius decocti perferum
 flucis indicis in secundo cornu infusus liquor aliquis ac sumptus
 Septem ex calli decocti aut contusa et adnota
 Solomiel foliorum succus decem unitarum pondere sumptus
 Chupiri radicem ius decocti seminiat quodidie potum
 quauk m'cael radicem ius decocti sumptum
 Olacatzan radicem ius decocti aliquot diebus potum
 quauk lepatlis ius decocti quindecim diebus sumptum
 Aparaguti radicem ius decocti epotatum
 Coan n'pallil radix trium unitat. ponder' decocti

Ad Egritudine et Dolores

coapatlis Iesitela corticis radice ius decocti infusum
 Olacelaucayal ius decocti perferum
 Olopo pin radicem pulvis resini additus et appositus
 Polomexixquiliel contusus et applicatus
 Olacapatlis radix leuigata resinis permixta et appositum
 Comamattelaupatlil radix tusa et illita
 Xarani radices sesquidragmi ponder' decocti
 Xochicotzopuahuitl resina illita et apposita cumq. oleu illitum
 Yteahyael quauk m'cael illitum
 Yteahyael calatol radix pugilli mensura tusa et ex aqua decocti
 Apitzalpatlis radice ius decocti sumptum
 Axixelaotl radices trium dragmarum ponder' potum
 Michcui laxioli ius decocti chysteri infusum
 Hacatzul quaternaria folia tusa et ex aqua decocti
 Olacoxochitl pulvis vel ius decocti sumptum

Ad nervorum vulnera

Scromahaca emplastri modo appositum
 Balsamus illitum aut eiq. oleum ex seminibus expressum
 Balsamus liquor maripede fructibus illitus et appositus
 Maripede fructibus stillantia aqua illita
 flucis indicis oleum illitum

Ad contraccionem et duriciem
Nervorum

Ad contraccionem et duriciem

chilpanclatlif radix tusa et apposita
Cocxi huizpatlif radix duarum unguiarum ponderi ex aqua de norata
Nont quipatlif folia semiantic ponderi tusa resoluta ex aqua atq; epota
Acuicocli folia tusa et ad mota
Mecel folia assata et apposita
Alalayohic radix de norata uel jus diluati potum persumit
Axix pinguedo illita
quauh micasl radicem jus diluati sumptum

oculorum

Ad palpebrarum oculorum scabietem

Cacachi chit succus illitus

Ad palpebrarum scabietem

Cacachi chit succus illitus

Ad oculos Albugines et Argemata

Axoxiatic radix tusa et lotio humore resoluta, insallata
Cocxi huizpatlif succus coracis morari conueni et illiti
Copatlif huizpatlif succus insillatus
stolquadrifolium gummi usum et inspersum
Glaucoploxo chit flores tui aqua immisti et oculis insallat
Yauheli succus insillatus aut capiti ad motus
Yzpatlif radix in puluerem redacta et inspersa
Cacachi succus insillatus aut eius puluis inspersus
Solter cayzeli puluis cristallo admistus ac inspersus
Yztzlit puluis cristallo admistus inspersusq;

Ad oculos icatricos delendos

Yzpatlif radiceis puluis inspersus

Ad oculos mubeulas

Copatlif huizpatlif succus insillatus
Yzpatlif radiceis puluis inspersus
stutziqui succus oculis insillatus
chillacocli chillacocli liquor aggerminum mizquitl insillatus
Solter cayzeli puluis cristallo admistus ac inspersus
Yztzlit puluis cristallo admistus inspersusq;

oculorum
Ad oculos angular

205

Copalxi humil succus instillatur
Yzpatli radicis pulvis inpersus
Toleri cayzelis pulvis crisallo admistus ac inpersus
Yzzelis pulvis crisallo admistus inpersus
Ad oculos icat et ulcera
Cotol mecat folia apposita

Ad oculos ulcera

Seix mincapatli succus oculis admotus aut eius Pulvis inpersus
Ad eros oculos angular

Taca chichit succus illitus
Mizquit lignos et teneribus turionibus defluens illitus aut aq ubi fuerint
Ad oculos encantidem excrecentem ^{turiones maderati} carnem

Yzpatli radicis pulvis inpersus
Michmitlax colli radicis pulvis inpersus
Seix indicis liquor intra se contentus instillatur et illitus
Cici matic radicis pulvis inpersus aut succus illitus
Coatlil gummi pulvis inpersus aut dilutum illitum
Catali succo illius aut eius pulvis inpersus
Chillacotl sallatibus liquor ac germinum mizquitl illitus
Toleri cayzelis pulvis crisallo admistus et inpersus
Ad Aegilopas et similes

Comama foliorum et fructuum succo cum pane illitus
Ad oculos inflammationes

Nam yteputz radicem decoctam potum
Clacoxiloxschitl flores tui aqua immixti et oculis instillati
Cotoncaxoto coyollin radix tuta et aliquo conuenienti liquore infusa ac illita
Catali elacopatli ius de cocto per factum
Cotihopatli succus oculis illitus
Clacopatli fructus succo oculis instillatur
Atlatzopitlin radicis sensu pini farina aqua maderata atq illita
Quaynashetzoni radicis succus illius instillatur
Cici matic radix succus illius ac instillatur
Coatlil gummi aliquo conuenienti liquore liquatum et illitum
Quil amollis folia resoluta ex aqua et illita

oculor.

Ad oculor. inflammationes

Sepe hortacapis rochiel succus instillatus seu illitus

Malacauati Radix succ. instillatus illitus

Cacapotem succ. folior. acuporum ut instillatur

Mizquitel liquor e tenerissimis turionibus defluens illitus ac instillatus aut
aqua ubi tenerissimi turiones fuerint macerati

+ Matlacapattis radice Jus decoctum illitus ac instillatum

Chilawot lac cum lacte mulicori instillatum

Cotol mecat folia apposta

Hueipocot Lachrima stillans e per fractas germinibus oculis instillata

Dinamihuitelis succ. radice instillatus

Matlacatl. i. herba roapni infans succ. oculis illitus

Ad oculor. dolores

Yzac xintel Jus decoctum

Cotricpatlis succus oculis infusus

quit amellus folia resoluta ex aqua et applicata

Xint cocolin radice cortice succ. ex lacte illitus

Ad insidias

Matlacapattis radice lenigata et apposta

Ad lepraiones

Mizquitel liquor e tenerissimis turionibus defluens illitus instillatus ut
aut aqua in qua idem fuerint macerati

Ad oculor. caliginem

Currunganigua floram pulvis cum saccharo aut melle instillatus et binus
choleoriorum matutino quo die sumptus

Stuitzigue succus oculis instillatus

Ad oculor. fluxiones

Ololuhqui semen erium ac deauratum illitum fronti ac capiti cum lacte et chilo

Matlacapattis radice semine peridem deaurata

Stuitzigue foliorum pulvis capiti impertans

Mizquitel liquor e tenerissimis turionibus defluens illitus ac instillatus
aut aqua in qua idem fuerint macerati

Ad Aurium dolores

Chatal hinc cortex permixtus axin applicatus post aures
 Chulpanelacollis radices Jus de cocti infusum
 Chulmecatl radix admoda

Ecapatlif tusa et dolenti auri admoda

Clapatlif folia et fructus ex aqua instillati in dolentem aurem

Notarand folia et fructum. Succus instillatus

Hortz mamaxalli folia et succus instillatus

Ad Parothidas

Chatal hinc cortex permixtus axin applicatus post aures

Chulmecatl radix admoda

Ecapatlif tusa et appositus

Notarand folia et fructus coacta et cum sale illita

Ad Purulentas Aures

Chulpanelacollis radices Jus de cocti infusum

Ad Surditatem

Chulpanelacollis Jus de cocti infusum

Clapatlif radix leuigata et auribus imposita

Xalxocoll cortice Jus de cocti infusum

Narium

Ad sanguinis Profluvium

Chulpan radices dragmi unij ponderi ex liquore aliquo convenienti de uisato

Hortziqui folia pulvis naribus inpositus

Coaxi huius radicum Jus de cocti naribus instillatum

Coyolxochitl liquor ex floribus expressus instillatus

Eztec patlif lapis collo suspensus vel aqua madesfactus ac metacarpo alligatus

Eztec lapis collo alligatus aut pulvis eiq. naribus inpositus

Oris et Linguae

Ad Sternutamenta Cicuta

Yauhtyae succus naribus instillatus

Cozoyane radix contrita et naribus admoda

Aexaxapella admoda naribus eiusq. vapor inspirato

Oris et Linguae

Ad fetorem Oris

Yauhtyae de uisato oreq. commansa

oris et linguae
Ad Pusulas

Callayoki radix Jus decocti collatum

Cozomucatl folia commansa

Ad erodentia ulcera

Huitzique foliorum pulvis mpperus

Xochipallif flores deuorati

Mexocotl fructus comansus oreque gestatus

Nachichinopa patla hoac comansa aut furis decocti collatio

Nalayoki radix Jus decocti collatum

Xuklocolin radicem corhuil Jus decocti collatum

Cozolmucatl folia commansa

Ytzcuipatlif seminum puluis et ex humor' oris collectio

Ad oris habitum comendandum

Mexocotl cum cacahoatl pota

Ytzcuipatlif seminum puluis aqua comixtus et ex hoc humor' oris collectio

Ad lingu' scabritiam

Amacozti Jus decocti adhibendum oreque detentum

Dentium et gingivarum

Ad Dentes purgandos

Chilmucatl radix dentibus adnota

Huacoxoxi surculi confecti

Chapopoli comansum ac ore retentum

Ad Dentium Dolores

Chilpacatlif folia dentibus adnota

Chilmucatl radix dentibus adnota

Petranam radix apposita

Coatimuzpatlif radix apposita

Petor mixtupatlif cum alumine mixtus dentibus appositus

Huiczoxtl mellei et fructus dentibus applicati

Achuel fructus comansus vel eius liquor collatus

Huemberequi Jus decocti corhuil radicem foliorumque collatum

Nachichinopa patla hoac comansa aut lentusa et adnota

Yzquixochitel flor applicatus

Cozolmucatl folia adnota dentibus

Stict mamocalli folia tusa et admodum seu comansa uel succo illitus
 Piyelet folia calefacta conuoluta et benebus admodum
 Coyayamal anfractus triens et ex aqua resolutus maxillisq; his singulis oreb; illit;

Ad firmamentum comotos dentes

Mollis semina aut folia comansa aut ex succo horum de cocti collectiones oris
 Atitzaapactit radicis fus de cocti in collectionibus
 Achistil fructus comansur uel eius liquor collutus
 Ezquahtuel succo illitus aut eius puluis inpersus
~~Statlauhcapactit radicis ins de cocti aut materatio ore decata aut ex his collectio~~
~~Stuicpocot lac illitum~~

Olacatzan gummi communicatum ore gestatum
 Statlauhcapactit radice comansa aut combusa et admodum
 Stuicpocot lac admodum illitum
 Ytquinapactit epicarum ins de cocti adiecto alumine collectum
 Claxocot Puluis admodum seu fus de cocti collectum

Ad fluxum gingivarum

Atitzaapactit radicis ins de cocti in collectionibus
 Ezquahtuel succo illitus aut eius puluis inpersus
 Statlauhcapactit radicis ins de cocti aut materatio in collectionibus ore gestata
 Stuicpocot lac illitum

Quethuris et gula

Ad Anginam

Domame foliis aut fructuum succo gargarizatus
 Acutimaniraena radicis succo seu stillatium gargarizatum
 Seuhlaotzauqui caput collo appensum

Ad quethuris inflammationes

Domame foliis aut fructuum succo gargarizatus
 Acutimaniraena radicis succo seu stillatium gargarizatum
 Seuhlaotzauqui caput collo appensum

Ad quethuris distillationes

Statlauz parit dragonis urinis paderi ex aqua epstata
 Stuic indica succus igne in stillatus ac sumptus

gusturis et gula
Ad faucium et trahit arterie appetentes
Cayopachis radix deuorata

Ad tectoris et Pulmonis
Ad cruenta Sputa et sanguinis reuersiones
Locu = xochipachis radix unius unius mensura deuorata
Copalac resina oboli mensura aut p se sola aut copali permixta et ex aqua deuorata
Catali deuorata aut fuso decocti potum
Et tepachis lapis collo suspensus et aqua madefactus ac metacarpis alligatus
Et cili lapis collo suspensus aut aqua madefactus et metacarpis alligatus

Ad Phthirim
Stucis indicis succus epotatus
Ad suspirios
Dicycle folijs sum9 ore et naribus exceptus

Ad Hustim
Yauhthij deuorata aut pectori ad motu
Delor mexice quilibet deuoratus
Phchuam radix fuso decocti potum
Tee pachis radicis succus sumptus
Cayopachis radix duar9 dragmar9 ponderi ex uino deuorata
Ataquequetzal puluis deuoratus
Cacachiche succus sesquialteri mensura potus
Cayopachis radix deuorata
Atatlacipachis dragmi unig ponderi ex aqua epotata
Ozongocome fuso decocti sumptum
Izontullin radix deuorata
Izopelic xihuitl succus potatus
Stucis indicis oleum illitum
Alcoli pisanu modo paratum deuoratum
Cui magis radicis ins decocti sumptum
Eloguitic fuso decocti sumptum
Alde cacauatl radix unius unius mensura deuorata
Atatlacipachis deuorata
Atatlacipachis cum chilli deuorata radix
Alanoxillan ore detentum,

Ad Pectoris appetitatem.
 Asafoetida humilis patris ius decocti sumptum
 Asafoetidis radices succus sumptus
 Chimaphila semina deuorata
 Coluber radix remouetur ponder' deuorata
 Nucis indicis oleum illitum
 Glaucis pisanis modo paratum ac deuoratum
 Amarae ius decocti sumptum
 Conuallium ore detentum.

Ad vocem expellendam

Caryopatis radix deuorata
 Crocodyli humilis succus potatur

Ad Pleuritidem

Ycel acocotlis ius decocti potum
 Nucis indicis oleum illitum
 Glaucis pisanis modo paratum ac deuoratum
 Corydalis humilis radicem succus sumptus
 Flagular pota illitum
 Oculo xochitl radix unguis ponder' ex aqua deuorata

Ad lateris dolores

Chilmeas Radix cum resina cereberina ad mota
 Ystel patris radices puluis dragmi unguis ponder' bis quod die ex aqua sumptus
 Apogonatis radix trita et deuorata
 Hic iitil xochitl deuorata
 Glaucis patris radix contrita et ad mota
 Cui clauis radix unguis ponder' deuorata
 Ycel acocotlis ius decocti potum
 Nucis indicis succus igne inspissatus ac sumptus
 Nucis indicis oleum illitum
 Amarae ius decocti sumptum
 Coaximilis radicis ius decocti sumptum
 Glagat fructus solianis contrita et ad mota
 Acutic humiracua radicem succo seu stillatidig liquor sumptus

Ad Puulentas excrecationes

Nucis indicis oleum illitum sumptum
 Nucis indicis succus igne inspissatus ac sumptus

Decays et fulmantes
Ad Asthmaticos

Axiolaki radix sex obolorum ponder' eliq' alig' a nemine matutino tepor' potum
 Epazotl cunda coctant' sicut in condimento addita
 Balsami tres aut quatuor quate matutino tempore ante cibum hinc
 Phu huana radicum jus decocti pluribus diebus sumptum
 Hincz tomazin radice cortex seminihi ponder' casus et ex aqua de uorata
 Xoxonalatic hinc radices ex aqua de uorata
 Curruagarique floris pulvis cum saccharo et melle inspissatus et hinc
 cho cleonitum mensura quondam matutino hinc
 Hincz indicis succo igni inspissatus ac sumptus
 Hincz indicis oleum illitum
 Coaxihuitl radicum jus decocti sumptum
 Metl coxeli succo ex seminatatis folijs expressus sumptus
 quauh mecatl radicum jus decocti sumptum
 Olacatzan radicum jus decocti sumptum
 Picijelt foliorum fumus ore ac naribus exceptus
 Hincz indicis succo igni inspissatus ac sumptus
 Hincz indicis oleum illitum
 Picijelt foliorum fumus ore ac naribus exceptus
 Septelachi chixxi hinc radicum jus decocti singulis diebus matutino propriis
 Xatlahcapatlil radix seminihi ponder' matutino de uorata
 Xomahmatlacoatlil radix de uorata
 Coltoel radice seminihi ponder' de uorata
 Hincz indicis succo igni inspissatus ac sumptus
 Coatlil montani gummi sufficium
 Xatlahcapatlil radix seminihi ponder' de uorata
 Xatlahcapatlil dragm' unius ponder' ex aqua epocata
 Cocoyake radix in pillulas conformata et recto intestino admota
 Azon potome radice jus decocti sumptum
 Xatlahcapatlil radix seminihi ponder' de uorata
 Xihito enqui radice jus decocti sumptum
 Coltoel radix seminihi ponder' de uorata
 Hincz indicis succo igni inspissatus ac sumptus
 Xoloxochitl radice hinc unig' ponder' ex aqua de uorata
 Xatlahcapatlil de uorata
 Xiquexochitl flos mgestus

Ad Deliquium animi

Nucaxochitel cum cacacoatl pota
 Cexaxapota deuorata nel applicata
 Copallus montani gummi suffitum
 Olamutitloci stipitis puluis deuoratus et cortex illius ex aqua
 Comahuaclacopatlis radix deuorata
 Yolmimiquilitpatlis radix trium dragmarum ponder' deuorata
 Yzpatlis radix duarum dragmarum ponder' deuorata
 Hotez xochitel florum ius decocti sumptum
 Yolmalxochitel folia pecani imposita
 Cococa quilit deuorata
 Xolo xochitel florum folia cacacoatl porioni admixta aut ius decocti sumptum
 Azontolli radix deuorata
 Xochipallus flores deuorati
 Acaxaxan deuorata seu succig aut ius decocti potum
 Acuitzhuiracua radix succig seu stillatig liquor e potus
 Cozol mical folia aut radix deuorata
 Lapis Bezoar septem granorum ponder' ex aqua seu rosorei baglatti seu miltiplici deuoratus

Ad Cardiacam

Acaxaxan deuorata seu succus aut ius decocti potum
 Xochipallus flores deuorati
 Azontolli radix deuorata
 Cexaxapota deuorata nel applicata
 Yzpatlis radix duarum dragmarum ponder' deuorata
 Lapis Bezoar septem granorum ponder' ex aliquo liquor conuenienti deuoratus
 Cozhitcopatl lapis gestatus aut ore detentus
 Ad Tremorem cordis
 Xochitlacastlis flori cacacoatl porioni admixti
 Xolo xochitel fructus deuoratus
 Olamutitloci stipitis puluis deuoratus cortex illius ex aqua
 Comahuaclacopatlis radix deuorata
 Yolmimiquilitpatlis radix trium dragmarum ponder' deuorata
 Yzpatlis radix deuorata
 Hotez xochitel florum ius decocti sumptum
 Yolmalxochitel folia coris regionis imposita
 Cococa quilit deuorata
 Xolo xochitel florum folia cacacoatl porioni admixta aut ius decocti sumptum
 Xochipallus flores deuorati
 Acaxaxan deuorata seu succig aut ius decocti potum
 Acuitzhuiracua radix succig seu stillatig liquor e potus
 Lapis Bezoar septem granorum ponder' ex aliquo liquor conuenienti deuoratus
 Cozhitcopatl lapis gestatus aut ore detentus

^{Ad Pulv. cordis}
 Nahuelbica sapientis pulvis deodoratus cortexq; illius ex aqua
 Coma huacthuapachis radix deodorata
 Yolimin quilibet pachis radix trium dragmarum ponderis deodorata
 Yz pachis radix deodorata
 Hottz xochitl florum Jus de cocti sumptum
 Yolmal xochitl folia cordis regioni inposita
 Co Coca quilibet deodorata
 Yoloxochitl florum folia cacacoatl positi admixta aut Jus de cocti sumptum
 Oceloxochitl radix seminata ponderis ex aqua bis die deodorata
 Xochipachis flores deodorati
 Acut zhuariracua radices sing. seu shllabius liquor spiritus
 Lapis Bezor septem granis ponderis ex aqua sumptus mellis aut beghossi
 Corthi lapis gestatus aut ore detentus

^{Ad cordis dolorem}
 Nahuelbica sapientis pulvis deodoratus cortexq; illius ex aqua
 Coma huacthuapachis radix deodorata
 Yz pachis radix deodorata
 Co Coca quilibet deodorata
 Yoloxochitl florum folia cacacoatl positi admixta aut Jus de cocti sumptum
 Oceloxochitl radix seminata ponderis ex aqua bis die deodorata
 Xochipachis flores deodorati
 Acut zhuariracua radices sing. seu shllabius liquor spiritus
 Lapis Bezor septem granis ponderis ex liquoris alio conuenienti deodorati
 Co zhuariracua lapis gestatus aut ore detentus

^{Ad Mamary}
 Chulpar xochitl radix contusa et admodum
^{Ad emundandum lac matris}
 Coaquiltic Jus de cocti radicem sumptum
 Elguilac Jus de cocti posum

^{Ad exinguendum lac}
 Coztomatl radix trita ex marmis applicata
^{Ad lachrymalem gestandam}
 Yauhtlis deodorata
 Achiotl fructus liquor seu pigmentum primum crasis cacacoatl sumptum
 Halaquaczin cauda trita ex dragmi unguis ponderis ex aqua deodorata
 Halaquaczin pail lapis gestatus

Ventriculi

Ad vomitiones et nauseam

Coccyx chi patlis unia unig mensura deurada radix

Yaulis adnota cum melli

Xiuhacmqui radices Jus de cocti sumptum

Caylpatlis Jus de cocti sumptum

Achmoli fructus liquor sumptus

Cañalic de urata aut Jus de cocti potum

Xiuhacmqui radices cortex duar dragmar ponder' de uratur

Ad colicam

Xiuhacmqui radice duar dragmar ponder' de uratur

Xiuhacmqui radice de uratur

Cañalic de uratur aut Jus de cocti potum

Ad vomitiones et colicam

Huicmqui calens seu cocto ventriculi appositum

Cem palacmqui Horum folia ex aqua tepida pota

Ualque quetsal succi quinq uahary mensura potus

Cañalic hit succi sciquintia mensura potus

Actzmit succi sumptus

Ualchichimbo hit tusa duar dragmar ponder' de uratur

Ad ventriculi dolores

Ahuapatlis Jus de cocti infusum

Ualacmqui Jus de cocti sumptum

Ychacmqui Jus foliorum de uratur sumptum

Ahuapatlis radix unia unius ponder' de uratur

Baham tres aut quatuor fueri ante cibum matutino sumpti

Maripende fructus salakia aqua sumpta

Peci radix contusa appositum et illitum

Xiuhacmqui emplastrum adhibita

Xiuhacmqui infusa aut de uratur

Ualacmqui Pulvis xpi de uratur

Cem palacmqui radix de uratur

Cem palacmqui radix tusa et appositum tum etiam de uratur

Charapex radix tusa et resoluta ex aqua sex obolus ponder' ac de uratur Pota

Huicmqui calens seu cocto ventriculi appositum

Xiuhacmqui Jus de cocti sumptum

Cañalic de uratur Semina ponder' de uratur

Ventriculi

Tezcapatli radix unius unius ponder' deaurata
 Tlallantlacuacui clapius radix unius unius ponder' sumpta
 quaquantezonis radix in leuore recata et seminata ponder' ex aqua deaurata
 Coahuapalli radix. etiam unius ponder' deaurata.

Ad ventriculi erosiones

Coatzontl xoxochitl flores quibusdam alijs admixti in placentulas sumpti
 Comame foliorum aut fructuum succus potus illis
 Cozarcuitlax colli radix sex dragmarum ponder' leuigata et ex aqua deaurata

Ad ventriculi ardores

Coatzontl xoxochitl flores quibusdam alijs admixti in placentulas sumpti
 Comame foliorum aut fructuum succus potus aut foris illitus
 Cozarcuitlax colli radix sex dragmarum ponder' leuigata et ex aqua deaurata

Ad ventriculi flatus

Ahuapathli jus de cocto sumptum

Coahuapalli radix

Tlallantlacuacui jus de cocto sumptum

Coahuapalli radix deaurata

Coahuapalli radix jus de cocto sumptum

Xochinacatl flor cacasatl potum ad idem

Xochitlaxitl fructus deauratus

Acocotli radix unius unius ponder' deaurata

Coahuapalli deaurata

Coahuapalli quaquantezonis radix seminata ponder' ex aqua deaurata

Curritiel radix usus

Balsami tres aut quatuor quilibet matutino ante cibum lineto

Molles seminae nucleis deauratis

Pelon mexice quilibet deauratus

Phehuame radix jus de cocto sumptum

Tecoma haca emplastro modo impoita

Tepetlaxitlaxitl infusa aut deaurata

Tlahuiciloco si pili pulvis deauratus

Tlahuiciloco si pili pulvis deauratus et herba foris impoita

Tlahuiciloco si pili pulvis deauratus et herba foris impoita

Pentrichi

Domamuel laopadif radix deaurata
 Magnigam Jus de cocti sumptum
 Xochitl cozo quahuil resin tabacis admista et apposta
 Acuitol folia pupilli mensura ex uino deaurata
 Semecall yauhtepicani folia deaurata
 Xihit cozonqui radicis Jus de cocti sumptum
 Azoyel deaurata

Cocoba quahuil deaurata
 Azonpotome Jus de cocti sumptum
 Yzaccihuat Jus de cocti exhibita
 Clallantlocua cuitlapillis radix unar' unig ponder' sumpta
 Olacatzan radicis Jus de cocti sumptum
 Xalco mail radix sequiunhi ponder' deaurata
 Cozot m'cass folia ex uino deaurata

Ad singulum

Clalayoti radix deaurata uel Jus de cocti posuit

Ad sudor rubeus

Cohoyelli radix deaurata
 M'caxochitl cum cacahuat Pota
 Xochinacastil flor cacahuat pomu' aboim
 Cempalxochitl flor folia contusa et ex uino seu aqua pota
 Coquitai deaurata
 Curizchi radix sex oboloz ponder' ex ag' aut uino aut Julla ^{melhys} deaurata
 Balamitres aut quatuor gutti matutino anti' omnem cibum lixeti
 Molles seminis nuceloz deauratur
 Oclomahaca emplatri modo adhibita
 Azonpotome radicis Jus de cocti sumptum
 Appela chi chiximul radicis Jus de cocti matutino tempor' sumptum
 Clahut h'icet stipitis Pulvis deauratur
 Domamuel t'alo padis radix deaurata
 Xochitl cozo quahuil resina tabacis admista et apposta
 Cacahichit sequiunhi mensura potus
 Ancaas contusum et oleo nucis india' conspersum et comestum

Ventriculi

Ab uentriculi inflationes et satietates
 Flammijepites radices contriti et semidragmi ponderi ex vino sumpti
 Sepetlatimul mellea aut deuorata
 Scogapatil radix duarum dragmarum ponderi sumpta
 Oluxoilo xochitl radices ius decocti sumptum
 Xichicotzo quahuil resina tabaci admista et apponita et oleum illi
 Acuilotl folia pugilli mensura ex vino deuorata
 Axexelotl trium dragmarum ponderi sumpta
 Pacxanac radicum ius decocti sumptum
 Ancoas confusum et oleo nucis indici compressum et admissum
 Atzoaytl deuorata
 Cozcozmatl radix duarum dragmarum ponderi deuorata
 Scapatil folia pugilli mensura deuorata
 Gotozcapatil folia adnota aut seminiat ponderi deuorata
 Azonpotonac ius decocti sumptum
 Yoloxochitl floris folia cacauatl porum admista aut ius decocti sumptum
 Flucis india succus inspissatus igne sumptus aut exterior cortex deuorata
 El quilec deuorata aut ius decocti sumptum
 Nacapatil radicum ius decocti aliquot diebus sumptum
 Quauhmicatl radicum ius decocti aliquot diebus sumptum
 Olacacatan radicum ius decocti sumptum
 Olacauicapatil radix deuorata
 Xiquixochitl floris ingertus
 Xijicatl folia calcifata et oleo rambur illita ac regioni uentriculi autans
Ab Allectandam eiendam
 Chilli cum tomato paratis intinctus
 Cocociximul seu herba deuoretur seu eiq. succo, iusq. decocti absorbeat
 Cohayelli radix trita trium dragmarum ponderi ex aqua unius decem deuorata
 Huitziloxitl corticum ius decocti sumptum
 Azonpotonac radices ius decocti sumptum
 Tragopogani ius decocti sumptum
 Xichicotzo quahuil resina tabaci admista et apponita et oleum illi
 Pacachichic succus sesquialtera mensura potus
 Cuyolpatil ius decocti sumptum
 Chichicpatil radices deuorata foliaui pugilla mensura ex aqua epota
 Colotl radix seminiat ponderi deuorata
 Betz mull deuorata
 Atzoaytl succo potat
 Chupirradicum ius decocti seminiat mensura quoridie sumptum
 Coanupillil radix trium unius ponderi deuorata

Benetriculij
ad coctionem Juuandar

Chilli unus sporarius

Cocoxichitl seu calceolaria incensu quatuor modo sumpta

Cohayell radix trita trium dragmarum ponderi ex aqua unijis debet deuorata

Decaxa tota deuorata uel applicata

Atepocatl radix sex obolos ponderi ex aqua deuorata

Hortizilloxiti coricum Jus decocti sumptum

Yauhelis deuorata

Chitaxichitl siliqui cum mecatxochitl propinata

Xichmoctz quahuil resina trita admixta et apposta, ac oleu illi

Eaca chichit succus sesquialteri mensura potus

Huei indice succus igne inspissatur ac sumptus

Me'capatl radix aliquot diebus Jus decocti sumptum

Olecatzar radicem Jus decocti sumptum

Yzqui xochitl flos ingesit

Colol mecatl folia ex uino deuorata

Picoyelt folia calcinata oleo manibus illita ac uentriculi regionem dorsoq. adnota

Ad exstinguendam si'rim

Stol quahuil gummi sumptum oreq. setentum

Stueis indice liquor intra se contentus trium feri librarum potus

Aculli album ex mai'is paratum epotatum

Yztrepatl radix semper coctis ius decocti sumptum

Achibel fructus succu epotatus

Noctel folioz pomarutius succu potus

Seuk xochitl trita et quatuordecim scrupulor ponderi ex aqua epota

Cocle permine folia immansa et ore gestata

Jocinoris

Ad Jocinoris obstructions

Namq. tepuz radices dragmarum ponderi deuorati

Chitahuatl radicem Jus decocti sumptum

Salafras radicem aut ligni ius decocti sumptum

Decompatl radix quatuor dragmarum ponderi ex uino sumpta

Dragorigani Jus decocti sumptum

Yztrampatl Jus decocti potum

quahuil mecatl radicem Jus decocti aliquot diebus sumptum

Jocionis

Ad morbum regium

Axxe patlis succ. epotatur
 Michu-tlae colli folia trita et epotata
 Chalapalae Jus de cocti sumptum
 Xcxi patlis radix intra unius pondere deaurata
 Huanquihel semen ex aqua mulla potum
 quauhmelat radicum Jus de cocti aliquot diebus sumptum
 Nlano quitoni radix duas dragmas pondere ex aqua deaurata
 Dragmigan Jus de cocti sumptum
 Comant Jus de cocti in spiritibus coactum aq. illibon
 Ad Jocionis Dolores

Dragmigan Jus de cocti sumptum

Ad Refrigerandum Icum

Cempal xochiel flos folia ex vino aqua deaurata
 Dragmigan Jus de cocti sumptum
~~Xcxi xochiel trita et quatuor semina pondere ex aqua epotata~~
~~vacua quatuor semen et ex co parata potio sumpta~~
~~Matlabi radix duas dragmas pondere deaurata~~
~~Namij Repuz radices dragmigan pondere deaurata~~
 Acxotia hi Radix sex obolos pondere aliquot aliq. convenienti manu no tempo
 Clalquequetzal pulvis deauratur
 Cini patlis hemisphaerica folia trita Pugetlig mentura deaurata
 quauhmelat radicum Jus de cocti aliquot diebus sumptum
 JI patlis radix deaurata

Acoris

Ablocumrie scyrinum

Cragorigani Jus de loco sumptum
Lexorapolla deuorata uel applicata
Picyelt folia ad mota,

Ab lachexian

Alexoiani radix sex octavo ponderi aliquot aliquo matutino tempore epota
Compoalxochiel flos folia ex uiso et aqua pota
Gauiz teputz radii et dragmi ponderi deuorata
Phi huane radicum Jus de loco sumptum
Alalque quetzal puluis deuoratur
Cragorigani Jus de loco sumptum
quauh m'catl radicem Jus de loco sumptum,

Ab hydropem

Alexoiani radix sex octavo ponderi aliquot aliquo matutino tempore epota
Glatlacuaye radices germinum Jucens epotus aut in frustis
Lexorapolla deuorata uel applicata
Ychcacl' patlis radices cortex trium dragmarum ponderi ex aqua deuoratur
Compoalxochiel flos folia ex uiso aqua pota
Cim' patlis hemionit' folia tria pugillat' mensura epota
Leogutir Jus de loco sumptum
Cragoriganum Jus de loco sumptum
Yz' patlis radix deuorata
Atxelacl' radices trium dragmarum ponderi sumpti
Huitzcomazir radices cortex huius et seminat' thesura ex aqua deuoratur
Xinh' t'ronqui radices Jus de loco sumptum
Zacal' et lacopacil' seminat' ponderi deuorata
Cim' x'apacollum Jus de loco radicum aut ipsi radices deuoratur
quauh m'catl radicem Jus de loco aliquot diebus sumptum
Olcacatzan radicem Jus de loco sumptum
quauh cl' patlis quindecim diebus Jus de loco sumptum,

Siemo

Chulpanclacoll' Ab inouerus liener
Ioc' patlis radix comisa illa uel applicata
Coand' n' pillis radice trium uariar' ponderi deuorata
Picyelt folia ad mota,

Liens

Ab lienis obstructione

Sasaparilæ radicem aut ligni Jus decocti sumptum
Coarctæ papillæ radice trium unciarum ponder' deuorata
Piccyetæ folia admoda
Alano quiboni radice duas dragmas ponder' deuorata

Ab lienis dolores

Coarctæ papillæ radice trium unciarum ponder' deuorata
Piccyetæ folia admoda

Ab Refrigerato lienis

Piccyetæ folia admoda
Socpatilæ radice contusa et illita
Vragorigani Jus decocti sumptum
Coarctæ papillæ radice trium unciarum ponder' deuorata
Collet radice trita et admoda
Axixelaet radices trium dragmarum ponder' sumptæ

Ab nimias exuberantes lienas

Socpatilæ radice contusa et illita
Vragorigani Jus decocti sumptum
Axixelaet radices trium dragmarum ponder' sumptæ
Collet radice trita et admoda
Cuius lapillæ radice semina ponder' ex aqua resoluta propinata
Coarctæ papillæ radice trium unciarum ponder' deuorata
Piccyetæ folia admoda
Alao chichic radicem succus unius unij ponder' ex aqua comest

Interphroct

Ab colicis affectus

Ahuapacilæ Jus decocti in sumptum
Chichimic papillæ radice deuorata
Cohayelli radice trita trium dragmarum ponder' ex aqua unius decem deuorata
Mecaxochitl cum cacahuatl pota
Alalaochitl Jus decocti sumptum
Socpatilæ radice Jus decocti sumptum
Izamalgueni radice duas dragmas ponder' deuorata

Acrotis radix unius unius ponder' deuorata
 Acuryi foliorum Jus decocti infusum aut sorum
 Cenarum radices Jus decocti ~~sumptum~~ infusum
 coagulae deuorata
 coapatil quatuor uenis radix seminatil ponder' ex aqua deuorata
 Hol quahuel quam seor adnotum
 Balsam illius et eundem tres aut quatuor gutti linchi
 Jatafras radicum et ligni ins decocti sumptum aut infusum
 Jzon patil radix duas dragmas ponder' ex uino deuorata
 Jz talijatl Jus decocti sumptum
 Caca chichit succus infusus
 Axix clauet radices trium dragmas ponder' sumptum
 Jancos catinum et oleo nucis indid confectum atq adnotum
 Axixatl deuorata
 chichipatil folia trita et pugilli mensura ex aqua deuorata
 Coztomatl radix admixta siliquastro siue eadem duas dragmas ponder'
 deuorata siue ins decocti calens bibaria
 Cuitlaotl radix unius unius ponder' deuorata
 Coatlil seijini testalam macti aquaue materas, delutum hoc sumptum
 Holomatl radix serquiniani ponder' deuorata
 Xalocotl radices ins decocti infusum
 Wap nepilil radix trium unciarum ponder' deuorata
 Cozol mecatl folia ex uino deuorata
 Hualuigui ins decocti infusum aut Puluis duas dragmas ponder' deuorata
 Picylet foliorum oleo beccotang infusum oleum
 Clao chichie radicum succo unius unius ponder' ex aqua sumptum
 Axix pingueo illita
 Laguetzin cauda trita et Dragmi unius mensura ex aliq hys conuenient
 ytlaba yotlaquet zalitli brachio appenta aut dolenti loci admodu deuorata
 Chalayoni cequet zalitli lapides metacargo aligani aut dolenti loci appositij
~~et offiteneriae et traminis~~
 Chaxotl radices ins decocti sumptum aut infusum
 Chaxotl radices unius radix ex aqua soluta atq epota
 Apatis sumptum radix trita et liquor conuenient aliq deuorata

Intestini

Ad Intestina f. dolor et

Coloquemecael radix duas dragmas ponder' deuorata
Cohayelli radix tria trium dragmas ponder' ex aqua unij' deco deuorata
Matlatochitl ius decocti sumptum
Izoquitlil folia pugilli unij' mensura deuorata ex aqua, cum etiam glan
ex radicibus parata atq. supposita
Yzquitlil radices puluis in aquam iniectur et dragme unij' mensura in fusum
Yzquitlil folia unij' unij' ponder' deuorata aut decocti radices sumptum
Ameyi foliorum ius decocti infusum aut potum
Axixuca huius patris ius decocti sumptum
Cala naca radix trium obolorum ponderi pota aut ius decocti infusum
Chillapatlil folia pugilli mensura deuorata
Coaguiloe deuorata
Matipende fructus stillatitia aqua
Decoquin ius decocti infusum
Matlacohe radix deuorata
Yzquitlil quauhtlil gummi illitum

Ad Py. Veneticos et termina

Chilpatlil quinq. folia deuorata
Coapatlil ius decocti sumptum aut in fusum
Coloquemecael folia tria pugilli mensura atq. epota
Cotoyacc radix dragma unij' mensura deuorata
Apoyomael radix tria et apposita
Coapatlil radices ius decocti sumptum
Cotoxochipatlil radix unius unius mensura deuorata
Epazolil radices ius decocti sumptum
Hil quauhtlil ius decocti infusum
Izoquitlil radices ius sumptum
Matlatochitl radices ius decocti epotum aut in fusum
Coloquemecael radix duas dragmas ponder' deuorata
Cocaxihuitlil Ihucatz in censu herba deuorata, vel ius aut ius decocti potum
Coapatlil quauhtlil radices seminata ponder' ex aqua deuorata
Izahuem ius decocti infusum
Matlacohe radix deuorata
Yzquitlil folia tria et unia unius ponder' deuorata

yzcat quauixotl gummi seruguli mensura ex aqua deuorata
 Alitzalpatlis radicis ius de cochi sumptum
 Coapatlis rehina oboli mensura aut pte aut copalli permixta ex aqua deuorata
 Alitzalpatlis tonalla radix seminatis ponder' deuorata
 Huicteguia foliorum puluis infusus
 Hana la radix cocta deuorata
 quauixotl cortex deuoratur
 Alalcapolin in puluere resalta et infusa
 Alalcochitl radicis ius de cochi sumptum aut in pulum
 Alitzalpatlis puzumetl radix cocta ex aqua resolta atq; epota
 Alpatlis puzumetl sumetl radix cocta et aliquot aliquo conuenienti deuorata
 Alalcochitl radix strigata et seminatis ponder' sumpta
 Lotoncapatlis folia infusa uentrig admoda aut seminatis ponder' deuorata
 Lotoncapatlis ius foliorum infusum
 yzcat cihuatl ius de cochi exbibitum
 Huantzoctatl semen uari' unius ponder' sumptum ex aqua, emplastro tunc
 quorun nentri regionis applicati
 Alitzalpatlis radix enta et seminatis ponder' deuorata
 Alitzalpatlis radix unia unius ponder' deuorata
 Achotl fructus succus potus
 Alalcochitl radicis sping farina in aqua aliquantulu infusa et loco fonta
 na aut fluminali epota aqua
 Calous quahuil seminis quatuor grana admixta unia gumi olli deuorata
 Haxatlar deuorata seu succus vel ius de cochi potum
 Alalcanis radix deuorata
 Alalcanis radicis ius de cochi sumptum aut infusa
 Coatlhuatl ius de cochi radicem
 Coatlhuatl radicem succus potus aut infusus
 Alalcanis radix seminatis ponder' deuorata
 Alalcanis radicis ius de cochi sumptum
 Alalcanis deuorata aut ius de cochi potum
 Alalcanis radicis eundem radices ex aqua deuorata
 Alalcanis radicem ius de cochi potum
 Alalcanis radicem et foliorum ius de cochi potum
 Chupiri radicem ius de cochi seminatis ponder' quolidie sumptum
 Copalxochitl salina uentris regionem et umbilico illita

Intestinos

Huchipatlil unciā unius mensura deuorata
 quauhtlepatlil ius decocti quincecim arbo sumptus
 Chelapatlil radix seminiā ponderi deuorata
 Matlahuacapatlil radix deuorata
 Malayoti deuorata radix uel ius decocti potum
 Incan cui tlar colli radix unciā unius mensura deuorata
 Xolomatlil radix seminiā ponderi deuorata
 Penahumizetlil radices cortex deuoratus
 Et tzel lapir madefachis aqua et miltacayt alligatus

Ab cohibendam aluum et diarrheam

- X Ahuapatlil ius decocti infusum
- Copatlil quauhtlil gummi cum copalli quauhtlil resina suffita et ad
- Tauhtlil deuorata
- Alapexil xochitl radices ius decocti epotum aut infusum
- Alal quequetzal puluis deuoratus
- Tomahuatlil copatlil radices deuorata
- Yztac quauhtlil quauhtlil gummi scrupuli mensura ex aqua deuorata
- Cayopatlil radix tusa et umbilico adnota
- Ytlayakoal radix pota ex aqua
- La quauhtlilzatlil testa et in puluerem redacta duarum dragmarum mensura deuorata
- Atzoayt deuorata
- Chichianke folia trieta et seminiā ponderi pota ex aqua
- Hanaca radix cocta deuorata
- Quauhtlilzatlil cortex deuoratus
- Totoncapatlil folia infusa uentrigi adnota aut seminiā ponderi deuorata
- Flucis radices cortex exterior deuoratus
- Chiantzotatlil semina unciā unius ponderi ex aqua deuorata uel adnota
- emplastro quodam regioni uentriculi
- X Cozticpatlil radices seminiā mensura ex aqua epota
- Alal chinolxochitl folia trieta et ex cornu ementi aliquo liquor epota
- Azontollin radix deuorata
- Achiuel fructus liquor sumptus

Intestinales

Noctif poma cum granulis loco cibi sumpta
 Atlas Topillia radices sapienter fanat in aqua aliquas die in fusa loco
 fontana aut fluminis aqua, epota aqua
 Acaciae folia trita ac plegriti mensura ex aqua epota
 Ciciniae radices fur de cochi sumptur
 Alacacacati radix unia unig mensura deuorata
 Alacacacacati radices quaternae adita tepore natael deuorata
 Asauleis radix seminata ponder deuorata
 Ystacacacati radices ius de cochi sumptum
 Calacacacati deuorata aut ius de cochi potum
 Asauleis radices duodecim radices ex aqua deuorata
 Alacacacati ius de cochi radices et foliorum potum aut in fusa
 Cacacacacati folia deuorata
 Chupiri radicum ius de cochi seminata ponder quod die sumptum
 Copalacacacati salina illita ventris et umbilici regionem
 Quauhilepatlis ius de cochi quindecim diebus sumptum
 Leukquilelis trium dragmarum ponder pota
 Alacacacati radix seminata ponder deuorata
 Alacacacacati radix deuorata
 Alacacacati radix deuorata uel fur de cochi potum
 Copalacacacati radix unia unig mensura deuorata
 Pina huiusmodi radices cortex sumptur
 Asauleis
 Quauhilelis cortex deuoratus
 Huiusmodi cortex exterior deuoratus
 Ystacacacati deuorata
 Alacacacacati radix deuorata
 Alacacacacati radix unia unig mensura deuorata
 Cacacacacati folia deuorata
 Alacacacacati radix seminata ponder deuorata
 Asauleis alui fluxu non
 Quauhilelis cortex deuoratus
 Copalacacacati radices cortex sumptur
 Chupiri radicum ius de cochi seminata ponder quod die sumptum
 Ystacacacati radices ius de cochi sumptum
 Leukquilelis trium dragmarum ponder pota,

22
 2271

In testinor

Ad emolliendam Alium

Coton carozo coyllin radix tusa et infusa aliq^o conueniens liquor ac sumptus

Dragonigani decoctum sumptum

Colli ex marisio aliq^o paratum sumptum

Coloz tomas in leuotem radice radacta et seminiu^o mensura deuorata

Hoanhuilib^o folia elixa deuorata

Mest succus epotatus

Ocoloxuchil radix uniu^o unig ponder^o deuorata

Chatalhuu cortex fructus diuaz dragmar^o ponder^o maturo ex aqua deuorata

Caca naci radice puluis diuaz dragmar^o ponder^o ex aqua unig deuorata

Cenaram radice ins de loco infusum

Yohualxochitl ex aqua epota

Planat^o radice cruda deuorata

Stucis indit^o oleum octo uniaz ponder^o admixta tamarindoz matera

Cholli locum ac paratum p^oiani modo et deuoratum

Eloquilo^o deuorata aut hui^o de loco sumptum

Tamarindi pulpa nucis indit^o oleo p^oia deuorata

Tamarindi fructus sacch^o cinchi et deuorati

Calmetzahn radice tusa et triundragmar^o ponder^o cum quatuor gran

caahwatl resoluta ex aqua atq^o epota

Cacamoiti elanoguitoni radice diuaz uniaz mensura deuorata q^o in

huicunqua^o ins de loco infusum aut puluis eius diuaz dragmar^o ponder^o deuoratus

Quauhxoetl radix tusa et diuaz dragmar^o ponder^o deuorata

Claguat^o in cauda enta et dragme unig ponder^o ex aqua deuorata

Ad intestinor^o inflatione

Aluopatlis decoctum infusum

Chichimicapatlis radix

Acuyi folioz Ins de loco infusum aut epotum

Icoquitin Ins de loco infusum

Cachichitl succus infusus

Cayolpatlis radix uniu^o unig ponder^o ex uino deuorata

Ad Peretes intestinum linea

chital hinc cortex duarum dragmarum ponder' ex aqua deaurata
yz capat' folia uaria uinum ponder' deaurata aut radic' deocho? sumptum
Tazaraia radic' pulvis duarum dragmarum ponder' ex aqua uinum deaurata
Epatos radic' pulvis decocti sumptum
Xincho tongui radic' pulvis decocti propinatum
Zozocapach' radix deaurata uincta uing ponder'
Hucis indica muleor' expressum lac situat' ponder' adito sali' ma
lucino tempore sumptum
Hucis indica oleum ex frustulis extractum atq' illitum
Hicapach' pulvis decocti sumptum

Amapach' pulvis decocti in fusca
Chayelli radix trita triumq' dragmarum ex aqua uing' decem deaurata
Caxochiel cum cacahuat' pota
Tahuengueni radix pota duarum dragmarum ponder'
Choxochiel fructus deauratus
Uruxet' radic' pulvis sex obolo' ponder' ex aqua uino seu buglossi aut
Nellisophilli pulvis deauratus
Alsamus illitum

Lafras ligni aut radic' pulvis decocti in fusca aut sumptum
Ocola xi hinc in fusca et deaurata
Tanhijatl pulvis decocti sumptum
Libayotea quetzalitzilli lapis brachia appensus aut dolens loco admo-
layotea ce quetzalitzilli lapides metacarpis alligat' aut dolens loco appo-
sit

Ad hemorrhoides dolores
Za quanguen' brachia appensa aut hemorrhoidibus adnota
Xin lingueu illita

Ad hemorrhoidum defluiones
Za quanguen' brachia appensa aut hemorrhoidibus adnota
Zocapach' lapis collo suspenditur uel aqua mudefactus et metacarpis alligat'
Zocach' lapis collo suspenditur aut metacarpis alligatur

Ad hemorrhoides sanandas
Za quanguen' brachia appensa aut hemorrhoidibus adnota

Ad Lenasmos
Zaza li. Jus Decoci infusum.

Demum

Ad Demum Dolores
Aceris ca. hmit pathis foliorum Jus Decoci semel quotidie mane epotatum
Albizia pathis radice Jus Decoci sumptum
Cochi pathis Jus Decoci radicem potum
Stoic pathis unius unius mensura decurata
Acutez humilitatis radice Jus Decoci semel quotidie sumptum
Aceris Prigues illita
Leuhtalozuhqui prigues dolens loco illita
Clapalozuhqui rembus alligatus

Ad humores Dolorem

Stoic pathis unius unius mensura decurata
Aceris Prigues illita
Leuhtalozuhqui prigues dolens loco illita

Ad Demum calculos et Arenulas

Curuzeei radice pulvis sex obolos ponderi ex vino decuratur
Yauhtli decurata
Phe humana radice Jus Decoci sumptum
Yzta pathis radice trita et leuigata semina trita ponderi bis singula quot
Pluiz indur Jus Decoci epotatum
qua quauhtzoni radice in leuitem recitata et semina trita ponderi ex aqua
Mell Jus Decoci epotatum

Co cobus radice decurata

Aguet palin uentriculi abluo emundatq. a foli siccatq. trius a decuratur
Lapis Bezoar septem grammas ponderi ex liquori aliquo congruentia decuratur
aut manibus retentus

Clapalozuhqui cauda trita et dragmi unius mensura ex aqua decuratur

Ad Demum ulcera

Axochiat folia trita et Lupuli unius mensura ex aqua epotata
Clapalozuhqui rembus alligatus

Renum

Ad Renum obstructions

Alsam tres aut quatuor quos maturo adit omnes eburni linei
 autelil deaurata
 asafra radiceis aut ligni fus de cocti sumptum
 elapalis radix tosta et leuigata ac seminata ponder' bis singulo
 quodq' deaurata

ex elatol radiceis triu dragmorum ponder' sumptum
 ex elatol radiceis dragm' mensura ex gly cyrtizata deuschi sumptum
 la tan elatol aut elatol radix unius ungu ponder' deaurata
 uis indec succo extat

eloxochiel cortex radiceis sumptum ex aqua

elapalis radiceis fus de cocti sumptum

adati lapis in capitis reperitur ac deaurat ex asf alio q' conuenient li
 quore

Ad ciendam remanentem urinam

eloxochiel radix dragm' ungu ponder' ex aqua deaurata

illi usus

elapalis radix

octem cast radice duos dragmorum ponder' deaurata

ex elatol radiceis triu dragmorum ponder' deaurata

eloxochiel radix triu dragmorum ponder' ex aqua ungu deaurata

eloxochiel radix dragm' unius mensura deaurata

eloxochiel cum caca hosti pota

eloxochiel fus deuschi potum

eloxochiel radix deaurata

ex elapalis

ex elapalis radix duos dragmorum ponder' ex aqua deaurata

eloxochiel radix unius unius ponder' deaurata

eloxochiel fus de cocti sumptum

aliquo quet sal succo sumptum

elapalis radix tosta et leuigata seminata ponder' bis singulo quodq'
 deaurata

eloxochiel radix seminata mensura deaurata

eloxochiel siliqui bin' ex aqua retinui pota

conca eloxochiel radix infra aliquo conuenient liquore et sumptum

herbica

Arizetla col radice trius dragmarz ponder' pota
 Iem'caet yauhet'p'censis folia deuorata
 Alapaelis radicum fus de cocti sumptum
 Xichetongui radice fus de cocti sumptum
 Yia'oad radice deuorata
 Arizetla succus epotatus
 Coyallizan fus de cocti conicum s'cipitu' atq; radice epotatum
 Cococagm'et deuorata
 Cocomatl radice admixta siliquas duras oboloz ponder' deuorata
 seu ins de cocti calens bibatur
 Michenitla col folia tusa et epotata
 Hextla cocti ins de cocti, aut radice folia duras dragmarz ponder' deuorata
 Yia'et'radice deuorata
 Calahuetlapaelis semina ponder' deuorata
 Arizetla radice tusa et dragmarz unius mensura ex glycir' s'c' deuorata
 aut alio simili deuorata
 Colcol radice semina ponder' deuorata
 Cocicpaelis fus de cocti radicum potum
 Tatalanaki radice deuorata
 Hallantlacuuntlapit' radice unius unius mensura deuorata
 Tontollin radice deuorata
 Cacanel haot folia tusa et ex ag'rechuta u' p' m' de instillata
 Hucis indu succus epotatus
 Maolli coctum p' s'atq; modo paratu' deuorata
 Atolli ex mai'is paratum quibusdam alijs p' s' s' sumptum
 Achit' fructus liquor sumptus
 Cocotamat radice in leuorem radice et semina ponder' ex liquo
 alijs conueniens deuorata
 Yia' coart' reptilis radice unius unius mensura tusa et deuorata
 Maol succus epotatus
 Maol cocti fus additis aliquas p' s' s' sumptum
 Cepit'it xihuit' radice deuorata
 Xiloxichit cortex radice ex aqua ag'umptus
 Yia'et'radice unius unius ponder' deuorata
 M'capaelis fus de cocti sumptum

Malayoki radix deuorata aut jus de'coch' potum
 cachos fructus semen deuoratum
 Coanum pillif radix trium uniax ponder' deuorata
 Cocobus radix deuorata
 Aquetz palin uentriculus ablutus soleq' siccat' tribus ac deuoratus
 Manan' lapides in capite reperi' seminati ac deuorati ex aqua alio' liquore
 Laquat in cauda erita et dragmi unius mensura ex aqua conuincit
deuorata

Ad urina' angustias

chilli oporcinus usus
 A cui' folia' jus de'coch' potum
 Axix co ca' hui'z patlif jus de'coch' sumptum
 Axix co ca' hui'z patlif jus de'coch' folio' rum semel quod di' mane epotari
 Cempal xochitl florum folia ex uino aquam' pota
 Cui' patlif folia pugilli mensura ex aqua aut aliq' liquore conuenient
 Curioz ea radices usus multiplex potum
 Era hueni jus de'coch' infusum
 aliam' res aut quatuor quatuor m'as ante omnem cibum lacte
 triz il oxiz corticum' jus de'coch' sumptum
 anhelif deuorata
 Mollet' semen deuoratum
 Hamy tepuz radices dragmi mensura deuorata
 Sasapas radices aut ligni jus de'coch' sumptum
 Itac patlif radix tasta et turgata seminata' ponder' bis singulo quoz
de deuorata
 Calcoachit radicul' jus de'coch' sumptum
 Axix patlif radices dragmi unig mensura ex glycyrrhiza decocto sup'ta
 Callanclacutitla pillif radix unia' unius ponder' deuorata
 Callanclacutitla pillif radix unia' unius ponder' deuorata
 Colli album ex m'asio alijs' paratum sumptum
 Coas' decem uniax ponder' aliquand' diebus in uino uentriculi epotata
 Chioel' trachis succo epotata
 Octli gummi deuoratum
 Catz opillia radices s'p'isq' farina in aqua aliquand' infusa et loco
 t'ant' aut flumiantis aqua epota
 Coztamas radix in leuorem reducta et seminata' mensura ex liquore
 liquo aperienti' deuorata

Uesica

guaguanhizoni radix in leuor^o redacta et semina^o podes^o ex ag^o deu^o
Coactis sapium assulis aqua macerata^o dilutum epotum

Moel succus epotus

quint amollis folia resoluta ex aqua et pubi applicata

Cepitici xihuel radix deuorata

Xiloxochitl cortex radicis ex aqua assumptus

Alalmatzalin radix trita et trium dragmar^o ponder^o cum quatuor gran^o
caca hoatl resoluta ex aqua atq^o epota

Amittze huanitacua^o radicis succus seu stilla atq^o liquor sump^o h^o

Maquetzin cauda trita et dragma unus mensura^o coctaque deuorata

Alapaler huiusl^o lapis rembus adligatur
^{Ad uirina^o scilicet diuina}

Cocotzamal^o radicis puluis quibusdam alijs admixto usur^o
omimicel^o radicis succus in furus aut puluis cur^o aliq^o liquor^o inditur
^{Ad uesica^o uulnera}

omimicel^o radicis succus in furus aut puluis inditur
^{Ad cocendos uesica^o calculos}

Curitzeti radicis puluis sex obolos ponder^o ex uino deuoratus

Yauhtel^o deuorata

Phihuan^o radicis^o Jus de cocti sump^o tur

Yztacatl^o radix trita et leuigata semina^o ponder^o bis singulo^o
die deuorata

Moel succus epotus

Xiloxochitl radix ex aqua assumpta

Cachos fructus semen deuoratum

Cocobut radix deuorata

Agnetzpalin uentricul^o ablut^o soliq^o hiccatus tritus ac deuoratus

Lapis Bezoar septem granos ponder^o ex liquor^o aliq^o coctis deuor^o

aut manib^o recedat

Maquetzin cauda trita et dragme unig^o ponder^o ex aqua deuorata
^{Ad uesica^o calculos fragendos cocendosq^o}

Yauhtel^o deuorata

Phihuan^o radicis^o Jus de cocti sump^o tur

Y = tacpatlis radix testa et levigata, ac seminaria ponder' hi quing
 singulis quoq' die' deorata
 Metl suus epotus
 Cachos fructus semen deoratu
 Colobus radix deorata
 Aquetzpalin in ventriculo reperi deorati lapides corrosivi si in
 puluerem redigantur et deorantur
 Aquetzpalin ablutus soleq' siccatus erit ac deoratus
 Lapis Bezoar septem granos ponder' ex liquor' aliq' conuenienti sup'at
 aut manibus receat
 Laguarz in cauda erita et dragma' unius ponder' ex aqua deorata

vinibum et pudentz

Ad uenerem cichdam stimulantem
 nulli oportunit' usus

Hayelli radix
 Colubus semen deoratum
 Crocochiel fructus deoratus
 Empoalrochiel flory folia ex uino aquarum pota
 Aquanheil gummi deoratum

Aukelis deorata
 Aquanheilzpatlis pudentz ad moca
 Et indur mulcorz expressum lac sumptum
 Cacaual potio composita epotata

Trinquif radices deorata
 Ol mecal folia deorata
 Ol tepon lumbor' caro ingesta duos obolos ponder'
 Ol l' caro friza uel alta seu elixa deorata
 Et Bezoar septem granos ponder' deoratus ex uino
 Aquatz in cauda erita et dragma' unius ponder' ex aqua deorato

Ad Augendam genituram

Ol mecal folia deorata
 Ad uenerem inhibendam et rochoras pulluione
 Uryi folior' sus de' coeli epotum

Viridium et Pudendum

Ab Reatu semina eiciendum

Tarzanaca radice succo epotus

Botomaxoxo copallia radice tusa et ingula alig' conuenient liquor ac suu

Yztacxihuitl deuoratum

Alabian tlaqua cui tlapillis radice uaria unius pondus sumpta

Yztac coanent' pills radice tusa et uaria unius mensura deuorata

Coan' nep' pills radice trium uariar' pondus deuorata

Ab Pudendum ulcera

Izahuanguem folior' lului ad motus

Ychacalepacilis radicum farina inpersa

Alalqui quetzal puluis inpersus seu herba ad mota

Leix mincapacilis folior' aut radice puluis inpersus

Cunguriqua puluis inpersus

Xihcochli radice cortex leuigatus ac inpersus

Cozol mecat' folia tusa et ad mota

quetzalcoquiar' lapidis puluis inpersus

Abicatlali puluis inpersus

Ab genitalium Phago denas exulceratione

Cunguriqua concusa et ad mota

Ab Beer' Strangulatus

Cinapatilis maior deuorata

Copallis quahuil' gummi seu arboris stipes aut radice suffita

Copallis montane gummi suffitur

Cocoma haca emplastro modo umbilico adhibita

Alahuil' libea' stigmatis puluis deuoratus

Alalqui quetzal suffita aut in pessario obdita aut puluis eius aliq'

conuenienti liquor' deuoratus

Xochicocto quahuil' resina seu eig' oleum umbilico ad mota seup est

Hoitz xochiel' Jus de cocto flor' sumptum

Yohual xochiel' puluis deuoratus

Cayolizan Jus de cocto corticum stigmatis atq' radice obibitum

Cozoaqui hui' quomodo libet applicata

Arzontolli radice deuorata

Iteni

Cochoyallif flor et de uorata
Laca metl succus potus
Bycicle folia contrita ac pesti modo obalita
Tzagath patlif duar dragmarz menfura tritum resolutum ex aqua de uoratum
Ad mentes educendos

hilli opportunus usus
cocoy xihuitl euhcalitz incensio qua vis modo sumpta
cohayelli radix trita et trium dragmarz ponder' ex aqua unguis de eadem de uorata
el' cochoyallif cum cacahuatl pota
latlan cuaya ius de cochi sumptum
epi cui clatoll radix de uorata
ex aqua pota
zahuetguen radix trita et duar dragmarz ponder' ex aqua de uorata
xoloxochitl fructus de uoratus
Acuyi foliorz ius de cochi epotum
Cempoalxochitl flor folia ex uino aquaui pota
xihuitallif folia pugili mensura ex aqua unguis ali quo liquor' epotum
xihuitallif maior eodem modo sumpta
curit' et c' radices usus
xihuit' il oxitl corticum ius de cochi sumptum
yauhtitl de uorata
xauy teputz radices dragmarz mensura de uorata
ho huama radicum ius de cochi sumptum
zon potome radices ius de cochi sumptum
lat quequetzal succus potus
lib' xochitl siliquis bibe ex aqua resoluta et pota
ragunigani ius de cochi sumptum
xihuit' longui radices ius de cochi propriatum
xihuit' cihuatl ius de cochi exhibendum
metl succus epotus
la quat' in cauda trita et dragma unig ponder' ex aqua de uorata

Ad mentes cohibendos

romahaca emplastrum modo umbilicis et vena regionis adhaerita
xihuit' folia trita et semunke ponder' ex aqua epotum
xihuit' corticum ius de cochi sumptum ac suffitum
xihuit' foliorz aut fructuum succus cum uelleto subditus
xihuit' radix de uorata
et patlif lapis collo suspensus aut ex aqua madesactus et metacarpo alligatus
et lapis collo suspensus aut metacarpo alligatus

Asperi

Ad secundas pellendas

Balsami liquor in pessulos efformatus et uulnus obditus
Alaqui quetzal puluis deuoratus aut fusc de cocti bibitum
Alitrochiel siliqua cum mecazochiel propinata
Nex clacochyus de cocti aut sumptus aut radices foliaue duas drag

pendere

Balsami liquor in pessulos efformatus et uulnus obditus
Yauhelis deuorata
Alitrochiel siliqua cum mecazochiel propinata

Ad Alleviationem partus

Amipatlif hemimica fusc de cocti aut succus duas aut trium
mensura sumptum

Balsami liquor in pessulos efformatus et uulnus obditus
Pihhuana radicum fusc de cocti sumptum

Alaqui quetzal puluis ex conuenient aliquo liquor bibitus
Alitrochiel siliqua cum mecazochiel propinata

Lapis Dezoar septem granorum ponder ex aliquo conuenient liquor sum
Alaguagatzin cauda critica et dragma unius ponder ex aqua adiantis deuorata

Ad instantem parienti difficultatem

Balsami liquor in pessulos efformatus et uulnus obditus
Pihhuana radicum fusc de cocti sumptum

Alaqui quetzal puluis deuoratus seu eius de coctum bibitum
Alitrochiel siliqua cum mecazochiel propinata

Lapis Dezoar septem granorum ponder ex liquor aliquo conuenient
Alaguagatzin cauda critica et dragma unius ponder ex aqua adiantis deuorata

Ad conceptionem inuandam

Alipatlif succus cum temocad sumptus et appositus
Atetpacatlif radices sex obolis ponder ex aqua deuorata
Holgatahuit gummi uulni adinstum

Balsami liquor in pessulos efformatus et uulnus obditus
Xoloxochiel cornu in de cocti cum alijs quibusdam utero in fusum

Atetpacatlif radix epota
Ocoloxochiel radix uulni unig ponder ex aqua deuorata

Alatoucapatlif radix deuorata

Lapis Dezoar septem granorum ponder ex aliquo liquor conuenient deuorata

Ad fetum mortuum educendum

Micaxochitl cum tilixochitl pota
Balsami liquor in pessulo efformatus et vulva obditur
Tautitlis de uorata.
Tilixochitl siliqua cum micaxochitl propinata

Ad Prohibendum abortum

Atimapatlis radix epota
cacatli de uorata aut jus de cocti potum
Alalamael .i. herba iohannis infantis de uorata aut lumbis ad motu

Ad Inerpuria Iuuanda

Cococimicatl radix duas dragmas ponder' de uorata
Hextlaceljis ins de cocti sumptum aut radix foliaue duas drag
mas ponder' de uorata
Itacimicatl jus de cocti exhibitum

Ad exulceratos

Ceixmicapatl folijs aut radicis pulvis in pper sus

Ad induratos loco

Alalguquetzal pulvis de uoratus

Ad uteri inflationes

Alalguquetzal pulvis de uoratus

Ad uteri frigiditates

Cococimicatl radix duas dragmas ponder' de uoratus

Xolo xochitl fructus de uoratus

Acuery folijs ins de cocti epotum

Copallil quahuil quimi seu arboris stipes aut radix suffita

Copallil montana gummi sufficium

Tautitlis de uorata aut suffita

Alalguquetzal pulvis de uoratus

Tochioctzo quahuil resina seu oleu umbilico ad motum seu pesti
instar obditum

Cococaguitl quomid olivet applicata

Cocixquih ori uteri apponitur

Stemmag. 16. onb. 16. 16.

bteri

Ab Incidentem uterum
Copallio montana quum suffitum
Alpitapatli radicis ius decocti sumptum
Cayohzan ius decocti corticum stipitum atq. radicis epotum
Catalictawpatli semina pender' desolata
Extremis membris

Ab Podagram
Copol mecatli folia ad mota
Pyrciele folia ad mota
Ytz cumpatli seminis pulvis aquae permixtus sinteolumq. et huius
re madens dolenti loco applicationem
Yz qui epatli oleum illud

Ab exendicos Afflicto
Chilli ad huius
chichiz amolli radicis ius decocti aliquot diebus sumptum
olcacatzan radicis ius decocti sumptum
Pyrciele folia ad mota
Yz qui epatli oleum illud

Ab Articulas Dolores
Cumpatli
Cumpatli atq. yacapichelensis ius decocti epotum ad motumq.
Balsamq. illius aut eius oleum ex seminibus expressum
Olauxochitl radicis ius decocti potum
Xoniquitpatli folia semina pender' tura ac resoluta ex aqua et epotum
Ocopiazitli radicis dilutum aut ius decocti sumptum
Chipequa tura resoluta ex aqua atq. epota
Huitziqua ius decocti et ytauhiatl suffitum
Xolomeel foliorum succus decem unciat. mensura sumptum
Mecapatli radicis ius decocti aliquot diebus sumptum
Quauh mecatli radicis ius decocti aliquot diebus sumptum
olcacatzan radicis ius decocti sumptum
Quauheli patli ius decocti quindicim diebus sumptum
Coacumitpatli ius decocti epotum
Copol mecatli folia ad mota.

Dydiale folia admoda
 Itzcuipacalis semini pulvis aqua comistus ac linteum eo hu-
 more madens dolenti loco applicatur
 Axia pinguedo illita

Itzcuipacalis oleum illitum

chilpacalis folia admoda
 chilpanetlacolis radix tusa et apposta

coloyelli radix

cinapacalis yacapichtlacalis ius decocti epotum admodum
 Balsamus illitus eius oleum ex seminibus expressum

Molles semina aut folia ex aqua in cocta fota ac applicata
 Xonequipacalis folia fota seminibus mensura

chiriqua tusa revoluta ex aqua atq. epota
 tuniczi qua ius decocti et ita tuniczi sufficit

Nucis indici oleum extractum ex frustulis atq. illitum
 Mecapacalis radicem ius decocti sumptum

quauhucacal radicem ius decocti aliquot diebus sumptum
 Oleacacazar radicem ius decocti sumptum

quauhucacalis quindecim diebus ius decocti sumptum
 Chillaues semina tritum et duas dragmas pondus de curadum

Coajimipacalis ius decocti epotatum
 Cocolmecalis folia admoda

Dydiale folia admoda
 Itzcuipacalis semini pulvis aqua comistus ac linteum eo madens

humore dolenti loco applicatur
 Axia pinguedo illita

Itzcuipacalis oleum illitum

Molles semina aut folia ex aqua in cocta fota et applicata
 Alitacpacalis radix in facinram redacta et terebentini pista et admoda

Mecapacalis radicem aliquot diebus ius decocti sumptum

Extremos membris

quanthuocast radicis aliquot diebus Jus decocti sumptum
olacacazan radicem Jus decocti aliquot diebus sumptum
quanthuopatilis Jus decocti quindieim diebus sumptum
catuizpachis Jus decocti epotatum
cocob m'cast folia ad motu

Picyela folia ad motu

Oronpotomic Jus decocti persusum

Ab Pedum? tumores et crura? edemata

Alphazis Punazumetis radicis Jus decocti persusum

Oronpotomic Jus decocti persusum

Yztaukjatl Jus decocti persusum aut folia ipsa ad motu

quanthuocast radicem aliquot diebus Jus decocti sumptum

quanthuopatilis Jus decocti quindieim diebus sumptum

Xalxocotl corticis Jus decocti in leuonibus additum

Picyela folia ad motu

Aequiz quilibet aqua seu uino mixtus ex hoc decocto Lauacrum

Ab inguinali inflammatione

Cocobut radix contusa ac applicata.

Alalamatl i. herba iohannis infans ad motu

Ab Extrorcular

Noctilis radices cum geranijs quadam specie contusa et adhibita

Axin grigardo additis picyela et resina, Illita

febrim

Ab Cercianar

cuitlacoel radix una uig. ponder' deuorata

chichinal cortex duar' dragmar' ponder' ex aqua resolutus ac sumptus

Dinahuihuizetlis sucoq radicis sumptus

februm
Ad quartanas

Coapatlis radicis cortex
Texaxapela tusa atq. ante accessionem illa
chilla patlis folia deuorata
Coapatlis radicis cortex seminata ponder deuoratur
Hortil coxet corticum ius decocti sumptum
Alhatris suntzumentis radix ex aqua resoluta atq. epota
Alatzil suntzumentis radix tusa et c. liquore aliquo conuenienti deuora
Cuitla coxet radix unia unig ponder deuorata
Catalic + Coapatlis seminata ponder ante horrorem deuorata
Clapael ius decocti foliorum corpori illitum aut eis folia obdita
Chichinal cortex duarum dragmarum ex aqua resoluta ac sumpta
Dijelt folia conuoluta et glandium instar subdita

Ad conuulsas

Atacanalee radix deuorata
Alapalee fructus succo bibitur
Izopelichimiel folia deuorata ex aqua
Hutis indica liquor intrase contextus sumptus
Alaothi cocum phisaneq. modo paratum ac deuoratur
Yztaepatlis radix de mpto cortice in deuorem deuorata aut ius
de decocti bibitur
Achuel fructus liquor potus
Hocetlis foliorum pomorumq. succo potus
Cacanagwahuel semen ex eo parata potio
Cui cuitlapilil radice seminata ponder resoluta ex aqua
Conalxochiel pugilli mensura ex aqua ordei deuorata
Iztaeoanepilli radix tusa et unia unig ponder ex aqua deuorata
Texaxan deuorata seu succo aut ius decocti potum
Acojatl folia tusa ac pugilli mensura ex aqua epota
Chilpanxochiel radix trium dragmarum ponder ex aqua epota
Coaxehimiel radicem ius decocti potum
Coatlis skipis assuli aqua mactata diluta hoc sumptum

Febrium

Ad continuas

Cocentia deuorata aut eis de cocto seu stillatiu^o epotatum
Coyolxochitl succig ex radicibus expressus potus
Cuti riqui radices coctis crudens deuoratu
Eloguillat int de cocto potum
Coomael succig potus
Cocolxochitl radix unia^o unig ponderi ex aqua deuorata
Cmzochiul radix deuorata
Ualacacuatl unia^o unig mensura deuorata radix
Ualacacuatl radices quaterni deuorata
Yztacazatl radix deuorata
Uacapijolxochitl cortex radicis semiunia^o ponderi deuoratus
Aditxalpatl duodeni radices ex aqua deuorata
Hecotzotl formel deuorata aut int de cocto potum
Ienuguilat radix trium dragmarum ponderi pota
Ualajoki radix deuorata uel int de cocto potum
Xalcomatl radix tria et ex aqua resoluta ac sumpta
Amixemmaracue radicis succig seu stillatiu^o liquor epotus
Cocolmucatl folia deuorata
Aguetzapalix glandule iuxta fauces reperi^o deuorata
Centlatotzauqui capud collo appentum
Yehcateel ex aqua aut aliquo liquori frigido deuoratus
Yztacxalli dragma unig mensura aliquoties deuorata

Ad causum

Chatalhuc semen intra fructus contentu^o ex aqua deuoratum
Iatacanaltie radix deuorata
Ualapaltie fructus succus expressus bibitus
Izopelis xihuitl folia deuorata ex aqua
Nucal indice liquor intrasi contentus sumptus
Uallli paxari modo paratum ac coctum et deuoratum
Yztacpatl radix sempto cortice in leuorem redacta deuorata aut int
de cocto bibitum
Achiotl fructus liquor potus,

Noctif folia pomorum succo potus
 Calamagrostis semen et ex eo parata potus
 Qui cum lapillis radice semina ponder' resoluta ex aqua sumpta
 Donalrochiel pugilli mensura ex aqua citre deaurata
 Itai coarctatiss radice tusa et unia' unius mensura ex aqua drata
 Acaxatan deaurata seu succo aut int de cocti potum
 Acxiatl folia tusa ac pugilli mensura epota ex aqua
 Chulpaaxochiel radix trium dragmar' ponder' ex aqua epota
 Coarctatiss radice int de cocti potum
 Coarctatiss radix et illalim incisi et aqua macerati diluti sumptum
 Coenit deaurata aut eius de coctum seu stillatium sumptum
 Coyolxochiel radicem succo potus
 Cuxiriquil radice cocti crasse deaurata
 Elagualle int de cocti potum
 Leometl succo potus
 Ocoloxochiel unia' unius ponder' ex aqua deaurata
 Omizochiel radix deaurata
 Ilalcalayatl unia' unius mensura radice deaurata
 Ilalcalahuatl radice quaterni deaurata
 Yztazatl radice deaurata
 Cacapihiloxochiel cortex radice semina ponder' deaurata
 Apizalpatl duodeci radice ex aqua deaurata
 Hochoetxatl comati deaurata aut int de cocti potum
 Ouhquilteli radice trium dragmar' ponder' pota
 Ilalayoni deaurata vel int de cocti potum
 Xaltomatl radice tusa et ex aqua resoluta ac sumpta
 Acuitze huariracua radice succo seu stillatij liquor potus
 Cocolmecatl folia deaurata
 Aguezpilin glandula iuxta fances reperta deaurata
 Ouhclauotauhqui apud collo appensum
 Ych cateel ex aqua aut aliquo frigido liquore deaurata
 Yztacalli dragme unius mensura aliquot deaurata
 Ab compositis febres
 Zazaraca radice lulis duar' dragmar' ponder' potus

febrilis

Ab Hæchicam

chilli madentibus auleis uentrebus sum bog per pinger
chocolat uocata potio epotata

Ab laboris

Docan tui tlar uolli rorix deuorata ex aqua sex dragmarum ponder'
Huci pochott liquor stillatiue sumptus aut folia deuorata

Ab febrium in cunis

Hamiy teputz radices dragmarum unius ponder' deuorata
Areix elacot radices trium dragmarum ponder' sumptus
Hutiz emazin radices cortex seminaria mensura drus et ex aqua
ocopiazetis radices dilutum aut ius de cocti sumptum
Ualacac mta xochiel radix seminaria ponder' deuorata
chillacotl semen tricum et duarum dragmarum ponder' deuoratum

Ab febrium algore

coapatlis Patia

coapatlis teotzetzil cortex radices trii dragmarum ponder' deuorata
Mta xochiel cum cacahuatl pota
Septem elacot radix cusa et dorso illita
Cemopal xochiel flos folia illita ante acussionem
conquiltic deuorata
coapatlis ius de cocti radicum sumptum
copalxi huius deuorata
copallis montana gummi suffitum
Balsamus cervici bogog illitus eiusdem oleum ex seminibus expre
Hortiziloziel folia cusa atq; illita
Yauhelis suffitum illitum
Uacopalis radix contusa atq; illita
Toma huacelaopatlis radix contusa et illita
Yzia yahoal radix deuorata
Scapatlis folia uniuerso corpori applicata aut Pugilli mensura deuorata
Hahau radix deuorata cruda
Boton capatlis folia contusa et corpori illita
Yztai elhuatl ius de cocti exhibitum
Picijet folia conuoluta et glandiis modo subdita

AD Pesilentes febres

flocculis succus seu stillatitia aqua epota
 Cozol m'cael folia deuorata cuiusq; radices ac stipiti puluis dragma
 Cozol m'cael radices multiplex usus
 Mexochiel folia contrusa et ex aqua bulgusti deuorata
 Lapis Bezoar septem granorum pondus ex alijs conuenientijs pro
 sumptus

Tumores preter nati

Ab exantemata et morbillis
 Zangporum ius decocti radices sumptum
 Ycelacocotlis ius decocti bibendum
 Colotel radix seminata pondere deuorata
 Olatlapaloe fructus duarum dragmarum pondus deuoratus
 Hoauguiliet semen ex aqua mulsapocum

Ab Inflammationes
 omizochiel radix contrusa et apposta
 quis amollis folia resoluta ex aqua illitaq;
 Ope hoila capexochiel succus illitus
 Olaguilia radix contrusa et illita
 Ozeuitlapilxochiel folia admoda uel succus illitus
 Yitaxatze radix succus illitus
 Olatichinosa pastahoe contrusa et admoda
 Olatlanh capaelis radix contrusa et admoda
 Olatcamatl i-herba iohannis infans admoda
 Cocobut radix contrusa et admoda

AD furunculos

Namy tepuez radices contrusa et apposta
 Ocompaelis foliorum lac illitum
 Yohualtzechiel apposta
 Yziayahual radix contrusa et admoda
 Olatlayotlis radix trusa et admoda
 Olatamatl i-herba iohannis infans admoda
 Cocobut radix contrusa et admoda

...
...
...

...
...

...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...

...
...
...

...
...
...

Summa Preter naturam

Ad gangrenas et sphacelum

Hepatis folia applicata

Ab Erysipelas et sacro Ignes

Hoctlis radices contusa et illita

Donalxo chiel contusa illita et admota

omiza chiel contusa et applicata

Leppoile capitzxo chiel succo illitus

Alaquinia radix contusa et illita

Doz uitelapilxo chiel folia admota uel succo illitus

Yztacazalic radices succo illitus

Samarindi folia tusa et imposita

Alachichinosa patlahoa contusa et admota

Somama foliorum et fructuum succus illitus

Ad Herpetas

Alaquinia radices succo illitus

Doz uitelapilxo chiel folia admota uel succo illitus

Yztacazalic radices succus illitus

Somama foliorum et fructuum succo illitus cum rosaceo et licargirio

Ad strumas chercasq.

Caca Lepatlis radices imposita

Ad Panos

Suzpatlis radix apposita

Hoanquiliet folia apposita

Alalamael i. herba iohannis infantis admota

Dozobut radix contusa et admota

Ad tumores discutiendos

Matlan cuayt uis decocti perfusum

Suzpatlis radix apposita

Acocotlis radix admota

Cenaman radix contusa et admota

Balsamus illitus ac seminum oleum inunctum

Humor, Preter naturam

Hortelaxiel corticum ius decocti potum
Yauhtli? cusa atq; admota
Hauij tepetz folia cusa et apposta
Clasopatlif radix leuigata resina permixta et apposta
Clalqueuetzal contusa et admota
Clatlauhcapatlif radix cusa et apposta
Comahuac clasopatlif radix contusa et apposta
Yztac quauhxiuel gummi illitum
Cayolpatlif radicis cortex illitus
Acuilotel folia cusa et admota
Axix elacuel radices cusa et applicata
Coyalizan radices cortices aut folia cusa et admota
Chichnepatlif folia cusa et admota
Ecapatlif cusa et admota
Hauiziqua? folia cusa et admota
Clalchiholxochiel cusa et admota
Maxlahuetzic radix cusa et applicata
Omimetzli? radix contusa et admota
Hochetzotl comatl suco illitus
quauh mecatl radicum ius decocti aliquot diebus sumptum
Axix pinguedo illita
Cenkelatetzuhqui pinguedo illita
Ab steotornata et melicridas
Chilpan elacollif radix cusa et apposta
Calaclegatlif radices calui permixti adhibita
Clalomatl-i herba iohannis infans admota
Ab humores in uniuersum et Edemata
Auspatlif radix apposta
Molles semina aut folia locionibus addita atq; apposta
Cayolpatlif radicis cortex illitus
Acuilotel folia cusa et admota
Omimetzli? radix contusa et admota
Hochetzotl comatl suco illitus

Sumor. Preter naturam

Quauk m'cael' radica Jus decocti aliquot diebus sumptum
Poztepatlis caules foliaue tusa et admoda
Ualaukcapactlis radix contusa et admoda
Ualamael i. herba isannii infantis admoda
Axia lingueu illita

Ad humores ex iclu

omimezelis contusa et admoda radice
Poztepatlis caules foliaue tusa et admoda
Ualichipoa pacahoa contusa et admoda
Axia lingueu illita

Ad sugillata

omimezelis radix contusa et admoda
Poztepatlis caules foliaue tusa et admoda

Bulnerum

Ad vulnera glutinanda

Balsam' illitus eiusus oleum ex seminibus expressum
Balsam' liquor maripendi fructus illitus et appositus
Maripendi fructus illatus aqua illita
Yauhetis contusa et apposita

+ Zecquilia folia seminata atq. inpersa

Cotepactlis tusa atq. admoda

Hucis indica oleum illitum

Metl folia assata et admoda

Cacapolan folia tusa et admoda

Ualamael i. herba isannii infantis contusa et admoda

Azopilol penni admoda et diuorata caro

Ad fluxum sanguinis

Cocotxochipactlis tusa illita seu apposita radice

Balsamus liquor maripendi fructus appositus

Yauhetis apposita

Hucis indica oleum illitum ac infusum

Leptochloa capiz xochitel succig instillatus seu herba ipsa admoda
Et *erepachis* lapis collo superius aut madefactus aqua et metacarpis
Et *teel* lapis collo superius aut metacarpis alligatus aut pul. galligatus
 ut eius inspersus

Ab sanguinis grumos
Aztec *canini* *pillif* *radix* *untia* *ung* *mensura* *tusa* *et* *decurata*

Ab vulnera tehi venenatis illita
Chil *me* *cael* *radix* *tusa* *et* *applicata*
Alatlancuayc *folia* *imposita*
Anloas *contusum* *et* *obscum* *indica* *conspersum* *et* *indictum*
Pij *cicel* *foliorum* *pulvis* *inspersus*

Ab vulnera carni replenda
cozol *me* *cael* *radix* *pulvis* *inspersus*
Ab infixa vulneribus extrahenda

Axix *elacel* *radices* *tusa* *et* *applicata*
Pollia *tritum* *et* *impositum*
Alaquatz *in* *cauda* *tusa* *et* *vulneribus* *admoda*

Ab carnis ex crescentia
cozol *me* *cael* *radix* *pulvis* *inspersus*
ytz *cuin* *paclis* *semen* *in* *pulverem* *reductum* *inspersum*
Alaxocotl *pulvis* *inspersus*

Ab vulnera cicatricis obducenda
cicimatic *radix* *tusa* *et* *apposita*
Alalcanael *radix* *pulvis* *inspersus*
Alachichinon *paclahua* *contusa* *et* *admoda*
Pij *cicel* *foliorum* *succus* *illitig* *succig* *inspersus* *et* *contusa* *folia* *admoda*
Alalamael *radix* *levigata* *et* *inspersa*
Alalamael *i* *herba* *ioannis* *in* *faxis* *admoda*
Yeh *caxi* *huil* *caulis* *levigatus* *et* *admodus*

Ab vulnera interna
Axochiatl *folia* *tusa* *et* *pugilli* *mensura* *ex* *aqua* *epota*

Ulcus

Ab degeneratione ulcera

Stoeclif radices contusa et admodum

Stoeclif folia tusa et admodum

Stoeclif radices pulvis in spem

Stoeclif chiroa patlahoe contusa et admodum

Stoeclif folia et aut fructum succus cum rosaceo et litargio illitus

Stoeclif radix seminata et in spem

Stoeclif caulis seminatus et admodum

Stoeclif folia illita et apposta

Balsamus illitus eiusdem oleum ex seminibus expressum

Balsamum liquor fructus maripendae appositus

Maripendae fructus stillantia aqua illita

Cayolpatif radices cortex illitus

Stoeclif yauh tepicensis folia tusa et imposita

Stoeclif quilibet piezabae pulvis in spem

Stoeclif elax colli radix tusa et admodum

Stoeclif rochus radicum pulvis in spem

Stoeclif ins de cocti in spem inordinem coactum atq. admodum

Stoeclif canelae radix seminata et in spem

Cicmasci radix tusa et in spem

Stoeclif montis radix seminata et in spem

quauh meael radicum ins de cocti sumptum aut illitum

quetzalcoquiae pulvis in spem

Ab ulcere verrucosa

Stoeclif yauh tepicensis folia tusa et imposita

Stoeclif cumpactif semina in pulverem redacta et in spem

Stoeclif folia contusa et scribis applicata

Ulcera

Ab maligna dolosaq; ulcera,

Chilipallif folia admodum
Yohualrochiel pulvis in p. co. su
Michuclaxolli radix tusa et applicata
quauhmoatl radicem ius de co. aliquot diebus sumptu illam
Picyela foliorum succus illius ac pulvis in p. co. su et admodum folia
Ulamatl radix leuigata et in p. co. su
Ulamatl i. herba coarctat in p. co. su admodum
Ytzcuinpalis semen in puluerem redactum ac in p. co. su
Cozcaquahuelis plura admodum

Ab sinu et fistula

Xalxocotl cortice suis de co. in p. co. su illam ac

Ab ulcera ab eodem facta

Xochipallis flores tusi et admodum
Achotel pigmentum resina admodum atq; illam
Hocclis radices contuse et admodum
Axochiatl folia tusa atq; admodum
Uachichina patlahua contusa et admodum
Somana foliorum aut fructuum succus cum rosaceo et Sytargiris illig.

Ab torrida ulcera

Oecompalis radix contusa et applicata
Hanaahuapalis leuigata et in p. co. su
Cemicael yauhtli p. co. su folia tusa et in p. co. su
Uacayo flis radix admodum
Xcapalis tusa et admodum
Yntis indica oleum illam ac in p. co. su
Uacacuatl radices pulvis in p. co. su in p. co. su
Atlinar radices ac foliorum pulvis in p. co. su
Ytzcuinpalis semen in puluerem redactum in p. co. su
Ychcaxihuel caulis leuigatus et admodum

Ab Ambusta

Quamocotl contusa et admodum
Axochiatl folia tusa et admodum

Ab cerum

Ab ulcera morbi gallici

Quapachis radix applicata

Quahungueni radix appositae

Hamij feruere radices contusa et inspersa

Quapachis radicum et foliorum decoctum applicatum

Storiz xochilli cortex ligni leuigatus et inspersus

Temucast yauhtepecensis folia tusa et inspersa

Leuhcopachis radicis puluis ad diraq. nahuapachis

Chupin radicum Jus decocti illitum

Huemebereque Jus decocti foliorum cornuui radicum illitum

Quauhucast radicum Jus decocti aliquos dies sumptum ac illitum

Escatzan radicum Jus decocti illitum et aliquos diebus sumptum

Quauhilepatlis Jus decocti quindeim diebus sumptum

Quauhilepatlis alicuius cornuui radicum puluis applicatus aut deuoratus suus

Cosol mecast folia tusa et adnota

Coscaquauheli pluma adnota

Stopilhes pennae adnotae et caro estata

Luxationum et fracturarum

Ab Artium Luxationes

Quapachis radix leuigata resina admixta et appositae

Stataz cul semina trita et resina permixta et adnota

Ommiztli radix contusa et adnota

Pozteopachis caules foliaue tusa adnota auctibito

Ab ossa fracta

Quapachis Radix

Olohuqui semen cum resina mixtum et adhibendum

Quapachis radicis Jus decocti perpulsum

Quapachis radix leuigata et resina admixta et appositae

Nataz cul semina trita et resina permixta et adnota

Ommiztli radix contusa et adnota

Yzmeztazabe radix contusa et applicata ad fracturam

Pozteopachis caules foliaue tusa et adnota auctibito

Quacan quihlarcolli radix contusa et adnota

Luxationum et fracturatum

Ad eos qui ab alio deusuntur

Claguetia et dragmi unius mensura ex aqua deurata

Beneficium

Beneficium omnium et morsum et ictuum

Cozie micapatis contusa illita atq. apposita

Amizze huariacae suig radicum seu scallacae liquor sumpta

aut contusa radix ictibus adnota

Coapatlis yauitlanensis ictibus adnota aut semine ponderi liquor aliquo

conuenienti sumpta

Coanepitlis radix deuorata

cozol mecal folia imposita aut deuorata

Huitz mamaxalli folia tusa et ictibus sanctificatis apposita

Coabut radix deuorata aut ictibus applicata

Mexochitis folia tusa et deuorata

Lapis Bezoar septem granorum ponderi ex liquor aliquo conuenienti sumpta

Ytze huius Lapis gelatus

Ad imperarum morbus

Cozie micapatis contusa illita atq. apposita

Coanepitlis radix deuorata

Huitz mamaxalli folia tusa et ictibus sanctificatis apposita

Ychiazihuitis germina tusa atq. epotata ex aqua

Lapis Bezoar septem granorum ponderi ex liquor aliquo conuenienti sumpta

Ad serpentium apponitur morbus

Cohayelli radix liquor aliquo conuenienti sumpta

Cozie micapatis contusa illita atq. apposita

Coapatlis radices triti et adnota huius ex aqua buglossi epota

Coapatlis yauitlanensis conhitae vulnere adnota aut semine ponderi

liquore aliquo conuenienti sumpta

Coanepitlis radix deuorata

Huitz mamaxalli folia tusa et ictibus sanctificatis adnota

Ychiazihuitis germina tusa atq. ex aqua epota

Lapis Bezoar septem granorum ponderi ex liquor aliquo conuenienti

sumptus

Demina

Ad canie Bahidi morbum

Stitz mamaxalli folia tusa et ichbus scarificati ad nota
ych caxi huius germina tusa atq. ex aqua epta

Stitz mamaxalli folia tusa et ichbus scarificati ad nota

Ad uenera imma

Micaxa chiel cum cacahual pota

Curitz et radiis multiplicis usus

yan helis di uorata

Deuxo chiel tria et quaternis scrupulorum ex aqua epta

Coanepillif radix deuorata

cozol puerul folia deuorata

Co cobue radix deuorata

Mexo chiel folia contusa et deuorata

Lapis Botoan septem granis ponderi caliqua aliq. laud merij. sum

Stitz huius lapis gestatus

Ad ueni pira

Coanepillif radix deuorata

Co cobue radix deuorata

Stitz huius lapis gestatus

Ad opium

Stitz chiel siliqua di uorata

Ad fungos malos

Stitz chiel siliqua deuorata

Ad ichu scorpiorum

Stitz d oxiet cum de ech nago

Stitz chiel siliqua di uorata

Acuize hyariracue radices succus sumptus et conuulsa radix adhibita

ych caxi huius tusa et epta ex aqua

Ala Alalteapm crusta ichbus adnota

De uis

Ab Alpeciam

quanth'lepatif lac illitum
Vlaoli culm' arundineru' correptu' et in puluereu' redacta ac in spersa

Ab capillorum De flumini

Aexoiac' ratur' sex obolurum pond' et liquor' aliq' conuenient' poter

Ab Pilos retardando

Azoptel pennarum cinis illitum ac admixtum

Ab capiti purpures

Sequix quiter' aqua aut uino maceratum si co abluatur caput

Ab Pediculis et scabie m'candis

Almazatlis ius decocti perfrictum

Cofoyate radice ius decocti caput perfrictum

ocopop' ius decocti perfrictum

chic'hi patlis ius decocti foliorum perfrictum

zic'at'zont' radicum ius decocti illitum

Ualamail' i. herba' iohannis in panis succo illitum

yez' cuius patlis seminum puluis aqua comistus et ex hoc humore colluctio

Ab colorem emulianum

Huic' p'choel' folia denigrata seu stillatitius liquor sumptus

Ab cura uisus in facie

Axix' clacot' radice trita et illita

Ab Gonorrhoea et uasos

Detz' miel' contusa et applicata

Ab Syphilis et impetiginis

Texaxapotla' folia denigrata et applicata

Iuz' patlis radice applicata

Tacatlepatlis radice applicata

Cococi huic' succus illitus

Yauhtlis aqua macerata nouem continuis diebus sumpta

Xochi cocto quahuic' resina illita cum q' oleum

Xiapatlis folia trita et ad mota

quanth'lepatif lac illitum

Ad Isoram Decons

Axixela coll. radices tusa et illita
quauhtlepatlis altera cori cum radicib. Pulvis durum dragmarum
pondere deuoratur

Ad Scabiam

Chilipachlis folia eluoli p. t. m. infusa
Cetaxapela folia conficata
Czahueguem folia tusa et ad nota
Czahueguem altera radice illita
Czonpome radicem m. deuoratur
Malquiquet al. confusa et illita
Cayolpatlis radice cori cum illita
Axixela coll. radices tusa et illita
Yohualxochiel tusa et illita
Charapeti radice tusa et resoluta de aqua sex obolarum pondere pota
quauhtlepatlis lac illitum
Cetlepatlis radice tusa et illita
Achiuel pigmentum cum resina illitum
Acaxaxan deuorata aut pul. deuoratur
Coenre siliqua tusa illita atq. m. posita
Chupri radice m. deuoratur semitanta quondam potum
quauhtlepatlis altera cori cum radicem pulvis durum dragmarum pondere
Nalchichinoc palahoc sale et fuligine admixta illita
Xalxocel folia illita aut in hominibus addita
Chilalwel flor illitus et appositus
Xalchichue radice succus unius unius pondere ex aqua potus

Ad Leporam gressum

Yohualxochiel tusa et illita
Ecapatlis folia tusa et applicata testa prius abrasa
quauhtlepatlis lac illitum
Copalxochiel altera ossi nucleis confusis et illitis
quauhtlepatlis altera cori cum radicem pulvis durum dragmarum pondere
deuoratur

De ueni
Ab morbum gallicum

Chilpartelacollis radix tusa et apposta dolores lenit

Coapatlis radicis cortex seminata ponder de uoratus nonem continuis

diebus ac infusus

ololiuhqui semen

Alipadlis radicis ius de cocti sumptum

Coapatlis radix apposta ac de uorata

Zatranaca radicis succus epotus

Coapatlis radicis cortex seminata mensura nonem continuis diebus deuorata
ac funglo ponderi infusus

Curitza radix calca nasa admixta equis portionibus dragma unius
deuorata ex funglo aut melleo philly succo

Phuhamia radicis ius de cocti sumptum

Coapatlis radicem et foliorum ius de cocti sumptum

Yspatlis radix duas dragmarum ponderi deuorata

Manahuapalis tusa et pugilli unius mensura ex aqua resoluta aut
liquori aliquo conueniente deuorata

Qemicael yauhtepicensis folia deuorata et delecti loco apposta

Xihetongqui radicem ius de cocti sumptum

Charapee radix tusa et resoluta ex aqua et sex oboloz ponderi pota

Manahuapalis foliorum ius de cocti matutino liberalius bibendum

Hacozcul quaternaria folia tusa et ex aqua deuorata

Glacizilcoayotlis radix trium dragmarum ponderi deuorata

Chichic amolli radicis ius de cocti infusum

Chupiri radicem ius de cocti seminata quondam pota

Alceapatis ius de cocti ut moris est sumptum

Quauhmelcael radicem ius de cocti aliquot diebus sumptum

Olca catzan radicem ius de cocti aliquot diebus sumptum

Quauhdepatlis ius de cocti quindecim diebus sumptum

Quauhdepatlis alexi puluis corticem radicem Sicularum dragmarum ponderi
deuorata

Apargua radicem ius de cocti epotum

Coatimipatlis ius de cocti epotum

Alalamael .i. herba isanmis infusa tusa et duas dragmarum ponderi deuorata

Alalcaolesin radices aut folia dragma unius ponderi deuorata

Ayo tectlis crusta trita ac dragma unius ponderi ex iure de cocti saluta
deuorata

Ceruipiteci ossa crusa atq; deuorata
 Coztaquankeli caro elixa deuorata
 Hoatzin pennarum cinis deuoratus
 Capayaxin siccatum ad ignem in leuoremq; reductum dragma' unius m
 Iura ex uino aut aqua deuoratum
 Izopitel' caro exicata
 Yegui epael' caro aut sterus, sumpta
 Atq; obesos extenuandos
 Matlahyzi' radix duarum dragmarum ponder' deuorata
 Atq; Prunium
 Cozongotomic radicum Jus de' cochi sumptum
 Atq; clauis callos et uerrucas
 Cocozihuiel' folia crusa atq; applicata
 Atq; sudorem ciendum
 Matlanuaya' Jus de' cochi sumptum
 Matlatzihuiel' Jus de' cochi sumptum
 Zegui' cuitlaeoti' radix deuorata
 Texcapotla
 Atq; Ahnenguem radix deuorata
 Acocotlin' radix unia' unius ponder' deuorata
 Alucyi foliorum Jus de' cochi sumptum
 Cempalxochitl' floru' folia ex uino aquaue sumpta
 Coapatl' quaukra cenis radix seminata' ponder' ex aqua deuorata
 Hotezil' oxial' corticum Jus de' cochi sumptum
 Hauy' tepuez radices dragma' unius mensura deuorata
 Dragongiam Jus de' cochi sumptum
 Xoni' quipatl' epota folia crusa ac resoluta ex aqua seminata' mensura
 Ytlatotl' calatol' radix pugilli mensura ex aqua deuorata
 Mexelatol' radices trium dragmarum ponder' sumptum
 Xantheomgini radices Jus de' cochi sumptum
 Yohual' xochitl' ex aqua epota,

Securis
Ad succum educendum

Yziazahual radix deuorata
chipiqua cusa et resoluta ex aqua epotag

Nanaca radix cruda deuorata
quauhjayac cortex deuoratus

Uzomp tonicus ius de cocti sumptum

Elo quitoie ius de cocti epotatum

Micapatlis ius de cocti sumptum

quauhmucaet radicum ius de cocti aliquot diebus sumptum

olcacatzan radicum ius de cocti sumptum

Ad extergendam cutem

Mucis indicis liquor intra se contectus illitur

Ex pollentium medicamentorum

Ad bilem educendam

Aczoracic radix sex obolorum ponder' et liquor' aliquo matutino pota

chatalhuic cortex duarum dragmarum ponder' deuoratus ex aqua

matutino tempore pariter et fructus cortex sumptus

Namuy tepetz radices dragmae mensura deuorata

Uacinahe edricis speciei radix duarum dragmarum ponder' cum saccharo

aut tragacantho parato electuario sumpta

Lepelechi chix ximul radices deo coctum sumptum

Yolmimi quikiz patlis radix bis quoduis deuorata

Yz patlis radix duarum dragmarum ponder' al' uorata

Catauitz patlis radices tusa ac trium dragmarum ponder' ex aqua deuorata

Heicoelat patlis radix dragmae unius ponder' deuorata

Coyol patlis ius de cocti sumptum

chilpan radices dragmae unius ponder' et liquor' alig' deuorata

Coyolmatl radices cortex duarum dragmarum ponder' ex aqua deuorata

Uecapatlis radix unius ponder' epotata

Amacozac ius de cocti quoduis sumptum

Samarindi callus deuoratus aut eius de coctum potum

Samarindi fructus recentis saccharo conditi deuorata

Matlaucapatlis radix deuorata
 cacamoric elans quiloni radices duarum unciarum mensura deuorata
 quannu citus dormitum
 quanhayomatlis i. Lassic agula aliqua saccharo condita et trium
 unciarum ponderi sumpti
 quauhtlatlaczin fructus nuclei hini de tractis membranulis
 ex aqua resoluti et epoti
 Lemicaul radices seminata ponderi ex aqua epota
 Ytcaobletzin radix seminata ponderi deuorata
 Ad Picturam dicendam

Actoiake radix sex obolum ponderi aliquando aliquo matucino epota
 Ayo tocetlis radix dragmi unius ponderi ex aqua deuorata
 Chatalhuc cortex duarum dragmarum ponderi matucino ex aqua deuorata
 ratur, pariter et fructus cortex
 Chupantlacotlis radix trium dragmarum ponderi ex aqua deuorata
 Ytcaucul radices puluis in aquam in octavo dragmi unius mensura in fr
 aut deuorata
 Curitzei radix ad uncta cacamoric equis portionibus dragmi unius deuorata
 Cacuaicha radix sesquidramma ponderi ex aqua uinoque deuorata aut
 dragmarum ponderi macerata percolata et sumpta
 Cepectla chichixihuitl ius radices sumptum
 Xarari radices sesquidramma ponderi cum seminata curitzei deuorata
 Yolmimi quilizpatlis his quodidit deuorata
 Yzpatlis radix duarum dragmarum ponderi deuorata
 Cacamitpatlis radices tria et trius dragmarum ponderi ex aqua deuorata
 Ytcaupatlis tepexicensis radices cortex trius et dragmi unius mensura
 deuorata
 Mallozocetlis radix duarum dragmarum ponderi deuorata ex aqua
 Cayolpatlis ius de coctis sumptum
 Coyotomatl radices cortex duarum dragmarum ponderi ex aqua deuorata
 quauhelepatlis laci umbilico ad motum
 Cecepatlis radix unia unius ponderi epota

Amazone ins de cocti radicum sumptum
 Metheorali ins trinum aut quatuor foliorum addigo siliqualetis tenui parua
 chichic amollis radicis ins de cocti insusur
 chillacotl semen trinum et duas dragmas ponder' deuorata
 stenci pocotl quini septemina' deuorata
 Me capatlis ins de cocti potum
 quauha yohuacelis fructus nuclei quini septemina' sumpti
 quauha yohuacelis i. carria fistula siliqua' sachan' condita' trinum
 unianum ponder' sumpti
 quauha yohuacelis fructus nuclei bini de tractis membranulis cor
 resacti ex aqua resoluta ex epon
 Semdecatl radices seminata' ponder' ex aqua epota
 Olato chichic radicum succus unius unius ponder' ex aqua epotatur
 Yztac oblatz in radix seminata' ponder' deuorata
 Ad stram htem pollicenda

~~Tagan~~
 Carari radices sequidiana' ponder' cum seminata' carit ex tuo
 flueis indica oleum octo unciar' ponder' ad msta tamarindus grate
 maueratione
 Ste capatlis ins de cocti potum
 Olato qui lori radix duas dragmas mensura ex aqua deuorata
 humores omnes educentia
 Acxoiati radix sex oboloz ponder' i. liquore aliquo conuenienti ma
 turo epota
 Ayotzcelis radix dragma unius ponder' ex aqua deuorata
 Chichim capatlis radix scrupuli unius ponder' ex aliquo liquore
 conuenienti deuorata
 Chitpacatlis quatuor latagotz quoru quidqz ex duobus folijs compli
 cati paratur
 Cococxihuel dragma unius ponder' deuorata
 Yztacatlis atocorileg radices seminata' ponder' cubinis resoluta ex
 exegressu succus sumptus,

Ex pulsentium medicamentorum

Ayohi radix tusa et duarum dragmarum ponder' ex aqua deuorata
aut paulo maiori ponderi infusa

Caiachi radix serquidragma ponder' ex aqua uinog' aut uinog' pulsi de

Cotomaxoxocoyollia radix serquidragma mensura deuorata

Caiachi chi pucur serquidragma mensura potus

Yxtacpaculit tepixicetis radicis cortex crinis ad dragmi unig' mensura deu

Huitz comazin radicis cortex seminatid mensura tusa et ex aqua deuorata

Deptlecentilis radix tusa et unig' dragmarum ponderi ex aqua deuorata

Xotomacacit bina radices tusa et ex aqua deuorata

Alano gumtun paculit radix serquidragma ponderi sumpta

+ Alahuacpaculit radix seminatid ponderi ex aqua buglossi deuorata

Challaculit semen erium et duarum dragmarum ponderi deuoratum

Cotzi xhuatl radix tusa et seminatid mensura ex aqua deuorata

Motincatit herba semen erium et dragma unius ponderi ex aqua deuoratum

Hlextalpa radix dragmi unius ponderi sumpta

quaukayohuaculit i. semen arboris cucurbitaria stroboli in quini septen

torrefacta et ex aqua uinog' resoluta ac sumpti

quauklatlaczin fructus nuclei bina de traci membranalit torrefacti ex

aqua resoluti et epoti

Alalchi pillia radix duarum dragmarum ponderi deuorata

Alalmitelaxcolit radices duarum dragmarum mensura epoti aut c. cal

Alalamat folia tusa et pugilli mensura ex aqua deuorata

Alamat i. herba iohannis in fana et duarum dragmarum ponderi deuorata

Alalcoletzin radices aut folia dragmi unius ponderi deuorata

Cotoyetzit radix tusa et unius ponderi ex aqua deuorata

Caia catzin cortex radicis redactus in puluerem et duarum dragmarum m

ensa deuoratus ex aqua

Alalum emullicidam uicandam

Chatalhuic cortex fructus duarum dragmarum ponderi manu ex aqua deuorata

Tazanaca radices puluis duarum dragmarum ponderi ex aqua uinog' deuorata

Cenaram radices tusa deuocit in puluerem

Yohualxochitl ex aqua epota

Slanaca' radix cruda deuorata
 Stueis indica' oleum octo unciarum ponder' admixta tamarindorum
 maceratione sumptum
 Uallii coctum phisaneq; paratum modo deuoratum
 Elouguilic deuorata aut Jus de cocti sumptum
 Samarindi pulpa meis indica' oleo p'mista deuorata
 Samarindi fractus saccharo conditi et deuorati
 Olalmatzalin radix tusa et trium dragmarum ponder' cum quatuor
 granis cacaheart resoluta ex aqua atq; epota
 Cacamoti elano quiloni radices duarum mensura unciarum deuorata
 quanto idur formicum
 Huiusmodi Jus de cocti infusum aut puluis eius duarum dragmarum
 ponder' deuoratur
 Quauhxocotl radix tusa et duarum dragmarum ponder' deuorata
 Olaquatzin cauda trita et dragma unius ponder' ex aqua deuorata
 salutem aut mortem in nobis indicantia
 Coloyahi Radix contrita et naribus admota si stermitamentum
 citet salutis signum, si uis d'contra,
 Ad conuallescentiam d' morbis
 Paczantz radicem Jus de cocti sumptum
 chipiri radicem Jus de cocti semisuntia' ponder' quoridie sumptum
 cotol mdeart folia aut radix deuorata
 Sapis Bezoar septem granorum ponder' ex aqua buglossi deuorata
 Hiatoribus celeritatem gignentia et siam Pellicia
 Xanani radice sequidragmi ponder' deuorata
~~Alia alpacis radice congeat Lemigai~~
 Dragonis ani folia commansa et ore gestata
 Coca' Peruina' folia commansa et ore gestata
 Pij cyelt foliorum puluis partebidet et unica calis miste
 medicamentum hoc inter buccas et maxillas gestatum

Ad muscas tollendas

Lozoyate minutim concisa et in mulsam mixta:

+

Index nominum medicamentorum hoc
in opere continetur:

Coapalli f	68	Decopal quauhniel	81
Coapalli Teotztlá	68	Xochicopalli	81
Iexaxapola	68	Mizquixochicopalli	81
Xochinacatzli	69	Holquahniel	86
Xocótochitl	69	Hóitziloxitl	87
Alcoetli	70	Huacorex	89
Aucyo	70	Balsami frutex	89
Apojomath	71	Balsamum psali	90
Atropocacath	71	Molle	91
Canjopichilus	72	Acomahaca	92
Castia lignea	72	Caragna	93
Coapalli quauhriacensis	73	Liquidambarum	94
Curuetzei	73	Yztac quauhxiotl	95
Hóitziloxitl	74	Copalli	95
Uhlxochitl	75	Lacca, zinacacuitla quahniel	96
Axixtlacotl	76	Ez quahniel	96
Hóitziloxitl	77	Ez quahniel secundum	97
Chichicpalli	77	Mizquiel	97
Huicaro	77	Mizquiel Michuacancu	98
Yoloxochitl	78	Huicpochotl	98
Yztactlacotlie	78	Sassafras	99
Lazalic	79	Coepalli	100
Porontolli	79	Lignum Santum Huacac	100
Tomahuatlacopalli	80	Yohualxochitl	101
Laniga	80	Carjolizan	102
Yztelchuyapalli	81	Hana quahniel	102
Copalli	81	Quahleleachi	103
Copalli quahniel	81	Quahniel	103
Copalli quauhxiotl	83	Xiloxochitl	104
Copalli totopocensis	84	Cocapolem	104
Copalli montana	84	Yztquixochitl	104
Cuitlacopalli	84	Ulamatli	105
		Chatul hinc	105
		Coclus flux indica	106
		Achiotl	106

- Palma bahei coyolli 113
 - Noctli Quaranu genus 114
 - Caenaquahuatl 119
 - Amacoxtle 123
 - Copalxochotl 124
 - Copalxochotl Alcega 125
 - Samarindus 125
 - Xalxochotl 125
 - Cactus planta 128
 - Hotez mamazalli 129
 - Quauhayohuacali 129
 - Casta fistola 130
 - Quauhayohuacali 130
 - Quauhlatlatzin 131
 - Ahuacaguanhuatl 132
 - Cochtizapotel 132
 - Quauetzapotel 133
 - Quauhxiotel 134
 - Coacamachalli 135
 - Ilapal ozpachi 135
 - Chicmiltapalozguahuatl 135
 - Ahuapachi 136
 - Aueueel 136
 - Bitoncus 139
 - Izopilotzonas comael 139
 - Quamoxtli 140
 - Cacaloxochitl 141
 - Capolin 142
 - Calamainum 143
 - Cocoguanhuatl 144
 - Zocanam 144
 - Enguamba 144
 - Iepexz quixochitl 145
 - Yhuixochitl 145
 - Ytziperigua 146
 - Altlalia 146

- Natzan 147
 - Xumcel 148
 - Papaya 149
 - Alapachi 149
 - Alapachi 149
 - Chiltapachi 150
 - Copalxihuatl 151
 - Hotez xilxochitl 151
 - Alaxoxiloxochitl 152
 - Alaxoxochitl 152
 - Xonequilpachi 153
 - Nalaxochi 153
 - Yztacpachi 154
 - Acutotl 154
 - Hutez tomatzin 155
 - Xinhquihet pizachac 156
 - Xinhquihet pizachac altera 157
 - Sachari Amadiner 158
 - Axixpachi 163
 - Ecapachi 163
 - Huixiqua 164
 - Nacazcul 164
 - Totoncapachi 165
 - Nocizquinh 166
 - Yztilepachi 166
 - Ablatzopilli 167
 - Locoztamatl 168
 - Yztac Coanucpalli 169
 - Coatl 170
 - Zaca pipiloxochitl 171
 - Chupiri 171
 - Curagua 172
 - Quauhilepachi 173
 - Quauhilepachi altera 173
 - Xinhcochin 174
 - Pirahuihuacali 174

Atzochitl 176
 Aelinan 177
 Azontecpatli 177
 Buyo buyo 178
 Alatlancuayt 178
 Ezpatli 180
 C'ualchichilic 181
 Hina pahualizpatli 182
 Yllamatlanli 182
 Yamancapatli 183
 Xiopatli 183
 Denamixnanapolai 184
 Alacoe quilizpatli 184
 Xal quahuitl 181
 Miceziniz 181
 Ahuapatli 186
 Aczoatic 186
 Chilli 187
 Chichim'capatli 191
 Chilpatli 192
 Chilpatlazotli 192
 Chilme'catl 193
 Cococem'catl 194
 Cocoxihuitl 196
 Cocoxihuitl Teucatezicent 196
 Azoyatic 196
 M'catzochitl 197
 Ahukqui 198
 Poztecpatli 198
 Alalatochitl 199
 Tepicuitlazotl 199
 Itzpatli 200
 Azahauqueni 200
 Azahutynani 201
 Azocuilpatli 201
 Ychalt'patli 201
 Yzcuil 202

Yztaepatli 203
 Yztaepatli atotomli 203
 Zaca'epatli 203
 Azixcozahuitzpatli 204
 Cemopaltochtet 204
 Cini'patli 206
 Cocoxihuitl 206
 Epazotl 207
 Erahmeni 208
 Yauhtli 208
 Telon mexicquihitl 209
 P'huame 211
 Piper volundum 212
 Pacuaché 212
 Acquilin 213
 Alatlauhepatli 214
 Yauhtli montana 214
 Yztaeteczal'latotl 215
 Layopatli 215
 Xoxonacati 216
 Anchoa 216
 Chilli zingiber 217
 Azoyatl 218
 Cococaguitl 219
 Tetzmil 219
 Chichinal memeya 220
 Pycielt 220
 Alalcoletzin 225
 Alanoquiloni 226
 Hextalpc 227
 Cemopaltochtit 227
 Alalatozquitl 227
 Miahapatli 228
 Turbith 228
 Ayotocle 230
 Azocuilpatli 231
 Alacotli 231
 Azixcozahuitzpatli 232

Ayotac 232
 -Zazana 233
 -Cenarian 234
 -Cinipatl'hemocaria 234
 -Cinipatl' minor 235
 -Coatl' quila 236
 -Coatzinipatl' 236
 -Coatzinchipatl' 236
 -Nauy tepic 237
 -Ocopipin 238
 -Pez 239
 -Tecpatli 239
 -Tzonopolome 240
 -Tepetlaximutl 240
 -Tepetlaximutl' 241
 -Tzonopatl' 241
 -Tlacopatl' 242
 -Tlacquequetzal 243
 -Totoncaxoxo coyollin 244
 -Tragoriganum 245
 -Xararo 245
 -Yolmimiguitl' 246
 -Yzpatli 246
 -Yztaepatl' 247
 -Zaca chichit 247
 -Zacauitl' 248
 -Coyolpatli 248
 -Apic'zalpatli 249
 -Nanahuapatl' 250
 -Temecatl' 251
 -Xiahtototqui 251
 -Tlallayotli 252
 -Coyolpatli 252
 -Chilpan 252
 -Chipequa 253

-Cozcomatl 253
 -Coyotomatl 254
 -Curringarigua 255
 -Nanacac 255
 -Nexmicapatl' 256
 -Nalezi lo coyotli 256
 -Natlacizpatli 256
 -Roma 257
 -Yztaccihual 257
 -Yztanhyatl 257
 -Tlacpatli 258
 -Tlanquitolmipatl' 258
 -Eloquiltic 259
 -Tepet' hola 259
 -Ahoaton 260
 -Olcacatzan 261
 -China 262
 -Cozolmecaatl 262
 -Tlallayotli 264
 -Tzanauitlaxalli 264
 -Chicallotl 265
 -Quauhlocot 265
 -Caquizeli 266
 -Amamaxela 267
 -Xetomio 269
 -Tlalyxetomio 269
 -Yztencxte 270
 -Paradi'ca herba 270
 -Neicoelapatl' 271
 -Ocopiazeli 271
 -Paxamezin 272
 -Tepet'entli 273
 -Tlacolliatl' 273
 -Tlatzocamecanochiel 273
 -Yztayakoal 274
 -Tlacpatli 274

740
 Naquauhtlizpalli 275
 Apatzicpunczumaci 277
 Apatzicpunczumaci 275
 Cacañaxochiel 276
 Charapeci 276
 Chichianac 277
 Chimalatl 277
 Cuiclotl 278
 Micuiclotl 279
 Mexiclotl 279
 Nalcapoli 279
 Nalcotchiel 280
 Nencotchi 280
 Azonpotome 281
 Yelacotl 281
 Yzenciximiel 282
 Axixpalli 282
 Chianet 283
 Colcote 284
 Cozticpalli 284
 Cuiclotl 285
 Ozelotchiel 285
 Tacañac 285
 Tlapalac 286
 Tlalchilotchiel 286
 Tlalantlacuacutlapalli 287
 Azonpochiximiel 288
 Xochipalli 288
 Zacanet 289
 Zecapalli 289
 Cozticmucapalli 289
 Tlacoli 290
 Tlacolli 290
 Xocotl 299
 Tlacolli 299

Cuiclotl 300
 Cungarigua 300
 Quacacacut 301
 Tonalxochiel 301
 Azochiel 302
 Coen seu coenac 303
 Matlalitzac 303
 Nalcacacut 304
 Azicat 304
 Acut 304
 Tlalchipilli 306
 Toloxtel 306
 Yzencolotzin 307
 Zocabne 307
 Axochiel 308
 Ychicacalac 308
 Yc'xochiel 308
 Quamianac 309
 Nencotchiel 310
 Acazoxtel 310
 Acazaxan 311
 Ahuapalli 311
 Aclanac 312
 Ciciacac 312
 Cozticpalli 313
 Cozticpalli 313
 Cozticpalli 314
 Cuetirigui 314
 Huanquiel 315
 Metl 316
 Metl 318
 Mexcal 318
 Mexcal 318
 Mexcal 319
 Tlacolli 320
 Tlacameel 320
 Tlacameel 320
 Tlac 321
 Quetzalcoatl 321
 Tolo metl 321

Ocoloxochitl 321

- Ocoloxochitl 321

- omemozeli 322

- omixochitl 323

- quel amolli 323

- Nepitziexihuitl 324

- Olapatl 324

- Olaguilin 324

- Olalcacahuatl 327

- Olallantlacacuitlapillo 327

- Olzcuilapitxochitl 328

- Olzauitli 328

- yztacozacali 329

- Zazali 329

- Apitzalpatli 330

- Aethnan cirinata 331

- Hochtapatli 331

- Huchoezontli 331

- Huemberegua 332

- Mecapatli 333

- Zarzaparilla 333

- guanhuicatl 334

- guanhuicapatli 336

- Poztepatli 336

- Teuhquilitli 336

- Tlachichinon 337

- Tlaelpatli 337

- Tlaclauhcapatli 338

- Tlalmatzalin 339

- Tomatl 339

- Xaltomatl 340

- Ahuacapatli 342

- Aparagua 342

- Cacamonit 343

- Coapatli apophelina 343

- Coapatli yancuitlaxem 344

- Coacimipatli 344

- Coamipatli 345

- Coca peruviana 346

- Cotlixihuitl 346

- Huacucua 347

- Mecapatli 347

- Moknenus herba 347

- gualancapatli 348

- Temicatl 348

- Tlaco chimt 348

- Tlalcuicloxotli 349

- Tlalamatl 349

- Tzanguen 350

- ytzunpatli 350

- Zazaczin 350

- ychicaxihuitl 352

- Atli chipala 352

- Xicama 353

- Cozamaloixihuitl 353

- Leyzquixochitl 354

- Yolopatli 354

- Metzatli 355

- Lepari 356

- Tabarus 356

- Ayotactli 358

- Ayaltrapon 359

- Aguzapala 360

- Axolotl 360

- Axin 360

- Amiparaia 362

- Cercopitca 364

- Cozicquauhtli 365

- Cozayacatl 366

- Htoatzin 367

- Htoitzitzi 367

- Huitztlacuarzin 368
- Marati 370
- Mazamc 371
- Pollin 371
- Papayaxin 371
- Quetelacotzauhqui 376
- Tlaquatzin 379
- Tzapot 380
- Yzquiepatl 381
- Melindicum ~~384~~ 382
- Apozonalli 385
- Chapopotli 385
- Chimalcozatl 386
- Coztictepatl 386
- Ettepatli 387
- Etteatl 387
- Yeliba yotea 388
- Tylayohi 388
- Lapis philippicorum 390
- Quetzalcoyaxac 390
- Tlacuilottepatl 391
- Tlapatehuilatl 391
- Tolticayzeli 391
- Yzeli lapis 391
- Ychcateatl 393
- Yztaexalli 393
- Yztehuilatl 394
- Huitzitziltatl 394
- Papacpatli 394
- Terozahuitl 395

- Chicatlalli 395
- Tlanexillo 396
- Tlayac 396
- Tlatxocotl 396
- Yztatl 397
- Teguixquihitl 399

Handwritten text in the upper left corner, likely bleed-through from the reverse side. The text is mirrored and includes words such as "Handwritten" and "Text".

Handwritten text in the upper right corner, likely bleed-through from the reverse side. The text is mirrored and includes words such as "Handwritten" and "Text".

19
+7
26

04781

Coden
Lut
5

Handwritten text in a cursive script, likely a historical form of a European language, possibly Italian or Spanish. The text is written on aged, yellowed paper with horizontal ruling lines. The script is dense and fills most of the page, with some lines showing significant fading or damage. The left edge of the page shows the binding of the book.